RENSEN

OITE

EN

CARL TH. SÖRENSEN

BERNADOTTE
I NORDEN

I-II

Jac. S. Warm-Müller

BERNADOTTE I NORDEN

FØRSTE DEL

CARL TH. SØRENSEN

BERNADOTTE I NORDEN

ELLER

NORGES

ADSKILLELSE FRA DANMARK OG FORENING MED SVERIG

FØRSTE DEL

KØBENHAVN

GYLDENDALSKE BOGHANDELS FORLAG (F. HEGEL & SØN)

TRYKT HOS J. JØRGENSEN & CO. (M. A. HANNOVER)

1903

UDGIVET MED UNDERSTØTTELSE AF CARLSBERGFONDEN

FORORD.

Dette lille Skrift har til Hensigt at tegne Grundlinierne til Nordens Historie i den Napoleonske Periode, den som ogsaa kan kaldes den Bernadotteske, fordi Marechal Bernadotte lige fra den Tid, Napoleon som Kejser førte Frankrigs Hære ind i Hjertet af Europa og lod de revolutionære Omvæltningsinstinkter faa frit Løb lige over for Europas gamle Fyrster og Riger, kom i Forhold til Norden og efterhaanden, efter at være bleven Kronprins i Sverig, naaede en saadan Magt og Indflydelse i Europa, at han kom til at virke mere afgørende ind paa Nordens Skæbne end nogen anden.

Jeg har lige fra den Tid, da jeg arbejdede paa mit krigshistoriske Værk „Kampen om Norge", været en Del indviet i denne Periodes politiske Historie; thi den laa i Krigsarkiverne, særlig i Frederik VI's Adjudantarkiver, hvor Enevældens Efterladenskaber fandtes for den Tid, da Kongen — for at benytte et Udtryk fra Tiden — agerede Diktator.

I 1880 fik jeg det offentlige Hverv at lægge disse Arkivers Indhold frem for Dagens Lys. Jeg grundede derfor i dette Aar efter Kontrakt med Generalstaben

det generalstablige Tidsskrift „Meddelelser fra Krigsarkiverne“, i hvilket jeg, understøttet af rigelige Statsmidler og med dygtige Medarbejdere, paabegyndte Udførelsen af den mig tildelte Opgave dels ved smaa historiske Afhandlinger og Opsatser, dels ved Fremlæggelse af Tidens Aktstykker.

Denne Begyndelse naaede dog ikke hen til de Tider, jeg særlig havde Betingelser for at kunne behandle; den blev standset i de onde Aar, der indvirkede opløsende paa saa meget i Samfundet, baade smaat og stort. I 1890 ophørte Tidsskriftet i sin hidtidige Stil, og det saa pludselig, at ikke engang Fremstillingen af Begivenhederne 1810, der var nær færdig, kunde se Dagens Lys. En ny Række af Tidsskriftet begyndte under en ny Redaktion og med en ny Forlægger, men sluttede sine Bind i Nummerorden V—IX til de fire først udgivne, der fik Navnet „Første Række“. Den historiske Behandling af Arkivernes politiske Indhold blev med det samme standset; derimod fortsatte den nye Redaktion, der væsentlig bestod af mine tidligere Medarbejdere, Fremlæggelsen af Aktstykker, hvilket den gjorde med Dygtighed og i velordnede Rækker.

Efter denne helt skitsemæssige Redegørelse for de andetsteds mere omstændelig fremstillede Fakta, der danne dette lille Skrifts Forhistorie, vil man finde det naturligt, at første Del kun er en Genfortælling af, hvad der i første Række af „Meddelelserne“ er behandlet mere videnskabeligt og dokumenteret, men med Tillæg af Begivenhederne 1810, der hverken ere behandlede i første eller anden Række af „Meddelelserne“, medens anden og tredie Del vil faa anden Række til historisk Underlag.

Men det er dog kun for saa vidt, som Begivenhederne kunne belyses fra denne Rækkes Akter, og

det er ikke Tilfældet med alle. Tidsskriftet beskæftiger sig nemlig hen imod Slutningen mest med særlig danske Forhold og standser egentlig paa Tærskelen til de store og mest afgørende Begivenheder.

For Perioden 1814 maa man derfor mest ty til andre Kilder, og disse ere i den danske Litteratur ikke meget fyldestgørende, skønt der i den seneste Tid har vist sig en større Interesse end før for disse Begivenheder i deres nordiske Sammenhæng.

Savne vi endnu meget i den Retning i vor egen Litteratur, opvejes dette Savn dog i allerhøjeste Grad ved, hvad der er fremkommet i den udenlandske Litteratur til Belysning af den Periode, jeg har kaldt den Bernadotteske.

Et Væld af Skrifter fra forskellige Lande har befrugtet vort Kendskab til dette, det interessanteste og betydningsfuldeste Afsnit af vor nyere Historie. Norge kan vel siges at være gaaet i Spidsen, som det sig hør og bør, men Sverig er kommet op paa Siden af det, hvis det ikke har taget Têten. Svenske og norske Forfattere have gennemstøvet ikke blot deres egne, men danske, engelske, russiske, østerrigske og preussiske Arkiver for at finde Bidrag til Forstaaelse af Nordens Historie i Brydningstiden 1812—14. Til dem have franske Forfattere i stort Tal sluttet sig, særlig selvfølgelig for Bernadottes Skyld. De have i store Værker givet vigtige Bidrag til Nordens Historie i dens europæiske Sammenhæng.

Til denne rige Litteratur vil min Fremstilling i anden og tredie Del støtte sig. At jeg har knyttet min Fortælling til Bernadotte maa være en Borgen for, at jeg tilstræber at holde den paa det nordisk europæiske Niveau, der tilkommer Tidens Begivenheder. Derved komme vi ogsaa til mere indgaaende at beskæftige os

med Bernadottes Personlighed i det hele. Og dette er en Nødvendighed for Historiens Skyld.

Vi maa ikke alene kende Bernadottes store og gode Egenskaber, der skaffede ham saa megen Anerkendelse efter Afslutningen i 1814 ikke blot i Norge, men ogsaa — særlig fra hans Kongetid af — i Danmark. Vi maa ogsaa gøre Bekendtskab med de mindre tiltalende og mere skjulte Sider af denne interessante, trods alt i saa mange Retninger sympatetiske, Personligheds Naturel.

Thi hans Politik paa Norge var fra 1810 af kun en eneste stor sammenhængende Intrige. Og ville vi lære de Begivenheder fuldstændig at kende, som førte til det gamle dansk-norske Monarkis Opløsning, maa vi ikke overse de Evner, der i det politiske Spil udgjorde hans Overlegenhed.

Kjøbenhavn, Marts 1903.

Carl Th. Sørensen.

INDHOLDSFORTEGNELSE.

I.

IV.

Trykfejl i 1. Bind.

Side 28, Linie 19 f. o.: 30. November, læs 9. November.
— - — 27 - - : 39, læs 29.

I.

Da den franske Revolution satte Europa i Brand, var der af de fjernere Nationer kun faa, som i højere Grad end de nordiske vare lydhøre for de bevingede Slagord om Borgerpligter og Menneskerettigheder, om Frihed, Lighed og Folkesuverænitet, som den franske Nation ikke blot forstod at skaffe Anerkendelse i eget Land, men som dens begejstrede Ungdom i Revolutionshærene ogsaa førte til Sejr ud over Frankrigs Grænser.

Ingen kunde dengang forudse, hvilken Udstrækning og hvilke gigantiske Former denne Kamp mellem det revolutionære Frankrig og det gamle Europa efterhaanden vilde faa. Man anede ikke, at Norden hurtig skulde blandes ind i Krigene og det paa fransk Side, i alt Fald mod Revolutionens bitreste Modstander, det britiske Rige, at franske Hære skulde naa Nordens Grænser, kalde de nordiske Stater under Vaaben, og at til sidst, efter at en af Revolutionens fremmeligste Stridsmænd havde faaet fast Fod paa nordisk Grund, et Spørgsmaal, der burde være indre nordisk, det om Norges Stilling til de andre nordiske Lande, skulde blive i den Grad indvævet i det almindelige europæiske

Kampprogram, at dets Løsning blev afhængig af det Udfald, den store Kamp mellem Revolutionen og Legitimiteten fik.

Der eksisterede til visse mellem de nordiske Stater et Spørgsmaal om Norge, som ved nogle Skridt, den svenske Kong Gustav III foretog sig lige før den franske Revolution, fik Aktualitetens Stempel paa sig.

Forbindelsen mellem Norge og Danmark, som erholdt sin beseglede Grundvold ved den i Bergen 1450 afsluttede Overenskomst, ved hvilken de to Kongeriger lovede hinanden evigt Sammenhold og Broderskab, havde aldrig huet de Svenske. Norge besad dengang Bohus, Danmark Halland, Skaane, Blekingen, Øland og Gulland, Sverig, hvis Rige med Storhertugdømmet Finland var beliggende om den finske Havbugt, havde kun Adgang til Nordsøen gennem Øresund, hvor de Danske hævede Sundtold. Forstaaelsen mellem de to vestnordiske Riger var i de første 200 Aar efter Overenskomsten i Bergen ikke altid den bedste, paa de Tider, hvor Adelen i Danmark fik for stor Magt over Kongerne, endog nær ved at være fjendtlig, saa de svenske Konger ved hensigtsmæssig Optræden maaske kunde have udrettet noget til at svække Forbindelsen, men de svenske Konger optraadte ikke før paa de store Carlers Tid, da Sverig var blevet stort og mægtigt med Besiddelser i Tyskland og en europæisk Magtstilling, og de vilde da fremme deres Ønsker ved Erobring, hvad der tvang Norge og Danmark sammen til enig Optræden. De svenske Konger vilde da frem til Havet i Vest, ikke blot ved Skagerak og i Østersøen, men som Carl X's bekendte Program lød, de vilde udvide Sverig over Norge til Nordsøen og over de danske Øer saa langt, det nordiske Tungemaal hørtes.

Dette Maal opnaaedes nu ikke i sin Helhed. I flere Menneskealdre kæmpedes der med Kraft og Ivrighed mellem de nordiske Magter, men videre end til Øresund og Svinesund naaede Svenskerne ikke; paa Sjælland og Fyn samt i Norge besejredes de altid til sidst. Da Carl XII var faldet ved Frederikshald 1718 under sit sidste Forsøg paa at erobre Norge, og de blodige Krige i Norden hørte op, havde Sverig faaet en ny fortrinlig Stilling ved Indløbet til Østersøen, og Danmark og Norge vare blevne skilte fra hinanden. Men der indtraadte Fred og Forsoning, til Tider endog Forbund mellem de nordiske Riger derefter. Man havde Følelsen af, at de ny opnaaede Grænser ikke kunde brydes ved Vaabenmagt, at de to nordiske Magter, Danmark og Norge paa den ene Side og Sverig paa den anden, ligesom vare komne i Ligevægt.

Danmark og Norge indrettede ogsaa deres Tilværelse efter de ny indtraadte Forhold; de kunde begge undvære Sverig. Norge var en Søstat med Bilande, nemlig Færøerne, Island og Grønland, uden at tale om Herligheder hidrørende fra Shetlands- og Ørkneyøerne, som *de jure* tilkom Norge. Det ejede en Handelsflaade, der inden ret mange Aar derefter blev den største i Norden. Dets Skibe besejlede alle Have i Verden og følte sig lige saa hjemme ved de engelske Kyster som ved deres egne. Paa Norges Vestkyst havde man paa mange Steder bedre Kendskab til britiske Forhold end til danske. Unge Nordmænd uddannede sig i England eller Skotland for deres merkantile Fremtid. Der haves Vidnesbyrd om, at Engelsk paa Tider hørtes lige saa almindeligt i de norske Handelsbyer som Tysk i Kjøbenhavn. Danmark var et Ørige, derfor ogsaa en Søstat. Dets Handelsflaade var vel mindre end Norges, men det kunde

støtte dennes ved Kapital og ved den Hjælp, mere fremskredne Samfundsindretninger kunde yde.

De to Lande, hvis Skibe sejlede under fælles Flag, dannede tilsammen en Sømagt, der ikke blot var den største i Norden, men en af de mest ansete i Verden. Havet blev Forbindelsen mellem Rigerne og de Lande, hvor de hentede deres Handelsprodukter. Beliggenheden ved Forvandene til Østersøen gav derhos Rigerne en i flere Henseender fordelagtig og overlegen Stilling i Forhold til de østligere Lande. Thi Havets Veje vare den Gang Kulturens, ligesom de vare Handelens og Velstandens. De forenede Riger laa de civilisatorisk banebrydende Lande i Vest nærmere, end de østligere Lande gjorde. Efterretninger fra de vestlige Lande kom i Regelen ad Søvejen hurtigere til Hamburg end over Land. Og til Polen og Rusland kom sædvanligvis Nyheder før gennem Søvejen ad Øresund end fra Hamburg. Nordmændene vare for det meste oplyste om vigtige Begivenheder i Vesten før, end man var det i Sverig og Danmark.

Men i hele det Tidsrum, som fulgte efter Fredens Genindtræden i Norden, kunde Svenskerne ikke tænke sig, at Kongerne i Kjøbenhavn i Længden kunde holde det fjerne Norge under deres Scepter, saaledes som det blev behandlet som en Provins eller næsten som en Koloni uden en saadan Regering, som Kolonier pleje at have. Svenskerne havde nemlig den Forestilling, at Norges Forhold til Danmark var saadant, og der var noget i Enevoldsmagtens Organisation, som kunde bestyrke dem deri.

Danmark var nemlig ikke et nationalt Enhedsrige som Norge, tværtimod selv et Unionsrige, bestaaende af det egentlige Kongerige Danmark paa den ene Side samt Slesvig og nogle Dele af det tyske Rige paa den

anden. Disse to Dele, der hver dannede forskellige Lovomraader, lige som ogsaa Norge dannede et, havde forskelligt Administrationssprog, forskellig Mønt, ja endog forskellig Told, idet en Toldgrænse gik tværs over Jylland ved Kongeaaen. Da Norge, det egentlige Kongerige Danmark og de paa tysk regerede Landsdele omtrent havde lige mange Indbyggere, det egentlige Kongerige lidt flere end Norge, Hertugdømmerne færre, blev Monarkiets Organisation ordnet i tre Dele, hvis administrative Spidser vare samlede om Kongen i Kjøbenhavn. I de kongelige Kollegier og Direktioner var der i Almindelighed en vis Ligestillethed af de tre Dele at iagttage, idet norske, danske og tyske Kontorer stod jævnsides under den kongelige Bestyrelse for de Brancher, der vare Kontorernes Arbejdsfelt. Men Fremmede, som paa Forhaand gik ud fra, at Regeringen var dansk, bemærkede selvfølgelig ikke dette. For dem tog det sig ud, som om det egentlige Kongerige var Hovedriget og Norge og de tysk regerede Landsdele Bilande, og betragtet saaledes, syntes Norge særlig forurettet derved, at Slesvig og Holsten havde deres eget Universitet, eget Mønt- og Bankvæsen, egen højere Retsinstans, medens Norge ikke havde nogen af disse Dele.

I det attende Aarhundrede foraarsagede denne Ordning ogsaa nogen Misnøje i Norge. Man agiterede for egen Bank og eget Universitet og klagede i det hele over den altfor stærke Koncentration til Kjøbenhavn. Denne blev nemlig større og større, jo længere man kom frem i Aarhundredet. Norge berøvedes sin Statholder, sin Kansler og alle højere særlige Myndigheder. Der var til sidst ikke højere Embedsmænd i Norge end Stiftamtmænd og Generaler, som for det meste ikke engang var „kommanderende“. Enevoldsmagten

blev efterhaanden mere og mere betænkelig ved overhovedet at give nogen Mand en stor Myndighed, naar han da ikke i alt Fald var kongelig Prins. Den vilde helst give enhver Myndighed udenfor den kongelige Regering i Kjøbenhavn i Hænderne paa Kommissioner eller Kollegier.

Da under Kristian VII's ulykkelige Regering Misfornøjelsen blev lige saa stor i Norge som i Monarkiets andre Dele, troede Gustav III, som i 1771 kom paa Tronen i Sverig, at Øjeblikket var kommet, da Norge kunde bevæges til at løsne sig fra Forbindelsen med Danmark og til som Venner at modtage en svensk Hær, der rykkede ind. Oplysningen om Norge var i Sverig ikke større, end at man endnu troede, at Norge kunde blive svensk. Selv i Kongens Omgivelser mente man, at Norge med Tak vilde modtage fra Sverig baade højere Embedsmænd, Bank og Universitet. Kongen var villig til at give, hvad Nordmændene i saa Henseende ønskede, og hvis det modtoges, tvivlede han næppe paa, at Christiania let kunde blive lige saa svensk, som Malmø og Lund og alle de afstaaede norske og danske Provinser vare blevne det, efter at et svensk Universitet var oprettet i Lund. Christiania var dengang en By paa vel kun en 9000 Indbyggere og uden den nationale Fasthed, som udmærkede Trondhjem og det større Bergen. Gustav III satte derfor en systematisk Bearbejdelse af Norge i Scene, sendte Agitatorer til Norges Grænse og ind i Norge, deriblandt Mænd som Friherre Toll, lige som han paa samme Tid gjorde en svensk Vaabenmagt af Grænsedistrikternes Tropper beredt til at rykke ind i Norge, naar Øjeblikket var kommet. Disse Foranstaltninger vakte den største Bestyrtelse i Kjøbenhavn. Man sendte Carl af Hessen, som allerede tidligere var bleven udnævnt til kommanderende General

i Norge, men ikke havde tiltraadt sin Post endnu, op til Norge for at vinde Befolkningen paa Kongehusets Vegne og overdrog General Huth, som paa samme Tid begav sig derop, at sætte Fæstningerne ved Grænsen samt det norske Værn, som siden 1720 var en Del forfalden, paa Fode igen. Der indtraadte en hel spændt og krigersk Tilstand mellem de nordiske Magter, som ikke ganske hævedes i den følgende Tid, uagtet de deltog i Neutralitetsforbundet med Rusland. Gustav III's Agitationer i Norge blev stedse omfangsrigere. Han sendte en svensk Mand som Generalkonsul til Christiania for at have Traadene til Operationen i sin Haand, og vi finde en Masse mere eller mindre kendte Agitatorer i Bevægelse paa Stedet.

Og efter at det norske Felttog ind i Sverig havde fundet Sted 1788, det, som Kronprins Frederik og Landgrevens Søn Frederik af Hessen deltog i, bleve de svenske Forførelsesforsøg kun stærkere. Kong Gustav III kom da selv til Grænsen mod Norge. Den bekendte General Armfelt, der senere fik Ordre til at erobre Norge, holdt dengang i sit Hovedkvarter Karlstad Sammenkomster med den berygtede Manderfelt, som ogsaa havde været benyttet i Norge, samt nogle norske Misfornøjede, og den senere svenske Revolutionshelt Georg Adlersparre viste sig i Christiania.

Hele denne Agitation havde dog ikke den tilsigtede Virkning. Nordmændene vilde nok have Frihed og Fremskridt, og det var deres Ret og Pligt at agitere derfor, men at modtage dem af Svenskernes Haand tænkte ikke nogen paa. Der var adskillige, som ønskede et godt Forhold til Sverig enten for Handelens eller Samkvemmets Skyld eller paa den nordiske Enhedstankes Konto, men Samfølelsen mellem Norge og Danmark var efter den Tid, da de havde kæmpet paa samme

Side mod Sverigs Erobringslyst, saa stærk, at de, saasnart der viste sig saadanne Anslag i Horisonten som Gustav III's daværende, atter følte sig som een Magt.

Norges Stilling i Monarkiet var ogsaa en anden end den, Svenskerne troede. De anførte Misligheder hidrørte for det meste fra en Tid, da Norge i Udvikling stod tilbage for Monarkiets andre Dele, og Fællesskabet i Administrationen og det fælles Universitetsliv i Kjøbenhavn havde haft en gavnlig og paaskønnet Virkning paa en Tid, da begge Nationer trængte til at styrkes i national Retning, det ene mod svensk, det andet mod tysk Indflydelse. I intet Tilfælde berørte disse underordnede Forhold, som vare Udvikling underkastede, den statsretlige, politiske Stilling af Rigerne til hinanden, den, som Nordmændene satte saa stor Pris paa.

Norge er ingen Sinde blevet indkorporeret i Danmark, om end i det 16. Aarhundrede Kongerne betingelsesvis maatte love Rigsraadet i Danmark at gøre det. Kongerne, som vare fastere knyttede til Norge end til det sydlige Rige, fordi de i Danmark kun vare Valgkonger, vogtede sig vel for at lade Uberettigede faa for stor Indflydelse paa deres Arverige. Da Danmark ved Revolutionen 1660 i Kjøbenhavn ogsaa blev et Arverige, og Enevælden var indført 1661 — i Januar i Danmark, i August af de norske Stænder i Norge — blev Princippet i Bergenrecessen godkendt i Kongeloven, der blev Enevældens og Unionens Grundlov. Ifølge samme bleve de to Kongeriger sideordnede og selvstændige Stater under den dem begge overordnede Danmarks og Norges suveræne Konge. Norge kom ikke til at staa under Danmark mere end Danmark under Norge. Der blev vel kun een Krone, og den kaldtes ofte dansk, men den kunde ogsaa optræde som

norsk, som f. Eks. da en Traktat engang oprettedes med Sverig om Grænsen mellem Sverig og Norge; nævnedes den paa Monarkiets Vegne, betød den den kongelige Suverænitet, som svævede over begge Riger og var Magtens og Herlighedens og al Lovgivnings og Myndigheds eneste Kilde, men som ikke mishagede Nordmændene paa en Tid, hvor Kongemagten var deres Beskytter mod for stor dansk Indflydelse.

Lige over for Udlandet, i Krig og Politik, hævdedes i Almindelighed altid det rette Forhold mellem Rigerne. Vel sluttede Kongen ofte Traktater paa det ene Riges Vegne, som han følte sig bundet til ogsaa for det andets Vedkommende. Og med den ejendommelige Foragt for alle statsretlige Lærdomme, som Datidens Diplomati lagde for Dagen, se vi ofte Monarkiet kaldt for det danske, ligesom ogsaa at Danmark er nævnt i Stedet for Monarkiet paa samme Maade, som det britiske Rige tit betegnedes som England, fordi Regeringen var i dette Land. Men selv i saadanne Depecher stilles Rigerne dog op jævnsides, naar de nævnes, og Kongerne undertegnede sig uden Undtagelse altid Konge til Danmark og Norge. Paa Krigens Omraade kom det rette Forhold sædvanligvis frem af sig selv paa Grund af den adskilte Beliggenhed.

Svenske Krigshistorikere ynde endog i Nutiden at kalde hin Tids norske Hær for dansk. Det har den aldrig været; den har aldrig heddet andet end norsk. I Hærlisterne har man vel opstillet den kongelige Krigsmagt eller Militæretaten som en Enhed, der jo ogsaa indtil en vis Grad havde Officerskorps fælles, men i den ovennævnte Tredeling, der overholdtes for Hærvæsenet lige som i den borgerlige Administration, kaldtes de tre Dele den norske, den danske og den for Slesvig og Holsten. Den sidste havde nogle Forskel-

ligheder fra den danske med Hensyn til Hærgrundlag og andre Forhold. Men den hørte i Krigstid naturligt til den danske, da de to laa ved Siden af hinanden og kunde føres af een Haand, medens det forholdt sig anderledes med Norge. I Virkeligheden havde Kongen i Krigstid saaledes kun to Hære: den norske og den danske. Forholdet traadte tydeligt frem for Verdens Øjne, naar det ene Rige angreb eller angrebes af Sverig; thi da maatte det andet hjælpe ved et selvstændigt Angreb paa egen Krigsskueplads, saaledes som Tilfældet sædvanligvis er med allierede Magter, hvis Territorier paa forskellige Steder støde op til den fælles Modstanders. Naar Sverig ikke var med paa fjendtlig Side, og den ene Stat kunde komme den anden til Hjælp paa samme Krigsskueplads, som Tilfældet var mellem 1758 og 1763, da Kong Frederik V samlede en stor Hær i Holsten under St. Germain, og da omtrent Halvdelen af den norske Hær kom ned til Danmark, dels for at bevogte Kjøbenhavn og Kronborg og dels for at slutte sig til St. Germains Hær, var Forholdet i Virkeligheden det samme, som naar den ene Stat sender Hjælpetropper til en Allieret.

I Henhold til disse Principper var den norske Hær udviklet selvstændig, den var organiseret af Christian IV paa et nationalt Grundlag, som Kongen ikke fik Magt til at indføre i Danmark, saa meget han end ønskede det. Den havde sit eget norske Generalitet og Kommissariatskollegium, der dog selvfølgelig maa betragtes som et Slags Filial af det tilsvarende kongelige i Kjøbenhavn. Den havde derhos mange selvstændige Institutioner, deriblandt en Krigsskole, som i 1804 blev til et norsk Kadetakademi. Derfor maatte Norge ogsaa i Krigstider have en fuldmyndig Regering til Stede i Norge med Raadighed over alle Sta-

tens Ressourcer. Den maatte skaffes til Veje, naar den ikke var der i Forvejen, især da naar Sømagter vare med i Krigen, og der kunde være Fare for Forbindelsen mellem Rigerne.

Norge havde saaledes sin selvstændige Hær, der blev helt fortrinlig, da Systemet havde vokset sig fast. Den overgik i Dygtighed de feudale eller lejede Tropper, som dannede andre Hære paa den Tid, og var ogsaa forud for den danske Hær, hvor der vel var forsøgt at tilvejebringe et nationalt Element, men hvor de fleste Kadrer dog kun indeholdt hvervede tyske Tropper, og denne norske Hær havde sin egen næsten altid sejrrige Krigshistorie paa egen Krigsskueplads. I Hannibalfejden mellem 1643 og 45, men navnlig i Gyldenløvesfejden — den Krig, der førtes fra Norge samtidig med den skaanske sydligere — fra 1675 til 79 og under den store nordiske Krig, da Carl XII kom til Christiania, men uddreves af Landet, kæmpede den norske Hær udmærket. Alt dette maa man vide for at kunne forstaa de senere Tildragelser. Hvorledes skulde man ogsaa ellers kunde forklare sig, at Norge, da det i 1814 blev skilt fra Danmark, uden gennemgribende Forandringer i sit Hærvæsen kunde optræde med en saadan krigersk Fasthed, at Sverig og Bernadottes Planer brødes mod den Modstand, de mødte.

Disse Tilstande forrykkedes selvfølgelig ikke derved, at det ene Riges Værnepligtige kunde indtræde i det andet Riges Kadrer, som det oftere skete, eller at militære Afdelinger fra det ene Rige til Tider indlemmedes i det andet Riges Hær. Norske og Danske kunde godt tjene sammen, og det skete altid til Søs, efter hvad der havde været Skik i flere Hundrede Aar. Paa den kongelige Flaade, der sæd vanlig kaldtes den danske, fordi den laa i Danmark, tjente norske og danske Sø-

mænd mellem hverandre, og det samme var ogsaa ofte Tilfældet ved de tre Søværn, som havdes uden for Flaaden, nemlig det norske, det danske og det i Hertugdømmerne, der havde sin Hovedstation paa Elben ved Glückstadt.

Efter at have fremsat disse Oplysninger, der ere uundværlige til Forstaaelse af Tildragelser i det følgende, vende vi tilbage til vort Udgangspunkt, den franske Revolution, hvorom der Uge efter Uge og Aar efter Aar kom stadige, Samfundstilstanden stedse mere rystende Efterretninger. Det var den, der satte Bom for den svenske Agitation i Norge. Gustav III fik selv andet at tænke paa. Han opkastede sig til de monarkiske Ideers Ridder og vilde iværksætte et europæisk Korstog mod Revolutionen, hvilket han dog ikke havde faaet Lejlighed til at sætte i Værk, da han i 1792 døde i Stockholm for Morderhaand.

Bevægelsen i Anledning af de store Begivenheder i Frankrig var forskellig i hvert af de nordiske Riger. I Sverig var den af mere virkelig revolutionær Natur end i de andre Riger. Sverig var jo et konstitutionelt Land, som havde en krænket Forfatning at hævne. Der viste sig Tilløb til politiske Uroligheder saavel i Sverig som i det med Sverig forbundne Finland. I Danmark var Bevægelsen af en ejendommelig Art, idet Regeringsskiftet 1784 havde fundet Sted kort før. Kronprinsen havde straks begyndt Militærreformer, og i 1788, Aaret før den franske Revolution, sattes, medens Kronprinsen var i Norge, den store Samfundsreform i Værk, der bestod i Stavnsbaandets Løsning, Bondefrigørelsen og Statsværnepligtens Indførelse. Der var i disse Reformer samt i nogle andre, som A. P. Bernstorff, der var Sjælen i den ny Regering, indførte, adskilligt, som løb i Traad med Principper, der arbejdede sig frem i

den franske Revolution. Det tog sig ud, som om der var noget fælles i, hvad der skete her og i Frankrig. Forskellen var blot, at det her var Kronprins Frederik, der stod i Spidsen for Omvæltningen, hvorfor han ogsaa fik Navnet af Frihedens Søn ved Tronens Fod. Men hvorom alting er, de nye Ideer greb Befolkningen og indvirkede paa Aanden og Tonen i hele Samfundet. Man saa som ved Trylleri Forholdet mellem Over- og Underordnede og Herskab og Tjenende forandret.

I Norge, der ikke umiddelbart berørtes af Kronprinsens største Reformer, holdt man sig i de første Aar mere ved Jorden end i Danmark, og Bevægelsen syntes i Begyndelsen mest at have samme Karakter som i Sverig, da der sporedes revolutionære Bevægelser flere Steder baade mellem Bønder og Bjergværksarbejdere, men efterhaanden som Tiden skred frem, kom den spredte Befolkning i Norge mere og mere med. Den saa med Tillid hen til den Fremtid, Kronprinsen og hans store Ministre lovede, og saa indtraf der Tildragelser, som nødte Norge til at slutte sig tæt op til Regeringen i Kjøbenhavn, til hvilken ogsaa Sverig nærmede sig.

Det var Søhandelen, der bevirkede denne Sammenslutning. Den mellem England og Revolutionen udbrudte Krig tilbød den norske og den nordiske Handel i det hele glimrende Vilkaar, men Søfarten mødte de hensynsløseste, mod alle Søfartsregler stridende Hindringer fra Englands Side. Bernstorff var en Mester i at beskytte denne Handel. Det var derfor, at Hertug Carl af Sødermanland, som efter Gustav III's Død havde overtaget Regeringen i Sverig paa den umyndige Konge Gustav IV Adolphs Vegne, saasnart han nogenlunde var bleven Herre over Bevægelsen i Sverig, med Danmark og Norge sluttede det bekendte

Neutralitetsforbund, der i en Række af Aar holdt de nordiske Riger sammen og ogsaa havde fælles nordiske Søudrustninger til Handelens Beskyttelse i sit Følge.

Dette Forbund blev af de legitime Magter i Europa stemplet som et halvt revolutionært Forbund, og ikke uden Grund, da Stemningen i Norden var ganske fransksindet. Norge gjorde i den Henseende ingen Undtagelse; thi dets engelske Sympatier gjaldt ikke Regeringen i London. Det hørte altid til Oppositionen i England, og i det britiske Parlament hørte man de samme Anker mod Regeringen i Anledning af dets Fortolkning af Søfartsreglerne, som de andre Sønationer gjorde gældende.

I højere Grad fortjener dog det store nordiske Neutralitetsforbund, som efter A. P. Bernstorffs Død bragte Norden sammen med Rusland og Preussen, at betegnes som fransksindet; thi Førstekonsul Bonaparte kan paa Grund af sit nøje Forhold til Kejser Paul betragtes som Sjælen i dette Forbund, skønt Republiken Frankrig officielt ikke var med i det. Dette Forbund, som aabenlyst var rettet mod England, blev ogsaa til et Krigsforbund, idet Østersøen af de Forbundne, dem imellem, blev erklæret for et lukket Hav, i hvilket ingen engelsk Flaade maatte trænge ind uden Østersømagternes Tilladelse. Fra den Tid af undlod heller ikke Frankrig at have sin Opmærksomhed henvendt paa Tilstandene ved Østersøen.

Den grænseløse Begejstring, som Rustningerne til Krigen 1801 vakte, kan ogsaa kun forklares ved den tillidsfulde Bevæbning af alle Borgere i Norge og Danmark, som Kronprinsen gik til overensstemmende med den franske Revolutions nye Aand og i Strid med Enevældens Principper. Hvad der skete i de to forenede Riger, var en Folkerejsning i Vaaben. De

hvervede Tropper sattes vel ogsaa i Aktivitet, men Kronprinsen benyttede Lejligheden til i den danske Del af Kongeriget Danmark at gøre Kadrerne, der vare fyldte med tysk Mandskab, til danske ved Hjælp af de 1788 erholdte Værnepligtige. Uden for de bestaaende Kadrer dannedes der en Mængde borgerlige Korps. I en Afstand af et bestemt Antal Mil fra Kysten i begge Riger indordnedes alle vaabendygtige Mænd i den saakaldte Kystbevæbning; længere inde i Landet dannedes der Frikorps af de unge Mænd, der ikke brugtes til de bestaaende Kadrers Nationalisering; i Byerne oprettedes der baade stedlige og bevægelige Borgerkorps. Alle disse nyorganiserede Korpser sattes under borgerlige Befalingsmænd, og Øverstbefalende i hver Gruppe bleve Amtmændene, som fik den Generalsuniform, de bære endnu.

Dette var som i Frankrig, Borgersamfundet organiseret. Befolkningen deltog i begge Riger i de Samlinger, som Organisationen fremkaldte, og det med lige Glæde; thi trods det, at Norge i lang Tid havde haft en national Organisation, havde dog Byerne og de i dem fødte Borgere hidtil været stillede anderledes end den paa Landet fødte Befolkning. Den bekendte senere Kancellipræsident F. Kaas, som dengang var Stiftamtmand i Aggershus Stift, og som med særlig Lyst i krigersk Uniform mønstrede de ham underlagte borgerlige Korpser, skrev om denne Rejsning i Vaaben følgende Ord til Kronprins Frederik: „Dette er Medicinen, som vil hjælpe mod de svenske Forsøg paa at revolutionere Norge. Det er Midlet til overhovedet at rykke ikke blot det norske Folk, som jeg elsker og agter, men ogsaa det danske ud af den apatiske Søvn, hvori et karakterløst, blødsindet Enevoldsherredømme og en firsindstyveaarig Fredsperiode har neddysset det,

og at hæve det op til den nationale Selvfølelse, der ene gør det skikket til at hævde sig en Plads i den nye Tid, som er ved at bryde frem“.

Ogsaa med Hensyn til Rustningerne sluttede Sverig sig tæt op til de andre Riger, om det end med dem til Lands gik mindre radikalt til Værks end i de vestligere Riger. Dets Søudrustninger vare større end de i Danmark, og det var kun ved et Tilfælde, at den svenske Flaade ikke kom til Øresund den 2. April, den Dag, da Begivenhederne paa Sjælland overtydede hele Norden om, at det Heltemod og den Evne til at kunne optage en virkelig Kamp, uden hvilken de begyndte Rustninger ingen Værd vilde have, endnu var til Stede.

Imidlertid fik den Omstændighed, at den svenske Flaade blev forhindret fra at møde, i Forening med den efter Slaget afsluttede Konvention, der væsentlig var bevirket ved Czar Pauls Død, uheldige Virkninger. I Sverig var Gustav IV Adolph bleven myndig, og denne tungsindige, indskrænkede og lade, men dog regeringslystne, unge Fyrste, som havde Uvillie mod Danmark i Blodet og fra sin Fader havde arvet baade Lysten til Norge og Hadet til den franske Revolution, blev saa opbragt over Meldinger fra Kjøbenhavn om Stemninger, der vare fremkomne der i Anledning af den svenske Flaades Udeblivelse, at han ude af sig selv straks vilde benytte en formentlig hos de koaliserede Magter herskende Misfornøjelse med den afsluttede Konvention til at sætte ondt Blod for Regeringen i Kjøbenhavn og vinde Understøttelse for Sverigs Planer i Norge.

Han befalede Agitationen paa Norge genoptagen for Alvor og bragte Sverigs Ønsker om Norge frem i den diplomatiske Verden, og det saa ud, som om de

ikke alle Steder mødte Afvisning. Særlig synes de ikke at have mødt det i Rusland, hvor Gustav IV tidligere under et Besøg ved Hoffet havde bragt dem paa Bane. Sagen blev i hvert Tilfælde saa bekendt i politiske Kredse, at den dansk-norske Gesandt i Paris, Dreyer, bragte Sagen paa Bane for Talleyrand for at faa Førstekonsulen til at formaa Kong Gustav til at opgive disse Planer [1]).

Anden Virkning fik nu ikke dette, end at det politiske Forhold til Sverig blev noget koldt; thi Krigen hørte op ikke blot i Norden, hvor Czar Alexander bøjede sig for England, og Neutralitetsforbundet opløstes, men i Europa i det hele, da den franske Republik sluttede Fred med alle de Magter, den endnu ikke havde Traktat med, og Freden i Amiens standsede Krigen mellem den og England.

Væbningen i Danmark og Norge, som midlertidig maatte standses paa Grund af Konventionen, hørte dog ikke op paa Grund af Freden, tværtimod kunde man nu med Ro og Metode gaa til den store Samfundsopgave, som Overgangen til en national Hær i Danmark og en tidsmæssig Ordning af Værnet i begge Riger var. Denne store og overordentlige Reform, som St. Germain for 30 Aar siden forgæves havde søgt at faa Enevældens Autoriteter til at gaa ind paa, lagde i seks, ja man kan sige i ni Aar Beslag paa Kronprinsens i den Retning store Energi og Arbejdskraft og tillige paa Kan-

---

[1]) Holm: Danmarks-Norges udenrigske Historie I, 425.

celliernes og de andre statslige og borgerlige Myndigheders Virksomhed; thi Reformen virkede selvfølgelig ind paa alle Samfundets Omraader. Rigerne gennemgik i disse Aar en hel Metamorfose, kom ind i den ny Tid med en dog stedse i Vorden værende ny Samfundsorden, der svarede til den europæiske, som Rigernes tidligere havde staaet langt tilbage for. Men ulykkeligvis berørte disse Omordninger ikke den øverste Styrelse i Monarkiet. Paa Statsforfatninger i moderne Aand tænktes ikke. Den kongelige Enevælde erholdt netop i denne Tid, fordi Reformen udgik fra den, en Uindskrænkethed som ingen Sinde før.

Den Fred, som hele Europa glædede sig ved i 1802, varede ikke længe. Allerede Aaret efter udbrød Krigen igen mellem England og Frankrig, og den øjeblikkelige voldsomme Adfærd, den førstnævnte Magt viste paa alle Have og ved at tage de franske Kolonier, gav Statsmændene en Forestilling om, at det var en Verdenskrig, det trak op til. Denne Gang var det givet, at Norden maatte komme med, saa meget mere som Republikens Førstekonsul vilde begynde med at okkupere Hannover, der tilhørte Kongen af England. Hidtil havde Republikens Hære kun oversvømmet Sydens Lande, det sydlige Tyskland, Italien og lidt af Østerrig. I Nord havde de ikke været uden for Rhinen og Holland. Naar Førstekonsulen tog Hannover i Besiddelse, som han havde truet med at ville gøre, hvis England tog de franske Kolonier, vilde Republikens Hær ikke blot komme til Elben, men ud over den; thi Lauenburg hørte med til Kurfyrstendømmet Brunsvig-Lyneburg, som Hannovers officielle Navn var dengang, og dette Hertugdømme laa paa den østre Side af Elben og strakte sig til Lybæk ved Østersøen.

En overordentlig Bestyrtelse vakte denne Førstekonsulens Hensigt ikke blot i Tyskland, af hvilket

Kurfyrstendømmet Brunsvig-Lyneburg udgjorde en Del, men ogsaa i Norden og hos Czar Alexander, der betragtede Nordtyskland, som hørende til Ruslands Interessesfære. Czaren anmodede Kabinetterne i Stockholm, Kjøbenhavn og Berlin om at ruste og standse de Franske, i hvert Fald at hindre deres Udbredelse over Elben. De efterkom alle Opfordringen og samlede Tropper, Sverig i Svensk Pommern og Rügen, der var den Besiddelse, som var Anledningen til, at Rusland henvendte sig til det.

Kronprins Frederik, som samlede et Korps ved Rendsborg, benyttede Lejligheden til at udstrække den i 1801 begyndte nationale Omdannelse af Hæren i det egentlige Danmark ud over Slesvig og Holsten. Der kunde endnu ikke tages fat paa denne Opgave i sin Helhed; den opsattes i nogle Aar. Men han begyndte med de staaende Kadrers Nationalisering og Indlemmelse i en dansk Enhedshær. De militære Afdelinger fik derved det Tjenestesprog, som Befolkningen havde i de Landstrækninger, hvorfra de rekrutteredes. De fleste slesvigske Troppeafdelinger bleve derved til danske. De fra Sydslesvig og Holsten rekrutterede Troppeafdelinger skulde ved reglementsmæssige Evolutioner benytte de danske Kommandoord.

Som Kronprinsen begav sig til Rendsborg, rejste Kong Gustav til Svensk Pommern. Men det var dog ikke for at blive der; thi han rejste med sin Dronning til Baden, hvor han i sin Svigerfaders Land satte sig i Forbindelse med den franske Emigrations mest bekendte Høvdinge for at optage sin Faders tidligere Mission som Legitimitetens og Bourbonernes Beskytter. Derimod tog Preussens Hær krigsrustet Stilling mod Hannover. Dets Konge tilbød sig at besætte Landet som Depot indtil Freden.

Ikke desto mindre fandt Indrykningen i Hannover Sted. General Mortier, som førte de franske Tropper, sluttede efter nogle krigerske Bevægelser en Konvention i Suhlingen med de hannoveranske Troppers Chef General Grev Wallmoden, hvorefter de Franske kun skulde okkupere Kurfyrstendømmet til Elben, medens den hannoveranske Regering og de engelsk-hannoveranske Tropper skulde beholde Lauenburg. Men den franske Førstekonsul vilde ikke approbere denne Konvention, hvis ikke den engelske Regering gjorde det samme, og da den sidste paa ingen Maade vilde legalisere den begaaede Voldsdaad, nægtede ogsaa Bonaparte Ratifikationen. Den franske Hær besatte nu ogsaa Lauenburg, efter at Hannoveranernes Hær i Hast var blevet opløst og dens Materiel overgivet til franske Myndigheder. Mortier genoprettede nu Regeringen i Hannover, saaledes som den havde været før, kun med franske Embedsmænd i Stedet for de flygtede.

Nu var imidlertid det sket, som man havde frygtet mest. Rusland sendte derfor en Flotille paa tre Orlogsskibe, der havdes ved Haanden, til Lybæk. England, som ikke havde formaaet at organisere et ordentligt Forsvar i Landet i den korte Tid, der var levnet dertil, blokerede Elben og Weser, saa al Søhandelen maatte gaa til Tønning og Slesvig. Kronprins Frederik sendte Tropper frem til Grænsen for at beskytte Hamburg, som de Danske havde besat i 1801, og som man ikke ønskede, at Frankrig nu skulde tage. I Tyskland opstillede Hessen hele sin Krigshær, og alle Smaastater rustede, ventende paa, at det tyske Rige vilde sætte deres Kontingenter i Bevægelse.

Men den franske Førstekonsul var virksom for at dulme denne Bevægelse og for at faa Hannovers Okkupation til at blive en taalt Kendsgerning. Han fik Danmark og de tyske Stater til at opgive enhver kri-

gersk Demonstration, forsonede til Dels Preussen ved at tilbyde det Kurfyrstendømmet, hvis det vilde alliere sig med ham, lovede Rusland, at han ikke vilde sende flere end højst 30,000 Mand til Hannover o. s. v. Det lykkedes ham i Virkeligheden at faa Bevægelsen stilnet noget. Kun den umedgørlige Kong Gustav IV i Baden og den russiske Regering kunde han ikke komme nogen Vegne med.

Disses Skyld var det da ogsaa, at det i Aaret 1804 kom til at se helt krigersk ud ved Elben. Da Bonaparte havde paagrebet Hertugen af Enghien paa badensisk Grund og ladet ham skyde, kaldte Kong Gustav sin Gesandt og alle svenske Embedsmænd bort fra Frankrig, og det er en Kendsgerning, at Czar Alexander ikke blot gjorde det samme, men ogsaa i anden Retning efterlignede Gustav IV's ekscentriske og demonstrative Optræden. Kong Gustav blev i Virkeligheden, da han fra Baden var vendt tilbage til Svensk Pommern, Anledning til den tredie Koalitions Dannelse derved, at England gennem ham kom i fortroligt Forhold til Rusland. Paa den Tid, i 1804, da det franske Kejserdømme oprettedes, saa det ud til, at det skulde komme til en Krise ved Elben. Ruslands Forhold til Frankrig blev saa spændt som muligt. Det stillede Forlangender til Frankrig, hvoriblandt en om Hannovers Rømning, der var fremsat saa bestemt, at den godt kunde være optagen som en Krigserklæring[1]). Der dirigeredes da en overvældende Masse franske Tropper til Kurfyrstendømmet, og medens Opmærksomheden derfor vaktes i vide Kredse, ankom der en Mand med den synlige Opgave at være den nye franske Kejsers Haand i Norden.

Det var Marechal Bernadotte.

---

¹) Bignon: Histoire de France III, 456.

Hvem var han, spurgte man hinanden. Hans Navn var ikke kendt i Norden og var overhovedet gaaet ud af Sagaen i de sidste Aar. Det højeste, man vidste om ham, var, at han var giftet ind i den nye Kejsers Familie og en ganske kort Tid havde været Krigsminister i Frankrig.

Da der ikke gik lang Tid, inden han blev en vigtig Mand i Norden, der til sidst ligesom skulde fyldes af hans store, fremmedartede og blændende Personlighed, er det vel tilladt med nogen Udførlighed at dvæle ved hans Fortid.

Da den franske Revolution var begyndt, og Emigrationen havde bevirket saa mange Huller i Officerskorpset, at Ludvig XVI's Regering greb til den Udvej at lade Regimenterne indstille duelige Underofficerer til Optagelse i Officerskorpset, var Jean Bernadotte en af de ældste Underofficerer i Regimentet Royal-la-Marine. Han havde ladet sig hverve i sit 17. Aar, 1780, var bleven Grenader 1782, Korporal 1785 og var dernæst avanceret gennem alle Grader, Sergent, Fourer o. s. v., indtil han 1790 blev ansat som Hjælper (adjudant) hos Regimentsadjudanten (adjudant major).

Han var fra Byen Pau, der ligger ved Foden af Pyrenæerne i det gamle Landskab Bearn, som grænser op til Gascogne, og stammede fra en gammel endnu i Virksomhed værende Advokatfamilie. Baade hans ældre Broder og han selv vare blevne opdragne til Faget, og vor Bernadotte havde endog i et Aar været Lærling og Løbedreng i Forretningen. Hvorfor han forlod denne Stilling og tillige med andre unge Personer fra Byen og Omegnen lod sig engagere af en Hverver fra det nævnte Regiment, som dengang laa paa Korsika, har været Genstand for mange Undersøgelser, og der er ingen Uenighed om, at han forlod Byen, fordi han var kommen paa Kant med Forhold i den og i sin

Familie. Den Ting synes let forklarlig af hans selviske Natur og den Mangel paa Selvbeherskelse, han dengang led af. Derimod er det vanskeligere at forstaa, hvorledes han indtil sit 29. Aar kunde finde sig tiltreds i Underofficersstillingen; thi hvad hans Biografer i Almindelighed fortælle, at det var Lyst til Krigslivet og Ærgerrighed, der fængslede ham til Fanen, kan ikke være rigtigt, alene af den Grund, at Vejen til Avancement og krigersk Berømmelse i den gamle monarkiske Hær aldeles ikke gik gennem Geleddet og Underofficersstillingen.

Sagen forholdt sig sikkert anderledes. Bernadottes Drengeaar faldt i den nordamerikanske Frihedskamps Tider, da Frankrig var Nordamerikas Allierede, vandt Søsejre i Vestindien og erhvervede sig Kolonier. Dengang var det ikke det gammeldags europæiske Landkrigsvæsen, der begejstrede Frankrigs Ungdom. Dens Sværmerier og Længsler gjaldt, hvad der foregik i Amerika og i de nye Lande. Det samme var Tilfældet med Bernadotte. Han havde faaet et Par Bøger i Hænde om Æventyr og vidunderlige Hændelser i Kolonierne, og de Billeder, Læsningen af disse Bøger efterlod i hans Fantasi, tiltalte ham mere end det, han oplevede i Pau.

Forholdt det sig saaledes, er det let at forstaa, at Hververen fra Royal-la-Marine kan have haft let ved at overtale ham i et Øjeblik, hvor han ønskede at komme bort fra Byen; thi dette Regiment var, som dets Navn jo viser, et Marineregiment, der skiftevis laa en Tid i Kolonierne og en Tid ved Frankrigs Kyster. Med det kunde man komme til fjerne Lande og til Oplevelser, med det kunde man ogsaa, naar man gav sig Lykken i Vold, vinde sig en Eksistens, der tiltalte ham mere end nogen af dem, den indknebne Hjemegn stillede i Udsigt.

I dette Regiment kunde man ogsaa erhverve sig en fordelagtig militær Grad. Man kunde nemlig avancere til Kaptajn, naar man var Frivillig. Bernadotte tilbageviste derfor Haandpengene og lod sig indtegne som Frivillig.

Der kan ikke være Tvivl om, at det ikke var det militære, men Lysten til at komme ud i Verden og blive sin egen Lykkes Smed, der lokkede Bernadotte ind i Marineregimentet. Men dermed er ikke alt sagt, hvad vi vide om denne Sag; thi ogsaa hans sygelige Sind og Mangel paa Herredømme over Følelser og Tanker synes at have været et medvirkende Motiv til, at han blev Soldat og Underofficer.

Sin Mangel paa Sindsligevægt havde han arvet efter sin Moder, og baade hos hende og hans ældre Broder var Sindslidelsen saa alvorlig, at de til Tider have været indespærrede. At det ikke kom saa vidt med ham selv, har han rimeligvis den militære Tjeneste at takke for; thi det strengt ordnede Liv med Bevægelse og Hvile under Kommando og Tugt er som Medicin for Sindssygdom.

At Bernadotte selv har forstaaet dette og saa at sige søgt Militærtjenesten som et Helbredelsesmiddel, tør vel Ingen paastaa, men vi have dog et Ord fra ham, som tyder paa, at han har været sig den Kur bevidst, som Tjenesten vilde være om end ikke mod hans ustyrlige Sind, saa dog mod den Mangel paa Herredømme over hans Aandsvirksomhed, som han ogsaa led af. Han var nemlig i sine unge Aar en stor Fantast, der altid levede i en indbildt Verden, og det i saa høj en Grad, at han ofte var helt ufølsom for, hvad der skete uden om ham. Ved at omtale dette i Forbindelse med sit Militærengagement har Bernadotte engang udtalt, at han følte Trang til med stærke Baand

at blive lænket til den virkelige Verden for at lære Pligter og Ansvar at kende.

Om Bernadottes Drømmeliv som Dreng og senere (han ophørte vel ingen Sinde helt at være noget af en Drømmer) er der skrevet en Del, og det er ikke uden Interesse at lytte efter, hvad der herom er sagt.

Vi kende jo lidt til Napoleons Ungdomsdrømme, vide, at de havde orientalsk og krigersk Farve, og at Felttoget til Ægypten til Dels kan siges at være blevet en Følge af dem. Bernadottes var af en anden Natur og gik i anden Retning, det krigerske og romantiske spillede ingen fremherskende Rolle i dem. Hans Hu stod til at regere, organisere og ordne. Naar man vil drage Konsekvenser af nogle Ord, som Bernadotte i en senere Alder, vel halvt i Spøg, lod falde om, at han i alt Fald havde haft den Fordel af sine Ungdomsdrømme, at han aldrig var kommen ind i en højere eller ny Stilling, uden at han straks var hjemmevant i den, maa hans Drømme have været noget i Slægt med Undersøgelse af de Vilkaar og Pligter, som fulgte med tænkte Stillinger. Almindeligst var han dog, som han ogsaa selv har sagt, i Tankerne Konge, beskæftiget med at styre sit Rige.

Da han blev Underofficer, var det næppe de militære Smaapligter, Stillingen affødte, som beskæftigede hans Tanke mest. Hans Hu stod til at komme ud til de fjerne Egne. Han var jo vis paa at komme til Oplevelser og maaske til sin Lykke, naar han blot gav sig Tid og ventede. Sine Pligter opfyldte han med klog Opmærksomhed, om end det militære Liv ikke tiltalte ham, i det mindste ikke i de fem første Aar, og han hørte til dem, der ikke gik mange Skridt mere, end der var befalet. Han blev først rigtig sig selv,

da Revolutionen vakte ham som alle andre franske Underofficerer og hele Folket op til nyt og bedre Liv.

Bernadotte hørte dengang ikke til de Underofficerer, Regimentet tænkte først paa at indstille til Officer. Der var noget opstyltet ved ham. Han viste sig altid pudset og pyntet indtil Pedanteri med kunstigt opsat og krøllet Haar. Han kunde, naar han tiltaltes, antage en oppustet og unaturlig Værdighed, som stødte. Ogsaa gav han ofte, uden at der var egentlig Anledning dertil, sine Tanker og Følelser et pompøst og svulstigt Udtryk. Derhos var hans Forhold til Kammerater ikke altid lige godt. Han havde alt som Grenader og som Underofficer været Taler ved festlige Lejligheder eller Ordfører, naar der efter Tidens Brug skulde høres noget fra Geleddet. Han indtog derfor en bemærket Plads i Regimentet. Men til Tider kunde han være noget fornem paa det og gaa sine Foresatte lidt vel meget under Øjne. Han besad derhos sammen med den gascogniske Dialekt eller en, der lignede den, efter nogles Mening en Del af de Skrøbeligheder, som Ordsproget tillægger denne Egns Sønner.

Det er vanskeligt at udtale sig mere end overfladisk om hans Forhold som Underofficer, da vi kun har faa Oplysninger derom uden for dem, der stamme fra ham selv. Men derom kan der ikke være Tvivl, at han i tjenstlig Henseende var en meget anset, rutineret og skattet Underofficer, der især gjorde udmærket Tjeneste ved Administrationen, der laa bedst for hans Evner og noget magelige Natur, skønt han næppe dengang har besiddet større Hurtighed til at dømme om forekommende Spørgsmaal, end senere. I Stillingen ved Staben, hvor alle Regimentets Anliggender gik gennem hans Hænder, var han uerstattelig. Men da var han

rigtignok som nyfødt. Ved Revolutionen fik Livet i Frankrig først Indhold for ham.

En lille Anekdote, som han selv har fortalt en Biograf, viser os ham, som han var i 1789, da Regimentet var forlagt til Marseille. En Folkehob vilde paatvinge ham den trefarvede Kokarde. Han modtog den, men med den i Haanden holdt han en Tale til den Hob, der nu omringede ham, hvori han forklarede, at han ikke kunde fæste den modtagne Kokarde paa sin Hue, fordi han havde Ordre til at bære den hvide, og Hæren vilde blive slet, hvis den ikke lystrede Befalingerne, men at han vilde fæste den ved sit Sabelhæfte, hvor dens rette Plads var, da det var Hærens Sabler, der skulde være Frihedens og Revolutionens Værge. Folket, tilføjede Bernadotte, hilste Talen med Jubel og lod ham gaa uanfægtet bort.

Denne Evne til at kunne tale en Folkemængde til Rette hjalp ham ogsaa, da han i 1790 under en oprørsk Bevægelse i Marseille frelste sin Oberst fra at falde i den ophidsede Befolknings Hænder[1]), en Begivenhed, som bragte hans Navn frem for den lovgivende Forsamling i Paris og vistnok ogsaa bevirkede Indstillingen for ham til Officer.

I det hele gjorde Bernadottes Talefærdighed sig paa denne Tid mere og mere bemærket. Han var altid ordrig i Samtaler, men saa snart de Tilstedeværende vare blevne til en lyttende Mængde, saa snart han befandt sig i Situationen, en enkelt overfor en Samling, antog hans Tale et rhetorisk Sving og hans Holdning et teatralsk Præg, og han var Folketaleren. Derved blev han en ægte Søn af Revolutionen; man deklamerede rundt om i Frankrig. Dog pristes saadanne Taler

[1]) Touchard-Lafosse I, 42.

intetsteds som i Hæren. Det var Haranguernes Tid. Man vilde, at der skulde tales til Soldaterne, at de skulde opflammes til at gaa i Døden for Republiken. Det kneb for de gamle monarkiske Officerer, som hadede Revolutionen, at gøre dette paa en Maade, der tiltalte de unge frihedsbegejstrede Frivillige. De fra Frankrigs nationale Forsamlinger udsendte Kommissærer, som skulde vaage over Aanden i Hærene, dømte for det meste kun efter Officerernes Tale til deres Undergivne. Da Bernadotte naaede saa vidt, at han kunde tale paa disse Steder, vandt han værdifulde Lovprisninger for sine oratoriske Præstationer. De vandt i Virkeligheden ogsaa Genklang i Geledderne, fordi han forstod Revolutionen og tjente den. De vare vel i høj Grad fyldte med Tidens Floskler og Fraser, men indeholdt ogsaa Udslag fra hans eget rige Tanke- og Følelsesliv.

Med sin gode Vilje var det dog ikke, at Bernadotte kom ind i dette Liv; thi netop som han var udnævnt til Underløjtnant og den 30. November 1791 forsat til et Regiment i Bretagne, fik den ene Bataillon af Regimentet Royal-la-Marine Ordre til at gaa til St. Domingo, og han vilde nødig opgive sine koloniale Drømme. Men han bekvemmede sig dog dertil, da højere Myndigheder satte sig imod hans Ønske, der kun ansaas begrundet i, at Regimentet Royal-la-Marine i dette Øjeblik bød bedre Avancementsvilkaar end det andet.

I det nye Regiment, i hvilket Bernadotte nu, 39 Aar gammel, maatte stille nederst i Rækken af for en stor Del yngre og purunge Officerer, gjorde han sig ved sit nøje Kendskab til Tjenesten, den militære Administration og Bogføring saa paaskønnet, at han efter et Aars Tjeneste udnævntes til Regimentsadjudant, og en Maaned efter udkom der en Lov, som gav Regimentsadjudanter Rang med Kaptajner.

Dette var en Lykkens Medbør, som gav ham Blod paa Tand. Han søgte om en Bataillonskommando i det sydlige, nær sin Hjemstavn, satte alle Hjul i Bevægelse, forstod at faa baade militære og civile Bekendte til at arbejde for sig, dog forgæves. Derimod kom Lykken til ham, da hans Regiment kom ind i Krigen ved Rhinen. Der blev han ganske uundværlig ved sin Tjenstrutine. Han maatte skrive alle Befalinger og Rapporter, dertil give de ankommende Frivillige en Smule Dressur, som ingen anden kunde, endelig overvaage Tjenestens Gang i det hele. Her fik han Lejlighed til at gribe ind. En Dag iagttog han en Panik. Instinktmæssigt galoperer han hen til Stedet, kaster sig ind imellem de Flygtende og faar dem ved Befalinger og Tilraab, ved Bønner og ogsaa ved fysisk Magt til at standse og lade sig ordne. Han beklager i et Brev til sin Broder[1]), at Generalen ikke bemærkede hans Konduite, men trøstede sig med, at Officererne lovpriste ham for hans Optræden, og at Soldaterne beundrede ham. Dette var sandt. Man saa her en ny Side af hans Evner. Hans kraftige Personlighed og hans Tales Glød kunde gøre sig gældende paa en Valplads og rive Folk med sig. Det blev ham nu let, da der stadigt under Kampene opstod Vacancer, at gøre sig selvskreven til Chef for en ledig Bataillon, over hvilken han i et kritisk Øjeblik havde taget Kommando, og naar de Frivillige saa i større Mængde strømmede til ham, at gøre Fordring paa den til hans Tjenststyrke svarende Grad. Derved skete det, at han kom til at begynde sin Deltagelse i Felttoget 1794 som Oberst, det lykkelige Krigsaar, der paa alle Kanter førte Frankrigs Hære ud til Grænserne.

---

[1]) Wrangel: Jean Bernadottes Ungdom, S. 98 og flg.

Han hørte til dem, der forfremmedes efter Slaget ved Fleurus. Han blev da Brigadegeneral, og da Rhinen var naaet, udnævntes han til Divisionsgeneral paa Grund af den Del, han havde taget i Belejringen af Maastricht. Dette var en Forfremmelse i tre Aar fra Underløjtnant til Divisionsgeneral. Højere steg han nu ikke i længere Tid, men han blev agtet som en ualmindelig dygtig Underfører, der repræsenterede Aanden fra den gamle monarkiske Hær. Han indførte atter den gamle Tjeneste og fik derfor Ord for at disciplinere de Afdelinger, der kom under ham.

I 1796, dengang den unge Bonaparte overraskede Verden ved sit geniale Felttog i Italien, der førte ham til Østerrigs Grænser paa samme Tid, de franske Hovedhære, som under Moreau og Jourdan vare rykkede ind i Tyskland, kastedes tilbage over Rhinen, førte Bernadotte en Division under Jourdan. Han var den, som kom længst frem og derfor havde det vanskeligste Tilbagetog. Næppe nogen Sinde har Bernadotte vist sig dueligere end ved denne Lejlighed. De unge Soldater, som vare uovervindelige i Angreb, forstod slet ikke at bevare Orden under Modgang. Deres Rækker opløstes, og det

kostede Bernadotte overmenneskelige Anstrengelser Dag for Dag at stille den Modstand paa Benene, som behøvedes for at holde Forfølgerne Stangen.

Tilbagetoget blev ogsaa almindeligt beundret, men det gentog sig her, hvad man saa ofte har set, at den eneste, som ikke var tilfreds, var Helten selv, der vilde have udført noget andet end det, der skete. Da han var kommen tilbage over Rhinen, vilde han forlade Militærlivet for bestandig for at søge sig en fredelig Tilværelse i Kolonierne langt borte fra Frankrig.

Da fik han en Mission, som atter bragte Modet op hos ham og fyldte ham med Forventninger. Der skulde fra Sambre- og Rhinhærene afgives to Divisioner til Bonaparte, og Bernadotte skulde føre dem begge til Italien og der beholde Kommandoen over den største af dem.

Det var nu ikke det, at han skulde kæmpe sammen med Bonaparte paa den Krigsskueplads, hele Verdens Øjne hvilte paa, som hovedsageligt glædede ham, men noget andet. Alverden talte nemlig om, at den unge General i Italien ikke ret længe vilde lystre Direktoriets Ordre, men gøre sig til Herre i Frankrig. I Rhinhærene, der betragtede Republiken som Monarkiets legitime Afløser og sig selv som Republikens Garde, talte man meget om Bonapartes formodede revolutionære Anslag. Bernadotte mente, han skulde til Italien for at danne en Modvægt mod disse Tendenser, og sluttede det af en Meddelelse, han havde faaet om, at det var Direktoriet selv, der havde valgt ham, som da ogsaa af andet, der kom til hans Kundskab fra forskellige Sider, ogsaa fra Direktoriet.

Paa samme Tid, Bernadotte beredte sig til at udføre denne Mission, stillede han sig selv den Opgave, som ældre General end Bonaparte at vise denne og

den italienske Hær, hvorledes Tropper skulde være og føres. Dette foresatte han sig, fordi Rhinhærene alt vare komne betydeligt bort fra Revolutionshærenes formløse, uordnede Maade at kæmpe paa og nu betragtede sig som Bærere af den gamle monarkiske Hærs bedste Traditioner. Den italienske Hær havde intet godt Lov paa sig med Hensyn til Orden eller Disciplin eller krigersk Dygtighed i det hele, og Bonapartes Sejre havde ikke bevirket nogen Forandring i Rhinhærenes Meninger i det Punkt. Der herskede for stor Misundelse og Jalousi deroppe til, at Generalerne kunde hengive sig til Beundring. De vare mest tilbøjelige til at anse Bonapartes Fremgang mere som en Følge af Lykke end af Beregning. Blandt Skumlerne ved Rhinen var Ingen værre end Bernadotte. Den Maade, de bærer dem ad paa i Italien, at opildne Soldaterne, sætte dem i Lidenskab og saa, naar de ere helt suggesterede, at slippe dem i Blinde løs paa Fjenden i Kappestrid om, hvem der først kan komme ind paa Livet af ham, kan vel anvendes ved enkelte Lejligheder, naar der ellers er Metode og Koldblodighed i Kommandoen. Men i Italien er der hverken det ene eller det andet, og man kan ikke bygge en Krigsførelse paa ophidsede Lidenskaber alene. Een Gang i Uheld maa alt være tabt for Bonaparte. Han nødes til altid at sætte alt paa et Kort. Han kan ikke beholde sine Erobringer uden ved at sejre og maa derfor altid friste Lykken, den ene Gang mere dumdristigt end den anden.

Bernadotte havde lidt saa meget af den Opløsning og Formløshed, der herskede i Revolutionsaarene, og som Ingen kunde beherske, at han vilde tilbage til Fortidens tætte Formationer og lidenskabsløse Fasthed og Ro. Men for alt dette var Bonaparte i Øje-

blikket døv. Han optog netop Revolutionens Taktik, satte den i System og gjorde Kunsten at elektrisere Tropperne og sætte dem i Lidenskab til en af Førerkunstens vigtigste. Han kunde beherske det Apparat, Revolutionen bød ham, og denne Evne gjorde ham uovervindelig, saa længe han kunde beherske sig selv.

Bernadotte organiserede under en velordnet March til Italien sine Tropper saaledes, at de vilde blive en værdig Repræsentation for Rhinhærene og for disses fra den italienske Hærs forskellige Maade at være paa. Bonaparte modtog ham og hans Tropper med udsøgt, endog overdreven Hæder, fordi han vilde vinde Rhinhærene, og overdrog Bernadotte særlige Æreshverv. De ankomne Tropper erhvervede sig ogsaa under de faa Krigsoperationer, som stod tilbage, samme Ros som de italienske i alt Fald paa et enkelt Tilfælde nær. Men Forholdet mellem Bonaparte og Bernadotte var dog hele Tiden noget forstemt, fordi Bonaparte selv i de fortroligste Samtaler var Herren, hvad Bernadotte stedse følte.

Tilfreds blev Bernadotte først, da han efter Fredspræliminærerne i Leoben fik Administrationen af Friault og Venetien i Forbindelse med Kommandoen over tre Divisioner, der besatte Grænsen mod Østerrig. Dette var en Stilling efter hans Hoved, da den var som en Hærkommando og tillige gjorde ham til Regent over et Land, hvad der var hans højeste Ønske. Imidlertid varede Herligheden kun kort. Friault og Venetien bleve ved Freden i Campo Formio givne tilbage til Østerrig, og Bernadotte havde i den sidste Tid ikke erhvervet sig Bonapartes Yndest i høj Grad. Denne sendte, da han forlod Italien, Halvdelen af Bernadottes Tropper bort og forbigik ham til Kommandoen over de Tropper, som efterlodes. Bernadotte fik et

Anfald af sin gamle Sindslidelse og søgte, helt sønderknust, om en Ansættelse i Portugal eller Kolonierne eller ogsaa om sin Afsked. I Stedet for fik han Befaling til at gaa til Wien som fransk Ambassadør.

Som Diplomat! Han, som fra sit 17de Aar havde levet uden for det borgerlige Liv og var ukendt med alt, hvad der kaldtes Statspolitik. Han fnyste af Harme, saa meget mere, som han gennemskuede, at det var Bonaparte, som havde bevirket dette, fordi han vilde have ham bort fra Italien. Men som han altid efter en Vredesudladning faldt lydig ind under Magthavernes Befaling, modtog han ogsaa her Kaldet, og det viste sig da, at han, Underofficeren og Feltsoldaten, som først i de senere Aar lejlighedsvis under Krigen havde betraadt bonede Gulve, ved Europas ældste, mest aristokratiske Hof kunde optræde med en saadan personlig Sikkerhed og Applomb, at de mange, der nysgerrig fulgte den republikanske Plebejers Adfærd, bleve imponerede deraf.

Imidlertid tog denne Ambassade en Ende med Forskrækkelse. En Dag, da Wienerne fejrede en national Krigsfest, fik Bernadotte det Indfald at udfolde det franske Flag paa Gesandtskabsboligen. Han vilde uden Tvivl blot vise Wienerne sin Deltagelse, men de forstod ikke dette Galanteri. De stormede Huset, og Bernadotte maatte med sine Betjente forsvare sig med Vaaben i Haand. Til sidst maatte han flygte fra Wien til Rastadt, hvorfra han forlangte Oprejsning. Direktoriet befriede ham imidlertid fra Stillingen i Wien og udnævnte ham til Gesandt i Holland, hvilken Post han dog, ked af den diplomatiske Stilling, frabad sig.

I Paris, hvor han nu tog Ophold og foreløbig afviste ethvert Tilbud om Kommando, blev han straks indfangen af Joseph Bonaparte, da denne i Forening med

sin Broder Lucien var i Færd med at forberede sin store Broders Herredømme i Frankrig og antog Bernadotte for en selvskreven Tilhænger af Tanken. Dette viste Bernadotte sig nu ikke at være, men Joseph har rimeligvis ikke anset ham for uvindelig. Han slap ham i det mindste ikke, og Forbindelsen mellem dem førte til Ægteskabet mellem Bernadotte og Josephs Svigerinde, Desirée Clary, Datter af en Købmand i Marseille. Ægteskabet kom i Stand i 1798. Napoleon Bonaparte, som dengang var i Ægypten, gav ikke blot sit Samtykke til Ægteskabet, men stod efter sin Hjemkomst Fadder til Bernadottes Søn, hvem han endog gav Navnet Oscar efter Ossians Sange, der i Ægypten havde været hans Yndlingslekture.

I 1799, da under Napoleon Bonapartes Fraværelse alt gik galt for Direktoriet, og hele Italien tabtes for de franske Vaaben, blev Bernadotte udnævnt til Chef for en Observationshær ved Grænsen, hvilken Post han dog maatte opgive paa Grund af Sygdom. Derimod modtog han Kaldelsen til Frankrigs Krigsminister. Det var en administrativ Stilling, som tiltalte ham, og som han ofrede baade Dag og Nat et saa udholdende Arbejde, som hans Natur tillod. Han vilde indføre Orden og Metode i Hæren og i Operationerne, men fik ikke Held med sine Bestræbelser og kunde mindst hævde sin egen Stilling. En skøn Dag afsattes han efter kun i to Maaneder at have været Minister. Det var en Maaned før Napoleon Bonapartes Hjemkomst, som hele Frankrig ventede paa. Fra samme Time, at Bonaparte satte Foden paa Frankrigs Jord, underordnede alle sig ham. Forberedelserne til Statskupet 18. Brumaire foregik derfor næsten helt offenligt. Generalerne og Deputerede deltog i Overlægningerne. Bernadotte indbødes til dem.

Alle ansaa dennes Medvirkning for selvfølgelig, saaledes som han var bleven behandlet af Direktoriet. Men Bernadotte bemærkede, at det ikke var Direktoriet, men Republiken, der var Tale om. Han vilde ikke være med til at hjælpe en Mand frem, som vilde forraade den. Han gik i denne Tid om og nedsatte sin gamle Chef, kaldte ham Desertøren fra Ægypten og beklagede, at han ikke længere var Krigsminister, da han i saa Fald vilde arrestere ham, fordi han havde forladt sin Post uden Ordre. Hans Adfærd vilde have vakt Betænkelighed i den bonapartistiske Lejr, hvis ikke den hjemkomne Bonaparte havde forsikret sine Brødre om, at hans gamle Undergivne ikke var nogen Initiativets Mand. Han kan konspirere og lægge Planer, sagde han, men til at træde op paa egen Haand og spille Plat og Krone om sin Fremtid er han ikke Manden.

Denne Sag var pinlig og oprivende for Bernadotte. Han havde Følelsen af at burde forsvare Direktoriet, men lod sig dog af Bonaparte forlede til at love, at han vilde forholde sig passiv, hvis der ingen Ordrer kom til ham. Modtog han saadanne eller blot en Opfordring enten fra nogen Øvrighed eller fra det parlamentariske Raad, vilde han begive sig til Tropperne, haranguere dem og optræde som Republikens General. Den 18. Brumaire var Bernadotte til Hest i Parises Gader og red fra Kaserne til Kaserne. Men Tropperne vare samlede til Revu, og Ingen tænkte paa Bernadotte den Dag, Bonaparte gjorde sig til Herre i Frankrig.

Efter Konsulatets Indstiftelse blev Bernadotte udnævnt til Medlem af det nystiftede, store, statslige Raad og endvidere til Chef for Vestarmeen. Han kom derved i Forbindelse med Politikere af alle

Slags, med Insurrektionen i Vendée, med republikanske og formelige Oprørspartier, med misfornøjede og afsatte Officerer af Rhinhæren m. m. Hans Sind var kommen ud af Ligevægt ved de indtrufne Begivenheder. Misundelse, skuffede Forventninger, vel ogsaa nogen virkelig Sorg over den nye Tilstand og den Maade, hvorpaa Bonaparte brugte sin Magt, førte ham til sidst ind paa Veje, der ikke vare Pligtens og Ærens [1]).

Førstekonsulen skaanede ham paa sine Brødres Forbøn, men vilde have ham bort fra Frankrig. Han lod ham faa sit Ønske om at komme til Kolonierne opfyldt og udnævnte ham til Guvernør over Louisiana, der nylig var erhvervet af Frankrig.

Ingen Sinde blev Bernadotte glad som da. Han fik ogsaa en udmærket Kontrakt med Førstekonsulen. Han skulde være selvstændig Styrer af den store Provins og have 6000 franske Soldater, som i de to første Aar endog skulde betales af Frankrig. Men saa skete det, at Louisiana blev solgt til de nordamerikanske Fristater, før Bernadotte endnu var kommen af Sted. Han blev fortvivlet, men lod sig dog bevæge til at gaa til Amerika som Frankrigs Gesandt for at fuldbyrde Salgstraktaten. Men heller ikke denne Rejse kom i Gang, og til sidst kom Traktaten ogsaa i Orden, uden at nogen særlig Sendelse i den Anledning blev nødvendig.

Da var det, at Krigen med England blev til Virkelighed, og man fik Hannover at raade over. Den napoleonske Familie var virksom for at hidføre en Forsoning mellem Førstekonsulen og hans Broders Svoger. Bernadotte skrev et Brev til Bonaparte og

---

[1]) Sarrans jeune I, 45.

rejste uopfordret til Paris for at tilbyde Statens og Familiens Overhoved sin Tjeneste i Anledning af Krigen med England. Det kom nu til Samtaler og Forklaringer. Bernadotte havde i den sidste Tid forandret alle Signaler. Han vilde ærligt ind under Imperialismen, endog offentlig opfordre til Indførelsen af Kejserværdigheden, som der nu var Tale om. Han viste sig heller ikke videre kompromitteret ved de indgaaende Undersøgelser, der foretoges i Anledning af de forskellige Sammensværgelser, i hvilke Pichegru, Dumouriez, Moreau, Madame Staël og mange andre vare indviklede.

Følgen af Bernadottes Troskabsløfte blev, at Kejseren tog ham til Naade igen, lod ham komme med paa Marechalslisten, der ledsagede Kejserdømmets Oprettelse, og udnævnte ham til Chef for det Armekorps, der okkuperede Hannover. Med denne Post var nemlig Bestyrelsen af Kurfyrstendømmet forbunden.

Det var en Post efter Bernadottes Hoved, nærmest lignende den Kommando, han havde haft i Friault, dog i en mere storartet Stil; thi her kom han som Kejserens betroede Repræsentant til en fremskudt Stilling i Nord paa en Tid, hvor der var Krig i Vente og et eventuelt Felttog at forberede. Som alt fortalt, havde Sverig og Rusland afbrudt deres diplomatiske Forbindelser med Frankrig Gustav IV forhandlede i Baden og under Tilbagerejsen til Pommern om den nye Koalition, de svenske Tropper i Pommern forøgedes og vare i Krigsstilling lige overfor Lauenburg. Rusland forlangte Kurfyrstendømmet rømmet. Desuden havde de franske Tropper alt inden Bernadottes Ankomst besat Cuxhaven paa hamburgsk Grund, og med England var der levende Krig baade der og langs hele Kysten.

Det krigerske optog derfor ogsaa Bernadotte mest, da han kom til Elben. Han meldte Kejseren, hvor

let det vilde være ham at gøre det af med Tropperne i Svensk Pommern, men hverken Gustav IV eller Sverig vilde rammes deraf. Vilde Kejseren Kongen eller Sverig til Livs, maatte han gaa gennem Danmark til Skaane. Danmark var overhovedet det Land, som Opmærksomheden fra Hannover først maatte rettes paa. Man kunde ikke rykke mod Øst uden at være sikret mod Danmark. Før eller senere blev det ogsaa nødvendigt at lukke Sundet for Englænderne.

Kejseren fik dog det Indtryk, at Krigen endnu ikke var nær og i hvert Fald ikke burde begyndes ved Elben. Han standsede den Strøm af Tropper, han havde ledet mod Hannover, og som til Dels alt var kommen ind paa Kurfyrstendømmets Grund, og bød sin Marechal kun at forholde sig observerende, at iagttage, hvad der foregik i Landene foran ham og at sende Spejdere ud til alle Sider, endog helt ind i Ruslands Midte for at lære Czarrigets Ressourcer at kende.

Bernadotte fik derved Lejlighed til med hele sin Sjæl at kaste sig over Regeringsforretningerne, der tiltalte ham saa meget, og det hændtes ham, at han høstede Glæde deraf.

Straks den første Reform, han paabegyndte, den, at fritage Beboerne for at forpleje deres Indkvartering og i Stedet for at give Forplejningen i Entreprise til Leverandører under militær Kontrol eller til Militærmagten selv, vakte stormende Tilfredshed. Thi hidtil havde den indkvarterede Soldateske, som brasede i alle Køkkener og tyranniserede Værterne og Beboerne, der vare forpligtede til at give dem alle de nødvendige Raaprodukter og Ingredienser, været en hel Landeplage for Hannover. Der var forskellige Husejere, som

af Fortvivlelse havde solgt deres Ejendomme og vare rejste bort.

Befolkningen iagttog med Anerkendelse, hvorledes Bernadotte med sagkyndig Myndighed indrettede et helt nyt System, byggede militære Sygehuse og Magasiner, og paaskønnede i høj Grad, at dette foretoges uden Byrde for den selv. Vel forlangte han af de mere Velhavende en lille Skat til Erstatning for den opnaaede Lempelse, og af Landdistrikterne udskreves der Korn og Fourage til Magasinerne, men Penge skaffede Bernadotte sig mest ved Pantsættelse af Kurfyrstendømmets Domæner, ved Laan i Hamburg eller ved andre Midler, der ikke kom til at trykke Befolkningen i Øjeblikket. Bernadotte vandt ogsaa paa anden Maade Befolkningens Yndest. Han ophævede mange af sin Forgængers forhadte Foranstaltninger, tog de af ham afskedigede borgerlige Embedsmænd i rigt Maal til Tjeneste igen, kaldte flere af Kurfyrstendømmets gamle, men ophævede Institutioner til Live, gjorde sig populær ved Rejser i Landet, ved Besøg i Universitetsbyen Göttingen og ved den Interesse, han i det hele gjorde sig Umage for at vise Landets Anliggender.

Da den militære Styrke indskrænkedes, kom der Overflod i de Kasser, der stod til hans Raadighed, men han satte Pengene i Cirkulation ved de militære Indretninger, han foretog, og ved finansielle Operationer. Hans Regering vakte Opsigt, fordi han røbede Sans for Handel og Industri, hvad de franske Befalingsmænd ellers ikke plejede. Regeringen i Hannover havde et helt forretningsmæssigt Præg med Penge som det vigtigste Virkemiddel. Bernadotte erhvervede sig Hjælpere og Tilhængere ved Penge og belønnede ogsaa ydede Tjenester dermed.

Bernadotte var saaledes kommen til Velstand efter i Unaadens Aar lige til 1804 at have levet i knappe Kaar; thi han havde i den Tid maattet nøjes med en Divisionsgenerals Fredslønning, som Napoleon havde tilstaaet ham, og den strakte ikke langt, da han ingen Formue besad, men derimod fordringsfulde Husindretninger baade i Paris og udenfor, hvor han havde et Landsted, la Grange. Men med Rigdommen kom Lysten til flere Penge. I saa Henseende kom Bernadotte ikke til at staa tilbage for nogen af de andre Marechaller. Han søgte Penge, hvor han kunde faa dem. Han tilegnede sig ikke alene de rigelige Midler, han havde Magtfuldkommenhed til at hæve af de hannoveranske Kasser, men spekulerede og foretog Pengeoperationer ikke blot paa Statens, men ogsaa paa egne Vegne. Han synes ogsaa alt i Hannover at have tænkt paa at erhverve sig Penge à la Talleyrand fra en fremmed Stat (Danmark) for Tjenester, som han tilbød denne Stat hos sin Herre. [1])

Den samme Skrøbelighed, som Bernadotte viste i denne Retning, klæbede ogsaa ved hans Stab og hans Korps i det hele, baade det, han havde i Hannover, og det, han senere kom til at kommandere. Maaske stammede dette fra Herren. Bernadotte traadte aldrig alvorligt op mod slige Forseelser, indskrænkede sig i Almindelighed til i lempelige Ord at dadle begaaede Udpresninger og at advare mod Gentagelser.

Dog — hermed er der sagt nok om hans Regering i Hannover, som han selv saa ofte kom tilbage til.

I al den Tid, han var i Hannover, det vil sige, lige til Krigen udbrød i 1805, sysselsatte den krigerske

---

[1]) Saaledes opfatter jeg, hvad der læses i Holms udenrigske Historie II, 74.

Situation ham selvfølgelig daglig, og i samme Grad de krigerske Udsigter bleve større og større, tog naturligvis atter de militære Skridt, som burde foretages, og de Landudvidelser, der burde tilstræbes, den første Plads i hans Overvejelser og Indberetninger til Kejseren.

Han havde dannet sig et Efterretningsvæsen, som var ganske fortrinligt og ogsaa opnaaede en vis Berømmelse. Det havde sine Kilder i Regeringskredsene i hvert af de nordlige Riger i Europa, enkelte Steder i selve Regeringerne eller Hofferne. Det Indblik, Bernadotte derved erhvervede sig i nordiske Landes indre Tilstande og militære og politiske Forhold var helt forbløffende.

Af de fremmede Byer og Landsdele, som Bernadotte ønskede forenede med Hannover, var Hamburg Nr. 1 og Holsten Nr. 2. Den betydelige Hansestad, der var Hovedoplagsstedet for hele Nordeuropas Handel, og det fede Holsten, der var som skabt til Opland for Hamburg, mente han var et Felttog værd. Hans Tanker omfattede dog ogsaa andre Erobringer, som det var værd at gøre. Han har saaledes en Gang i sine Indberetninger talt om et Kongerige Skaane, andre Gange om et gotisk Rige og et Rige Skaane-Gotland. Da det i den napoleonske Familie alt i 1802 var afgjort, at naar Napoleon blev Kejser, skulde hans Brødre være Konger og fjernere Slægtninge Hertuger o. s. v., var det ikke usandsynligt, at han ved sine Udkast kunde tænke paa et lille Rige til sig selv, men han har dog til de danske Officerer og Andre, som omgav ham i 1808, benægtet at have tænkt paa noget svensk Rige for sig eller Frankrig. De Erobringer, han vilde gøre i Sverig, skulde blot være Erstatning til Danmark for Holsten. Naar han talte om Holsten, mente han dog altid Slesvig med og somme Tider mere.

Det Rige, han mest sværmede for, var et med Hamburg som Hovedstad, hele det danske Fastland som Opland i Nord og Hannover samt en Del af Meklenburg i Syd. Dette Rige beskæftigede ham i 1807 og senere, og han tænkte paa at oprette det eller en Del deraf i 1814 under Navn af det cimbriske Rige.

Det bemærkes, at naar Bernadotte drømte om nye Lande, tænkte han altid paa Grænser, som ikke faldt sammen med bestaaende, men vare helt nye. Dette havde han tilfælles med Napoleon og andre Revolutionshøvdinge.

Det lykkedes ham dog aldrig at fæste Kejserens Opmærksomhed paa de Krigsforetagender eller Landudvidelser, han foreslog. Napoleon havde ingen Planer i Nord og fik aldrig saadanne, uagtet Tilstanden i 1805 nok kunde indbyde dertil. Thi i dette Aar var fra de første Maaneder af den 3. Koalition at betragte som dannet, og samtidigt var de Franskes Udjagelse af Hannover en besluttet Sag. Tre af Magterne vare blevne enige om, at Angrebet paa Bernadotte skulde ske fra Svensk Pommern.

Kejser Napoleon yndede at kaste sig med sin samlede Styrke over en enkelt af Koalitionens Magter, inden denne endnu var ret i Orden. Han valgte Østerrig. Derfor maatte Bernadotte drage gennem Preussen til den store Hær i Syden efter at have ladet et ubetydeligt Korps blive tilbage i Hannover med Fæstningen Hameln som Repli.

Det var til Gavn for Norden, at de militære Begivenheders Tyngdepunkt paa den Maade blev flyttet til Syden, hvor Kampen nu trak sig fra Ulm ad Austerlitz til. Ganske uberørt af Krigen blev Norden dog ikke, da Kong Gustav efter at have været en Tid i Sverig, hvor han med England sluttede Konventionen

i Beckaskog, kom tilbage til Svensk Pommern sammen med engelske, russiske og nye svenske Tropper. Han begyndte sit bekendte, farcemæssige Felttog med at sende en Del af de russiske og svenske Tropper til Lauenburg for at tage Hannover i Besiddelse, hvilken Hensigt dog blev forpurret derved, at Preussen kom disse Tropper i Forkøbet og besatte i det mindste en Del af Hannover, efter at de franske Tropper havde indesluttet sig i Hameln.

Det var under disse Omstændigheder ganske naturligt, at der toges militære Forsigtighedsforanstaltninger i Holsten, da Krigen let kunde forplantes derhen, og Gustav IV røbede Lyst til at tage Hamburg.

Der foregik en stor Forlæggelse af mobile Tropper fra alle Dele af Danmark til Holsten. Der dannedes her et stort Hærkorps, bestaaende af tre Divisioner og en Avantgarde. Men det blev ikke ved denne Militærforanstaltning alene. Kronprinsen vilde føre Overkommandoen, men ikke under sin Fraværelse overlade Kommandoen over Rigernes Krigsvæsen til nogen anden. Tværtimod. Han vilde netop under Opholdet i Kiel beskæftige sig indgaaende med den i Udvikling værende Hærreform. Derfor tog han sine militære Kontorer og Generaladjudanterne for Hær og Marine med sig. Dernæst tog han Udenrigsministeren med sig, fordi denne efter hans Mening i Kjøbenhavn vilde være for langt borte fra Begivenhederne i Nordtyskland. Endelig rejste ogsaa hans Gemalinde og det hele kronprinselige Hof med ham til Kiel.

Paa den Maade flyttedes det militære og politiske Tyngdepunkt i Virkeligheden til Kiel, dog uden at det saas i Statsorganisationen; thi Regeringen vedblev at fungere i Kjøbenhavn, hvor den sindssyge Konge præsiderede i Statsraadet, og hvor ogsaa hele den

udenlandske Repræsentation forblev. Det skulde tage sig ud, som om Kronprinsen kun var dragen i Felten og havde taget Kommandoen over Hæren i Holsten, men i Virkeligheden forholdt det sig helt anderledes, og Kronprinsen vilde ikke opgive det mindste af den Magt, han havde haft i Kjøbenhavn. Han bestemte før sin Afrejse, at der ikke maatte afgøres noget i Kjøbenhavn, som ikke først var forelagt ham i Kiel. Kollegierne maatte derfor i Kiel indhente Underretretning om, hvorledes enhver vigtigere Sag skulde behandles, saafremt det ikke var gjort af Andragerne selv. Thi underordnede Myndigheder og Private kunde godt henvende sig straks til Kronprinsen i Kiel. I Almindelighed sendtes da Andragendet til vedkommende Kollegium med Besked om, hvad der skulde gøres ved Sagen, og hvorledes den til sidst skulde forelægges Kongen til Underskrift i Statsraadet. I udenrigske Anliggender optraadte Direktøren i Udenrigsministeriet paa den fraværende Ministers Vegne, men han skulde i al sin Færd rette sig efter Forholdsregler, der forud vare indhentede i Kiel. Paa den Maade blev Konge, Statsraad, Ministre og Kollegier egentlig kun til Maskiner, der villieløst skulde fungere efter Befalinger fra Kiel, og der blev ingen Lejlighed til mundtlig Forhandling med det fjerne Orakel.

Denne uheldige Ordning førte mange Ulemper med sig og blev skæbnesvanger i sine Følger. Dog mærkedes dette ikke saa meget i den første Tid, da Krigsbegivenhederne dog kunde motivere Kronprinsens og Udenrigsministerens Tilstedeværelse i Holsten, og da Arbejdet med den nationale Hærreform ogsaa havde godt af de Omgivelser, den store Felthær i Holsten dannede. Kronprinsen satte al sin Kraft ind paa dette Arbejde. Kommissioner nedsattes i Kiel, og ikke blot

militære Personligheder fra begge Riger, men ogsaa Ministre og Chefer for de borgerlige Kollegier opholdt sig turvis i Kiel for at udtale sig om det, der i de militære Udkast berørte deres Administrationsomraader.

De smaa Begivenheder, der forefaldt ved Elben, dengang de svenske og russiske Tropper kom til Lauenburg og lidt ind i Hannover, fik ingen Virkninger ind i Holsten. Derimod opskræmmedes Hovedkvarteret noget, da Preussen i 1806 allierede sig med Frankrig, og den engelske Regering erklærede Preussen Krig samt sendte en stor Flaadestyrke til de danske Farvande baade for at bekrige Preussen og for at nøde Danmark til at følge den engelske Politik. End mere alarmeret blev man i Kiel, da der derpaa kom Rygter om Rustninger i Sverig, hvilket havde bragt Generalitetskollegiet i Christiania til straks paa egen Haand at sætte Rustninger i Norge i Gang.

Til Norge havde Kronprinsen i 1803 paa Grund af en da intruffen Vacance sendt den Mand, der snart kom til at spille den største Rolle i de nordiske Begivenheder, nemlig Prins Christian August af Augustenborg. Denne da 35-aarige Prins var en yngre Broder til Hertug Frederik Christian af Augustenborg, der var gift med Kronprinsens Søster. Han havde været i østerrigsk Tjeneste og havde indlagt sig Fortjeneste som Brigadegeneral under Krigen mod Frankrig 1800.

Det var denne Mands naturlige Opgave i Krigstid at tage Overkommandoen i Norge og tillige at præsidere i den norske Regering, som da maatte oprettes, men i Fredstid var han kun simpel Øverstbefalende over Tropperne i det Søndenfjældske, som General Krogh var det i det Nordenfjældske. Beskedent og fordringsløst levede han uden for den norske Hovedstad i Frederikshald, hvor hans Regiment, det søndenfjældske,

havde Garnison, og førte der, ugift og fattig, som han var, en meget tarvelig Tilværelse.

Vigtigere var i Fredstid en anden Mand i Norge, nemlig Generalmajor F. G. Haxthausen, der kunde betragtes som Norges Krigsminister. Han var Generalkrigskommissær, Intendant for den norske Hær og Deputeret i det norske Generalitets og Kommissariats Kollegium. Denne Mand var i 1804 kaldt ned til Kronprinsen for at forhandle med ham om norske Anliggender. Han havde fulgt Kronprinsen til Kiel, hvor han endnu var, da de ovennævnte Meldinger om svenske Rustninger ankom. Christian August blev da ogsaa kaldt til Kiel. Han opholdt sig nemlig dengang under en Orlov paa Augustenborg. Kronprinsen gennemgik med disse Mænd, hvad der var at gøre, hvorledes der skulde mobiliseres i Norge i Tilfælde af Nød, og de rejste dernæst begge til Norge, Haxthausen ganske hovedkulds.

Det havde dog været blind Alarm med Hensyn til Sverig. De svenske Rustninger vare kun Sikkerhedsforanstaltninger langs Kysten, som den store engelske Flaadestyrke, der kom til de nordiske Vande, gav Regeringen i Stockholm Anledning til at iværksætte. Der skete intet nævneværdigt hverken i Norge eller i Danmark i dette iøvrigt paa diplomatisk Virksomhed rige Aar, før i Efteraaret, da Alliancen mellem Frankrig og Preussen pludselig gik over til Krig, da Napoleon sendte sine Hære ind i Preussen, og de franske Hærmasser efter Sejrene ved Jena og Auerstädt brusede op mod Østersøen med Bernadotte i Spidsen. Denne Marechal mente, at nu dog vel det Tidspunkt maatte være kommet, da Napoleon maatte være til Sinds at udvide sit Herredømme i Nord.

Bernadotte havde med Hæder deltaget i Krigen mod Østerrig, og efter dens Tilendebringelse blev han, medens han med sit Korps kantonnerede i det midterste Tyskland, belønnet med et af de Len, som Kejseren uddelte til sine Brødre, den kejserlige Familie, høje Statsembedsmænd og Krigere i Form af Kongeriger, Fyrstendømmer, Hertugdømmer, Grevskaber o. s. v. Bernadottes Part ved denne Lejlighed blev det neapolitanske Fyrstendømme Pontecorvo, et meget lille Land med kun faa Indtægter. Men det blev til et umiddelbart Len af den kejserlige Krone og gav ham Suverænitet for sig og Efterfølgere i Lenet. Til Erstatning for de knappe Indtægter erholdt han senere Dotationer af anden Art, som Kejseren fik til Raadighed.

Under Slaget ved Jena hændtes der Bernadotte noget, som hverken han eller Kejseren senere glemte, og som blev en Plet paa hans Krigerskjold. Davout fik gennem Stabschefen Berthier Ordre til Foretagendet ved Auerstädt, og det blev i Skrivelsen anvist ham at tage Bernadotte med sig, hvis han var i Nærheden. Da Davout modtog denne Ordre, opholdt Bernadotte sig hos ham. Han forlangte derfor dennes Medvirken, men Bernadotte afslog Opfordringen, fordi han selv ingen Ordre havde faaet, og det uagtet Davout gjorde sin højere Anciennitet gældende. Nogen Ulykke bevirkedes der ikke derved; thi Davout vandt ved egne Kræfter Slaget, som han fik Navn efter. Men Bernadotte blev Genstand for de skarpeste Beskyldninger, hvilke hans mange Fjender og blandt dem særlig Berthier ikke gjorde noget for at mildne. Grunden til, at Bernadotte holdt sig tilbage, var den, at han havde en anden Opfattelse af Situationen end de andre, hvilket atter var begrundet i, at Berthier havde forsømt ham med Oplysninger. Der herskede mellem de napoleonske Førere

et vedvarende Kævleri med gensidige Chikanerier og Hensynsløsheder, som kunde være af grov Natur. Bernadotte havde tit beklaget sig over Berthier og den Maade, han forsømte ham paa, men denne Gang blev Bernadotte den lille lige over for Berthiers Fremstilling af Sagen. Napoleon blev meget vred paa Bernadotte og denne paa sine Kollegaer i Hæren, men særlig paa Berthier.

Den rastløse, overvældende Forfølgelse af den slagne Fjende gav imidlertid ingen Lejlighed til længe at tænke paa Dagen i Gaar. Bernadotte oprettede desuden sin Fejl ved en glimrende Krigsgerning straks efter Jenaslaget og trængte uimodstaaeligt mod Nord, idet han som af en Magnet blev trukket op til Holstens Grænse. De Begivenheder, som forefaldt her, vare følgende:

Den preussiske General Blücher, der med sit store Korps og alle de Preussere, der havde været i Hannover, er bleven afskaaren fra Oder og senere fra Magdeburg Fæstning, som han vilde kaste sig ind i, er, forfulgt baade af Murats og Marechal Soults Korpser, i ilsom Bevægelse op mod Holstens Grænse for at beskyttes eller optages af de danske Tropper, medens Kronprins Frederik i Kiel ikke vil vide af noget saadant at sige, men lader en Del af sin Avantgarde gøre Front ved Grænsen mod alle Fremmede, hvad enten de ere Preussere eller Franske eller hvem som helst.

Bernadotte vil til Lybæk før Blücher. Det lykkes ham dog ikke. Han kommer til Traven N. Ø. for Lybæk paa samme Tid, Blücher kommer ind i Staden, og dennes Forfølgere ere Syd for. Derved faar Bernadotte den Fornøjelse at fange et lille svensk Korps, det, der stod i Lauenburg og nu var under Sejlads op ad Traven for at undkomme til Svensk Pommern, men sejlede lige ind i hans Favn.

Den 6. November angreb Bernadotte Lybæk fra Nord, trængte ved Middagstid ind i Byen, men mødte i Midten af den Murat, der med egne og Soults Tropper havde angrebet Byen fra Syd, hvorefter den franske Rytterchef som Højstbefalende forfulgte Preusserne, som gennem Holsteinthor i Vest forbi den danske Opstilling søgte at komme bort mod Nord. De danske Tropper inddroges derved i Kampen. Da Mørket faldt paa, kunde de Franske ikke se Forskel paa danske og preussiske Uniformer, og da de Danske angrebes, kæmpede de selvfølgelig for deres Liv. Et lille Stykke af Holsten blev derfor okkuperet, nemlig Egnen om Fackenburg, Steinrade og Stockelsdorf. Adskillige Officerer og Soldater bleve saarede og end flere tagne til Fange. Tre af Kronprinsens Adjudanter, som vare sendte ned til Grænsen, vare blandt de fangne, fordi de havde villet gøre de Franske opmærksomme paa Fejltagelsen. Den samme Skæbne hændtes Forpostkommandørerne og selve General Ewald, der søgte Murat, men — som han selv indberettede — blev behandlet en canaille og berøvet sin Hest og sine Ledsagere.

Bernadotte havde ventet at kunne tilbringe en Tid i Lybæk. Men efter Kapitulationen med Blücher i Ratkow fik alle tre Korpser Ordre til at gaa til Polen. Dog skaffede Bernadotte sig en 14 Dages Rast ved at lade sit Korps, der skulde til Berlin først, tiltræde Marchen i Etaper og selv rejse med den sidste.

Hensigten med dette Ophold var aabenbart at opfriske gamle Forbindelser og paa ny at overskue Forholdene i disse nordlige Egne, hvor han havde Fortrinsret til at optræde, saa snart det Tidspunkt for Alvor indtraadte, da Holsten eller Halvøen skulde besættes eller Sundet lukkes, saaledes som han i sine Indberetninger altid betegnede Opgaven, der forelaa i Danmark. Men

han gjorde ogsaa Forretninger paa sit Korpses Vegne. Han bibeholdt nemlig, saa vidt det kan ses, ogsaa i Felten saa meget af det Forplejningssystem, han havde indført i Hannover, som ske kunde, idet han sluttede Kontrakter om Leverancer og udskrev Kontributioner til disses Betaling. Han fik af Kronprins Frederik Lov til at gøre Opkøb i Holsten, hvis Neutralitet han maatte erkende. Opkøbene skete ved Handelshuset Kroeger & Co.s Chef, Hoppe. I Udredelsen af Pengene til disse Opkøb deltog Lybæk.

Særlig Glæde havde Pontecorvos Fyrste af de fangne svenske Tropper. Han holdt Skue over dem og samlede Officererne, som han holdt en storartet Harangue til. Han indbød dem derhos daglig til sit Taffel, forbavsede dem ved sit Kendskab til svenske Forhold og vandt deres Fortrolighed ved Ytringer som den, at Norge passede bedre til Sverig end til Danmark. Særlig den ældste af de fangne Chefer, Grev Gustav Mörner, viste han stor Opmærksomhed. Da denne engang berørte den Forlegenhed, hvori han eller de svenske Officerer i Almindelighed vare satte derved, at de vare skilte fra deres Bagage og blottede for Pengemidler, tog Bernadotte af sit Chatol en Rulle Dukater, som han tilbød Mörner som kammeratligt Laan. Mörner vilde give Kvittering for Laanet, men Bernadotte svarede dertil, at han ikke var Bankier.

Disse Opmærksomheder mod de Svenske have baaret Frugt. De svenske Officerer vare ganske indtagne i Fyrstens Person og Elskværdighed. Hans Navn blev bragt i Folkemunde i Sverig længe før, der blev Tale om hans Valg til Tronen, og Familien Mörner har paa Grund af forskellige modtagne Tjenester ment at staa i Taknemmelighedsgæld til ham.

Til det danske Hovedkvarter i Kiel stillede Bernadotte sig venskabeligt, skønt han havde nogen Møje med at forsone sig med det danske Hær- og Regeringsvæsen efter det Indtryk, han havde faaet deraf. Det, han mest beklagede sig over, var, at han ikke frit og uhindret kunde købe og handle i Holsten, som han vilde, men at der i Hertugdømmet snarere var Krigsend Fredstilstand. Den danske Magtudfoldning i Holsten var ham overhovedet imod. Han forklarede Kronprinsens Afsending til ham, at en eneste Skildvagt ved Grænsen havde været nok. I saa Fald vidste de Franske, hvor Grænsen var, og vilde respektere den. Vilde Danmark afholde de Franske med Magt, behøvede Kronprinsen 150,000 Mand. Han raadede Kronprinsen til at drage Tropperne bort fra Holsten. Opstillingen kunde forsvares saa længe, de allierede Tropper færdedes ved Elben, men nu, da Frankrig var Herre over hele Nordtyskland, og Mortiers Korps var i Færd med at besætte Hamburg og Lybæk, maatte det danske Korps bort fra Holsten; Frankrig maatte ellers betragte det som opstillet mod sig.

Dette Raad tog Kronprinsen til Indtægt. Samme Dag, Bernadotte rejste til Berlin, hvorfra Vejen gik videre over Eylau og Friedland ad Tilsit til, befalede Kronprinsen Hærens Tilbagegang over Ejderen med Undtagelse af de holstenske Afdelinger, Avantgarden og saa de Tropper, der dækkede Hovedkvarteret ved Stillinger helt ned til Pløn, hvor Prins Christian Frederik levede med sin nylig fra Meklenburg hentede Brud (Frederik VII's Moder). Tilbagetoget over Ejderen skete i de samme Dage, da Mortier besatte Hamburg og Lybæk og dernæst med Hovedmassen af sine Tropper drog videre mod Øst hen imod Svensk Pommern.

Snart efter sendte Kronprinsen ogsaa Tropperne bag Ejderen til deres Garnisoner i Jylland og Fyn.

Under de Forhold, som nu indtraadte, var der ingen Grund for Kronprinsen til at være borte fra Regeringen i Kjøbenhavn. Og det havde sikkert været godt, om han havde begivet sig derhen i det mindste saa længe, Stilstanden i Polen varede; thi der foregik i Vinteren og Foraaret 1807 saa særdeles meget, som fortjente Behandling i en samlet Regering. Ikke blot satte Napoleons Berlinerdekret af 21. November 1806 og den engelske order in council af 7. Januar 1807 Verden i Bevægelse, da de vare Vidnesbyrd om, at Kampen mellem Frankrig og England var bleven til en Verdenskamp, som enhver Magt nødvendigvis maatte tage Stilling til, men denne Vinter igennem var overhovedet Situationen politisk bevæget som ingen Sinde før. Hele Europa rustede sig og sluttede krigerske Aftaler, fordi man troede, at den franske Hærs Kraft vilde blive brudt af Klimaet i Polen.

Og under de Overvejelser, som fandt Sted mellem de Koaliserede, var Danmark ikke ude af Betragtningen. Østerrig, som stillede en stor Krigsmagt paa Benene i sit Land, og England, som ogsaa rustede af alle Kræfter, ønskede et Angreb gennem Holsten paa den franske Hærs Tilbagetogslinie. Man havde glimrende Vilkaar til Rede for Danmark, hvis det vilde tillade et saadant Angreb og give danske Tropper med dertil. Men da Kronprins Frederik i den Retning ikke var at faa i Tale, blev Angrebet besluttet med Svensk Pommern og Rügen som Udfaldsporte og rigt udrustet, især efter at det nye engelske Ministerium med Castlereagh og Canning som Hovedmænd var kommet til Roret i England for at genoptage Pitts energiske og hensynsløse Politik.

Fra da af kom Kjøbenhavn ganske anderledes til at ligge i Begivenhedernes Midte end Kiel; ja, fra den Tid, de engelske Flaader og store Troppetransporter til Rügen gik gennem Store Bælt, og svenske Transporter samt en Del af Persontrafiken gik gennem Øresund, maatte Farvandene om vore Øer saa at sige blive et Anneks til Krigsskuepladsen ved Rügen.

Begivenhederne, som forefaldt i Svensk Pommern i Foraaret 1807, ere bekendte. Marechal Mortier blev kaldt til Hæren i Polen, inden endnu Stralsund eller Rügen vare erobrede af ham. Han udbad sig derfor en Vaabenstilstand af Generalguvernøren i Svensk Pommern, Friherre Essen, der tillige var Øverstbefalende, da Kongen for en Tid var tagen hjem til Sverig. Men i Stedet for at faa sit Ønske opfyldt angrebes Mortier under sin Bortmarch af Svenskerne og joges med en vis Bravour af Armfelt, Vegesack og flere tilbage over Provinsens Grænse. Dette Udfald vakte Forskrækkelse i vide Kredse og blev Anledningen til, at de koaliserede Magter sluttede Konventionen i Bartenstein, hvorefter 5000 Preussere, 30,000 Englændere og nye Tropper fra Sverig skulde sendes til Pommern for at fortsætte den begyndte Fremgang. Det imødesete Udfald fra de svenske Besiddelser blev vel ikke til videre denne Gang. Allesteds fra vendte franske Tropper sig nu mod Pommern, tvang atter Svenskerne tilbage over Grænserne, og der blev derefter sluttet en Konvention i Schlatkow 18. April, ifølge hvilken der skulde være Vaabenstilstand med 10 Dages Opsigelsesfrist i Svensk Pommern. Men Bartenstein-Konventionen fuldbyrdedes nu ikke desto mindre. Efter at den engelske Flaade som sædvanlig var kommen til vore Farvande om Foraaret, saa man der et usædvanlig bevæget militært Liv. Først befordredes

den ene Transport af svenske Tropper efter den anden til Rügen, saa kom i Maj Maaned engelske Flaader og høje Befalingsmænd til Nordtysklands Kyst gennem vore Farvande, og Kong Gustav begav sig paa ny med Stab og friske Afdelinger til Rügen. Derefter indfandt de 5000 preussiske Tropper sig i Pommern under Befaling af Blücher; endelig passerede 170 engelske Transportskibe gennem Store Bælt, medførende de første af de engelske Tropper.

De engelske Befalingsmænd, som skulde vaage over Operationslinien gennem vore Farvande til Rügen, fulgte selvfølgelig med største Opmærksomhed, hvad der foregik i Land hos os, for at der ikke skulde ske Troppeindkaldelser eller foretages Udrustninger, særlig af Krigsskibe, som de ikke i Tide kunde holde i Ligevægt ved passende Modforanstaltninger fra deres Side. Og en Mærkelighed for dem var den store, helt aftaklede Flaade paa 17 Linieskibe, lige saa mange Fregatter og en uoverskuelig Mængde mindre Skibe, som under saa krigerske Forhold laa mellem fremmede Hære og Flaader saa at sige paa Alfarvej, kun beskyttet af en uudrustet og umonteret Fæstnings Forsvarsværker, hvis Værdi i 1801 havde vist sig ganske illusoriske. Hvorfor var den ikke bleven udrustet, nu da Napoleon med hele sin Magt var kommen op til Østersøen? Det kunde være sket i Vinteren 1807, og Rusland havde raadet dertil. Den havde i saa Fald da været mobil, kunde blive flyttet f. Eks. til Norge, naar Vinteren jog alle Flaader bort fra vore Farvande om Sjælland. At den ikke kunde ligge, hvor den laa, til Vinteren, hvis Napoleon skulde vinde, var klart for alle. Man talte derom i de fremmede Kabinetter. Gik Englænderne efter en fransk Sejr bort uden at tage Flaaden med sig, vilde Napoleon faa den.

Saaledes som beskrevet stod Sagerne endnu, da Verden pludselig efter Slaget ved Friedland overraskedes af Sammenkomsten mellem Napoleon og Czar Alexander i Tilsit og det Grundlag for en europæisk Fred, som de vare blevne enige om. Efterretningen om disse Aftaler kom vel kun i Rygters Form, men hvad der meldtes, bekræftedes mere og mere og viste sig til sidst rigtigt. De to Herskere vilde i Forening, men gennem Alexander som Mægler, henvende sig til England om Fred, men modtog Regeringen i London ikke Tilbudet, skulde Fastlandsspærringen gennemføres i alle Europas Fastlandsstater. For Nordens Vedkommende blev selvfølgelig Østersøens Lukning besluttet, hvorhos Sverig skulde bøde for Kongens Opførsel. Alexander skulde erobre Finland og Napoleon Svensk Pommern. Danmark skulde tvinges til at træde ind i det almindelige Fastlandssystem, og de to Krigsmagter vilde, den ene gennem Sverig, den anden gennem Danmark, enten ved Indflydelse eller ved fysisk Magt række hinanden Haanden ved Øresund.

Denne uventet indtraadte Forstaaelse mellem de to mægtigste Riger, der kunde beherske Verden, naar deres Herskere vare enige, var vel i Stand til at berøve det nye lidenskabelige Ministerium i London al Ro og Fatning, da Napoleon havde saa store Troppemasser til Raadighed i Nordeuropa, at han straks kunde realisere sine Forehavender. Alexander maatte afvente Udfaldet af Mæglingen; men Napoleon kunde begynde sin Aktion uopholdelig. Han var i aaben Krig med Sverig og havde Tropper og Førere baade mod Svensk Pommern og Danmark.

Marechal Bernadotte var den 5. Juni, lige ved Opbruddet fra Vinterkvarteret, bleven saaret i Halsen under en lille Fægtning ved Spangen. Han afgav derfor

sit Korps til Marechal Victor og lagde sig tilbage til Marienburg for at pleje sit Saar. Han var ikke sen til at møde i Hamburg, da Tiden nu for Alvor var kommen til at rykke ind i Danmark. Han blev af Kejseren udnævnt til Guvernør i de hanseatiske Byer, Bremen, Hamburg, Lybæk, samt Øverstbefalende langs Kysten fra Holland af. Hans Stilling blev saaledes temmelig lig den forrige, han havde haft, kun var den udvidet i Nord i den Grad, han havde ønsket, med Hamburg som vigtigste Stad, og dertil skulde nu efter hans Mening til en Begyndelse Holsten (og Slesvig) føjes. Hans Opgave blev det at sætte Fastlandsspærringen i Værk paa det nævnte Omraade og dernæst at udvide den til Sundet (Øresund), hvis det kom til Krig med Danmark, som Bernadotte haabede. Han fik et af de Korpser til sin Raadighed, som Kejseren ved sin Afrejse fra Tilsit efterlod i Polen og Tyskland. Det, han fik, kom til at bestaa af franske og hollandske Tropper samt et spansk Hjælpekorps. Hverken de hollandske eller spanske Tropper vare dog endnu til Stede; de sidste vare først begyndte med at ankomme. Sin Instruktion med Hensyn til Danmark erholdt han den 2. August fra Kejseren, og den indeholdt følgende: Hvis England ikke modtager Ruslands Mægling, maa Danmark erklære det Krig, eller ogsaa erklærer jeg Danmark Krig. De er bestemt til i saa Fald at bemægtige Dem hele det danske Fastland. Send mig, da De staar ved Grænsen af dette Land, en Betænkning over de Hindringer, Danmark kan opstille mod et saadant Angreb, og de Ressourcer, det byder den angribende Styrke med Hensyn til Levnedsmidler.

Bernadotte var misfornøjet med denne Instruks, fordi den ikke bød ham at tage Holsten straks, som

han havde haabet. Thi dette ansaa han for nødvendigt, ikke blot fordi uden Holsten Fastlandsspærringen langs den tyske Kyst ikke kunde iværksættes forsvarligt, men mest dog for at Bevægelsen mod Nord kunde begynde i Tide. Han var nemlig overbevist om, at Englænderne uopholdelig vilde sende Tropper til de danske Øer for at hindre Sundets Lukning og overhovedet hjælpe de Danske, og at han fra Holsten bedre kunde krydse deres Planer eller komme dem i Forkøbet. Kejseren lod sig dog ikke paavirke af, hvad Bernadotte i den Anledning tilskrev hans militære Kabinet. Østersøens Lukning blev vel den Opgave, som baade Rusland og Frankrig i 6 Maaneder herefter ansaa som den vigtigste af de i Tilsit besluttede, men det var afgjort, at den skulde foretages af begge Magter i Forening. Derfor havde Napoleon foreløbig kun paalagt sin Marechal Besættelsen af det danske Fastland, hvis Danmark ikke faldt til Føje. Den senere Opgave var i Instruksen af 2. August forberedt ved følgende Ord til Bernadotte: „Deres Sprog bør være dette: De beklager Dem stadigt over, at Danmark har aabnet Passagen gennem Sundet for Englænderne og ladet et Farvand krænke, der burde være det ligesaa helligt, som dets Territorium i det hele.“

Den engelske Regering havde imidlertid fuldendt sine overordentlig store Rustninger og troede det skjult for Verden, at disse havde andet Maal end Østersøen og Rügen alene. Castlereagh udtalte den 31. Juli i Parlamentet, at Ekspeditionen vilde komme til sit Maal, hvor den skulde slaa ned, samtidigt med Efterretningen om, at der overhovedet var rustet. Men Ministeren regnede ikke med Bernadottes Efterretningsbureau. Bernadotte var al sin Tid næsten

fabelagtigt godt underrettet om, hvad der foregik paa de Steder, der interesserede ham. Han havde holdt det kejserlige Hovedkvarter godt underrettet om, hvad der foregik i London, og den 6. August skrev han fra Hannover, hvor han den Dag opholdt sig: De store engelske Flaader gaa til Sundet. Der er ingen Tvivl derom. De Agenter, som have givet mig denne Underretning, have aldrig narret mig i den lange Tid, jeg har kommanderet i Hannover.

Det bekræftede sig hurtigt, at Bernadottes Beretning var rigtig. En stor engelsk Flaade under Gambier laa alt denne Dag ud for Helsingborg ved Indløbet til Sundet, og, hvad der var mere overraskende, ogsaa en stor Transportflaade med Tropper, som skulde være gaaet gennem Store Bælt til Rügen, hvis Tilsitfreden ikke var kommen, nærmede sig Øresund.

Og ikke alene dette skete den 6. August. Samme Dag indfandt det engelske Sendebud Jackson sig i Kiel, hvor han skulde stille Kronprinsen Valget mellem Alliance med England eller Krig. Thi dette Alternativ, det samme, som Napoleon vilde stille Regeringen med Hensyn til Frankrig, var det, Regeringen i London vilde stille Kronprinsen.

Man ved, at den engelske Regering tog den Beslutning at fordre alle de fremmede Flaader, som vare udsatte for at blive tagne af Frankrig, deponerede i engelske Havne. Man stillede Fordringer i den Retning 1807 til Portugal og fem Aar senere i 1812, da Napoleon faldt ind i Rusland, gav Czaren England sin Flaade i Depositum. Flaaden i Kjøbenhavn skulde selvfølgelig ikke undtages fra Reglen, hvis den dansk-norske Regering ikke vilde gaa ind paa en Alliance, men det var en saadan, Jackson skulde foreslaa. Vedtoges hans Forslag, skulde Flaaden ikke gemmes i England, den skulde tværtimod

bruges. Der blev i saa Fald kun Tale om en Forening af den engelske og den danske Flaade, dækket under Formen af en inderlig Alliance, og England vilde kun fordre Befalingen over den danske Flaade som Pant paa Alliancens Fasthed. Maaske stillede England i saa Hensęende Fordringer, som man i Danmark ikke var tilbøjelig til at gaa ind paa. Men var det lykkedes at blive enig om en passende Form for denne Forening af de to Monarkiers Flaader, skulde Jackson love os til Hjælp mod de Franske de Tropper, som England for Øjeblikket havde paa Rügen og paa Transportflaaden i Sundet, tilsammen 30,000 Mand, og endvidere Subsidier, Skadesløsholdelse for alle Omkostninger, Kolonier til Erstatning for midlertidigt Tab af Landstrækninger, Gebetsforstørrelser ved Freden og Garanti for Kongens Stater i det hele[1]).

Var dette Forslag kommet til Forhandling, er det næppe rimeligt, at det var blevet rent afvist. Thi vel var Stemningen i Rigerne i de brede Lag endnu fransksindet, og der bevaredes endnu fra 1801 lidt Nag til Englænderne, med hvem man ogsaa endnu stadigt havde Trakasserier paa Havet. Men alle oplyste Mænd i Rigerne og afgjort alle de Styrende, deriblandt Bernstorfferne og Kronprins Frederik selv, vare paa det rene med, at en Krig med England var en Umulighed, og at vi ved den Tillid, vi havde vist Englænderne i vore Farvande og ved de mange Hundreder af Handelsskibe, der laa i britiske Havne, havde givet England et Pant derpaa.

Denne Alliance vilde i hvert Fald være bleven en Kendsgerning, dersom den engelske Regering havde

---

[1]) Se „Den politiske Krise 1807“ i Historisk Tidsskrift, 6. Række I, 1.

grebet Sagen tyst og behændigt an og forholdt sig afventende og roligt i den beherskende og sikre Stilling, dets Flaade indtog i vore Farvande. Thi Napoleon var netop nu i Færd med at stille sit Alternativ op baade i Paris og i Kjøbenhavn [1]), og var det kommet først, vilde vi have kastet os i Englands Arme!

I saa Fald vilde Bernadotte maaske nok i 1807 have faaet Lejlighed til at se sit hamburgsk-cimbriske Rige fremstaa, eftersom den engelske Styrke jo ikke var paa Pletten, og han, som han mente, kunde faa Korpset ved Rügen til Hjælp. Og i Finland vilde Begivenhederne vel ikke have faaet et andet Forløb, end de nu fik i 1808. Men de nordiske Riger vare blevne forenede i Forbund med Storbritannien. Der vilde ikke være sket Brud paa deres Handel over alle Have, der bragte dem Velstand, og hvad Herredømmet i Jylland og til Dels Slesvig med angaar, da vilde Bernadotte og Napoleon ikke i Længden have kunnet opretholde det, naar Norden og England i Forening optog Kampen derimod i vore til Økomplekset støttede, delvis bekendte og berømt blevne Flankestillinger i Øst og Vest. Vi have herom et indrømmende Ord fra Napoleon selv. Under Rejsningen mod den napoleonske Vælde i Tyskland, som begyndte 1808 efter Opstanden i Spanien, vilde de antydede Stillinger have faaet en stor Betydning.

Det engelske Forslag fik nu imidlertid, som vi vide, en højst ejendommelig Skæbne.

Efter den første Samtale med Jackson i Kiel rejste Kronprinsen uden at kende Forslagets egentlige Natur til Kjøbenhavn for at stille sig i Spidsen for Forsvaret

---

[1]) Se Holm: Et Tillæg [til fornævnte Afhandling] i Historisk Tidskrift 6. Række I, 77.

paa Sjælland, eftersom han troede, at det var Englands Hensigt ligesom i 1801 at tvinge Danmark til ikke at lukke sine Havne for Englænderne. Christian Bernstorff, som blev tilbage i Kiel, gik ikke Jackson paa Klingen for at lære hans Forslag at kende, troede, han vandt Tid ved at være uvidende derom, og trøstede sig, da Jackson rejste efter Kronprinsen, med, at Forhandlingerne nu vare henlagte til Kjøbenhavn, der var deres rette Sted. Men paa samme Tid meddelte han fremmede Kabinetter og Bernadotte, hvad der var foregaaet, hvorved under disse Forhold et tilfredsstillende Udbytte af en Forhandling i Kjøbenhavn egentlig paa Forhaand var forebygget.

En saadan fandt nu heller ikke Sted i Kjøbenhavn, eftersom Kronprinsen ikke der oppebiede Jacksons Ankomst, og denne var den eneste, der havde Bemyndigelse til at stille Forslaget. Ved sin Ankomst til Sjælland saa Kronprinsen, at de engelske Angrebsmidler havde et større Omfang end i 1801, og at Sjælland helt rundt var omgivet af engelske Krigsskibe, hvis Kreds var ved at lukke sig i Store Bælt. Han mente, at han under de Forhold hurtigst muligt maatte se at komme bort igen for ikke at skilles fra de Tropper, som i Krigstid skulde undsætte Kjøbenhavn. Han overgav derfor Befalingen paa Øen til Peymann i det nordlige og Castenskjold i det sydlige, gik til Værks med at indkalde de Tropper, der skulde gives disse Førere, og satte samtidigt hele Ordningen fra 1801 i Scene igen, den, som han var den eneste, der havde Overblik over. Paa samme Tid gav han Regering, Statsraad, Kollegier og alt, hvad der hørte til den øverste Styrelse, der ikke maatte spærres inde i en Fæstning, Befaling til at forlade Sjælland.

Der blev ikke Tid til Statsraadsforhandlinger den korte Dag, Kronprinsen opholdt sig i Kjøbenhavn.

Alt var Uro, Indpakning og Opbrud. Om Aftenen rejste Kronprinsen med sin syge Fader over Store Bælt, og samme Nat og de følgende Nætter fulgte Statsministrene Schimmelmann, D. Reventlow og Hertug Frederik Christian af Augustenburg, Præsidenterne for det danske og tyske Kancelli Kaas og Møsting, alle med et Følge af underordnede Embedsmænd og Kontorpersonale. Dem fulgte saa atter alle de andre Kollegier og Myndigheder, Finanskollegiet, Finanskasse-Direktionen, Bankkontoret, Rentekammeret, Toldkammeret, Kommercekollegiet o. s. v., til sidst de militære Kollegier, Direktionen for de lærde Skoler og endelig det udenrigske Departement med Undtagelse af Direktøren, der blev tilbage i Kjøbenhavn for at modtage Jackson. Alle disse Institutioner havde en større eller mindre Del af deres Kontorpersonale og Arkiv med sig.

Efter at være ankommen til Fyn efterlod Kronprinsen Kongen i Odense, hvorfra han nogle Dage senere skulde føres til Kolding, hvor Regeringen skulde etableres, og hvor ogsaa den større Del af de udenlandske Gesandter fra Kjøbenhavn indfandt sig. Selv fortsatte Kronprinsen sin Rejse til Kiel, hvor hans første Gerning var i Kongens Navn at udstede de sædvanlige Deklarationer og Erklæringer om den med England udbrudte Krig. Dengang vidste han til en vis Grad, hvad England havde paa Hjerte, navnlig at det vilde have Flaaden til Pant paa noget. Men Erklæringerne motiveredes dog kun ved, at Jackson efter sin Ankomst til Kjøbenhavn havde forlangt sine Passer, og at England havde begyndt Krigen. Da nu næsten samtidigt de engelske Befalingsmænd paa Sjælland efter Landstigningen fordrede Flaaden som Depositum i en engelsk Havn, blev Allianceforslaget, Jackson havde skullet bringe, borte, helt ukendt. Ingen vidste andet, end at den

engelske Magtudfoldelse kun havde haft det Maal at røve paa en venskabelig, fredelig Ø den Flaade, som laa der. Derfor rettedes der ingen Bebrejdelser mod Kronprins Frederik eller Udenrigsministeren, hverken fra Regering eller Befolkning eller Udlandet. Kronprinsens Optræden rostes overalt som energisk. Czaren tog af Englands Adfærd Anledning til at opgive den i Tilsit besluttede Mægling og straks erklære England Krig. I Norge og i Danmark viste Indignationen over Englands Røverfærd sig i den Aand, hvormed alle, høje og lave, underordnede sig de Opraab og Befalinger, som udgik fra Slottet i Kiel.

Thi nu maatte jo ogsaa Norge og det danske Fastland med Holsten sættes paa Krigsfod. Ordningen fra 1801 maatte træde i Kraft igen ogsaa i disse Dele af Monarkiet og Folket træde under Vaaben. Prins Christian August i Norge udstedte i den Anledning en Proklamation og blev med det samme gjort til Præses i den nu nødvendige Regeringskommission, hvis endelige Sammensætning blev følgende Mænd foruden Prinsen: Stiftamtmand G. Moltke, Amtmand, Kammerherre M. Rosenkrantz og Justitiarius i Aggershus Overret Enevold Falsen. Foruden Krigsfærden i Land ved alle Kyster kaldte Kronprinsen Kapere til Virksomhed paa Havet. Han tog Kaperlovgivningen op til Behandling, men indbød alle, som havde Lyst til at forulempe de engelske Skibe, til straks at begynde deres Daad. Ved alle Kyster kom der nu Liv og Virksomhed, og Aanden blev den samme som i 1801.

Den, der mest af alle blev alarmeret ved Krigserklæringen i Kiel, var Bernadotte, som jo netop havde modtaget Kejserens Meddelelse om, hvad der skulde gøres, hvis Danmark ikke vilde erklære England Krig. Han vidste, at Englænderne vilde alliere sig med

Danmark, kendte Stemningen i Danmark og havde ikke et Øjeblik forestillet sig, at Danmark ved at bøje sig for Kejseren vilde tage Brødet ud af Munden paa ham.

Allerede, da Bernstorff den 10. August havde meldt ham, at Kronprinsen var draget til Sjælland for at stille sig i Spidsen for Forsvaret paa Sjælland, havde han ytret Tvivl om, at det vilde blive saa haardnakket, som Bernstorff udmalede, og meldte Kejseren, at intet Troppekorps endnu var afgaaet fra Holsten til Fyn end sige til Sjælland. Han har uden Tvivl været ganske vis paa at komme til at rykke ind i Danmark, da han Dagen efter, idet han besvarede Kejserens før meddelte Spørgsmaal, meldte[1]), at Erobringen af Holsten (med Slesvig) etc., hvis Kejseren befalede den, ikke vilde byde store Hindringer, at der kun vilde vise sig Vanskeligheder ved Passagen af Ejderen, men at de næppe vare større, end at de kunde overvindes i faa Dage, og at han, naar han havde okkuperet Landet, kunde leve af det, da det kunde underholde en Hær paa 50,000 Mand i 6 Maaneder.

Da det nu meldtes ham, at Kronprinsen var vendt tilbage og havde udstedt en Krigserklæring, fik han Mistanke om, at dette ikke kunde forholde sig rigtigt. „Der er jo ikke en Statsmand i Danmark, som vil den Krig. Den vilde jo ogsaa være Selvmord. At overlade England alle de Hundreder af Skibe, som ligge i engelske Havne, og skille sig fra Norge. Hvad er nu ogsaa dette Krigsmanifest her? Ser det ikke ved sine overdrevne, helt usædvanlige og unyttige Paabud ud til at være et Skindokument? Der er ikke blot befalet Beslaglæggelse af engelske Skibe og af al engelsk

---

[1]) Se Medd. fra Krigsark. III. 14, hvor Bernadottes Brev af 10. August ved en Trykfejl har faaet Datoen 19.

Ejendom og af engelske Værdier, i hvis Hænder de end maatte forefindes, men ogsaa Arrestation og senere Udvisning af alle engelske Undersaatter i Landet, ja, man maa ikke engang brevveksle med Englændere og ikke betale dem de Penge, man er dem skyldig."

Saaledes talte Bernadotte, og sine Tanker skjulte han ikke for det kejserlige Militærkabinet, hvilket han opvartede med saadanne Krøniker, som at Kongen og Kronprins Frederik vare blevne førte over Store Bælt i en Baad sammen med engelske Matroser. Hans Mistanke fæstede sig dog ikke egentlig til Kronprins Frederik, hvem han næppe tiltroede Evner til et sligt Dobbeltspil, skønt Kronprinsen i Virkeligheden var en Mester i at forstille sig og brystede sig deraf. Men kunde der ikke være en Minister — eller kunde ikke hele Ministeriet i Kjøbenhavn, nu i Jylland, lade Kronprinsen, ham selv ubevidst, gaa dets Ærinde?

Marechallens Mistanke voksede, da han i engelske Aviser læste, at Ekspeditionen til Sundet var sket i hemmelig Forstaaelse med Regeringen i Kjøbenhavn, men dog især, da Bernstorff i Anledning af denne Sigtelse i et Brev, som vor Chargé d'affaires i Hamburg, Kammerjunker Levetzau, overbragte, udtalte sig med Indignation om Beskyldningen, og da Kammerjunkeren med paafaldende Ivrighed søgte at klarlægge Beskyldningens Usandhed.

Bernadotte meldte til Paris, hvad der var foregaaet, og hvad han havde svaret Levetzau og Bernstorff, nemlig at man vilde dømme efter den Grad af Modstand, der ydedes Englænderne paa Sjælland, og de defensive Forholdsregler, man tog paa Fyn, men endte sin Indberetning med, at han endnu ikke havde erfaret noget om Troppers Afgang til Fyn og Sjælland.

Det, at der ikke førtes Tropper mod Englænderne, vedblev at forundre Marechallen, selv efter at han havde

maattet opgive sin Mistanke om en hemmelig Forstaaelse med England, og det er let at forstaa, da Marechallen havde en urigtig Forestilling om vore Bælter, hvilke han nærmest satte i Klasse med Floder. Der var Mange af dem, som kendte Bælterne, der delte hans Forundring. Kronprinsen kunde godt have optaget Kampen paa Sjælland med ordentlige Soldater i Stedet for med Landeværn. Vel var Store Bælt saa opfyldt af engelske Orlogsmænd og Patrouillefartøjer, at selv de sædvanlige Nattransporter, som fandt Sted, naar den optiske Telegraf havde meldt, hvor de fjendtlige Skibe havde kastet Anker for Natten, i disse lyse Sommernætter havde Vanskeligheder at kæmpe med. Men i Femern Bælt, Farvandet mellem Femern og Lolland, over hvilket især Tropperne fra Holsten skulde føres til Smaaøerne Syd for Sjælland, der dannede deres sikre Udgangspunkt for Operationer paa Sjælland, samt i gunstigt Vejr ogsaa over det aabne Hav fik Transportcheferne gerne i rimelig Tid de Overførseler besørgede, der vare dem paalagte.

Havde Kronprinsen optaget Kampen paa Sjælland alvorligt, havde han ogsaa kunnet vente et norsk Korps; thi Christian August havde set Udveje til at udruste et saadant paa 7000 Mand og havde ved en Fortrolig meldt Kronprinsen i Kiel, at et saadant stod til hans Raadighed, hvis han vilde befale det nedsendt. Prinsen vilde i saa Fald selv sørge for Transport.

Da Kronprinsen nu engang ikke vilde eller turde vove denne Kamp, sagde han ogsaa nej til fransk Hjælp. Denne blev heller ikke tilbudt under særlig tillidvækkende Omstændigheder. Da Bernadotte i Dagene før den 27. August erholdt Kejserens Befaling til at tilbyde Kronprinsen Hjælp med hele sit Korps og at holde sig rede til at rykke ind enten til Danmarks

Hjælp eller imod det, forestillede han sig vist nærmest, at det var mod Danmark, det blev hans Lod at rykke; thi Kejserens Ordrer vare udstedte, før nogen af Bernadottes Indberetninger vare komne til hans Kundskab, straks paa første Efterretning om Toget til Sjælland. Den næste Ordre ventede han vist vilde blive af anden Natur.

Marechallen samlede sit Korps op til Grænsen af Holsten, lod det ordne i Marchegrupper i tæt Kantonnement, beredt til hurtig Indrykning, og sendte sin Stabschef Gérard til Kiel med skriftligt Tilbud om Hjælpen og den Meddelelse, at Korpset, der stod til Raadighed, var 20—25,000 Mand.

Kronprinsen kunde svare, at Spørgsmaalet om denne Hjælp var under Forhandling diplomatisk i Paris; thi Kejseren havde meddelt vor Gesandt Dreyer, hvad han havde ladet sin Marechal tilbyde, og dernæst var der begyndt Samtaler om Sagen i Paris. Ingen ønskede selvfølgelig fransk Hjælp, uden at Tropperne kom enten som Hjælpetropper ɔ: under dansk Højhed og Kommando eller i Henhold til en afsluttet Konvention. Men Bernadotte blev ikke opbygget af den hurtige Affærdigelse, der blev hans Tilbud til Del, og medens han i sin krigsfærdige Stilling ventede paa, hvad Kejseren nu vilde befale ham at gøre, blev hans Holdning saa truende, at Kronprinsen fik større Betænkelighed end før ved at sende nogle af de Tropper fra Monarkiets sydlige Del bort, som Hovedkvarteret i Kiel eller Fæstningerne i Holsten eller Ejderstillingen eller Kystherredømmet dernede kunde behøve til sin Beskyttelse.

Det var i denne Periode, man fra Øresund fik det Bud om Kjøbenhavn, man frygtede mest af alle. Hvad der var foregaaet paa Krigsskuepladserne paa Rügen og Sjælland, havde først lige begyndt at tegne sig for de fjerne Tilskuere ved Ejderen og Elben, og man fulgte det med største Opmærksomhed. Man vidste, at Krigen

straks efter Tilsitfreden var begyndt i Svensk Pommern, fordi Gustav IV havde begaaet den Genistreg at opsige Vaabenstilstanden i Schlatkow just da. Derefter havde Marechal Brune belejret Stralsund en Maanedstid, og efter at de sidste fremmede Tropper, den engelsk-hannoveranske Division, havde forladt Svenskerne og begivet sig til Øresund for at gaa i Land paa Sjælland sammen med de fra England kommende Tropper, vare Belejringerne af Kjøbenhavn og Rügen begyndte paa samme Dag.

Men næppe vare disse Begivenheder, der ogsaa skulde ende paa samme Dag begge Steder, og de første Ugers betydningsløse Tildragelser paa Sjælland blevne bekendte, før Budskabet om, at Kjøbenhavn efter et 3 Døgns Bombardement havde overgivet Flaaden til Englænderne, for ud i Verden og frembragte den største Sensation, ikke blot i Kiel og Hamburg, men i Paris og overalt. Den af Peymann og de engelske Befalingsmænd Gambier og Cathcart ved Befuldmægtigede afsluttede Konvention af 7. September, hvorefter Englænderne fik Lov at besætte Kastellet og Holmen for at udruste Flaaden, mod at de 6 Uger efter eller den 19. Oktober gav Sjælland, hvor der indtil den Dag skulde være Vaabenhvile, tilbage, var egnet til at tildrage sig megen Opmærksomhed. Kronprins Frederik blev fortvivlet, dels fordi han ikke havde troet Kapitulationen saa nær, dels fordi han havde forsikret alle, at Flaaden i intet Tilfælde skulde komme i Englands Hænder. Han havde befalet Peymann at brænde den, naar en Overgivelse forestod, men Budet, der rejste med Befalingen, blev fangen af Englænderne, og Ordren blev tilintetgjort.

For saa meget, det stod i hans Magt, at berolige Frankrig sendte han baade Bernstorff og Generaladjudant Bülow til Bernadotte og Generaladjudant for Sø-

etaten Lindholm til Kejseren. De skulde alle forsikre, at Kapitulationen var sluttet mod hans Villie, og at han nok skulde hindre Englænderne i at gaa bort med Flaaden.

Den første af disse Missioner havde ikke Held med sig. Da Bernadotte gjorde opmærksom paa, at det franske Tilbud om Hjælp bestod endnu, men Bernstorff afviste eller i hvert Fald udskød Hjælpens Modtagelse til det Tidspunkt, da Kronprinsen stod med hele den danske Hær paa Sjælland og kunde behøve en Reserve paa Fyn, blev Bernadotte utaalmodig og meldte Kejseren, at det var Mundsvejr, naar man i Danmark talte om fransk Hjælp, da man i Virkeligheden ikke ønskede franske Tropper ind paa dansk Grund.

Derimod hjalp Lindholms Mission Kronprinsen over Vanskelighederne med Bernadotte. Kejser Napoleon var bleven lige saa forbitret som nogen over, at Flaaden var kommen i Englændernes Hænder, men da Lindholm, straks ved sin første Audiens, efter at have overrakt et Brev fra sin Herre, talte om Kongens Ønske at slutte sig nøje til Frankrig, greb Napoleon straks Ytringen. Han mente, at det nu var bedst at slutte en Traktat med Danmark og at opsætte Indmarchen, til Operationerne kunde ske i Fællesskab med Rusland, saaledes som det var aftalt i Tilsit. Forhandlingerne om denne Traktat, der i Virkeligheden sluttedes ene med Danmark uden Norge, begyndte derefter straks.

Først da Hovedkvarteret i Kiel begyndte at føle sig nogenlunde beroliget lige over for Bernadotte, fæstedes Opmærksomheden rigtigt paa Sjælland og Englænderne. Da bleve Tropper for Alvor sendte til Fyn og Lolland-Falster — til sidstnævnte Sted saaledes en Del fra Holsten under Ewald. Men kunde Kronprinsen opretholde de krigerske Hensigter, han havde meddelt Bernadotte og fremmede Stater og ogsaa kundgjort for Hæren?

Englænderne vare ikke alene Herrer i Kjøbenhavn, hvis danske Garnison ved Hjemsendelse af Mandskab til den 19. Oktober var indskrænket til et Minimum, men over hele Sjælland, i hvis vigtigste Byer de havde Besætninger, og hvis Kyster de vogtede helt rundt. Vilde man ikke ved at gaa i Land et Sted paa Kysten bryde Vaabenstilstanden og Konventionen og derved give Englænderne Ret til at gøre sig til Herrer over alle Kjøbenhavns Ressourcer og til ikke at give Sjælland tilbage?

Dette vilde Kronprinsen nødig høre noget om; thi at tage Hensyn til denne Konvention var det samme som at erkende den, og den maa aldrig blive legitimeret, sagde han. England maa aldrig faa en stats- eller folkeretlig Adkomst til de Skibe, de tage. De skal i deres Besiddelse altid være Tyvekoster. Men til sidst lod han dog ganske fortrolig Ewald paa Lolland og Befalingsmændene paa Fyn faa Paalæg om at forholde sig passivt, kun observerende, og standsede paa samme Tid yderligere Tilgang fra Holsten.

Saaledes gik det til, at de Engelske i 1807 ikke kom i Kamp med andre end nogle Livjægere og Fæstningstropper uden for Kjøbenhavns Glacis og nogle Landeværnstropper i det sydlige Sjælland. Kronprins Frederiks krigerske Virksomhed indskrænkede sig til Rustninger, men disse, som Befolkningerne i begge Riger omfattede med stedse stigende Varme, gjaldt mere Fremtiden og de Krav, den under Udvikling værende politiske Frontforandring maatte stille, end de øjeblikkelige Forhold paa Sjælland. Disse blev det ogsaa fra Dag til Dag vanskeligere at faa nogen Indflydelse paa.

Den engelske Regering var nemlig bleven lige saa utilfreds som Kronprins Frederik med Kapitulationen.

Men af den Grund, at Gambier og Cathcart havde lovet Sjællands Tilbagegivelse. Havde Danmarks Konge ikke erklæret Krig? Opgiver man under Krig gjorte Erobringer? Hvorledes kunde engelske Befalingsmænd uden Bemyndigelse love Tilbagegivelse af Erobringer gjorte efter en af Modstanderen erklæret Krig?

Sagen blev drøftet i det engelske Kabinet, hvor man fattede den Beslutning, at Sjælland ikke skulde rømmes, hvis man kunde finde Midler til at holde Øen Vinteren over. Man kom derved til at tænke paa Sverig, og der skreves baade til Lord Cathcart og til den engelske Gesandt hos Kongen af Sverig.

For Kong Gustav IV var denne Henvendelse en Kilde til glade Forventninger. Han var i en ynkelig Forfatning, halvt med Magt, ført bort fra Rügen Dagen før, at Toll sluttede Konventionen af 7. September. Derefter havde han i nedbrudt Stemning levet som syg i Carlskrona uden dog at have haft Tankerne borte fra Englænderne i Kjøbenhavn; thi han var jo Englands Allierede, maatte paa Sjælland kunne faa Erstatning for den Skade, der var tilføjet ham paa Rügen, og den engelske Gesandt der havde selv sagt ham noget derom. Da den samme engelske Gesandt nu i Carlskrona paa sin Regerings Vegne spurgte, om han mod Subsidier vilde give 20,000 Mand til Sjællands Besættelse, blev han straks rask, rejste øjeblikkelig til Helsingborg, forenede en Del af de fra Pommern tilbagevendte 10,000 Mand med Hæren i Skaane og beordrede sin Gesandt i London at forhandle med den engelske Regering om forskellige behagelige Fremtidsopgaver, som Gesandten havde bragt paa Bane.

Imidlertid var Regeringen i London kommen til den Anskuelse, at man ikke behøvede at sætte Konven-

tionen af 7. September, der altid var af Værdi, ud af Kraft, fordi man vilde beholde Sjælland. Man kunde jo lade Gambier og Cathcart opfylde Kapitulationens Løfte om at gaa bort og saa den 20. besætte Øen igen med andre Tropper. Imens kunde Flaaden vel nok hindre Øens Besættelse af Danske. Dette blev Kabinettet til sidst enigt om. Den engelsk-hannoveranske Division skulde fra Sjælland gaa over til Skaane for paa ny at forenes med de Svenske, og Dagen efter de andre engelske Troppers Bortmarch skulde Sjælland saa besættes igen fra Skaane af.

Da alt dette var bekendt for Hovedkvarteret i Kiel saa tidlig som i Slutningen af September, vidste man ikke, om man fik Sjælland tilbage, eller om man, som Bernstorff troede, maatte opsætte at erhverve Øen til den kommende Vinter, maaske med fremmed Hjælp. Hvad man vidste, var, at Flaaden i alt Fald var tabt, og derfor havde man det Særsyn under Rustningerne paa Halvøen, at der paa alle Skibsværfter i Slesvig og Holsten lagdes Køl til et nyt Søværn, inden den gamle Flaade endnu var tiltaklet og borte fra Kjøbenhavn.

Ingensteds fik Rustningerne den Betydning og Karakter som i Norge, hvor det stod klart for enhver, at under den Situation, som maatte komme, var det Norge, der vilde blive Maalet for Fjendernes Efterstræbelser.

Langs Norges Kyst og ved Grænsen mod Sverig var hele Norges væbnede Magt i Løbet af tre Uger bleven opstillet i kampfærdig Stand, men derved var ogsaa alt det Krigsmateriel blevet anvendt, som Norge raadede over; thi det var gaaet i de sidste Aar som i 1803, at største Delen af de Midler, Monarkiet raadede over til militære Øjemed, var brugt til den store Hær i Holsten. Naar det nu vilde ruste videre, som

Danmark gjorde, eller samle Reservebeholdninger, hvor skulde det faa det nødvendige dertil? Magasinerne paa Sjælland, hvorfra Norge plejede at forsynes, vare i Fjendehaand, og Adgangen til Danmark overhovedet spærret. I 1807 krydsede der saa mange fjendtlige Krigsskibe i Skagerak og Kattegat, at det er højst antageligt, at Englænderne have haft hele Eskadrer der for at hindre Troppeforsendelser fra Norge.

Naar Norge nu vilde ruste videre, maatte det tilvejebringe sine Fornødenheder selv. Det maatte ikke blot støbe Kanoner selv, som det plejede at gøre, det maatte fabrikere mere Krudt, lave Uniformer, Krigsmateriel og alt sligt selv, og saa maatte det ogsaa, naar det vilde have Korn til Magasiner eller Fourage, eller Medicin, Salt o. s. v., skaffe sig det andetsteds fra end fra Danmark. Rustningerne medførte derfor en Frigørelse for dansk Formynderskab. Norge kom til at staa paa egne Ben. Dette viste sig paa dette Tidsrum vel ikke saa tydeligt paa det militære Omraade som paa andre. Men i Oktober var der dog gjort Forsøg paa egen norsk Tilvirkning af vigtige Fornødenheder, i samme Maaned var der købt Uld og Vadmel i Jylland og syet Uniformsstykker deraf. Endvidere havde man begyndt at lave Salpeter og at indsamle Bly m. m. Først længere hen blev Tilvejebringelsen af et materielt Grundlag for den norske Hær gjort til et nationalt Anliggende, men ethvert lille Militærværksted, som oprettedes i 1807, var dog en Sten til Norges Selvstændighedsbygning.

Dette satte et eget Sving paa de norske Rustninger. Den ny Regering maatte selvfølgelig fremme, hvad der satte Folket i Stand til ved egne Kræfter at løfte den Opgave, hvoraf saavel Norges eget som begge Rigernes Velfærd var afhængigt, og den svigtede heller ikke denne Opgave.

Christian August var hurtig bleven Rigets anerkendte Regent. Han var vel noget usikker og ængstelig endnu, mere søgende end bydende, men samvittighedsfuld, opofrende og utrættelig. Af de andre Regeringsmedlemmer var uden Tvivl den dygtige og folkekære Enevold Falsen at betragte som Sjælen i Regeringen. Dog i den Henseende kunde en Mand, som vel ikke var Medlem af Regeringen fra Begyndelsen af, men som fra den første Dag sluttede sig til den, maaske gøre ham Rangen stridig.

Denne Mand, som maa omtales, var Grev Hermann Wedel, en Søn af den dansk-norske Gesandt i London. Han havde tidligere været Privatsekretær hos Grev Schimmelmann og havde spillet en fremtrædende Rolle i Palæet i Bredgade og paa Sølyst som Salonradikaler og Storskandinav, det sidste i den Grad, at han ikke betragtede Sverig som Udland. Han var fra nogle mindre Embeder i Kollegierne, som han beklædte jævnsides med sin Sekretærpost, bleven forflyttet i ganske ung Alder til Norge som Amtmand i Buskeruds Amt, var der blevet gift med en Datter af den rige Kammerherre Anker til Bælum og indfandt sig paa Krigens første Dag i Christiania for at melde sig til Raadighed. Det var ham, som Christian August sendte til Kronprinsen i Kiel med Tilbud om et norsk Korps til Sjælland, men paa samme Tid blev der givet ham det Hverv ogsaa at tage sig af andre Opgaver, som Regeringen ansaa for de største, der hvilede paa den, nemlig Tilvejebringelse af kontante Penge, af Levnedsmidler for Norge og af Militærfornødenheder. Han lod sig straks i Matrosdragt i en aaben Baad føre over Skagerak, hvor han med Nød og næppe undgik de engelske Krydsere, steg i Land i Fladstrand (Frederikshavn) og rejste til Kolding, hvor han straks forhandlede med Regeringen om sit Hverv. Derefter

ilede han til Kiel, udførte sit Ærinde hos Kronprinsen, fra hvem han vendte tilbage til Kolding og derfra med det første kontante Bidrag fra de fælles Finanser til Norges Regering ad samme Vej hjem, som han var kommen. I Christiania fik han speciel Bemyndigelse til at tage sig af Provideringsvæsenet. Han rejste derfor til Gøteborg, købte Korn der, begav sig derefter i en Baad atter til Nørrejylland for at faa flere Penge og i det hele Samtaler med Regeringen. Denne Gang traf han ikke Regeringen længer i Kolding. Man havde ikke kunnet indrette det bekvemt for Christian VII. paa Koldinghus. Kronprinsen havde derfor anvist ham Bolig paa Guvernementshuset i Rendsborg, hvorfor Regeringen var bleven forlagt til denne Monarkiets sydlige Fæstning. Dog var der nogle af de mindre Myndigheder, som blev i Kolding og Omegn (Christiansfeld), og af de udenlandske Gesandter var der enkelte, deriblandt den franske Didelot, som tog Ophold i Kiel, hvor Bernstorff var. Fra Rendsborg begav Wedel sig efter at have modtaget et større kontant Beløb til Nordjylland, hvor han gjorde store Opkøb af Korn og ogsaa fragtede Skibe til at føre dem til Norge. Den norske Regering blev nemlig Kornhandler i det store. Der var ingen af de norske Købmænd, som lige over for Danmark kunde paatage sig store Kornforretninger; derimod provianterede større Jernværker og andre Fabriketablissementer sig selv, ligesom ogsaa driftige Amtmænd tog sig paa at gøre Opkøb til deres Amter.

Efter denne korte Redegørelse for Rustningerne i September og Oktober 1807 skal det bemærkes, at der intetsteds manglede Sammenstød eller Konflikter med Engelskmændene. Der var to Linieskibe, nemlig „Christian Frederik“ og „Louise Augusta“, som havde været

paa Togt, dengang Englænderne tog Kjøbenhavn. De løb nu ind under Norge, hvor Kystbeboerne gjorde sig den største Umage for at beskytte dem, da ingen af Stæderne vilde skænke dem Ly, fordi de saa frygtede samme Skæbne som Kjøbenhavn. Dette gav Anledning til nogle Konflikter, og der var flere Sammenstød, baade i Norge, ud for Jyllands Kyst, ved Als og i de holstenske Vande, hvor Englænderne tilegnede sig Helgoland. Men foruden fjendtlige var der ogsaa venskabelige Tilnærmelser at afvise. Englænderne søgte nemlig overalt ligesom i Kjøbenhavn og paa Sjælland at faa Myndigheder og ansete Personer i Tale, som kunde overbevise Regeringen om, hvor gerne England efter at have tilegnet sig, hvad det ønskede, vilde komme til en Forstaaelse med Danmark enten ved en Alliance som den, der ikke blev forhandlet i August, eller paa Grundlag af en Danmark og Norge tilstaaet, maaske garanteret Neutralitet, i hvilket sidste Tilfælde England vilde give Flaaden tilbage efter Freden. Den londonske Regering havde beordret Jackson, det uheldige Sendebud fra Kiel, som endnu befandt sig om Bord paa den engelske Flaade, til at gaa til Kiel med disse Forslag, men da Kronprinsen paa det strengeste havde forbudt alle Myndigheder langs alle Kyster at modtage denne Gesandt, afsendte Regeringen i London først et nyt Gesandtskab og formaaede dernæst den dansk-norske Chargé d'affaires Rist til godhedsfuldt at tage sig af dens Forslag. Dennes Sendemand, som paa en engelsk Paketbaad blev transporteret til Tønning, kom til Kiel, inden Vaabenstilstanden paa Sjælland var udløben, men der kunde ikke være Tale om nogen Hensyntagen til de Forslag, han bragte; thi Traktaten med Frankrig var nu endelig aftalt i Kiel mellem Bernstorff og Didelot. Den sendtes derfra til Paris,

hvor den den 31. Oktober undertegnedes af Dreyer og den franske Udenrigsminister i Fontainebleau, dog med en i Traktatens § 2 indsat ny Passus, der til den danske Regerings Beklagelse paa en Maade tvang Riget ind i den fransk-russiske Alliance.

Traktaten var en mellem Napoleon, der betegnedes som Kejser i Frankrig, Konge i Italien og Protektor i Rhinforbundet, med Christian VII., der kun betegnedes som Konge i Danmark, afsluttet of- og defensiv Alliance, der var indgaaet med England for Øje og bestemte, at de to Suveræner vilde gøre fælles Sag under den nuværende maritime Krig. Dog forpligtede den sidste Suveræn sig ligesom den første til at forbyde Englænderne Adgang til alle sine Stater og Besiddelser, hvorledes man nu end vil forstaa dette.

I de Papirer, Rist havde sendt, vakte en officiel Tilkendegivelse fra Canning om, at Sverig havde lovet at besætte Sjælland, og at der i den Anledning var afsluttet en Subsidie-Traktat, den største Opmærksomhed, men uden Interesse var heller ikke en af Canning i Nummerorden fremsat Redegørelse for de Følger, Fastholdelsen af Krigserklæringen vilde have for Danmark og Norge. Denne Opsats, som Canning havde skrevet for Rist, lød saaledes: 1) Konfiskation af alle Skibe, som vare eller vilde blive opbragte. 2) Erobring af de danske Kolonier. 3) Ødelæggelse af den danske og norske Handel. 4) Muligheden af, at England kunde se sig nødsaget til at indrømme de svenske Tropper Kjøbenhavn og Sjælland. 5) Den Nødvendighed, i hvilken man muligvis kunde befinde sig, at maatte holde Hs. svenske Majestæt skadesløs ved at indrømme ham Norge.

Paa Grundlag af det af Canning røbede Forhold mellem England og Sverig besluttede man i Kiel at aabne et diplomatisk Felttog mod sidstnævnte Riger med det Maal at søge et til den nye politiske Frontforandring

svarende klart Forhold til Sverig tilvejebragt. I Anledning af Opsatsen beklagede Bernstorff sig over Englands Trusler hos de forbundne Magter og hos Bernadotte, der lovede nok at skulle hindre Sverig fra at faa Norge.

Ifølge hvad der nu er berettet, var det en Overraskelse, at de engelske Befalingsmænd omtrent til bestemt Tid leverede Sjælland tilbage til Peymann. Kong Gustav havde nægtet engelske Tropper Tilladelse til at sætte Fod paa skaansk Jord, og derefter var Genindtagelsen af Sjælland opsat til Foraaret, ogsaa af den Grund, at ingen af de to Parter følte sig tilstrækkeligt rustet til at kunne holde Sjælland Vinteren over.

Da Englænderne forlod Kjøbenhavn den 20. Oktober, var General Ewald alt gaaet over til Sjælland med 9000 Mand og havde forenet sig med de ved Kapitulationen hjemsendte, men nu atter mødte sjællandske Tropper. Kronprinsen, som lige fra den 11. August havde betragtet sig som Øverstbefalende paa Sjælland, kun af de engelske Troppers Tilstedeværelse hindret fra at tage sin Kommandopost i Besiddelse paa selve Øen, begav sig først i Slutningen af Oktober med Hovedkvarteret i Kiel og alle de det omgivende Tropper til Odense, hvor han i Spidsen for et Troppekorps, der vilde bringe Styrken paa Sjælland op paa 30,000 Mand, kun oppebiede det Øjeblik, da Store Bælt blev rømmet af den engelske Flaade, for at begive sig til Sjælland.

De forbundne Riger havde saaledes erholdt hele deres Territorium tilbage, og naar Kronprinsen havde taget sin Post i Kjøbenhavn i Besiddelse, var der indtraadt en Regeringssituation, der i høj Grad mindede om den Ligestillethed, der i politisk og militær Henseende tilkom de to forbundne Riger.

Kongen, Regeringen og største Delen af Hoffet vare i Holsten; ogsaa Kronprinsens Gemalinde og Hof forblev nemlig i Kiel. Og til denne fyldigt repræsenterede Regering indtog Christian August i Norge og Kronprins Frederik en ligeartet Stilling.

Selvfølgelig vilde Kronprinsen i Kjøbenhavn lige saa lidt opgive sin Magt over Regeringen i Rendsborg, som han i Kiel, før Forholdene vare vendte om, vilde underordne sig Regeringen i Kjøbenhavn. Men den selvstændige Stilling, som Kronprinsen beredte sig paa Sjælland lige over for Regeringen i Holsten, kom til at virke paa Norge, der fik den ganske analoge, og denne Ensartethed ophørte som vi, skulle se, ikke, om end Christian VII. døde nogle Maaneder efter, og Kollegierne saa efterhaanden samledes med deres Afdelinger i Kjøbenhavn.

II.

Da Kronprins Frederik med sine Omgivelser fra Kiel, deriblandt Prins Frederik af Hessen og Prins Christian Frederik, kom til den ved Bombardementet sammenskudte Hovedstad, hvor man alt var i Færd med ved Hjælp af hurtigt armerede Koffardiskibe og Barkasser at indrette Kjøbenhavns Sødefension paa ny, var den militære Opgave, som mødte ham: Østersøens Lukning. Den russiske Gesandt Lisakewitz, der ligesom den franske Legationssekretær havde været paa Sjælland under den engelske Okkupation, var i den Henseende det fransk-russiske Forbunds Tolk.

Kronprinsen yndede ikke dette Projekt, fordi han vidste, det var uigennemførligt, og fordi det vilde bringe Østersømagternes Flaader og fremmede Tropper til vore Farvande og Øer. Men han var alt i Kiel gaaet ind paa Opgaven, havde faaet Løfte om fransk eller hollandsk Marinehjælp og var for saa vidt fortrolig med Opgaven, som den for hans Rigers Vedkommende kun bestod i Genoptagelsen af Programmet fra 1801. Han gik foreløbig ud fra, at Sverig vilde tage sin Plads i Opstillingen som da, lod derfor den norske Hær forblive ved Kysten helt rundt, saa der ved

Grænsen til Sverig ikke fandtes andre mobile Tropper end de 5000 Mand, der efter Planen af 1801 skulde kunne møde Englænderne ved Laurvig, og lagde Hovedvægten paa, at Sjælland blev i Stand til at modtage det fornyede Angreb, som var bebudet til Foraaret 1808, og som ifølge Efterretninger fra London, der kom til ham i Vinterens Løb, endnu stadig stod paa Dagsordenen.

Hvad der foregik i Vinteren 1808, var derfor egentlig kun en Fortsættelse af de alt i September begyndte Rustninger, naar det undtages, at Kronprinsen, straks han var kommen til Ro ved sin Pult paa Amalienborg, begyndte en stor og dybt indgribende Omordning af Hæren, som han fandt nødvendiggjort af Begivenhederne paa Sjælland. Han ophævede nemlig Landeværnet og indordnede det som annekterede Batailloner i Linieregimenterne, hvilken Reform ledsagedes af andre Forandringer, der fik deres Udtryk i Hærordningen 1808.

Men Vilkaarene for de nødvendige Rustnings- og Provianteringsforanstaltninger bleve bedre derved, at den engelske Flaade, som efter Sjællands Tilbagegivelse endnu blokerede Kjøbenhavn og Kronborg fra en Station ved Helsingborg, hvor Gustav IV opholdt sig, til Dels alt i November Maaned, men helt dog først i December, forlod vore Farvande, saa vi havde en fire Maaneder, i hvilke Havet stod til vor Raadighed. I den Tid hjemsendtes de nationale Tropper, saa at kun Myndighederne arbejdede for at have det hele parat til Marts Maaned, da alt skulde staa krigsberedt paa Plet igen.

Forsyningen af Norge og af det udtømte Sjælland foregik nu med stor Kraft, og alle Hænder i begge Riger kom i Arbejde for at tilvejebringe de Fornøden-

heder, der behøvedes. Storartede vare især Bestræbelserne for at tilvejebringe et midlertidigt Søværn. Efter at Sjælland var kommen med ind i Bevægelsen, og der var udrustet Kapere der samt begyndt paa Krigsskibe baade paa Orlogsværftet og de private Værfter, startedes der en patriotisk Indsamling til en ny Flaade, som fandt Efterligning i hele Monarkiet. I Norge gav mange mindre Byer og Sogne hver en ved Sammenskud tilvejebragt Kanonbaad.

Der var dog ikke gaaet mere end en Maanedstid efter Kronprinsens Ankomst til Kjøbenhavn, før der i Stedet for den Kronprinsen officielt fra Rusland meddelte Forbundsopgave dukkede en anden op, bevirket, som man mente, ved den Stilling, Kong Gustav tog til Planen om Østersøens Lukning. Ved Hoffet i St. Petersborg talte man ikke længere som efter Tilsit om, at Russerne og de Franske skulde mødes ved Øresund. Nu sagde man, at Rusland skulde tage Finland, Franskmændene Danmark, og at de to Magter derefter skulde mødes i Sverigs Midte for at kuldkaste Gustav IV's umedgørlige og besværlige Monarki. Allerede inden Kronprinsen havde forladt Kiel, havde Bernadotte forudsagt, at et saadant Angreb paa Sverig forestod, kun havde han, der jo vidste, at Danmark nu var et allieret Land, udtrykt sig anderledes, end man gjorde i Petersborg. Det skulde efter hans Ord ske gennem Danmark.

Kronprinsen blev nødt til at betragte denne Plan som den sandsynligste og til, hvis den kom til Udførelse, at sikre sig Deltagelse i den. Thi det kunde efter hans Mening ikke gaa an, at Bernadotte paa sin Herres Vegne som krigsførende Magt kom til Sjælland, uden at Danmark var med.

Det var væsentligt af Hensyn til denne Mulighed, at den før nævnte diplomatiske Kampagne mod Sverig, der førtes ved Regeringen i Holsten, var indledet. Den endte ogsaa med, at Krigen mod Sverig blev besluttet.

Dog kundgjordes Beslutningen ikke for den svenske Regering. Kronprinsen ønskede af Hjertet intet mere, end at Kong Gustav vilde lytte til Fornuftens Stemme og bøje sig for Frankrigs og Ruslands Ønsker, hvorved den Norden truende Invasion vilde blive forebygget. Han besluttede at sende en betroet Gesandt, Grev C. E. Moltke, til Kong Gustav, saa snart denne begav sig til sin Hovedstad, for at indvirke paa Kongen og søge at formaa ham til at falde til Føje for Nødvendighedens Bud og indtage den samme Stilling, Sverig havde haft 1801. Men for at sikre sig Fremtiden lod han Beslutningen om at erklære Sverig Krig notificere Bernadotte samt den franske og russiske Regering, saa han, hvis det befrygtede Tog blev til Virkelighed, kunde træde ind som krigsførende Magt ved Bernadottes Side eller maaske gøre hans Ankomst til Sundet overflødig. Thi dette smigrede Kronprinsen sig med maaske at kunne opnaa ved sin Politik.

Vel kunde Kronprinsen ikke i Virkeligheden gøre Sverig noget. Han vidste for godt, at hvis han rykkede ind i Sverig, tog Englænderne Sjælland bag hans Ryg. Men han betragtede det som en Selvfølge, at naar Russerne begyndte deres Angreb, maatte Sverig kaste alle de Tropper, det paa nogen Maade kunde undvære, over til Finland. Naar dette Angreb begyndte, før Englænderne vare komne til vore Farvande, mente Kronprinsen nok ved Ekspeditioner til Malmø og Landskrona at kunne forurolige den ringe Styrke, Svenskerne efter hans Mening vilde efterlade

i Skaane, og i Norge maatte Christian August med sine 5000 Mand kunne gøre noget lignende. Han meldte derfor den russiske Regering paa given Anledning, at han var villig til, naar Angrebet paa Finland skete, at støtte dette ved krigerske Foretagender fra Sjælland og Norge, idet han dog ikke undlod at tilføje, at hans Midler ikke vare store, og at han paa Sjælland intet kunde gøre efter Englændernes Ankomst.

Imidlertid sad Kong Gustav i nær Berøring med sine engelske Venner roligt i Helsingborg uden i høj Grad at lade sig afficere af de Anslag, Hr. Bonaparte, som han havde befalet sin Hær at kalde Kejser Napoleon, sammen med sin russiske Allierede smedede mod ham. Han tumlede i Øjeblikket med en Plan, som nogle Sagkyndige havde lagt foran ham, og som han ogsaa gjorde den engelske Gesandt bekendt med.

Denne Plan gik ud fra, at det var ganske umuligt for Sverig om Vinteren, naar det dog var nødt til at holde Korpser baade ved Øresund og ved Norges Grænse, at sende saa mange Tropper til Finland, at Russernes Indfald kunde hindres. Før Englands Flaader vare komne til Øresund, kunde Tropperne i Skaane ikke anvendes andetsteds, og før kunde de engelske Flaader heller ikke hjælpe i Finland.

Da et trøstesløst Tilbagetog for en overlegen, kompakt, russisk Hær midt om Vinteren intet Udbytte lovede i Sammenligning med et raskt offensivt Angreb om Sommeren, naar Russerne havde spredt sig ud over Landet og frembød udmærkede Angrebspunkter for Svenskerne, mente Planens Undfangere, at det kunde anbefales til en Begyndelse at lade Finland være Finland og overlade til den lille Styrke, som nu var i Storfyrstendømmet, at trække sig Skridt for Skridt

tilbage til de nordligere Egne med saa stor en Modstand, som den var i Stand til at yde, men at opsætte Sverigs virkelige og alvorlige Indgriben til Sommeren, til hvilken Tid man kunde have organiseret Sverigs hele samlede Angrebsmagt og kunde optræde sammen med den engelske Flaade og maaske med — norske Tropper.

Thi dette var Pointen i Planen. Til at frigøre ogsaa den Hær, der var bunden ved Norge, var intet Middel tjenligere end at gøre sig til Herre i Landet, og dette, mente man, var let udførligt, hvis England vilde være med til en Overrumpling af Norge lige ved Vinterens Ophør. Naar Englænderne paa samme Tid, de omringede Sjælland, bemægtigede sig de norske Havnestæder i Vest eller helt rundt, og Sverig ved en overraskende Koncentration sendte alle Tropper fra Skaane og det Indre til Norge, saa maatte Landet i en Haandevending kunne befris for det, man i Sverig kaldte det danske Aag, og naar man saa til Erstatning for den ringe svenske Styrke, som maatte efterlades i Landet for at organisere det, kunde faa blot en lignende norsk Styrke med sig til Finland, vilde Sammensmeltningen af Norge og Sverig kunne faa sin bindende Ilddaab der.

Denne Plan, som den berømte Anlægger af Gøtakanalen, Oberst, Baron B. B. Platen, tidligere Søofficer, næppe var uden Lod i, fæstede sig mere og mere i Kongens Sind, især da den engelske Regering gik ind paa alt, hvad Planen fordrede af den, baade Flaademidler, Tropper og Subsidier.

Planen ængstede ogsaa en Del Prins Christian August, da han fik Nys om den, dog mest fordi han paa den Tid begyndte at faa Syn for, at Norges Forsyning vilde mislykkes. Kronprins Frederik vilde derimod

ikke tro paa den, og man skulde heller ikke let kunne forestille sig, at Kongen skulde kunne faa Magt til at sætte denne Plan i Scene, saa opirret Folket var imod den. Den kom nemlig i forvrænget Skikkelse til Offentlighedens Kundskab, som om Kongen nu ikke engang vilde forsvare Finland, men overlade det til sin egen Skæbne. Da Kongen i Slutningen af December rejste tilbage til sin Hovedstad, var Tilstanden i hele Sverig revolutionær paa Grund af Kongens Forhold til Frankrig, Rusland og til Finland. Han var ogsaa personlig næsten utilregnelig dengang og drog sig i Ensomhed tilbage til sit Slot Gripsholm, medens en Regeringskommission i Hovedstaden overtog de løbende Forretninger. Men Planen mod Norge bearbejdedes paa samme Tid, Forhandlingerne med England skred frem. Oberst Platen, som dengang opholdt sig i Gøteborg, beskæftiget med Forarbejder til sit Kanalprojekt, kaldtes til Stockholm, hvor han blandt andre Tilkaldte var sammen med General Armfelt og den bekendte halvfranske Oberst Tibell, der ikke længe efter blev General og Generaladjudant.

Da Rusland var færdig til at rykke ind i Finland, anmodede det baade den franske og den dansk-norske Regering om Hjælp, og Brevet til Regeringen i Holsten indeholdt paa Grund af Kronprinsens tidligere Beklagelser over indskrænkede Midler til offensiv Brug det Raad at rekvirere et fransk Hjælpekorps. Da dette Brev kom til Kiel, befandt Kronprinsen sig der. Han var rejst derover, fordi hans Gemalinde havde faaet en Datter, Prinsesse Vilhelmine; han havde derefter hilst paa Regeringen i Rendsborg og fejret Kongens Fødselsdag der. Da han efter Tilbagekomsten til Kiel modtog den russiske Opfordring, blev han ikke lidet foruroliget; thi han havde forestillet sig, at han

kunde blive fri for Franske paa Sjælland. Han mente imidlertid, at han nu ikke kunde holde sig ligegyldig til Opfordringen, og sendte derfor sin Generaladjudant, Lindholm, til Bernadotte i Hamburg med et ligegyldigt Brev for at erfare, hvad Bernadotte vidste om Sagen, om Tilbudet fra 1807 om Hjælp bestod endnu, om de 20—25,000 Mand kunde faas som Hjælpekorps under dansk Højhed o. s. v.

Da Lindholm kom til Hamburg og fremstillede sig for Marechallen eller Fyrsten, som Bernadotte nu altid kaldtes paa Grund af sit Len Pontecorvo, blev han ikke lidet overrasket ved, hvad han saa og hørte. Fyrsten var i oprømt Lune, beskæftiget med Planer til at erobre Sverig. Han havde, fortalte han, nemlig faaet en Befaling fra Kejseren til at bemægtige sig Skaane og Gotland og havde alt sendt betroede franske Officerer, sin Adjudant Hamelinaye og den kommanderende franske Søofficer ved Elben, til Bæltet og Sundet for at undersøge Midlerne til Overskibning. Lindholm vovede det Spørgsmaal, om det var som dansk Hjælpekorps, at Korpset paa den Maade skulde drage gennem det danske Territorium, men fik Svaret: Nej. Frankrig agerer mod Sverig ikke som Hjælpekorps, men som krigsførende Hovedmagt. Forholdet er tværtimod det, at de Tropper, Danmark stiller til Korpset — og jeg har Ordre til at forlange 15,000 Mand — blive Hjælpetropper under min Befaling; thi Overkommandoen og Ledelsen af alle Operationer tilfalder mig. Lindholm gjorde nu opmærksom paa, at den Vej, Marechallen havde valgt over Store Bælt og Sjælland, ikke var den bedste, thi han kunde standses af Englænderne baade i Store Bælt og i Sundet. Bedre var Udskibning fra Lybæk eller Stralsund. Det var over denne Del af Østersøen, man i 1807 havde sendt

Tropper fra Holstens Kyst til Lolland og Falster. Men Bernadotte opfattede dette kun som et Forsøg paa at blive fri for de Franske paa Øerne og mente, at han ved Hurtighed i sine Bevægelser nok skulde komme til Sverig, før Englænderne kom til Sund og Bælt.

Hvad han ikke fortalte Kronprinsens Adjudant, var, at han vilde gøre Danmark til et Depot eller en Repli for Angrebet paa Sverig og havde bedt Kejseren om at maatte bemægtige sig Fæstningerne Glückstadt, Rendsborg og Nyborg.

Lindholm blev meget bestyrtet over, hvad han hørte, og især over, at Marechallen, da han engang bemærkede, at Korpset let kunde blive standset ved Store Bælt, med et maliciøst Tonefald ytrede: Nu vel, saa indrette vi os paa Fyn og i Slesvig og Holsten; thi det var det, man altid frygtede her, at Marechallen kun vilde have Fastlandet. Men dette var dog ikke Tilfældet nu. Bernadotte havde med en sand Lidenskab omfattet Opgaven, der laa til Rede for ham i Sverig. Han havde skildret Tilstandene i Sverig for Kejseren og hans Militærkabinet, havde gjort opmærksom paa, at der for Øjeblikket næsten var Revolution i Landet, og at hele den oplyste Del af Nationen var i aaben Kamp med den magtløse og intet betydende Konge. Blot et Par Sejre, skrev han, og Sverig ligger i vore Arme. Kun maa Danmark ikke være med, forklarede han. Han vilde helst have dette Rige undertvunget først, men i hvert Fald maatte det ingen fremtrædende Rolle faa; thi Hadet mod Danmark var saa stort i Sverig, at en uforsigtig Fremdragen af danske Tropper let kunde opvække en uvenlig national Stemning, hvis Udstrækning man ikke var i Stand til at bedømme.

Da Lindholm kom tilbage til Kiel, blev Bestyrtelsen over, hvad han bragte, ogsaa stor der. Men Kronprinsen, som ad diplomatisk Vej da alt var bleven oplyst om, hvad der forestod, og gennem den franske Gesandt havde faaet en Opfordring fra Kejser Napoleon til at støtte Toget til Sverig, forstod vel, at hvad de mægtige Hoffer havde besluttet, vilde finde Sted, enten han sagde ja eller nej dertil. Der var ikke andet at gøre end at laane gode Miner til Spillet og sørge det bedste, man kunde, for, at det franske Korps saa hurtigt som muligt kom til Sverig. Regeringen gav straks politisk behændigt det franske Korps fri Gennemmarch gennem Kongens Stater, hvorvel ingen havde bedt derom, og erklærede ogsaa Kongen beredt til at stille Hjælpetropper, dog ikke flere end 5000 fra Norge og 6000 fra Danmark, da alle andre behøvedes ved Kysterne mod England.

For at fremskynde Marchen gennem Landet og ogsaa for at vise Korpset en Opmærksomhed sørgede han nu i Forbindelse med franske Kommissærer, han udbad sig, med hel kongelig Rundhaandethed for, hvad Korpset kunde behøve undervejs. Der indrettedes Etapper med Magasiner og Indkvartering paa hele Vejen til Øresund; i Bælterne samledes der Overskibsningsmidler fra Kyster og Havne i vid Omkreds, og i det nordsjællandske Terrænafsnit mellem Isefjord og Sundet indrettedes der Depoter og Magasiner, fyldte med alt, hvad der behøvedes for det Korps, der skulde foretage Overgangen til Sverig, og i Sundet samledes til Brug ved Overskibningen først Linieskibet Christian Frederik fra Norge, dernæst fem store som Fregatter udrustede Koffardiskibe, tyve nybyggede Kanonbaade og en stor Mængde Pramme og armerede Smaaskibe.

Endelig skulde i Overgangsøjeblikket alle de Fartøjer slutte sig dertil, som paa den Tid fandtes i Sundet.

Danske Kommissærer udnævntes til paa alle Punkter at gaa de Franske til Haande. Et eget Feltkommissariat indrettedes paa Koldinghus for de Franske. Ethvert Ønske, som udtaltes fra fransk Side, opfyldtes straks. Marechallen fik, som han sagde sig vant til, paa hver Station et Slot eller stort Hus til sin Raadighed med dagligt stort Taffel paa kgl. Regning samt frit Ophold for hans Hovedkvarter, bestaaende af 120 Personer foruden Tjenere, Kuske, Arbejdere o. s. v. Generalerne fik lignende Opmærksomheder, kun i mindre Stil. Alle Officerer, selv de yngste, fik enten Taffel paa kgl. Regning eller Taffelpenge.

Havde Kronprinsen vidst, hvilket ustyrligt Hang til at skaffe sig Penge der beherskede de højere Officerer og Myndigheder i det Bernadotteske Korps, vilde han maaske have betænkt sig paa at vise en Rundhaandethed, som Korpset ikke kunde lade være at udnytte i desto højere Grad, jo mindre det øjnede dens Grænse. Men han handlede, som han gjorde, fordi han vilde vinde Korpsets Velvillie, hvilken han ogsaa havde fortjent saa meget mere, som de højere Officerer ogsaa fik Indtægter fra Tyskland, hvor der i de Lande, Korpset okkuperede, og i Hamburg, der betragtedes som Fyrstens Domæne, var udskrevet eller tilvejebragt Midler til Marchen gennem Danmark og Felttoget.

Det værste for Arrangementerne var det, at Bernadotte ikke maatte marchere, før han fra Kejseren havde modtaget en endelig Ordre dertil. Og denne kom ikke før den 5. Marts. Ja, det vil sige, han modtog egentlig slet ikke den Dag nogen Ordre til at rykke ind, men kun til at begive sig til Kronprins

Frederik for at overbevise sig om, at der var Transportmidler til Stede i en saadan Udstrækning, at en Hær paa 20—25,000 Mand kunde være samlet paa Sjælland den 25.—30. Marts. Da Kejseren imidlertid ikke vidste noget om, at Marchen gennem Danmark paa Grund af de maritime Transportmidlers begrænsede Omfang maatte foretages i Etapper paa kun 2—3000 Mand, forekom det Bernadotte, at der var Anledning til at begynde Marchen straks for at kunne opfylde Hovedopgaven, som var den, paa det nævnte Tidspunkt at have det befalede Antal Tropper samlede paa Sjælland. Han bekvemmede sig derfor, presset af de danske Kommissærer og drevet ogsaa af sin egen Længsel efter at komme i Aktivitet, til straks at sætte den første Etappe i Bevægelse og melde Kejseren Grunden dertil. Dernæst rejste han med sin Gemalinde og sin Søn Oscar, som boede hos ham i Hamburg, til Koldinghus, hvor han oppebiede Tropperne af første Etappe. Først da de vare komne til ham og overførte til Fyn, rejste han med Familie til Odense, hvor han efterlod Hustru og Søn for personlig at begive sig til Kronprinsen i Kjøbenhavn.

Men ankommen til Nyborg erholdt han en ny Ordre, den rigtige, den, han skulde have oppebiet i Hamburg. Den bød ham at sætte sig i March, men i en bestemt Orden, forskellig fra den, hvori Bevægelsen var begyndt. Der skulde overhovedet kun deltage en eneste fransk Division i Indmarchen, og det var en anden end den, hvis Tête nu var kommen til Fyn. Denne sidste skulde efter Kejserens Bestemmelse forblive i Hamburg.

Denne Befaling var nær ved at bringe Marechallen til Fortvivlelse. Nu skulde de Tropper, der vare komne op til Lille Bælt, gaa tilbage til Hamburg, og

andre fra denne By indtage deres Plads, ja — Bernadotte maatte, hvis han skulde fuldføre Ordren bogstavret, bede den danske Regering om at transportere de Tropper tilbage over Lille Bælt, som vare førte over. Dette mente han dog var uforlangeligt. Han indsatte derfor de Tropper, som vare komne til Fyn, i den Division, der skulde forlade Hamburg, og lod denne til Erstatning efterlade en lignende Styrke til Indlemmelse i Divisionen, der vendte tilbage. Men ellers iværksattes nu den underlige Krontramarch, der bestod i, at Tropperne fra Nord gik mod Syd og de i Syd mod Nord.

Styrken paa Fyn maatte imidlertid nu vente, til denne Kontramarch var fuldført, og Bernadotte saa i Tankerne, at Korpset let derved vilde blive standset ved Store Bælt. Men hvad der var ham mere paafaldende, var, at Befalingen indeholdt den Bestemmelse, at kun et fransk Rytterregiment og to spanske Regimenter maatte overføres til Sjælland, og det ikke engang, før Kejseren havde faaet nye Oplysninger om Overfartens Udførlighed og de Danskes Dispositioner.

Betød dette, at Kejseren havde opgivet Indfaldet i Skaane? Bernadotte vilde dog ikke tro det. Han skrev til Kejseren og begav sig derpaa om Bord i Smakken for at rejse til Kjøbenhavn.

Men da han kom ud i Bæltet, fangedes hans Opmærksomhed ved noget, der bragte Forvirring i alle hans tidligere Forestillinger og Planer. Han tabte snart Kysten af Syne, uden at den modsatte saas, derimod bemærkede han store Skibe, som krydsede i aabent Hav. Var dette et Bælt? Han havde haft en anden Forestilling om dette Vand, og naar man havde talt til ham om Vanskelighederne ved Passagen af dette, havde han ment, man kun vilde skræmme ham. Hvad

han iagttog under Overfarten, fængslede ham i den Grad, at han endnu i Kjøbenhavn talte med alle Mennesker om Store Bælt. Ved Hoffet gav dette Anledning til, at man ikke antog ham for nogen Helt til Søs. Men det var dog større Tanker, der optog ham. Skulde Kejserens Magt maaske ikke naa længere end til Store Bælt? I Kjøbenhavn søgte han Oplysning om Naturforhold ved Bæltet paa de Steder, han ikke havde været. Det kunde dog ikke være alt som mellem Nyborg og Korsør.

Til Hovedstaden, hvor efter hans Ønske Frederiksberg Slot var stillet til hans Raadighed, ankom han, ledsaget af den ham attacherede Kavaler, der var rejst ham i Møde, Natten mellem den 15. og 16. Marts, omtrent samtidig med, at en alvorlig Begivenhed ganske forandrede Byens almindelige Fysiognomi.

Kong Christian VII var nemlig død i Rendsborg, væsentlig som Følge af den Skræk, Indmarchen af de franske Tropper i Fæstningen forvoldte den aandssløve, om de offentlige Begivenheder ganske uvidende Konge. Efterretningen om dette Dødsfald var det, som kom samtidig med Fyrsten. Stadens Porte lukkedes derfor den 16. Christian Bernstorff proklamerede fra Altanen paa Amalienborg Tronskiftet. Kong Frederik VI traadte ud og modtog Hylding. Tropperne toges i Ed, Herolder, eskorterede af Hestgarden, oplæste Budskabet paa offentlige Pladser, og de højere Embedsmænd og Hoffets Funktionærer strømmede hele Dagen til Palæet for at gøre den nye Konge deres Opvartning.

Kl. 2 begav Bernadotte sig til Amalienborg, ledsaget af sin franske Stabschef Gérard og en fransk Adjudant. Han kunde altsaa begynde sin Tale med en Lykønskning til Frederik VI som Konge; men desværre var

det Budskab, han derefter saa sig nødsaget til at bringe om hans Korpses Standsning ifølge Kejserens Ordre, meget nedslaaende, hvor meget han end søgte at trøste Kongen med, at denne Standsning næppe var endelig, men efter alt at dømme rent midlertidig. Dog vistes der Bernadotte al mulig Opmærksomhed. De danske Prinser og Generalstabsofficererne forestilledes for ham, og ved Taflet spiste han med Kongen, Prins Christian Frederik, Frederik af Hessen og Prins Ferdinand i et eget kongeligt Gemak, medens det øvrige Selskab beværtedes ved et større Marskalstaffel.

Ved denne Lejlighed stiftede Bernadotte Bekendtskab med sin senere Modstander, den 21aarige Prins Christian Frederik, hvem han ogsaa senere under sit fem Dages Ophold i Kjøbenhavn traf sammen med. Den unge varmblodige Prins, der var idealistisk anlagt og saa stort paa Verden, i hvilken Skæbnen jo muligvis kunde forunde ham en fremskudt Plads, især hvis Kongen ingen Sønner fik, og som til Fuldbyrdelse af store Handlinger, hvis saadanne skulde falde i hans Lod, besad det Initiativets Mod, som hos Herskere har Værd, selv om det ikke altid er ledsaget af Evne til at tage Konsekvenserne fuldt ud og fastholde en Beslutning gennem Trængsler og Kamp, gjorde sig bemærket af Bernadotte som den mest opvakte Person ved dette Hof, som han ellers ikke havde Sympati for. Men naar han senere genkaldte sig Prinsen, tillagde han ham dog ikke Evne til stor Optræden i Verden, fordi han ikke havde været uden for dette Rige og ikke kendte til andet Krigsvæsen end det af Marechallen saa ringeagtede i Holsten.

Det var dog kun i Forbigaaende, under Livet ved Hoffet og ved Udveksling af Høfligheder, at de to Per-

sonligheder mødtes. Det var med Kongen og Generalstaben og med dem, som havde forberedt Indfaldet i Sverig, at Bernadotte og hans Stab havde Forretninger. Denne Samværen trykkedes imidlertid haardt ved den skete Standsning i Marchen. Frederik VI søgte at overtale Bernadotte til at ignorere Befalingen. „Naar en Feltherre ved, at en Ordre er bygget paa fejlagtige Forudsætninger,“ sagde han, „bør han ikke rette sig efter den. Det er Kejserens Hensigt at angribe Sverig, af Ubekendtskab til Overskibsningsforholdene har han opsat Overgangen over Store Bælt, men denne Opsættelse vil gøre Hensigten uopnaaelig.“ Han mente, det maatte være Bernadottes Pligt at handle paa egen Haand til Hensigtens Opnaaelse, men dette vilde Bernadotte ikke gaa ind paa. Han forfægtede, at man ikke kunde tjene sin Herre ved at være ham ulydig. Det eneste, der var at gøre, var at skrive til Kejseren, det havde han gjort, men han troede for vist, at der selv uden det vilde komme en Ordre til Overskibning.

En saadan kom der i Virkeligheden til Nyborg, medens Bernadotte var i Kjøbenhavn, men Englænderne havde med det samme vist sig i Bæltet. Overfarten blev usikker. Den kejserlige Ordre maatte vente i Nyborg paa Marechallens Tilbagekomst.

Da Bernadottes Officerer havde inspiceret og beundret alle Forberedelser i Nordsjælland, og alt fornødent var aftalt mellem Marechallen selv og Kongen, forlod den Førstnævnte Hovedstaden den 21. Marts for at vende tilbage til Fyn over Korsør. Men ankommen til denne By erfarede han, at der laa en engelsk Fregat med en Kutter midt i Bæltet, og at Færgefarten derfor var indstillet. Han maatte nu begive sig til Skjelskør og bød Færgefolkene her store Summer

for at bevæge dem til Forsøget. Men det ansaas for ugørligt, og han rejste derfor videre til Vordingborg og derfra til Lolland. Bestyrtelsen over dette blev lige saa stor i Kjøbenhavn som i Bernadottes Omgivelser. Frederik VI befalede alle Myndigheder i Sydsjælland og paa Lolland at hjælpe Fyrsten over til sit Korps og bød Linieskibet Christian Frederik, som netop var kommet fra Norge, at bistaa Fyrsten og à tout prix rense Bæltet for engelske Skibe. Linieskibet stod straks Syd paa, og hvis Vinden havde været gunstig, vilde det vist have kunnet udføre sin Mission, men det mødte Modvind, vendte derfor om for Nord om Sjælland at komme til Bæltet, men paa Vejen derhen mødte det i Kattegat tre engelske Linieskibe, som vare blevne savede ud af Isen ved Gøteborg for at forfølge dette danske Skib, som var blevet observeret, da det paa Rejsen fra Norge passerede Gøteborg. I Kampen mod disse engelske Orlogsmænd blev „Christian Frederik" overvundet.

Bernadotte, som var i stadig Angst for at blive skilt fra sit Korps, betroede sig til sidst paa Lolland til en aaben Baad, som gennem Drivis Syd om Langeland, 15 Mil paa aabent Hav, landsatte ham paa Øen Als. Herfra begav han sig til Koldinghus, hvorhen han stævnede den Kurer, der opholdt sig i Nyborg med Brevet fra Kejseren. Men om Natten brændte Koldinghus Slot. Han rejste derfor til Odense, hvor han først fik Brevet.

Dette indeholdt nu Befalingen til at passere Bæltet, hvilken Napoleon havde givet som Følge af, at Indfaldet i Finland var meldt ham af Alexander. Men nu var det Bernadotte, som maatte gøre Indsigelse. Han havde faaet et Kendskab til Store Bælt, som han aldrig glemte siden, og som kom til at indvirke paa

den Politik, han senere som svensk Kronprins slog ind paa mod Napoleon.

Han lod Kejseren vide, at den modtagne Ordre var uudførlig, at Bæltet nu var behersket af England indtil næste Vinter, og at han derfor maatte indskrænke sig til at besætte Fyn og Fastlandsprovinserne, med mindre Kejseren skulde ønske mindre Troppedele overførte til Sjælland, da sligt altid kunde ske ved Lejlighed.

Idet Marechallen nu med Fortrædelighed maatte opsætte sit svenske Foretagende, havde han de danske Provinser, over hvilke han var Eneherre, at trøste sig med. Han kastede sig over den militære Organisation af dem, og en Befaling, som han modtog fra Kejseren i April, var som en Indledning til en Virkeliggørelse af det cimbriske Rige. Kejseren bød ham nemlig at føre et Par spanske Regimenter under en fransk General til Sjælland, at sprede de andre Spaniere over Fyn og Jylland, men at samle alle franske Tropper i Slesvig og Holsten, holde dem koncentrerede i Lejre og sende alle danske Tropper, som fandtes i Fæstningerne i Holsten eller udenfor, til Sjælland.

Det var Opstanden i Spanien, der nu begyndte at tiltrække sig Magternes Opmærksomhed og dikterede Kejseren den nævnte Ordre. Han vilde opfylde, hvad han havde lovet Czar Alexander, men alle franske Tropper maatte han, Europa over, have disponible for den Brug, det begyndende Røre kunde paalægge ham at gøre af dem.

Bernadotte begyndte med at regere, at indrette sit militære Herredømme som i Hannover, tage Forplejningen i egne Hænder og bygge Magasiner og Sygehuse — af den danske Kasse kun at forlange Midlerne dertil.

Saaledes var Tilstanden bleven i Danmark, da Englænderne fuldstændig havde omsluttet Sjælland og de andre danske Landsdele, og da Kong Gustav med Tibell som Hjælper satte sit store Angreb paa Norge i Scene. Han havde faaet Held med sine Forhandlinger med England. Kun var det selvstændige engelske Angreb paa Vestkysten af Norge opgivet. Gustav IV eller hans Generaler skulde lede det hele, men England stillede til hans Raadighed de nødvendige Flaademidler, et Korps paa 10,000 Mand og rundelige Subsidier.

I Februar Maaned var alt dette blevet traktatmæssigt afgjort, og derefter havde den engelske Regering vist, hvor alvorligt og virksomt den vilde opfylde de indgaaede Forpligtelser; thi allerede i Februar kom der engelske Flaader til Skagerak og Kattegat, hvor de forstyrrede og til Dels standsede Skibsfarten paa Norge.

Nu indtraf der i Begyndelsen af Marts oven paa den usædvanlig milde Vinter pludselig Frost, saa stærk endog, at de engelske Skibe, som maatte ty ind til Gøteborg, frøs fast der. Det var paa den Tid, Angrebet paa Finland var begyndt, og Bernadottes Hær drog gennem Danmark. Kong Gustav maatte tage Forsvarsforanstaltninger, forstærke Tolls Hær i Skaane og de tre smaa Korpser, som stod mod Norge, nemlig Vegesacks i det sydlige og Bergenstråles og Gahns nordligere, endelig oprette en Reservehær i Ørebro, som kunde komme det Korps til Hjælp, som angrebes. I denne Periode, den 12. Marts, var det, at den svenske Regering af den dansk-norske Gesandt i Stockholm, Grev Moltke, forlangte klar Besked inden 24 Timer, om man var i Krig eller havde Fred med Danmark og Norge, og at Gesandten saa overleverede den Krigs-

erklæring, han havde i sin Besiddelse med Bemyndigelse til at bruge den, naar Omstændighederne opfordrede dertil.

Som Regeringen var kommen i Besiddelse af dette Dokument, forandrede Vejret sig. Foraaret brød nu frem, Isen skørnede i alle Havne, og den 18. Marts, medens Bernadotte var i Kjøbenhavn, var den største Del af Flaaden i Gøteborg alt i Færd med at bryde ud og sprede sig ned mod Sund og Bælt. Da befaledes det General Armfelt, som var bleven udnævnt til Chef for Hæren i Ørebro, at bryde op mod Norge, at forene sine Tropper med de i Forvejen ved den norske Grænse staaende og med den forenede Hær og de Forstærkninger, som nu alle Vegne fra dirigeredes til ham, at erobre det saa længe eftertragtede Rige. Alt tegnede foreløbig ret gunstigt. Man fik at vide, hvad der var sket i Danmark. Nye engelske Eskadrer viste sig ved Norges Kyster, hvor der forefaldt skarpe Fægtninger, og ved Englands Kyst indladede en vældig Transportflaade det 10,000 Mand stærke Hjælpekorps, som den skulde overføre til Gøteborg, hvor det skulde modtages.

Norge befandt sig under den Krise, disse Forhold frembragte, i en ganske ejendommelig Stilling.

Vi vide, at Kronprins Frederik kun havde villet ruste Norge mod Englænderne. Hæren var fordelt fra Trondhjem langs Kysten nedad, saa der mod Sverig ikke havdes anden mobil Styrke end de 5000 Mand, der kunde drages ud af Grænsefæstningerne Kongsvinger og Frederikssten (ved Frederikshald) samt Kystfæstningen Frederiksstad i Syd og Christianias Garnison og Aggershus Fæstning. Og med disse 5000 Mand havde Christian August Ordre til i Marts Maaned at falde ind i Sverig. Dette forekom Christian August

helt fortvivlet; thi Kronprinsen vilde fra Sjælland kun foretage Demonstrationer og Alarmeringer paa den skaanske Kyst, kun akkurat fremkalde den Krig, hvis hele Vægt vilde komme til at tynge paa Norge, og det, uden at Christian August havde den Myndighed, han i saa Fald ikke kunde undvære. Thi saa underligt det end lyder, af Militæret stod endnu baade Trondhjems og Bergens Generalkommando direkte under Kongen (det vil sige Kronprinsen), saa Christian August kun med yderste Besvær i sidste Øejblik fik Lov til at drage nogle Tropper fra Trondhjem og Bergen til sig, hvorved den mobile Styrke, han havde til Raadighed, blev en 7—8000 Mand.

Nu kom til alt det her omtalte, at engelske Eskadrer, som tidligere meddelt, alt i Februar kom til Norges Kyster og til Dels spærrede Forbindelsen med Danmark. Tilførslen hæmmedes næsten helt, da ogsaa Sverig paa den Tid lukkede Grænsen. Særlig Vaaben, Krudt, Fourage og aldeles nødvendige Krigsfornødenheder udebleve, og de af Christian August paabegyndte Militærfabriker og Krudtmøller vare ikke færdige; desuden manglede der Raaprodukter til Fabrikationen.

Hvad der dog var værre end alt andet, var, at der ikke var kommet tilstrækkelig Forsyning for Befolkningen i Norge — hverken af Sæd eller af Salt, Medicin eller saadanne vanskeligt undværlige Artikler som Sprit, Tobak o. s. v. Hvorvidt dette nu i Virkeligheden var Tilfældet, vidste man dog ikke med Be-

stemthed; thi man havde ikke sikre statistiske Data at gaa efter. Norge befandt sig endnu i forholdsvis Velstand. Handelen havde været glimrende fra 1801 til 1807, men man samlede ikke i Lader i Norge. Man levede dengang saa temmelig fra Haanden i Munden. Christian August sad og regnede og regnede, men han kunde ikke faa andet Facit, end at Norge ikke kunde staa igennem til Høsten. Hverken Wedel eller Regeringskommissionen turde omstøde de Resultater, han var kommen til, og han meldte derfor Kronprinsen, at Stillingen i Norge var desperat.

Men i Marts Maaned, som han skulde indkalde Hæren, blev hans Mismod pludselig til Forhaabning. Det var, da han erfarede, at det var Bernadotte, der skulde udføre Indfaldet i Sverig fra Sjælland. Budskabet herom fik han først fra Kronprins Frederik, da denne var i Kiel, og senere, da Breve fra Sjælland kun kom sjældent og uregelmæssigt, meldte hans Familie paa Augustenborg og Nordmænd i Regeringskredsene i Rendsborg — hvis Breve om Natten listedes fra Fladstrand over til Norge — om den franske Hærs March gennem Slesvig, Jylland og Fyn.

Han betragtede nu det befalede Angreb ind i Sverig som en Lykke, et Middel til Norges Redning; thi dets Forsyning kunde saa ske gennem Sverig fra Skaane. Han indkaldte derfor med Lyst de hjemsendte Tropper, indrettede langs Sverigs Grænse en Kordon af Reservefolk og lokale Tropper og længtes kun efter den Ordre, der skulde sætte hans lille mobile Korps i Bevægelse.

Men saa standsede alle Meddelelser fra Jylland og Danmark overhovedet. I Stedet for strømmede svenske Tropper i større og større Tal allesteds fra hen mod den norske Grænse, og sammen med Efterretningen

om et alvorligt Sammenstød mellem en norsk Brig og nogle engelske Skibe ud for Norges Sydkyst kom nu Budskabet om, at en engelsk Hær, hvis Styrke Rygtet mange Gange fordoblede, var paa Vejen til den norske Grænse for at forene sig med Svenskerne.

Den Styrke, General Armfelt raadede over, var til en Begyndelse 15,000 Mand, altsaa forholdsvis slet ikke ringe. Men denne Hær var rigtignok i den uforligne-lig slette Tilstand, som udmærkede hele det svenske Krigsvæsen under Gustav IV's Misregering. Den manglede ordentlig Forplejning, Intendantur, Træn, Midler til at føre Kanonerne frem, — stod derfor tilbage for den norske Hær, saa mangelfuld og betænkelig hele dennes Udrustning end var. Derhos var Armfelt ikke Manden, der kunde organisere eller overhovedet føre den. Denne nu halvhundredaarige General, som med sit lette Sind og sit gnistrende Lune en Tid havde været den mest beundrede Yndling ved Gustav III's Hof, men senere havde gennemgaaet eventyrlige Fata, været dømt til Døden, erklæret fredløs og efter at være tagen til Naade igen var bleven anvendt til diplomatisk Tjeneste og en Tid havde været Gesandt i Neapel, havde som Officer vist stor personlig Tapperhed og Dumdristighed, men han var mere Politiker, for ikke at sige Intrigant, end Feltherre.

Generalen mødte derhos ingen Hjælp eller Understøttelse, kun Modstand og Genvordigheder, paa Vejen til Norge. Felttoget i Finland var i fuld Gang. Den svenske Nations Øjne hvilede paa Sveaborg, der var indesluttet og belejret, medens den svenske Hær i Finland i strengt Vintervejr under den gamle Klingspor og Førere som Klercker og Adlerkreutz kæmpede sig tilbage til det nordlige. Hele Folket betragtede det som et Udslag af Kongens Galskab, at denne Hær nu

skulde op ad Norge til i Stedet for til Finland. Selv i det Parti, der levede i Ideen om Norges Tilslutning til Sverig — selv i dette Parti, hvis Hovedmand var Baron B. B. Platen, skønt han kun støbte Kuglerne, ikke selv skød dem ud, delte de fleste den almindelige Mening. Nogle mente, at Norge slet ikke burde bekriges, men overtales ved fredelige Midler til Opstand og frivillig Forening med Sverig. Selv de, som mente, at en Erobring af Norge kunde være en god Begyndelse, fandt dog Tidspunktet uheldigt, ogsaa af den Grund, at Spørgsmaalet om de statsretlige Forhold paa den skandinaviske Halvø under en ny Ordning umulig kunde finde en tilfredsstillende Løsning under den abnorme Kong Gustavs Højhed.

Disse Anskuelser gjorde General Armfelt Bekendtskab med straks, han kom til Carlstad, der blev hans første Hovedkvarter. De udvikledes for ham af Grev Axel Rosen, der var Landshøvding her og tillige en af Hovedmændene i Agitationen paa Norge. Men end mere udvikledes de omtalte Synspunkter for ham af den førnævnte Ritmester Georg Adlersparre, der havde forladt den militære Tjeneste for at hellige Norges Revolutionering alle sine Kræfter og som Rigsdagsmand og Forfatter havde erhvervet sig en vis offentlig Anseelse. Han paastod, at hvad der først og fremmest var at gøre, var at blive Kongen kvit. Først naar dette var opnaaet ved en Revolution, var det Tid at tænke paa Norge, hvis Tilslutning til Sverig da vilde gaa af sig selv.

Armfelt brød sig ikke om Norge, hvorvel han havde været blandt de første Agitatorer paa dette Rige under Gustav III. Alle hans Interesser samlede sig om Finland, hvor han var født og havde Ejendomme. Men han havde modtaget Opgaven at erobre Norge,

fordi han troede den let, og fordi han, som man mente, gerne vilde være borte fra Finland paa denne Tid. Han havde nemlig under sin Landsforvisning nydt Gæstevenlighed af Rusland og stod i nært Forhold til Czaren. Det var ham let at bringe sine revolutionære Venner til at forstaa, at Krigen nu maatte føres, da den var begyndt. Det var den nemlig, som han forklarede dem. Han havde alt fra Ørebro efter Samraad med Tibell givet Ordre til Tropperne ved Norge om at rykke til Grænsen for at sikre sig Vintervejene. De Klippepartier, som dannede Norges Grænse, vare nemlig om Vinteren dækkede af Sne, og i denne Sne var der dannet Veje, der tillod en bekvem Passage over de Kløfter, Vandløb og Stensamlinger, som, naar Sneen smeltede, gjorde Adgangen vanskelig. Hvis ikke disse Vinterveje endnu havde staaet til Raadighed, havde man ikke turdet tænke paa at bringe Projektet om Norges Underkastelse til Ende i Løbet af to Maaneder. Da det nu gjaldt om hurtigst muligt at komme ind over Grænsen med de Midler, man havde ved Haanden, forlangte han de revolutionære Partiers Understøttelse, og Georg Adlersparre faldt til Føje, men vilde saa selv være med, hvorfor han søgte om kgl. Tilladelse til at træde med ind i den svenske Hær, hvilken Tilladelse han erholdt tillige med Majors Rang, om end først en Tid efter, at Krigen for Alvor var begyndt.

Armfelt traf nu sine Dispositioner med Hensyn til Angrebet. Sydligst skulde Vegesack trænge ind i Enningdalen, beliggende i den Trekant norsk Land, der Syd for Frederikshald skyder sig ned i Sverig med Præstesletten og andre kendte Stedbetegnelser, Nord derfor skulde Hovedkorpset gaa over Vintervejene til Töksmark og Magnor og nordligst Gahns og Bergen-

stråles Korpser støtte Bevægelsen ved egne Angreb. Ud for Norges Sydkyst fik derhos Skærgaardsflaaden ved Strömstad Paalæg om at udrette, hvad den formaaede, til det fælles Maals Fremme. Den 1. April skulde Angrebene begynde og navnlig Vegesacks Korps falde ind, men Tilstanden ved Hæren var saa slet og Manglen paa Heste, Proviant og andre Fornødenheder saa stor, navnlig ved det sydligste Korps, at der den 1. April kun fra et af de nordligste Korpser skete et lille svagt Angreb.

Christian August lod sig ikke af dette, der tilbagevistes af den lokale Besætning, forlede til at samle sin mobile Styrke. Han vilde, inden han drog den ud af de Fæstninger og de Opholdssteder, hvor den ventede paa Befaling, først se de svenske Bevægelser udvikle sig i det større for at faa et Begreb om den svenske Angrebsplan og i Henhold dertil overraskende at kunne samle den lille Styrke, han maatte sætte sin Lid til, paa et Sted, hvor den kunde gøre Nytte. Alt blev derfor ogsaa i de følgende Dage, da der fra hele Grænselinien meldtes Skærmydsler og Smaakampe, roligt i den norske Stilling. Kun holdt Christian August fra Moss, hvor han havde begivet sig hen, spejdende Øje med, hvad der foregik. Ikke engang nogle større Angreb, der forefaldt den 8., 10. og 11. April ved Vermundsø og Nysø, bevægede ham til at opgive den lurende Stilhed i alle Posteringer bag Grænsen. Først midt i Maaneden, da han modtog en Melding om et Indfald i den før omtalte sydligste Del af Norge, samlede han sin Styrke nær der henimod og begav sig selv til den. Han havde nemlig stedse ventet Angrebet der og mente, at hvad der hidtil var sket, kun havde været Skinangreb for at lokke ham bort fra det rigtige Sted.

Det viste sig imidlertid, da Samlingen var sket, at det hele havde været blind Alarm. Der var intet virkeligt Angreb i det sydlige. Men nu kom det svenske Hovedangreb nordligere. Den 14. April kastede den 2. svenske Brigade de norske Grænseposteringer ved Krogfos tilbage til Trygstad og Mysen og drog dernæst den 15. under Kamp mod nye, tililende Tropper til Haneborg, hvorfra Brigaden den 16. gik til Glommen, hvor Grev Axel Mörner besatte Blaakjær Skanse. Til Understøttelse for Brigaden rykkede den 15. en anden Brigade frem over Töksmark og en tredie den 16. over Magnor.

Christian August forstod nu, at det egentlig var et Held, at han var kommen til at staa med sin samlede mobile Styrke nogle Dagsmarcher Syd for denne Angrebsbevægelse. Han traf lige saa snart, han var blevet klar over Situationen, udmærkede Dispositioner for alle Dele af den udstrakte Krigsskueplads, hvor nu Krigen fra norsk Side skulde begynde for Alvor, og gik selv i Spidsen for et tilstrækkeligt stort og kækt Korps mod Nord. Den 17. kom han til Rakkestad, den 18. til Trygstad, den 19. til Høland og den 20. trængte han sig ind i den svenske Opstilling, som var tagen mod ham, midt imellem den mest fremskudte og den længere tilbage værende svenske Brigade, saa Svenskernes Orden og Sammenhæng blev brudt. De i Norge indkomne svenske Tropper maatte nu se at komme tilbage, og paa Grund af de norske Troppers Fremfærd kom der Fart i Retræten. Nordmændene vandt ved den Lejlighed nogle Trofæer. Saaledes forvildede Axel Mörner sig med den sidste Rest af den svenske Besætning i Blaakjær Skanse ind paa gale Veje ved Urskog og Toverud, og da han kom uheldig fra et Forsøg paa at slaa sig igennem, maatte han

give sig til Fange med sine 6 Officerer, 40 Husarer og 72 Grenaderer, ikke at at tale om det Træn, han førte med sig.

Da Christian August var bleven Herre over Pladsen for disse krigerske Tildragelser, sendte han øjeblikkelig hele sin Styrke hen mod den svenske Brigade, der var trængt ind over Tøksmark, men næsten sad fast i det vanskelige Grænseterræn. Personlig ilede han med en Bataillon, han paa Vejen tog et andet Sted, til Kongsvinger, hvor den fornævnte 3. svenske Brigade havde haft nogle Fordele, besat Lier og erobret en Kanon. Christian August afsatte paa staaende Fod Kommandanten, hvem han tilskrev Skylden for det passerede, og traf Foranstaltninger til at søge de begaaede Fejl redresserede saa meget som muligt. Medens han opholdt sig her, fik han Bud om, at Fjenden ogsaa nordligere, ved Midskogen, var falden ind i Norge, men at de lokale Tropper her havde straffet ham behørigt. Den svenske Korpschef, Oberst Gahn, var tagen til Fange med hele sin Styrke, 10 Officerer og 430 Mand. Men ikke nok dermed. Den norske Kaptejn Nægler var gaaet over Grænsen med et lille Kommando og havde taget hele Gahns paa svensk Grund efterladte Repli, bestaaende af 1 Major, 50 Mand og det Depot, Styrken bevogtede. I dette Depot fandtes der ogsaa Kanoner.

Ved sin raske Optræden havde Christian August straks taget Braadden af det svenske Angreb. Kun paa to Steder havde Svenskerne faaet Fod lige inden for Grænsen, ved Lier og i Partiet mellem Ødemark og Grænsen, hvor en svensk Brigade hverken kunde komme frem eller tilbage, fordi Sneen netop smeltede, og Tropperne manglede Midler til at føre deres Kanoner over de Oversvømmelser med skjulte Vandløb, som

stillede sig i Vejen for dem. Alle andre Steder holdt Nordmændene Grænsen, og den Kamp, som nu begyndte og førtes daglig paa alle Punkter, var en Grænsekrig i Udtrykkets bogstavelige Betydning.

Christian August stillede sig med det lille Korps, han havde hos sig, op ved Høland for at være ved Haanden, hvis Grænsekrigen fordrede hans Indgriben, idet han dog stadig havde sin Opmærksomhed vendt mod Syd, hvor det Vegesackske Angreb stadig udeblev. Han kunde med Hensyn til Kampen ved Grænsen nu forholde sig ganske rolig. Den lokale Grænsebevogtning sejrede altid. Der strømmede ogsaa Frivillige til Grænsen fra hele Norge. Selv Grev Wedel overlod for en Tid Provideringens Anliggender til andre for med et Frikorps at ile til Grænsen. De norske Soldater fik en Følelse af Overlegenhed, og denne overførtes til Søværnet, som ogsaa vilde være med. Kommandør Fischer, som kommanderede dette, havde samlet en Brig og 30 Kanonbaade ved Hvaløerne, der ligger Syd for Frederiksstad, ud for Grænsen mellem Norge og Sverig. Herfra løb han ind i Dynekilen eller i Skærgaarden foran Strömstad og jagede svenske Fartøjer eller gjorde Strandhugst.

Krigstildragelserne kundgjordes i Norge i et Blad, Budstikken, som Enevold Falsen udgav, og i Danmark i nogle Bekendtgørelser, som Generaladjudant Bülow udgav paa Kongens Befaling. I begge Riger vakte Tildragelserne stor Glæde. I Kjøbenhavn sang Visekonerne paa Gaden om „Slaget ved Toverud, hvor Svenskerne bleve totalt slagne af de kække Nordmænd“. Baade i Danmark og i Norge startedes der Indsamlinger til den norske Hær i Penge, og i Norge sendtes der Levnedsmidler fra alle Egne af Riget til Hæren i firspændige Vogne.

De daglige Skærmydsler vedblev i April Maaned og ind i Maj. Saa først begyndte Vegesacks Korps at røre sig og falde ind i det sydlige. Paa tre Steder fik Korpsets Tropper Fodfæste inden for Grænsen, dog holdte i Skak af norske. Armfelt forlagde sit Hovedkvarter tæt hen til Grænsen, til Holmedal. Christian August flyttede ogsaa sit mod Syd.

Da ankom det engelske Hjælpekorps paa 10,000 Mand til Gøteborg. Armfelt sendte straks sin Adjudant, Baron Anckarsvärd, didhen for at faa det fornødne om Korpsets Indgriben aftalt.

Stillingen begyndte at blive spændende; thi Armfelts Korps var vokset til 20,000 Mand, og der var kommen en ny Fører, Oberst Posse, til Sydkorpset i Stedet for Vegesack, som Armfelt ikke kunde komme ud af det med.

Christian August havde da faaet fuld Oplysning om, hvad der var passeret i Danmark med Hensyn til Bernadottes Standsning. Han saa derfor mørkt paa Tilstanden, men pludselig begyndte Armfelt at trække sine Tropper bort fra Grænsen og at rømme ikke blot Ødemarkterrænet, men endog Lier, som han havde besat stærkt. Hvad kunde dette betyde? Vilde Svenskerne og Englænderne angribe et andet Sted i Norge? Skulde Stockholm være taget af Russerne, som et Rygte meldte, eller skulde den svensk-engelske Styrke føres til Finland eller maaske til Sjælland?

Christian August fortabte sig i Gisninger, men mente, han nu i hvert Fald ikke burde forholde sig helt passiv og ligegyldig ved, hvad der skete. Derfor lod han sine Tropper en Tid gaa de svenske lidt ind paa Livet. Denne Periode endte med den bekendte Kamp ved Præstebakken, sydligst i Norge, hvor Nordmændene den 10. Juni tog den sidste Stilling, Svenskerne havde

inden for Grænsen, og bagefter fangede Bataillonschefen Knorring, som var undkommen fra Fægtningen, tillige med 150 Mand og 2 Kanoner. Ialt tog Nordmændene denne Dag 27 svenske Officerer med 358 Undergivne.

Denne Kamp ved Præstebakken var ført med Major G. Adlersparre, der denne Dag første Gang var i praktisk Tjeneste ved Armfelts Korps. Et Par Dage efter førte Majoren til Trods for en partiel Vaabenhvile, som var afsluttet under den nævnte Fægtning, en Styrke paa 5000 Mand ind paa Valpladsen ved Præstebakken og lod den tage Stilling tværs over den sydligste Spids af Norges Land med begge Fløje støttede til svensk Jord. Det skulde betyde, at Svenskerne her vilde have det sidste Ord paa samme Tid, Manøvren skulde være en Straf for en Krigslist, som Adlersparre mente, de Norske paa en mindre hæderlig Maade havde benyttet sig af den 10. Christian August fandt det ufornuftigt at betragte denne Demonstration som noget andet, end den var. Han klagede derfor blot i en Korrespondance, som alt var begyndt med General Armfelt paa Grund af det nævnte Krigspuds, over at Vaabenhvilens Betingelser vare krænkede. I fem Dage forblev disse 5000 Mand staaende i deres Stilling. Saa forlod de Norges Land, og Krigen blev i den nærmeste Tid derefter mere en Krig af Navn end af Gavn, idet de Svenske trak sig lidt bort fra Grænsen, og Christian August var tilfreds med, at de Norske holdt sig overlegne ved deres Grænser.

Hvad var nu Grunden til den Tilbagegang, vi have set paa svensk Side, og som var bevirket ved en Ordre fra Kong Gustav, der bød Armfelt at rømme Norge og tage en defensiv Stilling paa svensk Grund? Simpelt hen den, at de to Maaneder vare gaaede,

der midt i Marts vare tilstaaede Armfelt til Norges Erobring.

Den store Plan fra Februar Maaned var altsaa strandet, og de to Maaneder, som vare spildte for Finlands Forsvar, vare kun benyttede til at indvikle Sverig i en ny Krig — en Krig med Norge, som det svenske Folk ikke ønskede at se som Fjende.

Med hvilke Følelser man i Sverig saa paa dette, vil man let forstaa. Harmen derover var ganske almindelig. Men hvad skete der nu? Sendte Kongen nu endelig Tropperne, som han drog fra Norge, til Finland? Nej — den ulykkelige Konge fik den forrykte Idé at ville tage Sjælland med de ti Tusind Englændere i Forening med svenske Tropper. Armfelt maatte sende sine overflødige Tropper til Skaane, og didhen stævnedes der nu Tropper fra alle Steder i Sverig samt Materiel og Belejringsskyts. Tolls Hær svulmede op til en Snes Tusind Mand. Det var paa den Tid, da de spanske Regimenter kom til Sjælland tillige med en Del af de danske Tropper i Hertugdømmerne, der kom hertil, fordi Napoleon, som vi vide, vilde have haft hele den danske Styrke flyttet til Sjælland.

Men skete nu dette efter Overenskomst med England? Tværtimod. Den engelske Regering havde paa Slutningen af Vinteren opgivet Generhvervelsen af Sjælland, uvist af hvilken Grund. Forhandlingerne med Sverig om denne Øs Besættelse vare opgivne til Gunst for den anden Plan, vi kende. Det engelske Korpses Fører, General Moore, havde Ordre til ikke at lade sig bruge paa Sjælland. Sverig maatte bruge Korpset, hvor det vilde, kun ikke der.

Vi skulle nu ikke komme ind paa de enestaaende Konflikter, som opstod heraf, men kun bemærke, at

den engelske Hjælp til Sverig blev til en hel Farce. Kong Gustav havde ikke villet tillade, at Korpset udskibedes i Gøteborg. Han vilde ikke have fremmede Tropper paa svensk Grund. Ikke engang i Skaane, hvorfra Operationerne mod Sjælland dog maatte udgaa, vilde han have dem i Land. De skulde udskibes umiddelbart paa Sjælland, og behøvede de straks at komme lidt i Land, saa anbefalede han Korpset at gøre dette et Sted paa den norske Kyst uden at tænke paa, at et Korps, der ikke er organiseret derpaa, ikke kan landstige uden videre i et fjendtligt Land. Den engelske Gesandt Thornton i Stockholm forhandlede i Forening med Befalingsmænd fra den engelske Flaade om Landstigning, Operationsplan m. m. Men de kunde ikke opnaa nogen alvorlig Overenskomst om nogen Ting. Til sidst begav Troppernes Fører, General Moore, sig selv til den svenske Hovedstad, men han kom ingen Vej med Kongen, der endte med at blive saa ustyrlig, at han vilde arrestere de engelske Befalingsmænd og lægge Beslag paa deres Orlogsflaade. For at undgaa, hvad en afsindig Hersker kunde faa i Sinde, flygtede Moore i Forklædning til Gøteborg og sejlede derfra med sit Korps tilbage til England.

Den nærmeste Følge af disse kongelige Bedrifter blev den, at alle oplyste Mænd i Sverig og de Partier i Folket, som man altid regnede med, mere og mere gjorde sig fortrolige med Nødvendigheden af Kongens Afsættelse. Hidtil havde uden for de militære Partier den revolutionære Bevægelse egentlig ikke været rettet mod Dynastiet. Det store konstitutionelle Frihedsparti, som almindelig kaldtes det engelske, mente, at naar Sverig blot fik en Forfatning i britisk Aand med ansvarlige Ministre, kunde Kongen godt beholdes. De konservative Elementer, som ikke vare meget friheds-

begejstrede, havde indskrænket deres Ønsker til den omstyrtede Stænderforfatnings Genindførelse, og mere end dette havde Embedsmandspartiet i Stockholm og Hovedmassen af Borgersamfundet i Hovedstaden indtil nu egentlig ikke tænkt paa. Men i Sommeren 1808 skete der et Omslag i den Retning. De forskellige Partimeninger nærmede sig en Del til hverandre, der foregik Overvejelser af mere radikal Natur end tidligere, ja der sendtes endog hemmelige Bud ud til fremmede Regeringer for at erfare, hvorledes de vilde stille sig til en Rejsning af Nationen mod Kongen midt under de bevægede Krigsforhold.

Mens dette foregik hemmeligt, blussede imidlertid Krigen i Finland pludselig op og tildrog sig den svenske Befolknings udelte Opmærksomhed. Endelig sendtes der fra Sverig Tropper over til Finland, om end ikke i noget stort Tal, og det berømmelige Sommerfelttog i Finland begyndte. Kong Gustav rejste selv til Åland efter at have overladt sin Farbroder, den gamle Hertug Carl af Södermanland, den militære Kommando i Sverig med Tibell som Generaladjudant.

Overskue vi, hvad der hidtil var sket, finde vi, at de Farer, som havde truet Danmark og Norge, nu vare overvundne, og at de forenede Riger hævdede deres Stilling baade paa Sjælland og i Norge. Endvidere kan det siges, at de to Riger havde ydet Rusland en virksom Hjælp ved at forpurre den store svenske Plan angaaende Finland og ved at fastholde en 30,000 Svenskere, et engelsk Hjælpekorps og de store engelske Flaader, medens Russerne uden stor Modstand besatte Storfyrstendømmet.

Frederik VI undlod ikke at indkassere den fortjente Tak derfor i St. Petersborg, men var, idet han gjorde dette, især ivrig for at indprente Czaren, at det ikke

var Bernadotte eller Frankrig, men Danmark og Norge, som havde ydet Rusland denne Hjælp. Det franske Korps var nemlig lige ved at bringe ham til Fortvivlelse. Han havde bygget de Lejre for Korpset, som Kejseren havde ønsket, samt indrettet de Sygehuse og Magasiner, som Marechallen fordrede, han var vedblivende gaaet ind paa ethvert Ønske, der var udtalt af Korpset, og havde alt udbetalt adskillige Millioner i klingende Guld. Men for alt dette havde han intet andet til Gengæld, end at Korpset sugede al Marv og Kraft af de Landstrækninger, det besatte, at der var stadige Konflikter, næsten aaben Kamp, mellem Befolkningen og de udisciplinerede og til Selvhjælp forvænte franske Soldater, samt at den kongelige Myndighed aldeles ikke respekteredes. Intet forfærdede dog Kongen mere, end den Trøst, Bernadotte søgte at give ham ved Haabet om, at han nok til Vinter skulde komme til Sjælland og oprette det i forrige Vinter glippede. Dette, mente Kongen, maatte à tout prix forhindres, og den Mand, der efter hans Anskuelse bedst kunde gøre dette, var Czaren, naar han vilde afstaa fra fransk Hjælp og sætte sin Lid til, at Danmark og Norge vilde udføre til Vinter, hvad han ønskede. Derfor satte Kongen alle Jern i Ilden for at opnaa dette og bad ogsaa Christian August i Norge om endelig ikke at standse ved, hvad der var udrettet, men at forfølge den vundne Sejr over i Sverig og jage det Armfeltske Korps paa Flugt.

I den Retning mødte han imidlertid ikke aabne Øren i Norge. Christian August indsaa alt for vel, hvilken Række af heldige Omstændigheder han havde at takke for den fordelagtige og overlegne Stilling, han nu indtog ved Grænsen til Sverig. Han var ikke til Sinds letsindig at sætte denne overstyr ved et Ind-

fald med en halv Snes Tusind Mand i Sverig, naar dette Indfald ikke kunde støttes fra Sjælland af. Desuden begyndte han nu atter at se meget mørkt paa Norges indre materielle Forfatning. Alle de Bekymringer for Levnedsmidler i Landet og Nødvendighedsartikler af enhver Art, som vare glemte i Kampens Dage, vendte efter Farens Overstaaelse tilbage med forøget Paatrængenhed. Han tillod sig endog at foretage Afvæbninger for at skaane Magasinerne og derved forlænge den Tid, da Krigen overhovedet kunde udholdes. Han opløste nogle Formationer, hjemsendte Frikorpserne og foretog en Del Reduktioner, svarende til nogle i det Armfeltske Korps bemærkede Indskrænkninger. Han beholdt kun den Styrke, han behøvede for at hævde sin Overlegenhed i de Kampe, der kunde forudses. Der blænkredes nemlig endnu daglig, men i Almindelighed uden virkeligt Maal. Han holdt efter den skete Indskrænkning sin Hær i en saadan Orden, at han fra Hafslund, hvor han etablerede sit Hovedkvarter hos Medlem af Regeringskommissionen, Kammerherre og Amtmand M. G. Rosenkrantz, kunde samle enten den hele Troppestyrke eller saa stor en Del deraf, som behøvedes, naar enten Kongen befalede det, eller der forelaa anden Grund dertil.

Frederik VI vovede ingen bestemt Befaling imod de Foranstaltninger, som Christian August for ham fremstillede som de efter hans Mening bedste og ofte nødvendige. Prinsen var bleven til en mægtig Mand, skattet i Norge, beundret i Danmark og med Sverigs forundrede Øjne hvilende paa sig. Og Norge var blevet et andet Rige end før. Den to Maaneders Grænsekamp, i hvilken Norge havde lagt sin Sjæl, havde haft en samlende Magt. Der var sket et Gen-

nembrud til den nationale Selvfølelse, som alle oplyste Mænd baade i Danmark og Norge lige fra Krigens Begyndelse havde anset som det eneste Middel til Norges Redning, og den bevidste statslige Selvstændighed, som var opnaaet, styrkedes fra nu af Dag for Dag dels ved Nødvendigheden af at maatte sørge for sig selv paa Grund af Afspærringen, dels ved hvad der foregik i Danmark efter Tronskiftet.

Selv om Fællesregeringen havde funktioneret som tidligere i Rendsborg eller i Kjøbenhavn, vilde den norske Regering ikke kunne lade de almindelige Bestyrelsesanliggender afgøre dernede. Tjenstbrevene maatte udfærdiges i Duplikater eller Triplikater og ofte i Cifre i Stedet for i Bogstavskrift. Det var ikke muligt at bygge en Administration paa en slig Tjenstgang, især da der var mange Breve, som trods al anvendt Umage aldrig kom over Skagerak.

Nu hørte Fællesregeringen imidlertid — saa at sige — helt op. Efter Christian VII's Død flyttedes Kollegierne vel atter til Kjøbenhavn, men nogen egentlig Regeringsforlæggelse synes ikke at være sket, i det mindste ikke paa nogen klar Maade. Forandringen blev egentlig kun den, at de Indstillinger, som Kollegierne før Kongens Død havde gjort til Kronprinsen, inden Sagerne sendtes til Rendsborg, nu bleve de eneste. Der holdtes intet Statsraad, fandt ingen regelmæssige Forhandlinger Sted mellem Kollegierne eller Ministrene. Det hele blev til en formløs Enevælde, adjungeret Overkommandoen paa Sjælland; thi Kongen beholdt sin specielle Hærkommando med Udenrigsministeren ved sin Side i samme Form, han havde haft den som Kronprins, først i Kiel, senere i Kjøbenhavn. Og Militærkommandoen tog han sig tilsyneladende mere af end af den borgerlige Statsstyrelse. Naar

han rejste til Holsten, som han ofte gjorde i denne Periode for at se til sin Familie, overlod han Befalingen paa Sjælland til Prins Frederik af Hessen eller hvem, der ellers i Øjeblikket var den ældste af de Kommanderende, og lod saa ofte sin Generaladjudant, Bülow, forblive i Kjøbenhavn til Hjælp for Kommandoen. Derimod efterlodes der ikke nogen, der kunde sørge for de ikke-militære Sagers tilbørlige Røgt under Fraværelsen. Kollegierne maatte sende deres Indberetninger til Kongen, hvor de kunde finde ham. Ogsaa naar Kongen var i Kjøbenhavn, og alt gik sin regelmæssige Gang, syntes de borgerlige Anliggender ofte ligesom at være den militære Kommando underlagte. Saaledes kundgjorde Kongen i en Parolbefaling af 28. Marts 1808, altsaa 12 Dage efter sin Tronbestigelse, at naar Kongen ved Parolen havde befalet noget, der angik Myndigheder, som ikke vare militære og derfor ikke fik Befalingerne daglig, skulde den tjenstgørende Generaladjudant meddele Befalingen til dem, den angik. Efter den Tid kunde borgerlige Myndigheder af en Adjudant med rød Fjer (Generalstabens militære Mærke) modtage Befalinger angaaende deres Embedsførelse, og disse Befalinger vare inappellable.

Disse ganske abnorme Regeringstilstande undlod ikke at faa Indflydelse paa den norske Regerings Stilling. Christian August fik sine militære og politiske Opgaver meddelt af Kongen, med hvem han derfor stadig vedligeholdt en Brevveksling af væsentlig personlig Karakter. Som Tilstandene vare, kan det ikke undre, at Regeringskommissionen i Norge, der, navnlig ved Enevold Falsens dygtige Bistand, var i Færd med at blive det Sted, hvor alle Grene af Norges inden-

rigske Styrelse koncentreredes[1]), i større og presserende Anliggender benyttede den Kanal, som Prinsens Korrespondance med Kongen tilbød, til at faa denne i Tale. Derved kom Norge til at afgøre mange vigtige Regeringsanliggender med sin Konge, uden at Kollegierne fik noget at gøre med dem.

Da Norge var det eneste Sted, hvor Kongens Tropper stod lige over for de svenske i umiddelbar Berøring med disse, tilfaldt der ifølge Forholdenes Natur ogsaa Norge en fremragende politisk Stilling. Christian August var Kongens naturlige Repræsentant lige over for Sverig, saa længe Sjælland ikke var med.

Dette lagde man i Danmark mindre Vægt paa, thi Kongen havde ingen Interesser i Sverig. Hans hele Politik bestod i at være Rusland og Frankrig til Behag. Bernstorff havde ingen diplomatisk Agent hos Regeringen i Norge. Han brevvekslede end ikke med nogen officiel Person i Broderriget. Kongen var den eneste, som meddelte Prinsen i Norge, hvad han skulde vide om Politiken, og det var ikke meget. Noget svensk politisk Spørgsmaal eksisterede ikke.

I den Henseende skete der imidlertid en Forandring, om ikke for Kongen saa for saa mange andre, i Sommeren 1808, da det før fremstillede Omslag i de svenske revolutionære Partier foregik i Stockholm. Christian Augusts Opmærksomhed fangedes af disse indre Tildragelser i Sverig, af hvilke Kongen efter hans Mening maatte kunne drage Nytte. Det samme hændtes adskillige fremmede Kabinetter og Bernadotte i Holsten, der meldte sin Kejser, hvilken Katastrofe der forestod i Sverig. Man sendte jo, som alt fortalt, hemmelige Sendebud ud til fremmede Regeringer, og

---

[1]) Medd. fra Krigsarkiverne IV. 27.

Tanken, som laa til Grund for, hvad der skete, var at opnaa en mægtig Stats Bistand ved at stille Besættelsen af Sverigs Trone som Løn for vedkommende Magts Hjælp. Man overvejede vel, om ikke Hertugen af Södermanland burde beholdes og blive Gustav IV's umiddelbare Efterfølger enten som midlertidig Rigsforstander eller som Konge. I sidste Tilfælde vilde det kun være Pladsen som Tronfølger, der kunde besættes af den hjælpende Magt, men denne Forskel vilde ikke betyde meget for den Magt, der slog til; thi Hertugen var gammel, svag og barnløs. Det russiske Parti, som, saa længe det bestod, havde ment, at Valget af en russisk Prins til Konge eller Kronprins vilde være det bedste Middel til Bevarelsen af Finland, havde været stemt for Valget af en oldenburgsk Prins, der levede i St. Petersborg som Medlem af den russiske Kejserslægt. Det engelske Parti tænkte paa Hertugen af Gloucester, det franske paa Vicekonge Eugen, der var Napoleons Stedsøn, eller, hvis han ikke vilde modtage Valget, som man troede at vide, paa en Marechal, som enten Bernadotte, der ogsaa hørte til Kejserens Familie og var meget rost i Sverig, eller Macdonald, hvem man kendte fra Kjøbenhavn 1801.

Christian August blev tidlig indviet noget i disse Anslag; thi blandt det, Revolutionsmændene i Stockholm vare blevne enige om, hørte, at Revolutionen maatte fuldbyrdes ved Magt, ved Anvendelse af militære Midler. Man maatte rundt omkring fra hemmeligt drage paalidelige Troppeafdelinger til Stockholm; men hvorledes vilde Prinsen i Norge forholde sig, naar han saa Tropperne, der stod for ham, gaa bort, som han maatte antage, for at gaa til Finland og forøge Styrken mod Rusland? Man maatte nødvendigvis søge at gøre det bekendt for ham, at Tropperne kun

gik bort i et indre Øjemed, der ikke havde noget med de militære Operationer at gøre, og faa Oplysning om, hvorledes han vilde stille sig dertil. Derfor blev Armfelt af de revolutionære Partier anmodet om i saa Henseende at føle Prinsen paa Pulsen.

Armfelt var nemlig, efter hvad der var passeret ham, bleven en Revolutionsmand trods nogen. Han havde faaet nok af Krigen mod Norge. Nordmændene, udtalte han paa denne Tid, ere ikke saa gale at give sig ind under os. De afsky os og vore Toldforfatninger og ere deres Konge tro, hvad ingen kan fortænke dem i. Hvis Sverig fik Norge, vilde det ogsaa berede sig et sandt Helvede. Armfelts Tanker kredsede nu blot om, hvad der skulde foretages i Sverig mod Kongen, og hans Hovedkvarter blev et Arnested for de radikaleste Revolutionsplaner. Det Sendebud, den stockholmske Revolution sendte til England, Brown,[1]) havde paa Vejen til London forskellige Sammenkomster med Armfelt, Adlersparre og andre Personer af Armfelts Hovedkvarter.

Christian August fik den første direkte Meddelelse om, hvad der forberedtes i Sverig, af den bekendte Landraad Manderfeldt, der havde hørt til de svenske Agitatorer i Norge og nu fulgte Armfelts Hovedkvarter, men tillige var Spion for Regeringen i Kjøbenhavn og lønnedes baade af denne og den svenske, uagtet man begge Steder godt vidste, at han ogsaa tjente den anden Side. Denne interessante Mand kom til Christiania, sagde sig udsendt af Armfelt, hvad der vel var sandt, for at faa udfrittet, hvorledes Prinsen vilde forholde sig i det omtalte Tilfælde, og fortalte i

---

[1]) Forfatteren til „Northern courts, containing original memoirs of the sovereigns of Sweden, since 1766“.

det hele, hvad han vidste om Sagen, hvad der dog ikke var meget. Han skrev fra Christiania ogsaa et Brev derom til Bernstorff i Kjøbenhavn.

Christian August vilde ikke have noget med Manderfeldt at gøre, gav ham derfor ingen Oplysninger om det, han ønskede Besked om. Derimod interesserede Sagen ham overordentligt; thi for Norge og Danmark vilde dog intet være ønskeligere end et Tronskifte og dermed følgende Systemforandring i Sverig, og hvis den svenske Revolution ønskede Støtte fra nogen fremmed Regering, forekom det ham ønskeligt, at det ikke blev alene unordiske Regeringer, som Sverig henvendte sig til. For at give Armfelt Lejlighed til at ytre sig, hvis han virkelig havde en saadan Forespørgsel paa Hjerte, som Manderfeldt havde foregivet, sendte han sin Adjudant Darre til det svenske Hovedkvarter i et ganske ligegyldigt Ærinde, men med Bemyndigelse til, hvis Armfelt ledte Talen derhen, at lade denne forstaa, at der ikke fra norsk Side vilde være noget til Hinder for en Vaabenstilstand, naar denne kun havde en svensk Revolution til Grund, og han var forsikret om, at de frigjorte Tropper ikke anvendtes i Finland eller Skaane.

Darre kom til Armfelt, men denne talte ikke et Ord om det, Manderfeldt havde fremført i Norge. Darre fandt ikke desto mindre Anledning til under Samtalen med Generalen at ytre, at Prinsen ikke var utilbøjelig til at slutte en Vaabenstilstand, hvilken umotiverede og uforsigtige Meddelelse vakte Forundring i det svenske Hovedkvarter. I Forbindelse med Historier, som Manderfeldt havde givet til Bedste om sin Rejse til Norge, bragte den Konspiratorerne i det svenske Hovedkvarter til at forelægge hverandre det

Spørgsmaal, om Christian August mulig skulde have noget paa Hjerte med Hensyn til Sverig.

Gennem Hertugen af Södermanland meldte Armfelt til Kong Gustav, at Christian August ønskede en Vaabenstilstand, hvilket havde til Følge, at Kongen paalagde ham at foreslaa den norske Regent en saadan. Da denne kgl. Ordre ankom i Juli, rejste Posse, der var Adlersparres Ven og lidt med i dennes revolutionære Ideer, til Christian August paa Hafslund, og Adlersparre begav sig til Staffeldt, der nu kommanderede paa Kongsvinger; men de Samtaler, der holdtes paa begge disse Steder, beviste kun, at der paa svensk Side herskede en Misforstaaelse af det hidtil skete. Prinsen lagde under Samtalen med Posse en nordisksindet Interesse for alt, hvad der foregik eller forestod i Sverig, for Dagen, men en Vaabenstilstand erklærede han sig ude af Stand til at slutte uden sin Konges Billigelse.

Posse blev skuffet ved Prinsens Holdning, og Armfelt blev vred over Indholdet af det Svar, Christian August gav paa et Brev fra Generalen, som Posse overbragte. Men Christian August havde jo ikke tænkt paa nogen Vaabenstilstand uden i det specielle Tilfælde af en Revolution.

Denne Episode havde til Følge, at Svenskerne lagde mere Kraft i deres Kamp. Armfelt levede op igen, Adlersparre blandede sig personlig ind i Foretagenderne og lagde megen Aktivitet for Dagen. Men det skete bevirkede ogsaa, at Armfelt blev afsat fra sin Kommando. Den Mand, der afløste ham, var Krigspræsident Cederström, der indførte en hel anden Tone ved Korpset end den, der havde raadet der indtil nu.

Christian August blev derved nødt til ogsaa fra sin Side at lægge nogen Kraft i Krigsførelsen, saa Krigen

blussede op igen. Hvem der blev glad derover, var Frederik VI, som ikke havde syntes om, hvad der politisk var foregaaet, men i desto højere Grad skønnede paa Prinsens sidste Brev til Armfelt. Rusland havde netop klaget over, at den norske Hær ikke syntes at indfri de Løfter, dens første Optræden havde givet. Kongen havde dertil vel svaret, at Skylden var Russernes egen, eftersom de i Finland havde ladet sig drive tilbage til det sydlige af Svenskerne, og Norge ikke kunde optræde med Kraft, før Russerne havde taget Finland og derfra trængte ind i Sverig, hvor Kooperation med Norge kunde finde Sted. Men trods dette Svar ønskede Kongen dog højligt, at Krigen ikke vilde sove ind. Om han end nu turde tillade Christian August at opsætte den rigtige Invasion (!) i Sverig til den Tid, da Russerne trængte ind i det egentlige Sverig, vilde han dog sætte Pris paa, at Christian August bemægtigede sig Gøteborg. Prinsen overvejede en Tid for Alvor denne Tanke, men turde dog ikke vove det; thi det kom efter hans Mening ikke an paa at kunne tage Staden, men paa at kunne beholde den.

For at anspore Prinsen til at gøre noget, befalede Kongen General Krogh i Trondhjem, der jo stod direkte under ham, at foretage et Indfald i Sverig fra det Nordenfjældske, hvilket ogsaa skete, men fik et lidet tilfredsstillende Udfald. Søndenfjælds foregik der ingen Forandring i de stridende Parters gensidige Stillinger, men Kampen genoptoges og fortsattes Resten af Sommeren langs Grænsen, medens Danmark blev Skuepladsen for Begivenheder i Bernadottes Korps, der for en Tid tog Opmærksomheden bort fra alt andet.

Det franske Korps havde i stedse stigende Maal forøget Kongens og ogsaa Finansstyrelsens Bekym-

ringer. Den Sum, som var udbetalt Korpset i Guld, var i August Maaned stegen til 16 Millioner frcs. De vare udbetalte til en Bankier Crelinger i Altona, der var anbefalet af Bernadotte som Leverandør af Levnedsmidler til de franske Soldater.

Hvad Tilvejebringelsen af dette Guld kostede Kongens Kasse, kan man gøre sig en Forestilling om, naar man betragter den finansielle Stilling paa denne Tid, da begge Riger vare blokerede, og Krigen med England førtes ihærdigt langs alle Kyster baade i det ene og det andet Rige. Statsindtægter var der næsten ingen af. Handelen med Udlandet var saa godt som standset. Der indkom næsten intet i Told, hverken gennem Øresundstolden, der før Krigen havde været en af de sikreste og betydeligste Indtægtskilder, eller gennem de andre Toldsteder i Rigerne. I de direkte Skatter i Danmark afskreves Beløbet for det Korn, der udskreves for Norge eller for Militærmagasinerne i begge Riger. Nye Skatter, som paalagdes, betaltes i det egentlige Danmark i Pengesedler, hvis Værdi i denne Periode faldt til det halve af deres Paalydende. I Norge bekendtgjorde Regeringskommissionen slet ikke de kgl. Skattepaalæg, fordi den mente, at der under de daværende Omstændigheder ikke var noget at faa ad den Vej, og det derfor var mere til Skade end til Gavn, at Skattepaalægene kundgjordes. Kun i Hertugdømmerne modtog Regeringen klingende Mønt. Men hvilke Udgifter hvilede der nu ikke paa den kongelige Kasse i alle tre Dele af Monarkiet? De store Hære i begge Riger og hele Væbningen maatte lønnes og forplejes. Dele af Befolkningen og af Industrien maatte understøttes eller holdes oppe ved kgl. Midler, Fornødenheder indkøbes i Udlandet, saaledes

f. Eks. Korn til Norge i Rusland, hvor det fra Archangel besørgedes ført indenskærs til Trondhjem.

Guldet til Bernadottes Hær betaltes efter ganske fejlagtige, opskruede Styrkelister, i hvilke særligt Antallet paa Syge, for hvilke Kongen skulde betale en overordentlig stor Sum daglig, var unaturlig stort, men der gjordes ingen Indvending mod Opgivelsen, dels fordi Kongen nu engang ikke vilde nægte Bernadotte noget, dels fordi man opretholdt Skinnet af, at det hele kun var Udlæg, og det ikke tilkom os at blande sig i franske Regnskabssager. Det værste var imidlertid, at vi fik meget lidt til Gengæld for disse Udbetalinger. I Lejrene levede Soldaterne vel af de franske Portioner, men i Kantonnementerne maatte Beboerne ud med Forplejning, enten fordi Soldaterne tiltvang sig Tillæg til den knappe Kost, eller Beboerne af Godmodighed frivillig ydede den. Men ydede nogen frivillig Forplejning, ophørte Leveringen fra fransk Side ofte som overflødig. Der var meget mere at fortælle om denne Materie og om Overordnedes Pengebegærlighed i det hele, hvis man gad trænge ind i de autentiske Vidnesbyrd, der haves om den uhyre Korruption i dette Korps, der bredte sig fra Personer i lavere Stillinger opad til Officerer, der stod Fyrst-Marechallen ganske nær. Men Byrden var umaadelig, da alt, hvad der ikke angik det, Soldaterne skulde putte i Munden, skulde udredes in natura: Fourage, Halm, Indkvartering, Belysning, Brændsel, Befordring, Materiellet i Lejrene, Sygehuses Vedligeholdelse, Vogne, Heste o. s. v.

Kongen havde ikke undladt, saa forsigtigt som muligt, at gøre Kejser Napoleon opmærksom paa den Byrde, det ørkesløse Korps var ham. Baade Kammerherre Niels Rosenkrantz, en Broder til Christian Augusts Vært paa Hafslund i Norge, som i Foraaret havde

været i Frankrig for at overlevere Kejseren Elefantordenens Insignier, og Gesandten Dreyer i Paris havde haft det Hværv ikke at lægge Skjul paa, at Kongen helst vilde være Korpset kvit. Men Kongen var dog kommen til den Anskuelse, at det kun var gennem Czaren, at han vilde kunne naa sine Ønskers Maal i den Retning.

Nu var det i August, at den Begivenhed indtraf, som i første Øjeblik vakte den største Bestyrtelse i Danmark og forvandlede Dele af Riget til en Krigsskueplads, men som dog befriede Landet for den Del af det franske Korps, som det maaske ellers ikke let vilde være blevet af med. Den uventede Begivenhed var det spanske Korpses Opstand mod dets franske Herre og dets Befordring paa engelske Skibe til den spanske Krigsskueplads i Hjemlandet, hvorhen i Forvejen Moores engelske Korps fra Gøteborg var bragt.

Denne Opstand var planlagt i Spanien af den oprørske Junta i Forening med Sir Arthur Wellesley, og den blev udført med stor Dygtighed og sydlandsk List af Chefen for det spanske Korps, Marquis de la Romana, og den engelske Admiral Keats. Det gjaldt først om at dysse Bernadotte i Søvn, hvilket lykkedes den spanske Chef efter Ønske ved at affektere den største Begejstring for Napoleon og hans Sag. Bernadotte begav sig til Lybæk med sin Familie for at bruge Badene ved Travemünde. En skøn Dag, den 9. August, overrumplede Chefen for de spanske Tropper Garnisonen i Fæstningen Nyborg, i hvilken han havde sit Hovedkvarter, og bemægtigede sig Fæstningsværkerne, Magasinerne og den danske Transportflaade i Havnen, ved hvilken Gerning den engelske Admiral var ham behjælpelig, idet han angreb og overvældede de smaa danske Krigsfartøjer, som havde Station ved

Byen. To Dage før havde han befalet alle spanske Afdelinger i Jylland og paa Fyn at sætte sig i Bevægelse mod Nyborg i Ilmarch ene med Undtagelse af Afdelingen i Middelfart, der først skulde optage Tropperne fra Jylland.

Samtidig havde han bestemt, at Spanierne paa Sjælland skulde begive sig til Korsør og bemægtige sig Fæstningen der. Fra de to Fæstninger hver paa sin Side af Store Bælt skulde Tropperne efterhaanden, som de ankom, transporteres til Langeland, paa hvilken Ø Korpset i dets Helhed under den engelske Flaades Beskyttelse skulde afvente de Skibe, som skulde føre det bort fra Danmark.

For de Par Regimenter, som befandt sig paa Sjælland, lykkedes Rebellionen ikke. De havde nemlig forud paa egen Haand i Anledning af en dem afkrævet Troskabsed til Kong Joseph gjort Oprør mod deres franske Foresatte og vare dernæst blevne afvæbnede af danske Tropper, hvorpaa de senere, da deres lykkeligere Kammerater paa engelske Skibe vare befordrede bort, under streng Bevogtning sendtes som Fanger til Frankrig. For Spanierne paa Fyn og i Jylland lykkedes Foretagendet derimod saa godt, at kun en Del af dem, der befandt sig i det sydlige Jylland, hindredes fra at komme over til Fyn derved, at en fransk Afdeling i det nordlige Slesvig af eget Initiativ ilede til Snoghøj og Fredericia og i Forening med de danske Tropper i sidstnævnte Fæstning gjorde sig til Herre over Egnen paa den vestre Side af Indløbet til Lille Bælt, saa et spansk Rytterregiment red lige ind i Armene paa denne fransk-danske Styrke og maatte dele de sjællandske Spanieres Skæbne. Men Spanierne nordligere i Jylland reddede sig. De lagde Beslag paa alle Skibe ved Aarhus, Randers og Horsens og

satte om Bord i dem, ud i rum Sø, hvor de optoges af de i Kattegat altid krydsende engelske Orlogsmænd, der førte dem til Langeland. Denne Ø var da alt tagen i Besiddelse af de først ankomne Spaniere, efter at den danske Befalingsmand paa Stedet, Grev Ahlefeldt-Laurvig, havde kapituleret med sine Tropper. Da Bernadotte i Travemünde fik Bud om denne Begivenhed, afbrød han straks sin Badekur og satte alle Tropper i Holsten og Slesvig i Ilmarch mod Nord, ikke blot de franske, men ogsaa de danske; thi der fandtes, som alt berørt i det foregaaende, trods Napoleons tidligere Befaling til Bernadotte om at sende alle danske til Sjælland, endnu saadanne i Holsten, navnlig i Fæstningerne Rendsborg og Glückstadt. Selv ilede han forud til Snoghøj for med de derværende Tropper at aabne det Felttog mod de Troløse, som han i intet Fald kunde undlade. Men det førte ikke til noget. Nyborg overgaves ikke, før den sidste Spanier var borte, og Langeland kunde han ikke naa. Han kom den 20. til Svendborg, havde da beordret alle danske, armerede Skibe langs den sydfynske og slesvigske Kyst til Thorseng, og fra Kysterne hernede lod han sit franske Artilleri aabne en larmende Kanonade mod de engelske Skibe, som laa i Vandet udenfor. Men det var alt kun for Formens Skyld. Den 22. August var der allerede en saa stor engelsk Flaade samlet ved Langeland, at hele den spanske Styrke paa Øen kunde afgaa til Gøteborg, hvor Admiral Saumarez modtog og beholdt den paa sin Station, indtil den rigtige Transportflaade fra England kom for at hente den.

Da dette Drama var udspillet til Fordel for Spanierne og til Glæde for Befolkningen, der yndede disse livlige Sydboere i samme Grad, Bernadotte og

hans Stab havde forstaaet at gøre sig upopulære, frembød Egnen om Nyborg og i det sydlige Fyn samt en stor Del af Langeland Skuet af en Valplads, hvor der var hærget, plyndret og ødelagt. Derhos vare Skibene, som havde ligget i Jyllands Østhavne, enten af Spanierne efterladte flydende i Kattegat eller af Englænderne førte til Gøteborg.

Disse Kalamiteter anfægtede Kongen mindre end Spørgsmaalet om, hvad Napoleon i den Anledning vilde beslutte, hvorledes han vilde stille sig til det, Kongen havde foretaget sig paa Sjælland og hans Tropper andetsteds, om han vilde lade franske Tropper indtage de bortgangne Spanieres Plads eller hvad? Foreløbig lod Bernadotte den ene franske Division forblive paa Fyn og i Sydjylland, medens den anden droges tilbage til Flensborg. De danske Tropper, der vare komne fra Holsten, lod Kongen forblive paa Fyn. Bernadotte selv tog til Altona, hvor Kongen senere lejede Stadens første Hotel til ham, for at han der kunde føre Hus paa kongelig Regning.

Medens dette foregik i Danmark, havde vor Gesandt i St. Petersborg haft Held med sin Indvirkning paa Czaren. Denne var just i Begreb med at begive sig til det store Kejsermøde med Napoleon i Erfurt. Da store Spørgsmaal skulde afgøres der, og Nordens Anliggender ogsaa maatte komme paa Tale, maatte Czaren, hvis han vilde det, kunne opnaa Napoleons Samtykke til, at Danmark og Norge traadte i Frankrigs Sted med Hensyn til Indfaldet i Sverig. Blome havde derfor i længere Tid søgt at vinde Czaren for denne Rollebytning. Med sin fyrige Fantasi og med al den Sagkundskab, han raadede over som tidligere Rytterofficer, fremstillede han saavel for Czaren som for russiske Officerer og Fyrst Romanzow de Bedrifter,

som Kongen kunde udføre (hvilke rigtignok vare helt andre, end Kongen nogen Sinde havde tænkt paa), og da Følgen af disse Bedrifter vilde blive Erobringer, drejede Forhandlingerne sig ogsaa hen paa de Gebetsudvidelser, Kongen skulde vinde som varigt Udbytte af sine Operationer.

Blome havde spurgt i Kjøbenhavn, hvad man der ønskede sig af svensk Land, og det havde vist sig, at de tidligere danske Provinser Skaane, Halland og Blekingen vilde Frederik ikke have, naar han ikke fik andet, eftersom de efter hans Ord „ikke kunde forsvares“. Han ønskede overhovedet ikke noget af Sverig, naar han ikke kunde erholde en saa stor Del af Landet, at den kunde forene Norge og Danmark paa en solid Maade og gøre hans Monarki til et stort sammenhængende Rige. Derfor blev Sverigs hele vestre Halvdel indtil Motala den Gevinst, som Blome i St. Petersborg foreslog, at hans Konge skulde have til Gengæld for sine storslaaede Bedrifter.

Samtalerne i St. Petersborg kunde ikke føre til nogen endelig formel Aftale, fordi Czaren skulde rejse. Men det foreslaaede blev, saa at sige, vedtaget i Princippet. Alexander lovede at sende en General til Kjøbenhavn for at aftale Operationerne samt at erhverve Napoleons Samtykke i Erfurt til, hvad man her i Norden maatte blive enig om.

Den russiske General kom ogsaa, om end i Skikkelse af den tidligere Gesandt i Stockholm, Alopæus, men det følger af sig selv, at Frederik VI aldrig for Alvor kunde gaa ind paa de Krigsforetagender, som Blome havde fantaseret om, han, som ikke engang havde villet give Bernadotte de 15,000 Mand med fra Sjælland, som den Gang vare forlangte. Han vidste for godt, at han i den korte Tid om Vinteren, da han

var fri for de engelske Flaader, ikke kunde fuldføre nogen Erobring af blivende Værd. Han holdt dog gode Miner til, hvad der var aftalt i Rusland, for at faa Bernadottes Korps bort.

Iøvrigt fik den spanske Affære et Udfald, som var lige saa tilfredsstillende for Kongen, som det var mindre godt for Bernadotte. Napoleon væltede nemlig al Skyld over paa sin Marechal, saa uretfærdigt det end var, da Dislokationen, som gjorde Opstanden mulig, var befalet af Kejseren. I September fik Kongen Komplimenter af Napoleon for sine Forholdsregler og for de danske Troppers Opførsel. Dernæst befaledes den franske Division paa Fyn og i Jylland tilbage til Flensborg og den, som var paa dette Sted, til Holsten. Det egentlige Kongerige rømmedes saaledes af de Franske, og det varede ikke længe, før ogsaa de i Slesvig staaende sattes i March mod Syd. Kejseren befalede sin Marechal at koncentrere sit Korps mere og mere ned til Grænsen, og en Del af det droges endog ud af Landet til Kysterne paa begge Sider.

Anledningen til denne Dislokation var det spændte Forhold, der indtraadte mellem Frankrig og Østerrig paa Erfurtersammenkomstens Tid, og de Troppebevægelser, som Kejseren foretog overalt for at kunne føre den spanske Krig til Ende og dog samtidig true Østerrig. Men hvad der fremgik af disse Bevægelser og af andre, som fandt Sted ved Elbens Udløb, var, at Angrebet paa Sverig var gaaet ud af Kejserens Tanke. Danmark, Norge og Rusland skulde nu være ene om det. Det Sendebud, Czaren havde sendt for at aftale det fornødne, og som i September havde Audiens hos Kongen paa Gisselfeldt, hvor han opholdt sig for Efteraarsmanøvrernes Skyld, fik vel

aldrig Instruktioner, saa ingen ordentlig Konvention blev sluttet, men baade i St. Petersborg og i København lovedes der Rusland en Overgang til Skaane i Vintertiden i Forening med et Indfald fra Norge.

Den Omstændighed, at det franske Korps tilsyneladende havde faaet en anden Bestemmelse, bibragte Kong Frederik den Tro, at han ved at indvirke paa Marechallen og hans Stab kunde faa Korpset helt ud af Riget. Thi naar det ikke havde nogen nordisk Opgave eller skulde være netop i Danmark, maatte Marechallen, der dog skulde ordne Dislokationens Detailler, kunne gøre meget for det, Kongen ønskede. Ved hvilke Midler man indvirkede paa Napoleonske Marechaller, var ingen Hemmelighed. Men Frederik VI havde hidtil ikke givet Bernadotte Penge, som Hamburg og vistnok ogsaa andre Stater gjorde. Men i denne Sommer havde Marechallen ladet brugelige Redskaber tilhviske Kongen, hvad Skik og Brug var, og at Kongen var maadelig betjent, naar han forsømte et Middel, han kunde drage Nytte af. Frederik VI havde derpaa ladet Kammerherre v. Dernath, som var bleven Feltkommissariatet i Kolding tildelt for at lede dets økonomiske Anliggender, rejse med en større Pengegave til Marechallen. Derefter gav han Marechallen i Oktober Elefantordenens Insignier og ydede ogsaa de højere Officerer i hans Stab baade Penge og Ordener. Nu vilde han have Nytte af sine Gaver og vinde Marechallens Medvirkning i den nævnte Retning. Hans nye Forbindelser med Marechallen og hans Stab optog ham i den Grad, at han, efter at være kommen til sin Dronning i Kiel, blev der hele November, mest for det franske Korpses Skyld.

Bernadotte var ikke i godt Humør i dette Efteraar. Grunden var ikke blot den Unaade, i hvilken han

erklærede sig falden, men de politiske Forhold, der truede med at kalde ham bort fra Norden og den Stilling og Opgave, som han der havde haft, og som i Stedet for stillede en Krig i Syden i Udsigt. Et nyt Felttog sammen med de andre Marechaller og af samme Art som de sidste var han slet ikke oplagt til at deltage i. Imidlertid tilbageviste han derfor ikke de Opmærksomheder af forskellig Art, som Kongen lod ham blive til Del. Men hvad Kongen opnaaede derved, var dog intet at tale om. Kantonnementet om Hamburg og i det sydlige Holsten var i sine Hovedtræk bestemt af Kejseren selv, og Bernadottes Hu stod heller næppe til at gøre Holsten fremmed for sig.

Uagtet Kongen ikke naaede sit Ønske helt med Hensyn til Franskmændene, var Stillingen dog bleven bedre for ham, som den ogsaa var bleven for Russerne. Disse havde ved nye Tropper generhvervet det Territorium, der var tabt under Sommerfelttoget, og rykkede nu op i det nordlige Finland igen.

Anderledes forholdt det sig med Christian August, der havde haft en streng Tid, siden vi forlod ham sidst. Ikke med Hensyn til Kampen. Han holdt trolig sine Stillinger, indtil Ensformigheden ved de smaa Patrouille- og Forpostfægtninger og den fremrykkede Aarstid indvirkede paa Aktiviteten paa begge Sider. Hans Sorger stammede fra Blokaden, Afspærringen og Mangelen paa Fornødenheder. Inden Sommeren var forbi, viste det sig alt, hvor utilstrækkeligt Norge var forsynet. Hungersnøden begyndte at true mange Steder, og hvor man havde det nødvendigste for at kunne opholde Livet, virkede Mangelen paa saadanne Ting som f. Eks. tilstrækkeligt Salt ængstende ind paa Sundhedstilstanden og Velværet i det

hele. Prinsen maatte allerede aabne de militære Magasiner for den fattigere Del af Befolkningen i de sydlige Amter. Men derved indskrænkedes Krigsfolkets Magasiner betænkeligt. Han maatte lade det lille Rytteri, han havde indkaldt, sætte sine Heste paa Græs, for at Havren kunde leveres Soldaterne til Underhold. Han nødtes til sidst til at udskrive Korn til Hæren, saa grumme vanskeligt det end var for mange Amter, trods den indtrufne Høst, at efterkomme Rekvisitionen. Slemt saa det dernæst ud i Hæren i forskellige Retninger. Uniformerne faldt i Laser, saa Soldaterne i stor Maalestok maatte ty til borgerlige Dragter, der vare uhensigtsmæssige og ikke beskyttede mod Kulde og Regn i de lange og mørke Nætter, som indfandt sig. Der maatte derhos spares paa Krudtet, og Vaaben og Materiel, som gik i Stykker, havde man kun i ringe Grad Evne til at erstatte med nyt eller blot reparere. Christian August, som var pessimistisk af Natur, havde Grund til at føle Ængstelse, og i sin Nervøsitet plagede han sig tillige med Tanken om, hvad Svenskerne kunde udrette, hvis de fik en duelig General; thi en 12,000 Mand kunde de altid pludselig og overraskende samle paa en Plet, hvis de vilde gentage, hvad Christian August i Norge havde vist dem, at der kunde gøres.

Naturligvis henvendte Prinsen sig til Kongen. Baade han og Regeringskommissionen nedsendte Nødraab i forskellige, enslydende Udfærdigelser ad forskellige Veje. Prinsen, som bad Kongen om at ordne Provianteringen fra Jylland paa en bedre Maade end hidtil, paa en dansk Mands Ansvar, og dernæst at lade Ladninger afgaa til Norge coûte que coûte, sendte i de sidste Dage af August Grev Wedel til Danmark for at faa Sagen alvorlig bragt i Orden. Christian August vilde

sende ham gennem Sverig, men den svenske Grænsekommando nægtede ham et Pas. Greven maatte derfor atter som tidligere betro sig til en lille Baad, der førte ham til Jylland. Han rejste derfra til Kjøbenhavn, hvor Kongen var borte, men hvor Kollegierne gik ham til Haande, og fik Kongens Samtykke og Medvirkning. En dansk Mand, Kommandør Risbrigh af Søetaten, kom nu til at lede det maritime ved Transporten til Norge, medens to Kommissærer, en norsk og en dansk, skulde staa Amtmændene bi med Hensyn til Ind- og Udskibning. Wedel Jarlsberg blev selv den norske og opholdt sig i Nørrejylland indtil imod Vinteren, da han afløstes der af Herman Løvenskjold og gik tilbage til Norge for atter at virke som Chef for Provideringskommissionen, hvis andre Medlemmer da vare to norske Mænd, Thomsen og Heyerdahl.

Men disse af Wedel og Myndighederne i Danmark vel udførte Foranstaltninger kunde ikke faa nogen stor Virkning, uagtet der var Korn nok oplagt i Jyllands nordlige Havne helt rundt. Thi den engelske Søstyrke var stor og mægtig i dette Efteraar. Hvorvel den spanske Opstand gav Englænderne meget at bestille i Bæltet og ved Transporterne til Gøteborg og derfra til Spanien, formindskedes deres Krydseres Tal mellem Norge og Danmark ikke. Disses Optræden var dette Aar mere nærgaaende end nogen anden Gang. De tog saaledes de med Korn ladede Skibe i selve de danske Havne, saaledes engang i Fladstrand (Frederikshavn). Den bedste Hjælp paa denne Tid var det Korn, som fra Archangel kom til Trondhjem. Dette var Grunden til, at Tilstanden var bedst i det nordlige Norge. I det sydlige viste Hungersnøden sig virkelig i Efteraaret, og i Oktober, der var den Maaned,

da Prinsen blev nødt til at udskrive Korn til Hæren, forekom Stillingen ham fortvivlet, eftersom Sygeligheden da greb meget om sig baade i Hæren og i Befolkningen.

Christian August blev derfor pludselig oplivet, da et Rygte fortalte, at Russerne og Svenskerne havde sluttet Fred eller Stilstand i Finland, og da Adlersparre i den Anledning i et Brev, som hans Adjudant Anckarsvärd overbragte til Staffeldt paa Kongsvinger, den 12. Oktober, efter Befaling fra General Cederström, fremsatte Ønsket om en Vaabenstilstand.

Christian August ansaa denne russiske Stilstand som en Hjælp fra Himlen og svarede, at han ej var uvillig til at indgaa en Vaabenstilstand, naar den sluttedes paa 4 Uger med 4 Ugers Opsigelse, og idet han meldte Kongen sit Svar, tilføjede han, at en saadan Vaabenstilstand, der efter hans Formening ikke blot var ønskelig, men endog nødvendig, ikke kunde skade de fremtidige Operationer, da der dog nu intet kunde udrettes i Grænseegnene ved Sverig, før Skiføret begyndte.

Kort efter fik Prinsen fra paalidelig Kilde Underretning om, at Vaabenstilstanden virkelig var afsluttet. Han antog det derfor som en Selvfølge, at Kongen maatte billige den Vaabenstilstand, som han havde tilbudt og ventede Svar paa.

Det forholdt sig imidlertid med den omtalte Vaabenstilstand, der var afsluttet i Lotho, saaledes, at den russiske General Buxhöwden havde sluttet den paa egen Haand, fordi han derved troede med mindre Ulejlighed at kunne opnaa Svenskernes Bortgang fra Finland. Men den midlertidige Regering i St. Petersborg, som fungerede, medens Czaren var i Erfurt, blev saa alarmeret ved Buxhöwdens egenmægtige Handling, at den befalede ham straks at opsige den.

Dette vidste imidlertid ingen i Finland eller Sverig endnu. Den vakte den største Opsigt, og i Kjøbenhavn blev Efterretningen om den modtagen med pinlig Opmærksomhed, fordi der jo eksisterede en Aftale mellem Kabinetterne i St. Petersborg og Kjøbenhavn om, at ingen af Magterne maatte slutte Fred eller Stilstand paa egen Haand. I allerhøjeste Grad havde denne uventede Vaabenstilstand omtumlet Gustav IV's svage Hjerne. Han antog den sluttet af Russerne, fordi de vilde forandre Politik, gaa over til det engelske Parti, og ligesom det var efter hans Ordre, at Cederström havde sendt Adlersparre til Christian August i Norge, henvendte han sig ogsaa til den kongelige Kommando paa Sjælland for at faa Kongen til paa Danmarks Vegne at slutte Vaabenstilstand og Fred.

Kong Gustavs Forhaabninger vare for saa vidt ikke byggede paa bar Grund, som der i alle politiske Samfund i det nordlige og vestlige Europa paa denne Tid taltes højt og tillidsfuldt om Ophøret af den fransk-russiske Alliance. Gæringen mellem Napoleon og Østerrig var saa stor, at den maatte blive til Krig, og denne Gang, mente den almindelige Opinion, maatte Østerrig sejre, da Napoleon maatte anvende den bedste Del af sin Magt i Spanien. Skete dette, var det jo ikke usandsynligt, at Czaren vilde bryde med Napoleon. I St. Petersborg led ingen, at Czaren havde begivet sig til Mødet med Kejser Napoleon i Erfurt. Czaren sagde selv, han var den eneste fransksindede i den russiske Hovedstad. Hele den intelligente Del af Befolkningen ønskede fri Handel og Samkvem med England og hørte derfor til det store, internationale, saakaldte engelske Parti, der paa denne Tid gjorde sig gældende i alle Landene om Østersøen.

Gustav IV saa i Vaabenstilstanden i Lotho et Tegn paa, at Rusland vilde forandre sine Signaler politisk. Han imødesaa et Forbund mellem sig og England, Rusland og Østerrig og vilde saa ogsaa have Frederik VI og hans Monarki med. Som Sendebud til Sjælland benyttede han en Oberst, Kammerjunker Borgenstjerna, for hvem han udbad sig en Samtale med en af Frederik VI dertil udset Person. Denne Gunst opnaaede han. Kong Frederik, som var kommen tilbage til Kjøbenhavn nogle Dage, inden han begav sig til Holsten, lod General Baudissin faa denne Samtale med Borgenstjerna paa Marienlyst Slot ved Helsingør, men Kongen gik ikke ind paa nogen Vaabenstilstand, da han, som han i et høfligt Brev meldte den svenske Konge, ikke kunde slutte nogen saadan uden i Forening med sine Allierede.

Inden Kongen forlod Kjøbenhavn, sendte han Christian August en kort Redegørelse for Samtalen paa Marienlyst og hvad han havde skrevet til den svenske Konge; men han vidste selv dengang intet om den Vaabenstilstand, Christian August havde tilbudt i Norge. Brevet herom modtog han først i Kiel, men kunde ikke læse det. Det var nemlig i Talskrift, og denne Gang havde han hverken Bülow eller sit militære Kabinet med sig. Han maatte derfor sende det modtagne Brev til Kjøbenhavn for at tydes, og det samme maatte han gøre med de nye cifrerede Depecher, som hurtigt fulgte efter.

Da Kongens ovennævnte Beretning om Samtalen med Borgenstjerna vistnok først kom sent til Norge og i hvert Fald ikke indeholdt noget Svar paa de mange Spørgsmaal, Prinsen i forskellige Skrivelser havde rettet til ham, forandrede Prinsen ikke den Holdning, han havde indtaget til Sverig. De Svenske

forundrede sig derover, og Kong Gustav lod General Cederström i et Brev af 17. November spørge Prinsen, om han endnu ansaa sig bemyndiget til at slutte den Vaabenstilstand, som han havde tilbudt den 13. Oktober; men Christian August svarede, overensstemmende med Sandheden, at han ikke havde modtaget Ordrer, der nødte ham til at forandre sin Holdning, og at han derfor indbød Generalen til at sende en Officer til Svinesund for at slutte en Vaabenstilstand, som han dog nu foreslog indskrænket til 14 Dage med 14 Dages Opsigelse.

Da Christian August heller ikke efter den Tid fik noget Svar fra Kongen, hverken paa de gamle eller nye Forespørgsler, lod han Darre til Svenskernes store Forundring forhandle den omtalte Vaabenstilstand med Cederströms Befuldmægtigede, Posse. Udbyttet af Forhandlingerne blev dog kun til en simpel Vaabenhvile med 48 Timers Opsigelse. Der gik atter nogen Tid, i hvilken Prinsen oppebiede Brev fra Kongen, men da han intet havde modtaget den 7. December, til hvilken Tid han havde bestemt sig til at vente, undertegnede han denne Dag Konventionen.

En stedse stigende Forundring vakte denne Norges fra Danmarks tilsyneladende saa helt forskellige Krigspolitik. Paa Sjælland ophørte Krigstilstanden ikke et Øjeblik. Tværtimod begyndte der snart kæmpemæssige Udrustninger; thi der kom Efterretning fra Rusland om, hvad Czaren havde opnaaet i Erfurt. Napoleon havde samtykket i, at Sagerne i Norden afgjordes af Rusland og Danmark paa den af Czaren foreslaaede Maade. Kun stillede Napoleon det Vilkaar, at ingen af disse Magter erholdt andet, end hvad de havde erobret, da Princippet uti possidetis var lagt til Grund for alt det ved Sammenkomsten afgjorte.

Frederik VI maatte altsaa nu belave sig paa at kunne gaa til Skaane, hvad han havde lovet Rusland og Frankrig, og hvad han nu ogsaa i Holsten paa ny havde meldt Bernadotte, at det var hans Agt at gøre, saa snart Englænderne havde forladt vore Farvande.

Uagtet der af den nævnte Grund ikke blev en Mand hjemsendt af Styrken paa Sjælland, derimod flere kaldte til Tjeneste, blev Christian Augusts Vaabenhvile dog ikke desavoueret. Allerede af den Mængde Breve, som Prinsen straks efter den 7. December fik som Svar paa afsendte Spørgsmaal, erfarede han, at Kongen vel ikke ønskede nogen Vaabenstilstand, men at han dog ikke vilde nægte en saadan sin Billigelse, naar den var nødvendig og kunde betragtes som en ren militær Foranstaltning. Den samme Holdning indtog Kongen, da han var kommen tilbage til Kjøbenhavn og herfra for første Gang meldte Prinsen, hvorledes det forholdt sig med den russiske Vaabenstilstand i Lotho, der nu var opsagt. Han fordrede dog dengang, at Prinsen selv maatte paatage sig Ansvaret. „Hvis den kommer til min Approbation,“ skrev han, „afslaar jeg den.“ Han anviste saaledes selv sin Undergivne lige over for Offentligheden at stille sig i Ulydighedsforhold til ham. Uagtet Christian August saa meget som muligt søgte at undgaa Skinnet af Ulydighed, fik Offentligheden dog Indtrykket af, at Kongen manglede bestemt Villie og Myndighed med Hensyn til Norge, og dette saa meget mere, som Bernstorff efter Kongens Hjemkomst til Kjøbenhavn meddelte baade det russiske Kabinet og Bernadotte, at Kongen var indigneret over den i Norge afsluttede Vaabenhvile og havde befalet Christian August straks at opsige den. Denne Meddelelse skyldtes en Misforstaaelse af Kongens Ord til ham om Sagen; thi Kongen

havde ikke sagt det, Bernstorff troede, men kun, at Vaabenstilstanden skulde opsiges, naar Fjendtlighederne begyndte andetsteds. Denne Bernstorffske Meddelelse gjorde Sagen mere besynderlig for alle Fremmede, da det viste sig, at Vaabenstilstanden slet ikke blev opsagt.

Til sidst blev Frederik VI dog nødt til at tage den norske Vaabenhvile paa sig, hvad han burde have gjort straks baade lige over for Christian August og for Verden. Han forklarede da de allierede Magter og Bernadotte, hvorledes Vaabenhvilen i Norge var af en ren militær Natur og kun til Fordel for Danmark og Norge, fordi den styrkede Norges Kræfter. Og da Tildragelsen var diskuteret ogsaa ude i Europa, lod han en lignende Forklaring tilflyde tyske og franske Blade. Bernstorff havde nemlig en Mand, der varetog Regeringens Interesse i den udenlandske Presse. Det var Chargé d'affaires Rist, som fra London var forsat til Hamburg, hvor han foruden at holde Øje med Bernadotte i Regeringens Interesse nyttede de Forbindelser med den europæiske Presse, som han havde erhvervet sig, medens han var i London.

Alle disse Depecher og Avisartikler hjalp dog ikke meget, fordi Svenskerne bragte en anden Opfattelse til Torvs, som de mente, dette danske Desavoueringsarbejde indirekte bestyrkede. De havde nu en Gang sat sig i Hovedet, at Vaabenhvilen i Norge var af politisk Natur og havde antidanske Grunde. De mærkede sig paa denne Tid, at Christian August hørte til et Fyrstehus, der politisk var noget brouilleret med Frederik VI.

Svenskerne vare imidlertid med Hensyn til dette Punkt i Vildrede. Christian August var loyal og vedblev at være det. Vaabenhvilen var efter hans Mening en Nødvendighed, fordi Magasiner og Depoter vare

udtømte, fordi Tropperne trængte til et Pusterum efter i 9 Maaneder at have staaet i Felten, og han selv maatte til Christiania for i Spidsen for Regeringen at finde Midler til at møde de nye Tilskikkelser, som maatte komme.

Der blev heller ingen Anledning for Christian August til at opsige Vaabenhvilen, fordi Lotho-Vaabenstilstanden var opsagt; thi det varede ikke længe efter, at han havde faaet Underretning herom, før en virkelig Afvæbning indtraadte paa den Krigsskueplads, Norge hørte til. Den finske Krig standsede ved den med Bemyndigelse afsluttede Stilstand i Olkijoki den 19. November, hvorefter de svenske Tropper forlod finsk Grund og gik over Torneå til Vesterbotten. Kong Gustav iværksatte paa Grund deraf en vidtgaaende Afvæbning af hele det nordlige Sverig. Mod Norge efterlodes der kun en Brigade under Posse. Den wärmlandske Afdeling, som indbefattede de Tropper, der havde Hjemsted nær Norge, sendte Officerer og Mandskab til deres Hjem, Mandskabet dog med Vaaben.

Cederström kaldtes til Stockholm og Adlersparre med; men sidstnævnte lystrede ikke under Paaskud af Sygdom. I Stedet for begav han sig til sin Ejendom Sophielund i Wärmland for under de nu forestaaende fredeligere Forhold at genoptage Agitationen paa Norge og i det hele arbejde for sin politiske Idé. Han begyndte nu at tænke over en Ytring, der var bleven henkastet i hans Parti som stammende fra Platen, at Christian August muligvis var en Mand, som Sverig kunde være tjent med at have til Konge.

De tidligere omtalte politiske Omvæltningsplaner i Sverig vare nemlig alle strandede i Aarets Løb. Den franske Regering havde ikke villet blande sig i Sverigs indre Anliggender; den engelske nægtede i Aarets

sidste Maaneder afgjort enhver Deltagelse i oprørske Detroniseringsanslag, og Tanken om at give sig i Ruslands Vold plejedes nu kun af nogle ganske enkelte, fremstaaende Officerer. De borgerlige Partier i Sammensværgelsen havde derfor tabt Modet; kun det store militære Revolutionsparti, som havde Sæde i Stockholm, og som med den finske Helt Adlerkreutz, Armfelt og nogle højere Officerer i Spidsen ellers kun bestod af yngre Officerer af den finske Hær, tænkte endnu paa at afsætte Kongen og indsætte en ny Regering under Hertugen at Södermanland.

Adlersparre, som regnedes med til Partiet, men nu boede i Wärmland, nærede dog videregaaende Ønsker end dem, der vare de almindelige i Stockholm. Han vilde ingen Formynderregering have, som Partiet i Stockholm. Han vilde have Gustav IV's Søn afsat tillige med Faderen, maaske hele Ætten opsagt Huldskab og Troskab og en ny Konge valgt straks. Saa stod han det borgerlige, konstitutionelle Parti nærmere end Officererne og Embedsmandspartiet i Stockholm, der havde Blikket udelukkende fæstet paa Finland og politisk med Hensyn til Forfatningen ikke havde større Maal for de første Skridt end at faa den tilsidesatte Stænderforfatning indsat igen i sin Værdighed. Adlersparre vilde have Norge før Finland, ligesom hans Uven Gustav IV havde villet, men Friheden fremfor alt; thi den var ikke blot Midlet til at vinde Norge, men til at give Sverig national Kraft. Han vilde derfor ikke nøjes med en Stænderforfatning som den gamle. Han vilde have en hel ny Forfatning i engelsk Stil tilvejebragt, en Forfatning, passende for Norge og Sverig i Forening, som Nordmændene kunde give sig, hvis de ikke vilde være med til at vedtage den sammen med Svenskerne.

Ingen kunde tænke sig, at denne afskedigede Major, der levede i hjemlig Ro langt fra Hovedstaden, kunde faa Indflydelse paa Forløbet af saadanne store Begivenheder, her tales om. Derfor hørte man uden Betænkning paa hans Fantasier og lod sig villig forføre af ham til at ønske de revolutionære Planer Fremgang i Sverig.

Christian August, som nu sad fordybet i Regeringssagerne i Christiania, saa intet hellere, end at Svenskerne under de herskende prekære Forhold viste sig saa venskabelige, endog kurgørende, som Tilfældet ofte var. Han befandt sig i ganske overordentlig vanskelige og trykkende Forhold; thi Norge havde paa denne Tid haft den store Sorg at miste Enevold Falsen, der var Drivhjulet i den nye Regering. Christian August, som alt forud havde bedet om en Mand til i Regeringen, fordi Arbejdet var saa overhaandtagende, bad nu om to og udtalte Ønsket om, at det maatte være norske og ikke danske Mænd, han fik, og at den ene af dem maatte være Grev Wedel. Dette Ønske blev opfyldt. Kongen havde i Anledning af Christian Augusts første Begæring sendt en Kammerherre Kaas, der var en Broder til Kancellipræsidenten, op til Norge, hvilket Valg tydelig nok viste, paa hvis Foranledning det skete. Alle Kollegierne i Kjøbenhavn og mest Rentekammeret klagede nemlig i denne Tid over, at Magten over Administrationen i Norge ganske gled dem ud af Hænderne, og Kancellipræsident Kaas ønskede særlig at faa en Finger med i Udviklingen deroppe. Kammerherre Kaas var imidlertid druknet under Overfarten, men en Stedfortræder, Etatsraad Tønder Lund, var straks efter sendt af Sted, saa der nu kun skulde udnævnes en. Denne ene blev

som sagt Wedel.[1]) Imidlertid druknede ogsaa Tønder Lund under de daværende vanskelige Forhold ved Landingen fra Skib i Norge, og Kongen valgte saa i dennes Sted Amtmand Sommerfeldt i Norge.

Den unge Grev Wedel ydede en Kraft, som Regeringen havde Brug for. Hans Valg gav ogsaa Regeringen et radikalt, efter Svenskernes Mening endog revolutionært Præg; thi han var bekendt for sit Sværmeri for politisk Frihed og for Nordens Forening. Han kom imidlertid ikke Regeringen til Nytte straks; thi han var endnu i Jylland og kunde først tage Sæde i Kommissionen den 19. Januar; den store Nød, som da herskede i Norge, lagde efter den Tid Beslag paa hans fleste Kræfter for Provianteringen af Norge.

Englænderne blev dette Efteraar saa længe som muligt i de nordiske Have. I December vare de paa Grund af Isgang fordrevne fra de danske Farvande paa en enkelt lille Eskadre nær, der holdt sig ved Helsingør og Nord for Sjælland til de første Dage af Januar. Men om Norge og i Skagerak holdt deres Skibe sig til ind i Januar Maaned, og da de vare borte, vare alt mange Havne frosne til. Der indtraadte nemlig i dette Aar en usædvanlig tidlig og streng Vinter, som holdt sig og tog til i Styrke senere, saa man ikke mindedes i mange Tider at have haft en saa streng.

Der lagde sig som en Vold af Is uden om den norske Kyst, og de danske Havne vare for det meste utilgængelige. Englændernes endelige Bortgang aabnede derfor ikke Forbindelsen med Danmark. Naturforholdene lagde lige saa store Hindringer i Vejen for

[1]) Medd. fra Krigsarkiverne. IV. 68.

Transporten, som de engelske Eskadrer før havde gjort, ja i visse Henseender større; thi naar et Skib endelig havde banet sig Vej gennem Isen til en norsk Havn og havde losset, saa var Transporten fra Anløbsstedet til Depoterne i det Indre og ved Grænsen mod Sverig ofte ganske umulig paa Grund af Sneen, der fyldte Lavninger og Kløfter og paa mange Steder gjorde Vejene ganske ufarbare. De storslaaede Foranstaltninger, som ved Wedels Hjælp vare trufne af Myndighederne i Danmark til Opsendelse af Fornødenheder til Norge, fik derfor ikke de Følger, man havde lagt an paa. Tilstanden tegnede sig tværtimod saa ulykkelig for Norge, at selv Folk, der ellers plejede at se lysere paa Tilstanden end de fleste, forestillede sig Muligheden af, at Norge, hvis Kulden blev ved, af ren Selvopholdelsesdrift kunde blive nødt til at kapitulere lige over for Sverig for at faa Tilførsel over Grænsen.

I Slutningen af December fik Christian August Ordre fra Kongen om at opsige Vaabenstilstanden og gaa frem i Forening med General Krogh i det Nordenfjældske, saasnart Russerne fra Finland rykkede ind i det nordlige Sverig. Christian August fik ogsaa at vide, hvad han først skulde foretage sig, tage Gøteborg, men der taltes i de forskellige Breve, han paa denne Tid modtog, slet ikke om Overgangen til Skaane, hvilken havde været lovet i et Aar og var bleven forberedt flere Gange og nu forberedtes paa ny.

Christian August svarede, at det var ham fysisk umuligt at udføre den modtagne Befaling for Øjeblikket, og med dette Svar ophørte Korrespondancen for Vintertiden; thi Vejret hindrede nu al videre Forbindelse. I en Tid af to Maaneder kom der ikke et Brev fra Regeringskredsene i Kjøbenhavn til Norge. Christian

August var helt afskaaren fra Samkvem med Verden uden for den skandinaviske Halvø. De eneste Efterretninger, han modtog om Tildragelserne i det sydlige Udland, kom fra de svenske Venner ved Grænsen.

Christian Augusts hele Opmærksomhed samlede sig mere og mere om, hvad disse Folk fortalte om det sydlige Sverig, om der ikke skulde falde et Ord om overordentlige Tildragelser i Skaane, som, at de Danske vare gaaede i Land der. Omstændighederne vare efter hans Skøn i alle Henseender saa usædvanlig indbydende for en Landstigning i Skaane, at han ikke kunde andet end tænke sig, at Kongen dog muligvis vilde foretage den. Og i saa Fald vilde han ikke betænke sig et Øjeblik paa med al den Kraft, han kunde samle fra hele Norge, at kaste de faa Tropper, Svenskerne kunde stille imod ham, over Ende og ile Kongen i Møde. I saa Fald vilde Norges Redning jo komme over Land.

III.

For Overgangen til Skaane stillede alle Betingelser ved Nytaarstid 1809 sig saa gunstigt, at selv en ubunden Fantasi ikke let kunde skabe sig dem bedre. De nys skildrede Naturforhold, der vare saa skæbnesvangre for Norges Forsyning, stillede de danske Farvande i absolut Sikkerhed mod enhver Hjemsøgelse af engelske Flaader.

Kulden havde desuden lagt Is om Carlskrona Havn, hvor Sverigs aftaklede Flaade laa, og havde endog skabt en Bro mellem Sverig og Finland, saa Angrebene fra Rusland kunde ske over Isen.

Paa Sjælland stod der 40,000 Mand, hvilke havde været saa godt som under Vaaben lige fra 1807 af og dannede en saa god Hær, som Danmark overhovedet kunde stille; og til Overgangen over Øresund havde man hele det i 1808 tilvejebragte Apparat, som Bernadotte og hans Tillidsmænd havde beundret, og som vistnok tilfredsstillede alle de Fordringer, man i hine Tider kunde stille til slige Hjælpemidler.

En duelig General, selv en saadan som General Ewald, der tjente paa Sjælland under Kongens Kommando, kunde have iværksat Overgangen i Dagene efter den

3. Januar, hvilken Dag de sidste engelske Skibe maatte fortrække fra deres Stilling ved Sundets nordlige Indgang. Og var han kommen til Skaane, hvad vilde han saa have fundet der?

Feltmarechal Toll havde efter den svenske Afvæbning kun 8000 Mand under Vaaben. Der vilde nu sikkert straks være sket Opbud af alle de Tropper, der vare gaaede til deres Hjemkredse; men de Naturforhold, som i Norge gjorde Vejene ufarbare og Transporter vanskelige, vilde uden Tvivl ogsaa i Sverig have vanskeliggjort hurtige Samlinger og regelrette Manøvrer. En energisk dansk General, som fra Begyndelsen havde faaet Overtaget, maatte under Forholdene i Sverig, da Hærens Hovedmasse passede paa Russerne ved den bottniske Bugt, let være trængt saa langt frem, at han kunde have rakt Haanden til Christian August i Gøteborg. Thi her vilde Norges Fører efter al Sandsynlighed være naaet hen.

Naar dette Foretagende var iværksat saa tidlig fra Sjælland som i Januar, vilde der ogsaa have været Tid til inden Englændernes Komme at fuldføre de Anlæg ved Helsingborg, som dannede en Del af Planen, og som sigtede til at beherske Forbindelsen mellem Skaane og Sjælland saaledes, at der efter Englændernes Tilbagekomst kunde lægges Kraft i Sjællands Forsvar, uden at man derfor behøvede helt at opgive den i Sverig erhvervede Position.

En saadan Optræden laa imidlertid ikke for Frederik VI. Han vilde for det første ikke foretage sig noget, før han havde Vished for, at Russerne virkelig angreb. Dernæst kunde noget saa uregelmæssigt aldrig falde ham ind, som i en kort Tid, for at lægge større Kraft i Angrebets første Moment, at overlade Sjællands og Kjøbenhavns Bevogtning til Borgervæbningerne og

Kysttropperne alene. Han vilde kun anvende en Del af Hæren paa Sjælland til Overgangen, kun 25,000 Mand, hvorved det egentlig forud var givet, at noget stort Maal ikke foresvævede ham.

I hvor ringe en Grad Frederik VI. lagde Vægt paa at komme hurtigt til Sverig for at faa længere Tid til Løsningen af en Opgave der, fremgaar ogsaa af, at det fra Begyndelsen af, endog før Kulden indfandt sig, blev bestemt, at Overgangen til Skaane skulde ske paa Is. Strømforholdene i Øresund gøre det jo nemlig til en hel Sjældenhed, at Sundet fryser til i stor Udstrækning og navnlig, at det kommer til at danne en saa stærk og sammenhængende Isflade, at Kolonner paa 10,000 Mand med Kanoner, Hestfolk og Train paa den kunne udføre en Manøvre i forskellig Retning, som Frederik VI. tænkte paa.

Naar og hvorledes denne Idé om netop en Isovergang er opkommen, kan næppe vides, men det var meldt i St. Petersborg, at man havde paatænkt en saadan. Blome havde udmalet Frederik VI's forestaaende Bedrift i saa levende Farver for Czaren, at denne var smeltet hen i Beundring og havde beordret lignende Isovergange over den bottniske Bugt fra Åbo til Ålandsøerne og fra Wasa til Umeå, hvilke jo ogsaa virkelig bleve udførte.

Det skete nu saa, at Øresund i Januar to Gange blev tillagt, den 9., da Isen dog den følgende Dag gik i Drift, og den 16., da den holdt sig sikker i nogen Tid. Kongen havde saaledes Grund til at anse Udsigterne for sit Projekt for lyse, og han begyndte straks i de første Dage af Januar ganske storslaaede Forberedelser til Overgangen, som han vilde udføre, saa snart han fik Underretning om, at de russiske Angreb vare begyndte. Tropperne, som skulde deltage i Overgangen,

sattes i March op mod det nordøstlige Sjælland, og samtidig kaldtes Tropper fra Fyn, Langeland, Lolland og Falster til Sjælland. De sidste marcherede over Isen mellem Øerne. Foruden Felthæren, der skulde operere i Sverig, organiseredes en Reserve af Tropper, der skulde danne Besætning i de erobrede svenske Landskaber, og endelig en Styrke til at besætte og arbejde med ved Befæstninger af Udgangspunkterne ved Øresund.

Alt som Tiden gik, satte Frederik VI med den Lidenskab, han havde for Organisation og Administration — en Lidenskab, som altfor ofte absorberede hans Handlekraft uden for Kontoret — alle sine Kræfter ind paa Forberedelserne, der i mange Retninger antog kæmpemæssige Dimensioner og, da de foregik ganske offentligt, vakte Opmærksomhed i vide Kredse, navnlig ind i Sverig. Man havde her hel offentlig Kundskab om, hvad der var forhandlet i St. Petersborg om det dansk-norske Monarkis Udvidelse til Motala, og i Almindelighed kunde man ikke tænke sig, at de Forberedelser, som iværksattes paa Sjælland, ikke skulde have et virkeligt Krigsmaal for Øje.

I Midten af Februar, da Regeringen i Kjøbenhavn havde faaet Kundskab om, at de russiske Angreb vare under Udførelse, ikke blot de to, der skulde foretages over Isen, men ogsaa et tredie, der var begyndt Nord om den bottniske Bugt ind i Norrland — paa denne Tid, da Isen iøvrigt begyndte at svigte, og Vejr- og Strømforhold ikke vilde arte sig, som man ønskede det, stod alle Tropper, som skulde over, langs Kysten mellem Kjøbenhavn og Kronborg i et tæt Kantonnement, der strakte sig et Par Mil ind fra Kysten. Alt, hvad der behøvedes til Overgangen og til Operationerne, var samlet. Der var udskrevet Høstvogne og

Slæder med tilhørende Heste fra hele Sjælland. Train- og Proviantvæsen var ordnet med alt fornødent Materiel og Personale. Halm til Bivuakering m. m. var ophobet langs Kysten i en saadan Mængde, at Helsingør ansaas udsat for Brandfare. Tyve Søofficerer med 200 Matroser og 200 Tømmermænd vare organiserede til at tage de indefrosne svenske Kanonbaade og Krigsfartøjer i Besiddelse. Ingeniørkommandoer vare parate til at udstikke og paabegynde Arbejder ved de paatænkte Batterier paa skaansk Kyst. Fra Februar Maaneds Begyndelse, da Kulden tog af og undertiden slog over til Tø, var man ogsaa begyndt at forberede Overgang ved Hjælp af Baade og Skibe. Baade fra hele Sjællands Kyst førtes til Sundet, og de Skibe, som kunde opdrives fra Havnene paa Sjælland eller Smaaøerne, indrettedes til Brug derved.

Ganske betydeligt var det Arbejde, som var præsteret af de militære Stabe og nedsatte Kommissioner for at udarbejde Operationsplaner for alle Tilfælde, for at ordne alle Forhold for Felthæren, for Besættelse af de erobrede svenske Landstrækninger, for Ordningen af Forplejning, Syge- og Transportvæsen, samt for Bestyrelsen af Sjælland, efter at største Delen af Hæren var gaaet til Sverig. Men et ikke mindre Arbejde var udført af de ikke-militære Kollegier og dertil udkaarede Tillidsmænd for at ordne den foreløbige Regering i Götalandet, som det erhvervede Stykke af Sverig skulde hedde. Der udsaas Personer til at overtage Embederne i Götalandet. Der var udfærdiget og trykt Opslag og Proklamationer paa Svensk. Der var fabrikeret Papirspenge til Cirkulation som Betalingsmiddel hinsides Sundet.

Alle Myndigheder paa hele Sjælland, baade statslige og kommunale, havde faaet Del i Ordningen af Fore-

tagendet. Det var blevet til et offentligt Fællesanliggende. Men det hele var efter en Syndflod af Betænkninger og Erklæringer egentlig blevet ordnet godt, efter at ethvert Sogn paa Sjælland havde bidraget til Udførelsen ved Afgivelse af Karle, Heste, Okser, Slæder, Halm, Korn eller andet af, hvad der var forlangt.

Enden paa det hele blev imidlertid, at Kongen den 11. Marts, da Isen afgjort var brudt op, og Englænderne altsaa kunde komme, opgav Angrebet og straks rejste til sin Familie i Kiel — bort fra Regeringen og det hele.

Offentligheden følte nogen Skuffelse derved, men den skød Skylden paa Isen, og med det Kongesind, der dengang fyldte den store Masse, beklagede man egentlig kun Kongen, fordi han ikke havde faaet sit Ønske opfyldt, men i Stedet for fortvivlet maatte rejse til Kiel. De fleste af de højere Officerer havde imidlertid forud været fattede paa, at det maatte ende saaledes, og det samme gjaldt ogsaa Feltmarechal Toll i Skaane, som vel hver Nat udsatte Lytteposter langs Sundet og lod sine Folk indtage hensigtsmæssige Stillinger, men personlig ikke lod sin Nattero forstyrre, idet han forsikrede sine Omgivelser, at Frederik VI ikke gjorde Alvor af sine Trusler. Udenrigsministeren Bernstorff var ogsaa lige fra Begyndelsen af vis paa, at det hele kun skulde være en Demonstration, og den Tro fandt han bestyrket ved, at Kongen, medens Forberedelserne interesserede ham saa meget, ikke i lige saa høj en Grad tænkte paa Sverig som paa England og Frankrig, hvis hele Stilling ved Begivenhederne i Spanien og Spændingen med Østerrig syntes ligesom lidt betrængt. Enkelte Efterretninger, som kom gennem den optiske Telegraf ved Store Bælt, der under Istilstanden dannede den eneste Forbindelse med Ver-

den Syd paa, saaledes en, der meldte, at Napoleon havde forbudt Bernadotte at rømme Altona, beskæftigede Kongen saa stærkt, at han i flere Dage lod Overgangen være, hvad den var, og kun grundede paa, hvad der kunde ligge til Grund for hin Befaling.

Men, hvorledes det nu end forholdt sig hermed — ved den Afslutning, det store for Offentlighedens Øjne foretagne Tilløb til en Overgang over Sundet fik, erholdt Frederik VI's Anseelse et uopretteligt Knæk, ikke blot i Nordens andre Lande, men ogsaa i Rusland. Især gjorde dog Ballonkrigen, som hele Foretagendet endte med, ham til Skive for Svenskernes Spot.

Det forholdt sig dermed saaledes, at en Dyrker af Aeronautiken, Kandidat Colding, som ved Store Bælt havde været i Regeringens Tjeneste, havde udbedt sig Tilladelse til at prøve, om Luftballoner kunde anvendes i krigersk Øjemed som Bærere enten af eksplosive Stoffer eller andet, f. Eks. Meddelelser. Colding blev installeret paa Kronborg, og da han udbad sig noget at sende, fik han af Kongens Kabinetssekretær en Bunke Eksemplarer af et svensk Skrift af C. F. Gyllembourg (oprindelig Ehrensvärd), hvilket med overdrevne Lovord om Frederik VI anbefalede Nordens Forening under hans Scepter. Kongen havde forud sendt dette Skrift til Christian August, hvem han havde anbefalet at sprede det i Sverig ogsaa fra Norge af.

En 3 à 4 Gange om Dagen oversendtes der Balloner fra Kronborg bærende Eksemplarer af dette Skrift. Deres Skæbne observeredes i Kikkert fra dansk Side. De opfangedes paa den anden Side af Sundet af Feltmarechal Tolls Soldater. Paa begge Sider af Sundet indgaves der Rapporter om dette besynderlige Bombardement, der endog gav Anledning til en Brevveksling mellem Kongerne.

Længe havde Svenskerne dog ikke moret sig over denne Slutning paa de store Rustninger, før en Begivenhed af større Alvor fangede hele Sverigs Opmærksomhed. Allerede før Konge Frederiks Afrejse til Holsten var Opstandsbanneret hejst i Sverig, og hejst som Følge af Rustningerne paa Sjælland eller rettere som Følge af de Rygter om en Deling af Sverig, man ved disse Rustninger troede bekræftede.

Det var ikke i Stockholm, at dette var sket. Den revolutionære Bevægelse der blev ikke til noget. Hele Vinteren igennem fortsattes Sammenrottelserne. En Del yngre Officerer, der vare under Befaling af ældre saadanne med Navne som Skjøldebrand og Bjørnstjerna, havde fattet den Plan at gribe Kongen, naar han fra sit Slot Haga kørte til Hovedstaden, og føre ham som Arrestant til Fæstningen Waxholm, og ældre Officerer forhandlede med tilkaldte borgerlige Mænd om Revolutionens nærmeste Maal. Man antog det, som før omtalt, nødvendigt at bøje sig for en af de Magter, som Sverig var i Krig med, og som stod ved Grænsen. Men hvilken skulde man vælge?

Adlerkreutz stemte for Rusland, som var lige paa Nippet til paa tre Steder at falde ind i Riget og at tage Stockholm. Han ønskede Prinsen af Oldenburg til Tronfølger, men kun faa fulgte ham i den Henseende. Stemningen var helt overvejende for Frankrig. Men hvorledes komme i Forbindelse med denne Magts mægtige Hersker? Han var ikke repræsenteret umiddelbart ved Grænsen; thi Bernadotte var ikke kommen over Store Bælt og stod nu i Altona og Hamburg med sin Hær langs den nordtyske Kyst. Der var et Hav mellem Sverig og ham. Der opkastedes ogsaa det Spørgsmaal, om man skulde søge Forstaaelse med Danmark, søge en nordisk Union iværksat for

gennem den at komme ind under Kejser Napoleons beskyttende, hjælpende Haand. Adlerkreutz, som i politisk Henseende ikke holdt fast ved noget bestemt Program, var ikke utilbøjelig dertil, hvis han blot kunde undgaa Frederik VI og f. Eks. faa den unge Christian Frederik i Stedet derfor, men ellers var der ingen Stemning for denne Udvej.

Disse Forhandlinger og de omtalte militære Forberedelser førte dog kun til stedse større Uenighed. Borgerskabet, Embedsmændene og Ministeriet, som havde Øren med i Raadslagningerne, vare imod, at Krigsfolket stillede sig i Spidsen for Omvæltningen. De ønskede intet Militærherredømme og vendte mere og mere tilbage til den fra Borgernes Side tidligere stillede Fordring, at det var Stænderne, der skulde bestemme om Sverigs Fremtid. Vilde Kongen ikke indkalde dem — nuvel, saa maatte han afsættes, men hans mindreaarige Søn var der ingen Grund til at fjerne, og en Formynderregering burde derfor, naar Kongen var afsat, indkalde Stænderne og foretage det nødvendige til Sverigs Redning.

Da de borgerlige Partier fik Overmagten i Stockholm, og den bekendte H. Järta forpurrede de for egenmægtige og brutale militære Anslag, endte det hele i Stockholm i Opløsning, og der vilde rimeligvis ikke være sket noget afgørende Skridt til et Systemskifte i Sverig, dersom ikke Adlersparre i det vestlige, oprørt over, hvad der berettedes fra Sjælland, havde besluttet sig til at ofre sig for Rigets Velfærd.

Denne ihærdige Kæmper for Norges Tilslutning til Sverig vilde ingen Ydmygelse af Sverig lige over for Udlandet, intet Forbund med Rusland eller Frankrig, ingen Union med Danmark, han vilde kun Norge og Bibeholdelse af Alliancen med England. Hans Standpunkt

var endnu Krigsplanen fra Februar 1808, den han havde været med til at sætte i Værk, men som var strandet, fordi alt gik i Stykker, som Gustav IV havde sin Finger med i. Han vilde have en Regering, som var denne Plan voksen, som kunde føre Norge i Sverigs Arme og genføde begge Riger, saa de med samlet Kraft paa bedste Maade kunde afgøre Sagen om Finland med Rusland. Han havde i sine Tanker fundet Midlet til hin Plans Realisation. Det Spørgsmaal, som var bleven henkastet blandt hans Omgivelser i Wärmland, om ikke Christian August var den Mand, Sverig kunde ønske sig til Konge, var i den sidste Tid vokset til det Program, hvorved han troede, at Sverig kunde vinde Norge. Han kendte ikke Christian August, havde aldrig set ham, kendte heller ikke Wedel eller nogen højere Person i Norges Regeringskredse; al hans Viden om Prinsen stammede fra Sladderen i Agitationscentrerne ved Norges Grænse. Men han tog ikke fejl i den Slutning, at Christian August var Norges forgudede Yndling.

Adlersparres Hensigt blev det nu at gaa til Stockholm med en Elitestyrke af Wärmlands Tropper, afsætte Kong Gustav og hans Æt og i Stedet for at foreslaa Christian August valgt til svensk Konge eller — i Tilfælde af, at Hensigtsmæssighedsgrunde bød at vælge den barnløse Hertug af Sødermanland som Overgangsled til første Konge af en ny Æt — til Tronfølger. Naar dette Valg var sket, skulde en ny i engelsk Stil udarbejdet fri Forfatning, i hvilken der var taget samme Hensyn til Norge som til Sverig, højtidelig proklameres, og under den Rejsning af begge Riger, der forudsaas som en Følge heraf, vilde Adlersparre med sine Tropper vende tilbage til Norge for at organisere dette

Rige til Fuldbyrdelsen af det sidste Punkt i Planen af 1808.

Det var i Februar 1809, at Major Adlersparre besluttede sig til at gennemføre dette Program. Han satte sig i Forbindelse med Revolutionspartiet i Stockholm, udbad sig dets Understøttelse og Medvirkning og begav sig derefter til Carlstad for at samtale med Officerer, han stod i nært Forhold til. I dette Møde blev det bestemt, at Opstanden skulde proklameres den 7. Marts i Carlstad, paa hvilken Dag de Sammensvorne lovede at møde med de Tropper, som man blev enig om, at der hemmelig skulde indkaldes og sættes i March.

Det gik nu som videre vedtaget. Da de første Tropper den 7. Marts vare komne, arresterede Adlersparre Chefen for den wärmlandske Afdeling, Grev Lejonstedt, fordi han ikke vilde slutte sig til Revolutionen, og samme Skæbne ramte af samme Grund ogsaa Landshøvdingen i Byen, Grev Rosen. Da alle de ventede Tropper vare ankomne, valgtes Adlersparre i et Møde af Officerer til Krigsoberst, hvorefter han gjorde sig til Herre over Byen, lagde Beslag paa alle offentlige Kasser og Magasiner og indrettede Byen til Revolutionens Kastel og Udgangspunkt.

I to Dage organiseredes dernæst de 3200 Mand, som alt den 7de Marts om Aftenen vare indkvarterede i Byen og Omegn. Krigsobersten tilstod Underofficererne dobbelt Lønning og Soldaterne Tobakspenge og forskellige andre Agrements. Efter at de brugelige Proklamationer og Opraab vare udfærdigede og sendte ud over Sverig, begyndte Adlersparre den 9. Marts, hvilken Dag de Menige først fik rigtig Besked om det Øjemed, de vare indkaldte i, under Hurraraab Marchen

til Christinehamn, der var den første Marchstation paa den lange Vej til Stockholm.

Ved Bortmarchen underrettede Revolutionshøvdingen baade Posse, der kommanderede Brigaden mod Norge, og Christian August om den värmlandske Afdelings Opbrud og om Bevægelsens Maal. Han stolede paa, hvad Christian August under de omtalte Vaabenstilstandsforhandlinger gentagne Gange havde forsikret, at han ikke vilde foretage sig noget i Anledning af Bortdetacheringer, som kun havde revolutionære Maal. Imidlertid indsatte han i sin Opstandsproklamation følgende Trusel mod Christian August for det Tilfældes Skyld, at han nu skulde være kommen paa andre Tanker: „Hvis Fjenden paa den norske Grænse imod al Sandsynlighed og givne Løfter benytter sig af vor Bortmarch, skal han ved vor hurtige Tilbagekomst og ved blodige Tab snart bemærke Forskellen paa en Krig, der føres paa Grund af personligt Had mellem Regenterne, og en Krig, der hidrører fra et troløst Brud paa Nabovenskabet mellem selve Nationerne.“

For yderligere at indvirke paa Christian Augusts Føjelighed tillod han sin Adjudant C. H. Anckarsvärd, hvem han benyttede som Sendebud til Norge, hemmeligt at betro Prinsen, at det var hans Hensigt, hvis Foretagendet lykkedes, da at foreslaa ham til svensk Tronfølger.

Dog fik Anckarsvärd ikke Lejlighed til at udrette denne Del af sit Ærinde, thi Prinsen nægtede ham Adgang til sig i Christiania, lod ham forblive hos Staffeldt i Kongsvinger for der at oppebie de Svar, han vilde give paa de Breve, han havde bragt.

Christian August blev pinligt berørt ved Ytringerne om ham i Adlersparres Proklamation, fordi de lod formode, at der var foregaaet andet og mere, end der var

alle bekendt. Men han lod ikke Fortrydelsen derover indvirke paa den Holdning, han ansaa det for sin Pligt at indtage. Han lod derfor sin Adjudant, Darre, som han sendte til Kongsvinger, sige Anckarsvärd, at han vel ikke kunde give noget bestemt Løfte i en Sag, som kun Kongen kunde afgøre, men at han vilde love saa meget som, at Vaabenstilstanden af 7. December ikke skulde blive opsagt, medmindre enten Kongen befalede det, eller Russerne angreb det egentlige Sverig, og at han i dette Tilfælde vilde underrette Vesthæren derom ca. 10 à 12 Dage, før han angreb. Dette sidste Løfte mente Christian August, som han meldte Kongen, at kunne forsvare, fordi Hæren i Tilfælde af Befaling til Angreb dog ikke kunde samles i en kortere Tid end ca. 14 Dage.

Adlersparre blev tilfreds med det Svar, Anckarsvärd bragte ham, og opmuntret ogsaa ved den Holdning, Posse indtog til Foretagendet, fortsatte han sin March ad forskellige sideløbende Veje til Ørebro og derfra paa Mälarens nordre Side ad Vesterås til, medens han overalt optraadte som suveræn Revolutionsherre, afsættende og arresterende ulydige Embedsmænd, udnævnende nye og paalideligere i deres Sted og beslaglæggende alle offentlige Kasser. Befolkningen rejste sig, hvor han kom hen, og underordnede sig hans Herredømme, militære Afdelinger sluttede sig til ham enten for at indgaa i den Styrke, der gik frem, eller for at forenes med de Tropper, han efterlod paa forskellige Steder for at sikre Forbindelsen med Udgangspunktet eller med de undervejs oprettede Magasiner, Sygehuse m. m.

Overalt i Sverig, hvor Adlersparres Manifest spreddes hen, vaktes der Glæde blandt de Oplyste over, at der endelig var en Mand, der turde sætte sit Hoved

ind paa Sverigs Redning. Men Programmet, Manifestet indeholdt, vandt dog ikke alle Steder almindelig Tilslutning. Det betonede efter manges Mening for stærkt Fred og Frihed paa en Tid, hvor næsten Halvdelen af Riget var erobret af fremmede Magter, og store Angreb truede fra alle Sider. Vel indeholdt Proklamationen, at ikke en Alen af Sverigs Jord skulde overlades Fjenden. Men man havde ingen overdreven Tillid til Vesthæren i den Retning, da man mente, den mere havde Blikket fæstet paa Norge end paa Finland. Noget af den Utilfredshed i Landet, som — for en stor Del af Ubekendtskab med Planen af 1808 — havde givet sig et larmende Udtryk under Felttoget mod Norge, kom atter til Orde, fordi man mente, at Adlersparre ikke var den Mand, der i den nærværende Krise skulde tage Kommandoen. Men nogen egentlig Mislyd skabte disse spredte Mishagsytringer ikke. De fleste trøstede sig med, at naar Opstanden blot var begyndt, skulde de mest Berettigede og Værdige nok gribe ind. Og derom indeholdt Proklamationen ogsaa et fuldt tilfredsstillende og betryggende Løfte. Den indeholdt nemlig følgende Ord: „Vi have givet hinanden Haanden paa, at Rigets Fædre og Lovgivere skulle nyde Frihed til under vore Vaabens Beskyttelse at raadslaa og tage Beslutning om det lidende og ødelagte Fædrelands Anliggender.“

Særlig i Stockholm vakte dette Løfte Tilfredshed. Her vakte Budskabet om Adlersparres March den alvorligste Opmærksomhed, der ytrede sig ved den Maade, hvorpaa man Mand og Mand imellem næsten hviskende og fortroligt drøftede, hvad der foretoges. Man var ligesom bange for, at Kongen skulde faa noget at vide derom og blive i Stand til at modsætte sig den sig nærmende Frihedsskare. Selv de højeste

Embedsmænd og Hoffets nærmeste Kreds gjorde sig egentlig til Adlersparres Medskyldige ved ikke at røbe hans March. Dette kunde dog selvfølgelig kun gaa til en Tid. Til sidst fik Kongen Kundskab om, hvad der var begyndt. Han ilede fra sit Slot Haga til Hovedstaden, lukkede Toldportene ved Byens Indgange og begyndte Rustninger, der havde til Maal at gøre Byen til det Kastel og Udgangspunkt, hvorfra han vilde rette sine Operationer mod den frække Oprører.

Tilstanden blev nu den, at enten maatte Revolutionspartiet gribe ind eller se det første alvorlige Forsøg paa Sverigs Redning briste. Dette blev Anledningen til, at Initiativet til Revolutionen gled ud af Adlersparres Haand.

Det var Kongens Hensigt at sætte Feltmarechal Tolls Hær i Skaane i Bevægelse mod Nord, selv med Tropper fra det østlige at forene sig med Skaaningerne og i Spidsen for denne samlede Krigsstyrke at knuse Insurrektionen. Ingen gik dog Kongen til Haande ved hans Forberedelser, alle modarbejdede ham. Banken overlod ham ingen Penge, selv Hertugen af Södermanland nægtede at følge Kongen, da han fik Befaling dertil. Imidlertid fik Kongen dog Ordren til Feltmarechal Toll udstedt og fik Afmarchen af Tropperne fra Stockholm til Möde med Toll begyndt. Da ingen tvivlede om, at han med Toll ved sin Side vilde være Opstandens Herre ikke blot der, hvor han traf Adlersparre, men i Stockholm og overalt, saa Revolutionspartiet i Stockholm sig nødt til at gøre Ende paa Sagen. Adlerkreutz gik op paa Slottet i Spidsen for en Del yngre Officerer, greb Kongen og satte ham under Bevogtning. Carl af Södermanland anmodedes derefter om at overtage Styrelsen som Rigsforstander, hvad han lod sig bevæge til.

Det var den 13. Marts 1809, at denne Paladsrevolution blev fuldbyrdet i al Stilhed. Den finske Helt, som nu var Situationens Herre og Rigsforstanderens første Mand, indrettede et Regeringsraad eller Kollegium, i hvilket han selv, Feltmarechal Klingspor, Admiral Lagerbjelke med Søn, Gustav, den senere bekendte Gesandt i Paris, samt to andre indtraadte med lige saa mange Medlemmer af den arresterede Konges Regering; og samtidig sendte han Major Adlersparre, hvis March efter hans Mening nu var genstandsløs, en af Rigsforstanderen underskreven og af ham selv kontrasigneret Ordre til at standse sin March, hvor han befandt sig, og til kun personlig med en udsøgt Halvdel af Tropperne at komme til Hovedstaden.

Det Program, som det midlertidige Regeringskollegium dannede sig, var et Kompromis mellem de i de militære og de borgerlige Partier i Stockholm herskende Anskuelser. Man besluttede Stændernes Indkaldelse, og endnu paa selve Revolutionsdagen den 13. lovede Rigsforstanderen i en Proklamation, at han sammen med Stænderne vilde drøfte de indre Forhold, der skulde berede det svenske Folk dets fremtidige Velfærd. Med Hensyn til det ydre og de umiddelbart truende Angreb fra russisk Side besluttede Raadet med Overdøvelse af enhver afvigende Mening at ty ind under Kejser Napoleons Vælde, at søge hans Støtte til Ordningen af Sverigs Forhold til de andre Magter, idet man ønskede denne afgjort ved en almindelig Fred, afsluttet under Frankrigs Mægling eller Garanti helst i Paris. Derfor sendtes der til de fjendtlige Hære, der paa alle Sider stod i Vaaben ved Sverigs Grænser, kun skriftlige Anmodninger om Vaabenhvile, undertegnede af Feltmarechal Klingspor. Den for den russiske Hær bestemte fik den kommanderende General

paa Åland, Døbeln, Anmodning om ved sin Adjudant at besørge til den kommanderende russiske Feltherre. Hovedmissionerne vare til Kejser Napoleon og til Bernadotte. Men hertil sluttede sig ogsaa en af det foregaaende let forklarlig Sendelse til Frederik VI. Man vilde nemlig høre, hvorledes han stillede sig til en nordisk Union.

I 5 à 6 Dage fik den Adlerkreutzske Regering Tid til at sætte sine Beslutninger i Værk — da kommer der Bud fra Adlersparre, at han ikke var til Sinds at underordne sig dens Befalinger. Han havde sammenkaldt sine Officerer dengang, han havde modtaget Rigsforstanderens Brev og et det ledsagende fra Adlerkreutz, havde forelagt dem det Spørgsmaal, om han skulde underkaste sig Adlerkreutz's Befalinger. Men Svaret havde lydt enstemmigt, at Korpset skulde fuldføre sin March, samlet rykke ind i Stockholm og der sætte sit eget Program igennem.

Nær var det nu kommen til Strid mellem de to Rivaler. Adlerkreutz vilde drage Tropper til Stockholm fra Korpset paa Åland og de nordlige Korpser. Men der var ikke Tid dertil. Han kunde ikke samle nogen Magt, som Adlersparre vilde lade sig skræmme af, saa Stillingen forekom ham meget penibel.

Det ene Sendebud afgik nu efter det andet til Adlersparre. Alle Overtalelsesmidler anvendtes, og man søgte ogsaa at indvirke paa hans Underordnede og paa Mandskabet. Men intet hjalp. Korpset fortsatte sin March. Til sidst sattes Hertugregenten personlig i Bevægelse. Han appellerede til Adlersparres Hengivenhed for ham, truede med at nedlægge sin Værdighed og træde tilbage i Privatlivet, hvis man vilde gøre Vold paa hans Frihed. Adlersparre gjorde opmærksom paa, at der var Fordringer, som det nu konstituerede Konseil ikke

kunde fyldestgøre, og som det var hans Pligt at sætte igennem; derimod forsikrede han Hertugen om sin og Korpsets Hengivenhed. Han vilde, som han skrev, endog straks efter Indtoget udraabe Hertugen til Konge, saa der kun stod tilbage at kaare en Tronfølger.

Dagen efter denne Villiestilkendegivelse rykkede Adlersparre i Spidsen for sit Korps virkelig ind i Stockholm, hvor han hilsedes med Hyldest af nogle, af andre med Spot. Indtoget var nemlig ikke alle Steder imponerende, og det var jo heller ikke alle givet at kunne forstaa, hvad dette betød. I Nærheden af Slottet, hvor Korpset opmarcherede, modtoges det af Hertugen til Hest. Adlerkreutz red ved Rigsforstanderens Side. Nogen Udraaben af Hertugen til Konge skete dog ikke.

Nu indkvarterede Adlersparre sit Korps paa Norrmalm, den Del af Stockholm, som ligger Nord for Mälaren, og etablerede sit Hovedkvarter i det saakaldte Westmanske Hus, foran hvilket en Vagt paa 100 Mand med 4 Kanoner skulde vise, hvor Stockholms Herre boede.

For at vise Rigsforstanderen en Opmærksomhed forandrede han ikke noget i den Adlerkreutzske Regering, der jo kun skulde bestaa, indtil den nye Grundlov var færdig. Kun traadte han selv ind i den tillige med den tidligere Generalguvernør i Pommern, Essen, som netop ankom til Hovedstaden. Heller ikke forandrede han noget væsentligt i det, Regeringen før ham havde indrettet. Der kom kun en ny Udenrigsminister, L. Engeström, der dog ikke hørte til Adlersparres Parti. Toll blev afsat fra Kommandoen i Skaane, og Armfelt blev atter sendt som Kommanderende til Grænsen ved Norge, for at Tilstanden fra 1808 kunde være vendt tilbage, naar Adlersparre efter endt Hverv i Stockholm genoptog sin Opgave i Norge.

Det, han vilde udrette, og som han holdt sin Hær samlet for at kunne tiltvinge sig, hvis nødvendigt, fik han Held til. Hertugen gik modstræbende, men nødtvungen ind paa hans dynastiske Ideer, og Regeringen gjorde hans Plan med Hensyn til Christian August og Norge til sit Program. Det vigtigste for ham var nu at faa den Grundlov færdig, som skulde proklameres samme Dag, Stænderne havde valgt den nye Konge. Han traadte derfor selv ind i den Forfatningskomité, som nedsattes efter hans Forslag for at tilvejebringe en Forfatning, der skulde passe saavel for Sverig som for Norge.

Da Stænderne først kunde møde den 9. Maj, til hvilken Dag de vare indkaldte, skulle vi benytte den lange og med Hensyn til Revolutionsanliggender forholdsvis stille Periode, som oprandt for Stockholm, til at følge de Sendebud paa Vej, som vare udskikkede til fremmede Hære eller Magter, og iagttage de Begivenheder og Forhold, som den fuldbragte Del af Revolutionen i Stockholm bevirkede i de omliggende Lande, i Rusland, Norge, Danmark og videre Syd paa.

Allerede da Adlerkreutz var kommen til Magten, vare de russiske Angreb over Isen fra Finland i fuld Gang. Da Regeringens Bud kom til Döbeln paa Ålandsøerne, lykkedes det dog denne at faa en Stilstand med Russerne tilvejebragt, men rigtignok paa den Betingelse, at de Svenske rømmede Øen. Döbeln begyndte derpaa Tilbagetoget fra Øerne, men deres Rømning var langtfra tilendebragt, da Kampen begyndte igen. Czarens Krigsminister var nemlig kommen til det russiske Hovedkvarter; han vilde ikke vide af nogen Stilstand at sige, før Svenskerne vare gaaede ind paa Ruslands Fordringer med Hensyn til Freden. Da den afsluttede Konvention vistes ham, rev han den i Stykker og be-

falede Angrebet straks begyndt igen. Den svenske Arrièregarde blev nu omgaaet og taget til Fange. De andre Svenskere skyndte sig over Isen til det svenske Fastland, men efterfulgtes af Kosakker, der kom i Land ved Grislehamn. Nu meddelte Döbeln imidlertid paa egne Vegne den russiske Overanfører, at Sverig var villigt til at give efter for Ruslands Fordringer, hvis Czarens Tropper undlod at sætte Fod paa svensk Jord, og denne Meddelelse fik en vidunderlig Virkning. Den russiske Overanfører havde nemlig givet den første af Essens Adjudanter, som indfandt sig hos ham, en skriftlig Opsats tilbage med sig, hvilken indeholdt de Fordringer, Rusland stillede til Sverig som Betingelse for en Præliminærfred. Döbeln kendte ikke dette Dokument, han havde sendt Adjudanten med det til Adlerkreutz, og den Meddelelse, han gav den russiske General, gav han paa egne Vegne i Henhold til Situationen, som den tegnede sig for ham. I det russiske Hovedkvarter mente man imidlertid, at Döbelns Tilkendegivelse refererede sig til de russiske Fordringer, og Følgen deraf var storartet. Ikke blot lod den russiske Overanfører nu Kosakkerne i Grislehamn gaa tilbage over Isen til Ålandsøerne, men befalede ogsaa Barclay de Tolly, som skulde angribe nordligere ved Quarken, til ikke at foretage sin Isovergang eller til, hvis den var foretagen, at gaa tilbage igen. Denne sidstnævnte General havde dengang virkelig fuldendt sin berømte Overgang over den bottniske Bugt, havde angrebet Svenskerne paa egen Grund og besat Umeå efter en Konvention med de paa Stedet kommanderende svenske Befalingsmænd, der overlod ham deres Magasiner og gik tilbage til Hernösand. Da Barclay de Tolly nu fik Knorrings Ordre, sluttede han en ny Konvention

og gik den 11 Mil lange Vej over Isen tilbage til Finland.

Sverig blev paa den Maade hurtigt befriet for de nærmest truende russiske Angreb, men højt oppe i Nord, hvor den russiske General Grev Schuwaloff Nord om den bottniske Bugt skulde angribe den svensk-finske Hær, der stod Vest for Torneå, gik Sagerne anderledes. Her havde den svensk-finske Hær paa selve Revolutionsdagen den 13. Marts sluttet den berygtede Kapitulation i Kalix, hvorved den strakte Gevær for Schuwaloff paa Betingelse af, at dens Individer uden Vaaben gik til deres Hjem, Finnerne mod Øst, Svenskerne mod Vest. Derefter rykkede den russiske Sejrherre ned i Sverig langs den bottniske Bugt, men Fremrykningen skete med stor Langsomhed, grundet paa, at Generalen ikke kunde faa nogen Forskrift om, hvorledes han skulde forholde sig under den faktisk indtraadte nye Situation.

Den svenske Regering maatte nu se, hvorledes den bedst kunde klare sig med Rusland, da den ikke kunde gaa ind paa den Opsats, den omtalte Adjudant, Lagerbring, havde bragt fra Döbeln til Stockholm. Regeringen sendte Lagerbring tilbage til Finland med et Brev til Czaren, som han skulde aflevere i St. Petersborg. Regeringen foreslog i dette Brev Fredsforhandlinger henlagte til den russiske Hovedstad under fransk Beskyttelse. Den medgav Lagerbring et Brev til Frankrigs Repræsentant i St. Petersborg. Regeringen vilde ind under Napoleons Vinger og udtalte Ønsket om en almindelig Fred under hans Autoritet.

Gaa vi fra Finland til Rigerne Vest for Sverig, finde vi alles Øjne hæftede paa Naboriget og alles Sind fyldte af Beundring over Revolutionens Ledere —

det vil sige paa de Samfundstrin, hvor man kunde se ud over Fæstningsvolde og Accisebomme.

Størst var Opmærksomheden selvfølgelig i Norge, dels fordi man jo kendte lidt til Adlersparre og hans Wärmlændere, dels paa Grund af den Grad, i hvilken Norge var med i Begivenhederne i Stockholm. Vel havde Anckarsvärd ikke faaet Adgang til Christian August, og Adlersparres fortrolige Sendemand mente ikke at have Ret til at tale med andre derom. Men andre af Revolutionens Hjælpere havde spredt Efterretninger ind i Norge, og da Adlersparre begyndte at føle sig ovenpaa, ønskede han intet mere end i saa høj en Grad som muligt at faa Norge og Stemningen i dette Rige med sig. Baade Christian August og Wedel bleve ad Omveje underrettede om hans og hans Partis Planer. Men begge bleve i første Øjeblik vel mere forundrede end paa anden Maade bevægede ved disse Meddelelser. Især da Prinsen. Hvor var det muligt, at nogen for Alvor under en Optræden som Adlersparres vilde handle efter et Program, som alene var bygget paa Sladder, og til hvis Gennemførelse Prinsen ikke under nogen Betingelse vilde give sit Minde. Christian Augusts første Indtryk var det, at disse Meddelelser vare et plumpt Fif for at afholde ham fra at forstyrre det hele ved et Indfald i Sverig, men han fandt det formodede Motiv fornærmeligt, saa at den Misstemning hos ham, som den før omtalte tvetydige Sigtelse mod ham i Adlersparres Proklamation havde fremkaldt, kun forøgedes ved alt dette.

Imidlertid var det ham ikke muligt at foretage sig noget til Desavouering. Det var at tillægge, hvad en Major kunde finde paa, for stor Betydning. Man kunde dog ikke forudsætte, selv om denne Major sejrede, at ogsaa Sverigs andre Statsmænd og Rigsforstander

skulde gaa ind paa Forslag uden at undersøge, paa hvad Grund de hvilede, og rent ud umuligt var det at gaa ud fra andre Forudsætninger, end at det i sidste Instans dog blev de europæiske Magter, som vilde tage Bestemmelse om Tronens Besættelse i Sverig, især da Rusland saa at sige havde Sverig i sin Magt.

Christian August, og Wedel med, havde den Følelse, at denne Revolution i Sverig vilde føre til Nordens Forening under Frederik VI. „Sverig ligger for Deres Majestæts Fødder," skrev Christian August til Kongen, inden endnu det stockholmske Afsnit af Revolutionen var fuldbyrdet, og i andre Breve skildrede han, hvorledes Kongen, der var den nærmeste til Sverigs Trone, nu kun behøvede at optræde som Revolutionens Beskytter eller som Mægler mellem Sverig og Rusland for, da han alt havde Frankrigs Støtte, at kunne naa den Afgørelse, alle i Norge som i Danmark ansaa for den lykkeligste.

Ogsaa paa Grund af dette sit Syn paa Tingene ansaa Christian August det for sin Pligt at lukke sine Øren for Sladderen om ham. Hvad der skulde foretages i Sverig, maatte ledes fra Norge, hvor han var Kongens naturlige Repræsentant. Al den Velvillie eller Kærlighed, han kunde blive Genstand for, maatte kunne vendes til Kongens og Regeringens Bedste.

Disse Betragtninger delte som sagt Wedel med Prinsen, men den fyrige Frihedshelt blev saa begejstret over Adlersparres Daad og især over den Kærlighed til konstitutionel Frihed efter engelsk Mønster, der prægede hans Program, at han i sin Beundring og Deltagelse efterhaanden mindre og mindre lagde Mærke til, at Adlersparre var imod en nordisk Union.

Paa Sjælland, hvor man senere end i Norge fik Meddelelse om Begivenhederne i Sverig, kom Efter-

retningerne fra den Adlerkreutzske Side i Revolutionen, ikke fra det engelske Parti i Sverig, men fra det franske, og med unionsvenlig Karakter.

Dette undlod ikke at faa sin Virkning i Kjøbenhavn. Alle fremstaaende Politikere havde med meget faa Undtagelser hørt til det saakaldte engelske Parti, ikke det engelske Parti i Sverig, der mest eftertragtede konstitutionel Frihed, men til det store internationale, halvpolitiske Selskab, der yndede de engelske Principper for Handel og Samfærdsel i Modsætning til det franske kontinentale System. Ministrene Schimmelmann og Bernstorff hørte til dette internationale Parti, som netop paa denne Tid paa Grund af den store Kamp, som forberedtes i Østerrig, nærede store Forventninger om, at den Napoleonske Magt skulde faa sit Knæk. Til Partiet hørte ogsaa de fleste højere Embedsmænd, lige fra Frederik Moltke i Finanserne til Direktøren i det asiatiske Kompagni Carsten Anker, hvilken Mand er nævnet her ikke blot paa Grund af, at han som Følge af sin kollegiale Fortid og sit Forhold til engelske Statsmænd, erhvervet ved Rejser i Kompagniets Tjeneste, var en betydelig Forgrundsperson i det kjøbenhavnske politiske Selskab, naar han var hjemme, men fordi han havde stor Indflydelse paa Prins Christian Frederik, i hvis Fædrenehjem han havde været en velset Husven. Den unge Prins, som paa denne Tid var meget omtalt i Sverig, var alt andet end fransksindet. Til det franske Parti hørte i Kjøbenhavn egentlig kun Kancellipræsident Kaas og nogle kongelige Adjudanter.

Paa Grund af Forholdene smeltede nu alle disse forskellige Standpunkter sammen. De, som hidtil havde troet, at Rigernes Overgang til engelsk Forbund var den eneste Betingelse for en Sammenslutning af de

nordiske Stater, gik over til at søge denne opnaaet gennem Napoleon og det franske Parti i Sverig, og Kaas, som var den, der skulde have organiseret Gøtalandet, blev en lige saa ivrig Unionsven som de andre.

En nordisk Union blev det Maal, alle nu vilde arbejde for. Paa Grund heraf kom man ogsaa i Samklang med et privat Selskab eller Parti, om man vil kalde det saa, der arbejdede for dette Formaal. Det var et Samfund af Embedsmænd og Litterater, der for Offentligheden kun fremtraadte som et skandinavisk Litteraturselskab med Forbindelser i Sverig, hvor der i Stockholm udgaves et Tidskrift eller en Tidende ligesom i Kjøbenhavn. Dette Selskab, til hvilket ovennævnte Deputerede Frederik Moltke var knyttet, kæmpede for Nordens Sammenslutning af upolitiske, almindelige Grunde, hentede fra deres fælles Sprog og Kultur. Dette Selskab kom nu ogsaa med, og der opstod saaledes en enig, alle Partier og Afskygninger omfattende Stræben efter at benytte de Chancer, Tronskiftet i Sverig frembød til at opnaa en nordisk Union.

Nu var det jo imidlertid saa, at Kongen var borte og borte uden Følge hverken af Udenrigsminister eller blot Generaladjudant Bülow. Uden ham kunde det politiske Program og Krigstilstanden mod Sverig ikke ændres. Kongen havde før sin Afrejse fra Hovedstaden paalagt sin Stedfortræder, Prins Frederik af Hessen, paa det strengeste at overholde Afspærringen mellem Skaane og Sjælland. Der kunde ingen Dansk gaa over til Sverig og ingen Svensk til Sjælland. Derved kunde selv officielle Sendebud fra Sverig ikke komme længere end til Helsingborg. Derfra maatte de søge Tilladelse hos Prins Frederik af Hessen til at rejse videre, men Prinsen turde ikke bevilge en saadan; han maatte sende Andragendet til Kongen i Kiel.

Da den første af den Adlerkreutzske Regerings Sendebud, nemlig Major de la Grange, der skulde til Bernadotte og paa Vejen aflevere et Brev fra Klingspor til den kommanderende General paa Sjælland, fra Helsingborg meldte sig med sit Hverv, mente Prinsen af Hessen, at der under de helt forandrede Forhold, og da Majoren kun skulde passere Landet, kunde afviges fra de strenge Regler, og han raadførte sig derfor med Udenrigsministeren og Generaladjudant Bülow. Den Fremgangsmaade, han derefter valgte, og som de to Raadspurgte tilbød Medansvar for, var, at lade Kommandantskabet paa Kronborg, efter at have modtaget Brevet til den kommanderende General paa Sjælland, føre de la Grange under Bevogtning af to danske Officerer til Rendsborg Fæstning for der at afvente, hvad Kongen maatte beslutte om hans videre Rejse.

Kong Frederik, som i Kiel var stærkt optaget af Forhold ved Sydgrænsen, hvor Bernadotte med den største Del af sin Hær var under Afrejse i Anledning af Krigen med Østerrig, havde fra Christian August faaet den første Underretning om Revolutionen i Sverig, ɔ: om Adlersparres Opbrud med hvad der dermed stod i Forbindelse, og havde straks paalagt Prinsen, hvad der dog kom for sent til at kunne udføres, ikke at tilstaa de Svenske Villigheder uden Garantier, saasom Gidsler eller f. Eks. Gøteborg til Pant. Han tillod de la Grange at fortsætte Rejsen, siden han nu en Gang var kommen saa langt, men han bød Frederik af Hessen at lade de andre Sendebud, som muligt kunde komme til Helsingborg, tage til Kjøbenhavn og blive der, til Kongen kom tilbage fra Kiel. Dette hændtes derefter det senere ankomne Sendebud, Grev Carl Løwenhjelm, der havde den før omtalte Mission til Kong Frederik personlig, medens derimod Oberst

Suremain, der skulde til Kejser Napoleon, af Prinsen var sendt til Rendsborg ligesom de la Grange, inden Kongens sidste Ordre var kommen.

Vi følge nu først Major de la Granges Rejse. Han traf ikke Marechallen i Hamburg, hvor Bernadottes Adjudant Hamelinaye under sin Herres Fraværelse førte Kommandoen. Fyrstmarechallen havde efter Kejserens Ordre begivet sig til Dresden, hvor han skulde afvente Meddelelse om den Kommando, Kejseren vilde overdrage ham i Krigen mod Østerrig. Han var i et skrækkeligt Humør, fordi han skulde forlade Norden i dette Øjeblik og gøre en ny Napoleonsk Krig med, og det tilmed uden at vide, hvad det var for en ny Kommando, Kejseren tiltænkte ham. Han talte kun om at forlange sin Afsked.

Det var derfor oplivende for Marechallen at modtage det svenske Sendebud. De la Grange bragte ikke blot et Brev fra Klingspor af lignende Art som de andre, der vare udfærdigede til de fjendtlige Hære rundt om Sverig, men han havde tillige en fortrolig Mission til Fyrsten. Sverig ønskede nemlig nogle Dispensationer med Hensyn til Kontinentalsystemet og mente, at Bernadotte i den Henseende kunde virke for dets Sag. Fyrsten satte Pris paa, at Sverig saaledes henvendte sig til ham, og han fandt Behag i de la Grange. Denne hørte til det franske Parti i Stockholm og var for en Del valgt til denne Mission, fordi han kendte og beundrede Marechallen. Han hørte nemlig ogsaa til dem, der i Lybæk vare komne i fransk Fangenskab og vare blevne kajolerede af Bernadotte. Han kunde derhos fortælle om Revolutionen i Stockholm, i hvilken han havde været en af Adlerkreutz's haandgangne Mænd. Det

var ham, der den 13. Marts paa Slottet havde grebet Kong Gustav om Livet.

Bernadotte gjorde sig straks til Sverigs Tjener. Han standsede Krigen med Sverig paa hele den nordtyske Kyststrækning, der endnu stod under hans Kommando, og befalede Myndighederne ved Kysten at aabne Havnene for de Svenske, saa deres Skibe frit kunde løbe ud og ind, ja anbefalede, som det synes, endog de franske Gesandter i Kjøbenhavn og St. Petersborg at formaa de Hoffer, de opholdt sig ved, til at gøre det samme. Dernæst besvarede han det fra Klingspor modtagne Brev i alle Henseender imødekommende og med de bedste Ønsker for en god Forstaaelse mellem den højsindede svenske Nation og Frankrig. Endelig gjorde han sig til Sverigs Talsmand hos Napoleon og sendte de la Grange, ledsaget af en fransk Officer, til Paris.

Denne hurtige, resolute og gennemgribende Optræden af den franske Marechal vakte stor Tilfredshed i Sverig og mishagede heller ikke straks Napoleon. Kejseren blev først opmærksom paa den Egenmægtighed, hans Underordnede havde udvist, da Czar Alexander klagede over den og gjorde opmærksom paa, hvor meget Bernadottes Optræden stod i Strid med den Holdning, Rusland og dets andre Allierede indtog til den svenske Revolution. Da faldt Bernadotte atter tilbage i den Unaade, han mente at staa i, og som han altid følte sig trykket af.

Hans Ønsker om Afsked opfyldtes ikke, uagtet han den 13. April indgav en formelig Ansøgning derom. Derimod maatte han overtage Kommandoen over Sachsere og drage med i Felten. Men han var for misfornøjet og ked af det hele til at kunne gøre Fyldest. Ved Wagram tilfredsstillede hans Manøvrer ingen, og

Dagen efter Slaget blev han fjernet fra Hæren af Kejseren, der bød ham at begive sig til Frankrig. Han maatte saaledes ikke blot forlade Krigsskuepladsen, men ogsaa sin Kommando i Hamburg og ved den nordtyske Kyst.

Vi have fulgt Bernadotte lidt længere, end Fortællingens Traad egentlig tillader. Maaske maa vi, medens vi ere ved ham, meddele, hvorledes han i den Tid, han var borte fra Norden, fik andet at tænke paa end de nordiske Forhold.

Frankrig var, da han ankom til Paris, i hel revolutionær Tilstand. England havde i Pagt med de antinapoleonske Elementer i Frankrig, Belgien og Holland gjort Landgang i Belgien og var sejrrigt i Begyndelsen. De revolutionære Partier, med hvilke Bernadotte stod i Forbindelse, kom i Bevægelse og udbredte Rygter om, at Kejseren var syg i Wien og aandssvækket. Indenrigsminister Fouché i Paris indkaldte Nationalgarden i hele Frankrig, og da Bernadotte nu ankom til Paris, tilbød han ham Kommandoen saavel over Nationalgarden i det hele som specielt over den Del af samme, der alt var i Aktion i Belgien. Bernadotte gjorde sig ikke kostbar. Det var en Stilling efter hans Hoved. Han optraadte loyalt, kejserligt ved Hæren i Belgien uden dog at vise Revolutionspartiernes Tilnærmelser tilbage. Skulde der virkelig tilstøde Kejseren noget, var han Situationens Mand i Frankrig. Det forstaas imidlertid af sig selv, at dette ikke var efter Kejserens Hoved; han blev meget opbragt over, hvad Fouché havde arrangeret, udnævnte en anden Marechal, Bessières, til Chef for Hæren i Belgien og forviste Bernadotte til Italien. Befalingen til ham lød saaledes, at han skulde foretage en Rejse og indrette

denne saaledes, at han kunde besøge sit Fyrstendømme Pontecorvo.

Denne Befaling bragte Bernadotte ud af sig selv. Ikke blot adlød han den ikke, han blev helt opsætsig, vilde skænke Kejseren sine Værdigheder og træde tilbage i det private Liv. Hvor han derefter vilde opholde sig, agtede han ikke at lade sig foreskrive af nogen. Det var en fransk Borgers Ret at leve, hvor han vilde. Sagen endte med, at en fransk Myndighed for at forebygge uhyggelige Tildragelser paa eget Ansvar tilstillede ham en kejserlig Befaling til at begive sig til Kejseren i Wien, hvilken han adlød.

I Wien, som han først naaede, efter at Freden var sluttet, kom det til en heftig Scene mellem ham og Kejseren. Napoleon sagde ham, at han ikke vilde have ham hverken i Frankrig eller Hæren; men han tilbød ham en blot og bar repræsentativ Stilling i Rom, hvilken han med Henblik paa Marechallens kendte Havesyge lovede at dotere med 2 Millioner Francs om Aaret. Af den Natur var Bernadottes Pengebegærlighed nu dog ikke, at han vilde lade sig købe til ingen Magt at besidde der, hvor han opholdt sig. Han attraaede egentlig kun Penge som et Magtmiddel, der forhøjede Behageligheden ved en Regering eller administrativ Virksomhed. Derfor afslog han Kejserens luksuriøse Tilbud, hvorefter han blev efterladt i Wien i en Sinecurestilling, der bestod i at afvente Ratifikationen af Traktaten.

Da han omsider kom tilbage til Frankrig, var Landet atter i Ro, og Kejseren sad mægtig paa sin Trone. Men han vilde ikke have Bernadotte i Frankrig, vilde have ham til at modtage Posten i Rom, og Bernadotte nødtes til sidst til at give efter, da pludseligt Begivenhederne i Norden atter fangede hele hans Opmærk-

somhed og bød ham en Chance, som han lagde hele sin Sjæls og sit Snilles Kraft ind paa at benytte.

Efter denne Flugt noget frem i Tiden vende vi tilbage til Marts 1809 og til Kiel, hvor Kongen, uagtet han havde faaet nye Meddelelser baade fra Norge og Sjælland om Begivenhederne i Sverig, forblev Maaneden ud uden at kalde nogen fra Regeringen eller sin Kommandostab til sig. Hvad der lagde Beslag paa hele hans Opmærksomhed, var de nordeuropæiske Tilstande i denne urolige Tid, da alle ventede Napoleons Nederlag i Østerrig. Først søgte han at faa Altona rømmet af den hollandske Division, Bernadotte havde efterladt ved Elben og langs Kysten, uden at dette dog lykkedes ham. Dernæst søgte han Aftaler med denne Division om fælles Forsvar; thi Bevægelsen blev mere og mere revolutionær i det nordlige Tyskland. Man ventede ved Hamburg det Angreb fra Englands Side, som senere skete ved Walcheren i Belgien. Man frygtede endog for en preussisk Opstand. En Maanedstid senere forefaldt jo virkelig den Schillske Opstand, som danske Tropper vare med til at nedslaa, samt endvidere Revolten i Westphalen. Under disse Forhold formaaede han ikke at se med andre Øjne paa Tildragelserne i Sverig end paa de revolutionære Bevægelser i Tyskland. Hvad han hørte om dem, kunde heller ikke tiltale ham. Det, at en Undersaat saadan kunde gaa op paa Slottet, gribe og afsætte Kongen, oprørte hans Følelser som Monark, og han kunde heller ikke forestille sig, at de allierede Magter kunde finde sig i, hvad der var foregaaet i Stockholm. De Breve, han straks efter Underretningen om den svenske Opstand afsendte til Sjælland og Norge, vare derfor ogsaa meget strenge. Han vilde hverken have Vaabenstilstand eller nogen Slags Berøring med de Svenske. Frederik af

Hessen skulde paa det strengeste overholde Spærringen mellem Skaane og Sjælland. Hvad han paalagde eller rettere raadede Christian August til at gøre, vide vi allerede. Klingspors Brev til den kommanderende General paa Sjælland bød han besvaret saaledes, at Kongen ikke kunde tilstaa Vaabenstilstand, før Sverig lukkede sine Havne for Englænderne, frigav de norske og danske Skibe, som af Englænderne vare indbragte i svenske Havne, samt sluttede sig til det franske Parti og tillod Norges Forsyning over svensk Land. Som almindelig Regel for Udenrigsministeren meddelte han denne, at han ganske vilde afholde sig fra enhver Indblanding i Sverigs indre Anliggender, saalænge han ikke kendte de Allieredes Ønsker i saa Henseende.

Da Kongen havde stillet sig saaledes til den svenske Revolution, er det forstaaeligt, at den Samtale, han straks efter sin Tilbagekomst til Kjøbenhavn den 1. April, inden han endnu havde talt med nogen af sine Statsmænd, havde med den svenske Gesandt, der ventede paa ham, ikke kunde være præget af politisk Hensynsfuldhed. C. Løwenhjelm overrakte ham et Brev fra Prinsregenten og skulde, som alt berørt, hjembringe sikker Underretning om, hvorledes Frederik VI stillede sig til en Forening af de tre nordiske Kroner paa hans Hoved. Men Kongen var ikke til at faa i Tale. Han betænkte sig endog paa at modtage Brevet fra Prinsregenten, som han i hvert Fald ikke vilde besvare, da det var at anerkende en revolutionær Regering. Noget som helst Svar paa det Spørgsmaal, C. Löwenhjelm stillede til ham, vilde han ikke give, da man, som han sagde, ikke kunde forhandle med en Nation, der i sin Helhed maatte betragtes som Rebeller. Hans Udtalelser vare i det hele saa nærgaaende mod Svenskerne, at Löwenhjelm, da han oprørt kom ud fra

Kongen, i Forgemakket med en svensk Ed forsikrede, at „den Karl ikke skulde blive Konge i Sverig.“

Men det var den Dag, Kongen talte saaledes. Da Statsmændene, der jo vare enige om, hvad der burde foretages med Sverig, havde faaet fat i ham, og de sidste Efterretninger fra Sverig vare drøftede — man vidste da, hvad der var foregaaet paa Åland, og at Adlersparre var dragen ind i den svenske Hovedstad og var bleven modtagen af Prinsregenten — blev han bevæget til at tillade, at Foreningen af de tre Riger under hans Scepter blev gjort til det hemmelige Maal for dansk-norsk Politik, og at dette Maal søgtes naaet ved de Midler, Christian August foreslog, nemlig en Paavirkning af de svenske Revolutionsmænd.

De Mænd, som navnlig udvirkede dette Resultat, vare Kaas og Bernstorff. Den sidste af disse havde de bedste Vaaben. Først fremhævede han, at Kongen uimodsigeligt var den nærmeste til Tronen i Sverig, naar Wasaætten var fordreven, hvad ingen Magt rimeligvis tænkte paa at hindre, samt at Frankrig upaatvivlelig maatte kunne formaas til at understøtte Kongens Valg, da det laa i Napoleons Interesse at faa en Magt i Norden, som var stærk nok til at hævde hans Villie ved Sund og Bælt. Han kunde tilføje, at han alt før Kongens Tilbagekomst havde søgt ad diplomatisk Vej at interessere Kejseren for dette Projekt, og at han fandt, det havde gode Udsigter. Mere end noget andet virkede dog det paa Kongen, som Bernstorff kunde fortælle om Ruslands Holdning nu; thi denne Magt, sagde han, havde respekteret Revolutionen og sluttet Vaabenstilstand med Revolutionens Tropper. Ja, hvad værre var, han antog, at Rusland, trods Aftalerne med Danmark, lagde an paa at slutte Fred med Sverig. Den russiske Diplomat Alopæus var,

efter hans Tro, i Stockholm og virkede for en Fred mellem Rusland og Sverig, ja han havde endog det Indtryk, at Kabinettet i St. Petersborg i det hele arbejdede paa at faa Prinsen af Oldenburg valgt til svensk Tronfølger.

Frederik VI gik saaledes ind paa, at der arbejdedes for hans Valg til Konge i Sverig. Men det maa dog siges straks her, at det ikke var med stor Lyst, at han gik ind paa sine Statsmænds Ønske. Han tørstede aldeles ikke efter svensk Land. Egentlig talt foretrak han vist, at inden for Nordens Grænser alt blev ved det gamle. Han var tilfreds med sit Monarki, som det var, og som han kendte det ud og ind, fordi han med dagligt Slid lige fra sin Ungdom havde arbejdet i dets Administration. Han yndede dets Organisation og den Tredeling, der holdt det i Ligevægt. Ønskede han undertiden Landudvidelse, gik hans Tanker nu som senere mod Syden. Det var, fordi han ikke troede, at Hertugdømmerne kunde blive ved Monarkiet, hvis ikke den sydligste af Monarkiets tre Dele fik en mere betydningsfuld Stilling ved Elbens Munding.

Svenskerne kunde han ikke lide. Han gengældte ærligt, med sit Hjertes fulde Oprigtighed, den Antipati, de nærede mod ham. Han kaldte dem selvraadige og uregerlige og mente, de i kulturel Henseende stod tilbage for Nordmændene og de Danske. Heller ikke mente han, at deres Land i Værdi, som Led i en Statsforbindelse, kunde maale sig med Norge, der dannede Grundlaget for Monarkiets maritime Magtstilling.[1]

Skulde han have svensk Land, foretrak han at faa den med Rusland aftalte vestre Del af Sverig, Göta-

[1] Hvad der her og i det foregaaende siges om Frederik VI's Meninger og Opfattelser kan belægges med Ord, udtalte af ham selv i de efterladte Brevsamlinger.

landet. Det bestod for en stor Del af tidligere danske og norske Provinser, kunde sammensmeltes med de andre Riger til en Enhed og beherskes af Norge og Danmark. Med Sverig i sin Helhed blev Forholdet et helt andet. Blev Frederik Konge i Sverig, vilde han ikke lade dette faa nogen som helst Indflydelse paa det dansk-norske Monarkis Organisation. Han vilde styre Sverig som et Rige for sig med konstitutionelle Særrettigheder, altsaa som et Rige i Personalunion med Danmark-Norge — intet andet.

Imidlertid var Kongen nu gaaet ind paa Planen. Der blev straks taget fat paa dens Udførelse. Det vedtoges, at Kaas skulde gaa til Norge, dels paa Grund af hans Kendskab til Norge og det hele nordiske Spørgsmaal, dels for at have Haand i Hanke med Administrationen og hvad der ellers skete der oppe. Han sattes ind i Regeringskommissionen paa samme Tid, han midlertidig overtog Stiftamtmandsposten i Christiania i Stedet for det tidligere Medlem af Regeringskommissionen, G. Moltke, der blev forflyttet til Fyn. Der skulde virkes baade fra Norge og Sjælland. Paa sidste Sted vilde Kongen selv være med.

Han takkede nu Christian August for den Maade, hvorpaa han havde grebet Sagen om de tre nordiske Rigers Forening an, og erklærede denne Forening som det eneste, der kunde redde Staten. Vel berørte han straks de store Vanskeligheder, der vilde indtræde, naar et af Rigerne beholdt en Konstitution, der var forskellig fra de to andres, men han gled dog let hen over det og bad Prinsen om at fare fort i det begyndte Spor. Selv havde han, som han meldte, søgt at aabne Kanaler, hvorigennem han kunde virke for Sagen. Han sigtede her til Kammerherre H. R. Eppinger i Helsingborg, der havde mange Bekendtskaber i Sverig, til

den skaanske Magnat Grev Ruuth, der stod i et Tillidsforhold til Kongen, og til adskillige andre Forbindelser, nordiske Mænd i Kjøbenhavn havde i Sverig, hvilke dog nok paa Grund af Bortrejser og andre Omstændigheder ikke i dette Aar kunde udnyttes synderligt.

Efter denne kongelige Anvisning søgte nu ogsaa Christian August sig Kanaler, gennem hvilke han kunde blive bekendt med de politiske Strømninger i Sverig og indvirke paa dem, og den Fraternisering med Svenskerne ved Grænsen, der dannede en saa forunderlig Kontrast mod Tilstanden ved Øresund, forøgedes. Ethvert Spor af Tilbageholdenhed forsvandt. Med General Armfelt, der havde tiltraadt sin Post ved Grænsen, udveksledes der Krigsfanger. Kommunikationen med Sjælland gennem Sverig gaves fri for Prinsens Sendemænd, saa disse ikke havde Besvær med andet end med fra Helsingborg at komme over til Sjælland. Endog en Vaabenstilstand, som Armfelt foreslog, blev med hemmelig Tilladelse af Kongen sluttet af Prinsen paa en 5 Uger, og Christian August's Adjudant Darre sendtes til Kjøbenhavn med den for at faa Kongens Approbation af den.

Men hele denne paafaldende og aabenlyse Tilnærmelse til Sverig ved den norske Grænse skete samtidig med, at Adlersparres Forslag om Christian Augusts Valg til den svenske Trone sejrede i de svenske Regeringskredse, og samtidig med, at Kong Frederiks Svar til Grev C. Löwenhjelm spredtes i Sverig og vakte den største Uvillie og Harme, samtidig endelig med, at Afspærringen mellem Skaane og Sverig udtrykkelig befaledes opretholdt i sin Strenghed, og at Kongen nægtede den Vaabenstilstand ved Øresund, som Grev C. Löwenhjelm paa Vejen til en ny Mission til Kejser Napoleon kom til Kjøbenhavn igen for at bede om.

Intet Menneske i Verden kunde forestille sig andet, end at Christian August's Optræden stod i Forbindelse med Adlersparres Indstilling om Prinsens Valg. Han blev meget ulykkelig derved, bebrejdede Kongen, hvad han havde sagt Löwenhjelm, og bad ham om officielt at udtale et anerkendende Ord om den svenske Revolution; men nu viste det sig, hvad der ikke var ytret et Ord om dengang, de første Ordrer om Agitationen i Sverig gaves, at Kongen officielt vilde staa uden for alt, hvad der skete, saa det skulde tage sig ud, som om Prinsen i Norge handlede paa egen Haand mod givne Ordrer. Prinsen bad nu om en mundtlig Samtale med Kongen. Han vilde inkognito som Kurer begive sig til det Sted paa Sjælland, Kongen maatte bestemme, og lovede, at hans Inkognito ikke skulde blive røbet; men slige Samtaler yndede Kongen ikke, fordi han for det meste blev nødt til under dem at give Køb, hvad han ikke her vilde. Da Darre kom til Kjøbenhavn med Vaabenstilstanden, betænkte han sig ogsaa paa at undertegne et Dokument, der saa meget kontrasterede mod Stillingen paa Sjælland, hvorfor han indtil videre beholdt Darre hos sig.

Stillingen blev saa konfus som muligt. Og nu tildrog følgende sig. Den alt oftere omtalte Baron B. B. Platen i Gøteborg, som saa sine Ønsker med Hensyn til Norge paa Vej til at fuldbyrdes, vilde for en Tid indskrænke sin Virksomhed for Gøtakanalselskabet før politisk at støtte sin Ven Adlersparre. Inden han begav sig til Stænderne i Stockholm, hvor han som bekendt kort efter indtraadte i Regeringen, vilde han have klar Besked med Hensyn til Norge. Han udbad sig derfor af Armfelt et eller andet ligegyldigt Hverv i Christiania og kom til Norges Hovedstad i et Ærinde angaaende Krigsfangernes Udveksling.

Den store, i legemlig Henseende meget høje, noget duvende, men fastbyggede Mand med det barske Aasyn havde Ord for at kunne bøje enhver ind under sin Villie, naar det første Indtryk af ham var overvundet, og disse Ord gjordes ikke til Skamme i Norge. I de Dage, han opholdt sig i Christiania i Selskab med den nordisksindede, letfængelige Grev Wedel, dennes Svigerfader Kammerherre Peder Anker, Rosenkrantz og andre af disses Bekendte, for ikke at tale om Christian August, fortryllede han alle ved sit store og ejendommelige Syn paa alle Forhold. Grev Wedel sluttede med glødende Begejstring Venskabspagt med ham. Inden man vidste af det, var man inde paa et helt revolutionært Gebet: Frederik VI var umulig i Sverig. Der kunde ikke blive Tale om hans Valg der. Nej, Christian August var Manden. Men man vilde ikke rive ham bort fra Norge. Dette Rige burde skille sig fra Danmark og vælge Prinsen til Konge, saa vilde Sverig vælge den norske Konge til Tronfølger, og naar Carl af Södermanland, der først skulde gøres til svensk Konge, var død, saa vilde Christian August ogsaa blive Konge i Sverig. Wedel blev øjeblikkelig greben af Ideen, Svigerfaderen fulgte ham, og selv Rosenkrantz fandt sig ikke utiltalt af de Fremtidsbilleder, det oprømte Selskab oprullede. Hvis Sverig vilde slutte sig til Norge, naar dette tog Initiativet til Indførelsen af bedre Tilstande i Norden end de nærværende, saa kunde Danmark jo gøre akkurat det samme.

Christian August deltog ikke i disse Deliberationer. Naar han talte med Platen, var det kun om Kongens

Villighed til at lade sig vælge med en Konstitution. Han afviste ethvert Forsøg, Platen gjorde paa at faa ham ind paa de revolutionære Planer, man havde i Stockholm. Men den sidste eller næstsidste Dag, Platen var i Christiania, fik han dog Prinsen aflokket et Løfte om under visse Forhold at ville modtage Valg til svensk Tronfølger, hvilket Løfte han triumferende sendte Adlersparre.

Det havde sikkert været bedre, om Prinsen ikke havde ladet sig bevæge til at give det Tilsagn, Platen fik, men paa den anden Side maa det bemærkes, at der ikke laa noget graverende i Prinsens Forhold. Det var under et Middagsselskab paa Bogstad hos Peder Anker, at Platen lige i Afskedens Øjeblik fik Prinsen trukken ind i et Kabinet, hvor han, alene med ham, forelagde ham det Spørgsmaal, om han, naar Danmark ikke vilde forlade det russiske Parti, saa med Ro kunde se paa, at Sverig blev undertvunget af sit mægtige Naborige. Hertil svarede Prinsen nej, og det kom saa til en Erklæring fra hans Side om, at han, naar først Freden var sluttet, inden hvilken han overhovedet ikke turde udtale sig om Spørgsmaalet med Hensyn til Rusland, med Glæde skulde modtage Svenskernes Valg, hvis Kongen tillod det. Samtalen gjaldt, saavidt man kender den, egentlig ikke den nærværende Tid, og i hvert Fald indeholdt Prinsens Svar en afgjort Nægtelse af at ville være med til Adlersparres Planer; thi naar først Freden var sluttet mellem Danmark-Norge og Sverig, var de to førstnævnte Rigers Samværen jo traktatmæssig bestemt og Adlersparres Hensigt med hans Valg forebygget.

Imidlertid burde Prinsen som sagt næppe have ladet sig henrive til denne Udtalelse til Adlersparres Ven, og han har sikkert selv haft en Følelse deraf. Det

første Brev, han efter Sammenkomsten med Platen sendte Kongen, indeholder forblommede Vidnesbyrd om, at der var sket noget, han ikke udtaler sig om, og han omtalte sin Længsel efter den mundtlige Samtale, han endnu haabede paa. Derhos fandt han sig foranlediget til i dette Brev at forsikre Kongen, at han skulde leve og dø som en retskaffen Mand, tro mod de Pligter, han skyldte Konge og Fædreland.[1]) I det næste Brev bad han Kongen om at sende ham som Ambassadør ledsaget af to Politikere til den svenske Rigsdag. Derved mente han at faa en klar Stilling som Kongens Repræsentant. Frederik VI afslog dog denne Anmodning som alle Prinsens andre paa denne Tid.

Det mærkeligste ved hele denne Sag er dog, at Adlersparre kunde være tilfreds med det Løfte, Platen havde aflokket Prinsen i Christiania, da det jo gik hans Revolutionsplan imod. Men Forklaringen heraf er den, at baade Adlersparre og Platen stolede mere paa Wedel end paa Prinsen. Wedel havde under Sammenkomsten i Christiania betroet sin nye Dusbroder Platen, at Prinsens Tilbageholdenhed skrev sig fra Mangel paa Mod hos ham til at handle efter sin Overbevisning, og havde bedet ham om blot at faa ham valgt, da alt saa vilde gaa af sig selv. Adlersparre havde faaet det Indtryk, at det var Wedel, der skulde iværksætte Revolutionen og modtage ham, naar han efter Kongens Valg vendte tilbage til Norge med sine svenske Tropper for at komme ind i Riget. Derfor sendte han den norske Opstandsplan, som den blev besluttet i Stockholm, med en Løjtnant Forsell kun til Wedel og Darre, der ansaas for at være lige saa revo-

[1]) Frederik VI's fortrolige Brevveksling med Norge i Aaret 1809, S. 52.

lutionær som Wedel, men iøvrigt endnu opholdt sig hos Kong Frederik i Kjøbenhavn. Til Christian August bragte Forsell kun Udkastet til den nye Forfatning, om hvilken man ønskede en Erklæring fra Norge. Prinsen sendte imidlertid ifølge sit korrekte Standpunkt Udkastet til Kongen, hvem det angik.

Der blev nu imidlertid intet af Adlersparres Plan, som den var fastholdt og forberedt inden Stændernes Møde. Den gik helt i Stykker. Da Stænderne mødte, vilde de ikke modtage den Forfatning, Adlersparre havde været med til at tilvejebringe, og som han nu vilde have oktrojeret, heller ikke vilde de vælge Rigsforstanderen til Konge. De vilde nok opsige Kong Gustav og hans Æt Huldskab og Troskab, men derefter selv tage det suveræne Styr over Fædrelandets Anliggender, tilbyde Hertugen af Södermanland Rigsforstanderskabet, indtil en ny Grundlov var udarbejdet, og først derefter vælge en Konge, hvis nogen saadan overhovedet skulde haves.

Denne Stændernes Færd bragte Adlersparre til Fortvivlelse; thi Czaren havde, ked af, at det ikke blev til noget med de svenske Fredsforhandlinger, besluttet at ty til Krigens Midler igen, og General Schuwaloff rykkede i Nord- eller Vesterbotten paa ny mod Syd. Der var derhos begyndt at indløbe Svar paa de mange Henvendelser, der vare rettede til Kejser Napoleon. Da det var blevet bekendt, at Kejseren havde forladt Paris for at begive sig til Hæren, var der efterhaanden udsendt ikke mindre end tre nye Sendebud, der skulde opsøge Kejseren paa selve Krigsskuepladsen. De ankomne Indberetninger meldte det samme, som Napoleon ogsaa havde meddelt Danmark, at han for Øjeblikket ikke kunde blande sig i Sverigs Anliggender, men maatte henvise den svenske Regering til Rusland og

til Czarens Højmodighed. Som Sagerne stod, var det paa høje Tid, at Sverig tog Kampen med Rusland op, og at Norge kom med, som Adlersparres Plan gik ud paa.

Baade han og Hertugen af Södermanland vilde nedlægge deres Poster paa Grund af Stændernes Optræden og den sidstnævnte træde tilbage i Privatlivet. Men saa lykkedes det Mellemmænd, især Skjöldebrand, at faa dem til at bøje sig og anerkende Stændernes suveræne Magt og Stilling.

Nu skete alt det, Stænderne havde besluttet. Der begyndtes forfra paa en Grundlov og tillige paa Overvejelser om Konge- og Tronfølgervalg. Rigsdagen blev helt fransksindet og var ikke en nordisk Union imod. Grev Ruuth og flere betydelige Mænd, ogsaa Macklean, var stemt for Frederik VI's Valg, men det til Dels sammen med en Stemning for Kong Gustavs Søn, som man vilde have gift med Kong Frederiks Datter Vilhelmine. Sympatien for Prins Gustav var ikke ringe, ogsaa i andre Partier end det skaanske. Imidlertid tog Platen Christian Augusts Kandidatur i sin Haand. Hemmelige Breve, som Grev Wedel i Norge sendte sin ubeskrivelig kære Broder (Platen) men som næppe var andet end Eftervirkninger af den revolutionære Rus i Christiania, bidrog til at vække fejlagtige Forestillinger baade om Christian August og Brevskriveren, og Adlersparres Plan med Hensyn til Norge og Christian Augusts Valg vandt derfor Billigelse af Rigsdagens Flertal. Adlersparre troede i den Grad, at Christian August var hans Mand, at han kunde bevæges til straks, uden at være valgt, at rykke Svenskerne til Hjælp imod Russerne med den norske Hær.

For Christian August i Christiania var hele denne Tid meget pinlig. Han førte sin Kommando fuldkommen korrekt og taktfuldt. Selv Kaas, som var kommen til Christiania, meldte Kongen, at ingen i Byen talte om andet end Kongens Valg, og at Prinsen med Iver arbejdede derpaa. Kongen bevarede ogsaa sin Tillid til ham, sendte ham saaledes det modtagne Forfatningsudkast, som imidlertid var kasseret af Stænderne i Stockholm, tilbage med den Erklæring, at han med den Konstitution vilde modtage Sverigs Trone. Han tillod ogsaa, at Vaabenstilstanden, han ikke vilde give ny officiel Form, blev i Kraft indtil videre, hvad Darre paa Tilbagevejen fra Sjælland underrettede de svenske Befalingsmænd om.

Men hvad skulde Enden blive paa alt dette?

Naar Kongen absolut lige over for Offentligheden vilde staa uden for alt det, der var begyndt i Norge, medens han, som Prinsen mente, var Skyld i, at hans Stedfortræder i Norge for Verdens Øjne kom til at staa i et Ulydigheds Forhold til ham, kunde Prinsen saa føre denne Komedie til Ende, erklære Norge for uafhængigt, ile de Svenske til Hjælp og til sidst, naar de politiske Forhold vare forandrede, lægge den vundne svenske Krone for Kongens Fødder som erhvervet i hans Tjeneste? Christian August har gjort sig Rede for, at dette egentligt var den korrekte Konsekvens af den nærværende underlige Situation, og han har sikkert nok baade med Wedel og Darre anstillet Betragtninger om, hvad der saa kunde udrettes, men han forfulgte dog ikke Tanken med Alvor, som en Efterfølger af ham i en senere Periode. Derimod kom han til en anden mere jævn og ligefrem Beslutning; thi han mente, at naar han kunde faa sit Valg knyttet til den Betingelse, at han kun modtog det, naar Freden var

sluttet og Kongen tillod det, da kunde han ikke for Norges, for Kongens og for Nordens Skyld forsvare at lade den nuværende Situation slippe sig ud af Hænderne. Han vilde saa med Kongens Tilladelse modtage Kaldet for at holde den svenske Krone til Kongens eller det oldenburgske Huses Haand, indtil enten Kongen eller hans Efterfølger turde eller kunde træde ind i hans Plads. Dette var det Standpunkt, han, den enlige og barnløse Mand, fastholdt til sin Død, og som var Anledning til de Erklæringer, han nu afgav til den svenske Regering gennem Posse om Betingelserne for hans Valg og til Kong Frederik under Brevvekslingen med denne.

Men paa samme Tid, Christian August saaledes henvendte sig til Kongen og bad om hans Samtykke til, hvis det skulde vise sig ganske umuligt at faa Kongen valgt, at han saa modtog Valget som en Forberedelse til Nordens Forening, til hvilket store Øjemeds Opnaaelse han altid vilde være beredt til ethvert Offer, gjorde han et sidste Forsøg paa at faa Kongen med ind i Forholdet til Sverig. Han foreslog nemlig, da Adlersparre ved Oberst Posse bad ham om at rykke Svenskerne til Hjælp, at Indfaldet skete under den Maske, at den norske Hær officielt rykkede ind som Ruslands Allierede under Kong Frederik VI's Banner, men hemmelig kom som Sverigs Ven og Hjælper. Den norske Hær skulde besætte saa stor en Del af det nordlige Sverig som muligt, da den ene Allierede respekterer det Land, der er besat af den anden, og Russernes Indfald derved kunde standses. Hæren skulde okkupere Landet i Frederik VI's Navn, men aabne sine Rækker for svenske Mænd. Disse skulde vel sværge Frederik VI Troskabsed, men — o. s. v.

Posse smagte paa dette Forslag, som han ikke rigtig

syntes om. Hvad Frederik VI sagde dertil, skulle vi snart høre; thi han var nu bleven ked af Agitationen paa Sverig og var i Færd med at forandre alle Signaler.

Men inden vi meddele dette, maa vi først begive os til Sverig, hvor der var foregaaet store Ting. Rigsdagen var bleven færdig med sit Lovgivningsarbejde. Den 5. Juni vedtoges den berømte Grundlov af 1809, som blev underskreven Dagen efter, hvilken Dag Hertug Carl af Södermanland proklameredes til Konge under Navnet Carl XIII. Denne valgte derefter den første Regering efter den nye Grundlov, bestaaende af 2 Ministre, nemlig Trolle-Wachtmeister og Udenrigsminister Engestrøm, 6 Statsraader, hvoraf Rosenblad, Lagerbjelke, Essen og Adlersparre kom fra den gamle Regering, medens den lærde Digter Adlerbeth og Platen vare nye. Til Hofkansler valgtes den unge Wetterstedt og til Statssekretærer en Del Mænd, der senere ombyttedes med andre, vi komme til at beskæftige os med.

Sverigs Stilling var baade i det indre og udadtil forbedret. Det russiske Angreb var ikke kommet længere end til det sydlige Vesterbotten, hvor General Schuwaloff havde sluttet Stilstand med Døbeln. Hele det øvrige Sverig var beskyttet af den engelske Flaade, der var kommen til Øresund og Østersøen og hjalp med til, at Krigen i det nordlige ikke længe efter under General Wrede forvandledes til et Sejrstog mod Nord. Til Rusland afgik som Fredsforhandlere Feltmarechal Stedingk og Oberst Skjöldebrand, hvilke i Frederikshamn skulde have en Sammenkomst med den russiske Kansler Grev Romanzoff og Alopæus.

Ved Rigsdagen i Stockholm stod kun Tronfølgervalget tilbage. Meningerne stod skarpt mod hver-

andre. En Union med Danmark og Norge var ogsaa med i Debatten; men Frederik VI vilde ikke længer være med.

Omslaget hos Kongen var alt sket dengang, Rusland havde tyet til Krigens Midler igen, og han havde hørt, hvad man i Rusland og Sverig sagde om Prins Christian Augusts Holdning. Da havde han alt forberedt denne paa en anden fornøden Politik. Men Omslaget blev først fuldkomment, da Kongen havde faaet Efterretning om, at Kejser Napoleon var bleven Herre over Wien ved Kapitulation. Da tvivlede han ikke om, at Napoleon paa ny vilde blive Europas ubestridte Behersker, og at alt maatte vende tilbage i Norden til Tilstandene før Krigen. Da sendte han Christian August Ordre til at opsige Vaabenstilstanden, saa snart Russerne rykkede ind i Sverig, at tage Gøteborg og Partiet af Sverig indtil Götaelven. Kongen tænkte nu ikke længer paa Kronen i Sverig; han var ked af Svenskerne, af dette vanskelige og „poliske" Folk, der, som han skrev til Kaas, gav alle Haab om deres Trone, men dog disponerede over den efter eget Tykke. Alt maatte nu vende tilbage til Aftalerne fra Erfurt, til Götalandet eller andre Erobringer. Og han klyngede sig glad til dette Haab; thi han havde faaet Tak og Ros af den store Kejser. Hans Tropper i Holsten havde været ude af Riget i Anledning af Schills Opstand. De havde besat Lybæk og Ratzeburg, marcherede nu mod Stralsund sammen med franske. Kunde han vinde en bedre Position her ved Monarkiets Sydgrænse, vilde han sætte mere Pris paa det end paa svensk Land.

Da han nu modtog Brevene fra Christian August om Sammenkomsten med Posse, skrev han i Anledning af Tronfølgervalget følgende: „Som den, der i mange

Aar har kendt Dem, som den, De fra Barndommen af har betragtet som Deres Ven, og som aldrig har skuffet Dem, siger jeg Dem, at de Svenske ville bedrage Dem. De vil holde Dem til at sidde stille, medens Russerne angribe". Angaaende det øvrige, Prinsen havde skrevet, manede han ham til streng Opfyldelse af de Ordrer, han havde faaet, dem, der angik Gøteborgs Erobring p. p. Da der nu kom et nyt Brev fra Christian August, i hvilket han, efter at have modtaget Kongens Ordre, endnu holdt paa, at saa stor en Del af Sverig som muligt besattes paa den af ham foreslaaede Maade, og han tillige gjorde opmærksom paa, hvorledes hans Stilling, som Kongen selv havde bemærket, fordrede, at det meste maatte overlades til hans Konduite, blev Kongen vred og sendte ham et i Kontoret udfærdiget strengt Tjenestebrev, der begyndte saaledes:

„Jeg maa befrygte, at De aldeles ej forstaar de af mig givne Befalinger. Til den Ende giver jeg Dem følgende Forskrift:

a) Saa snart De erfarer, at Russerne ere indrykkede, tager De følgende af Sverigs Grænser og Provinser i Besiddelse, nemlig Bohuslehn, Gøteborg, Wenersborg, Carlstad og Klaraelven.

b) De kan stole paa min Bistand, dersom det blot er mig muligt.

c) Dette gøres efter min Befaling og som Allieret af Rusland. Conjunktivt med de Svenske kan dette aldrig ske, da det involverer en Urimelighed, siden de ere vore Fjender.

Dersom Deres Durchlauchtighed endnu ej forstaar min Mening eller kan udføre den, saa har De uopholdelig at rejse herhid paa det, at jeg kan afgøre det mundtlig med Dem, som min Pen har været for svag til at tydeliggøre for Dem".

Tillige bad Kongen Kaas om at indvirke paa Prinsen. Han havde nogle Dage før skrevet til denne sin Tillidsmand i Norge: „Jeg gyser ved den Tanke, at jeg for min Æres og Landets Tarvs Skyld skulde være nødsaget til at tage Mesurer imod dem, jeg agter, for at bevæge disse til Ensformighed i Handlingerne med mig“.

Christian August indsaa nu, at det var Alvor med Frontforandringen, og at der ikke var andet at gøre, end at føje sig. Men kunde det ske? Var et Angreb paa Sverig alene fra Norge af muligt, især nu, da Sverig var dækket mod Rusland og ikke havde andre russiske Korps at trækkes med end det, der Nord om den bottniske Bugt var kommet ind i Vesterbotten? Og hvad vilde Følgen blive, hvis Svenskerne, irriterede over den pludselige Opgivelse af den forsonligere Stilling i Norge, sendte de mange disponible Tropper, det havde i det sydlige og det indre mod Norge? Dette Rige havde med Hensyn til Samkvem haft en forholdsvis god Tid i dette Aar. Den engelske Blokade havde ikke været streng, maaske paa Grund af det Adlersparreske Partis Indvirkning paa Englands Gesandt i Stockholm, men der var dog kun kommet ringe Forsyning, og Hærens Udrustning var lidet lovende. Christian August indkaldte dog nu Hæren, forlangte blot Oplysning af Kongen om, naar han skulde betragte Russerne for indfaldne i Sverig; thi endnu vare de ikke komne længere end til Umeå. Nogen Kooperation med dem var paa Grund af Afstandene ikke mulig. Svenskerne stod ved Hernøsand.

Der blev nu virkelig truffet Angrebsforberedelser i Norge. Christian August forfattede den Proklamation, han vilde udstede ved Indfaldet i Sverig. Og for at skaffe Norge Levnedsmidler, sluttede Regeringskommis-

sionen Overenskomst med et anset Købmandshus om Tilførsel af Levnedsmidler ved neutrale amerikanske Skibe.

Dette var et helt nyt Middel til at blive provianteret, som opdukkede paa denne Tid og blev grebet af Norge. Det forholdt sig dermed saaledes. De nordamerikanske Fristater havde under Straf af Konfiskation forbudt deres Skibe at besejle Europa under de indtraadte lovløse Skibsfartsforhold der, og med samme Straf vare de Skibe truede, som ikke vendte hjem inden en vis given Frist. Da der nu var en Mængde Skibe, som ikke iagttog denne Frist eller kunde efterkomme den, fandtes der i de europæiske Farvande en Del amerikanske Skibe, som ikke turde vende hjem og vare som hjemløse. Men dem kom en engelsk Lov til Gode, der tilstod ethvert neutralt Skib Beskyttelse paa Havet, naar det anløb en engelsk Havn og der indtog et bestemt mindre Kvantum af engelske Varer samt betalte en fastsat Afgift. Kvitteringen for denne Afgift fik de saa i Form af et Licencebrev, der sikrede dem mod Opbringelse af engelske Krydsere. Denne amerikanske Trafik var som en himmelfalden Hjælp i Nøden. Christian August fik Kongens Tilladelse til at benytte den og til at forsyne disse Skibe ogsaa med norske Licencebreve, som Kongen befalede alle Krigsfartøjer og Kapere at respektere i begge Riger.

Situationen blev nu atter krigersk i Norge som i Danmark. Frederik VI befalede General Krogh i det nordlige straks at sende et lille Korps ind i Sverig for at søge Forbindelse med Russerne, og Christian August fik Anvisning paa at rykke ind, naar Russerne gik fra Umeå Syd paa.

Ved disse Befalinger, som Kongen meldte Kabinettet i St. Petersborg, var atter Forholdet til Rusland kom-

met i Lave. Da Stedingk og Skjöldebrand vare paa Vej til Frederikshamn for at have en Samtale (Konference) med den russiske Rigskansler og hans Ledsager, vilde Regeringen i den russiske Hovedstad lægge Kraft i Krigen for at indvirke paa Sverigs Villighed til virkelige Fredsforhandlinger. Den bad da ogsaa Kong Frederik at lægge nogen Kraft i Hjælpen fra Norge. Og Kongen var villig som altid til, hvad Rusland ønskede. Han søgte nu i alle Retninger at komme op paa Siden af Rusland i Forholdet til Sverig. Han ønskede at være med i Fredsforhandlingerne, hvis Sæde bestemtes til Viborg i Finland, og sendte i det Øjemed gennem Bernstorff Blome den fornødne Instruks, som han ogsaa lod den franske Gesandt i Kjøbenhavn se. Som Gengæld for de Ydelser, der lovedes, vilde Kongen nu atter have det vestlige og sydlige Sverig, dog i en Udstrækning, større end før. Blome fik Befaling til at forlange alt det Land, der laa Syd for en Linie, trukken fra det Sted, hvor Klaraelven træder ud af Norge, tværs igennem Sverig til Østersøen. Fordringen vakte Forfærdelse i St. Petersborg, da den passede saa slet til, hvad der hidtil var præsteret, men Blome fik Befaling til at hævde Fordringen og kun vige Skridt for Skridt fra dens fulde Opfyldelse til mindre Omraader. Maatte han til sidst indskrænke sig til kun at forlange de gamle Provinser, skulde han gøre opmærksom paa, at Regeringen vilde sætte uendelig langt større Pris paa en Landudvidelse i Syd, i Egnen mellem Elben og Østersøen, hvis Rusland kunde skaffe den ved sin franske Allierede.

Der blev nu ikke Anledning for Christian August til at rykke ind efter de erholdte Befalinger; thi det blev ikke til noget alvorligt med den russiske Fremrykning. Svenskerne holdt Stillingen Syd for Umeå

ved Øreelven. Den svenske Hær forøgedes, og man forberedte i Forening med svenske Krigsskibe under Overadmiral Puke de Landstigninger i Fjendens Ryg, som førte til den russiske Hærs Tilbagetog.

Men nu var det, at Kongen gik bort fra sine egne Ordrer og vilde have et Angreb straks. Om det kom af en Opfordring fra Ruslands Side til i Anledning af de gjorte Fordringer dog endelig at gøre en Erobring, eller det blot foranledigedes af et Raad fra Kaas's Side — nok sagt: Den 14. Juli befalede Kongen Christian August, hvis ingen fysiske Hindringer gjorde det umuligt, da at rykke ind, bemestre sig Gøteborg og al den engelske Ejendom der, samt derefter at besætte Landet til Wenersborg og Klaraelven.

Det var paa den Tid, at Christian Augusts Valg førtes igennem i Stockholm. Det hemmelige Udvalg havde anbefalet det, Kongen den 12. Juli proponeret det, og derefter var det glat gaaet igennem hos Bønderne, medens de andre Stænder havde Betænkeligheder ved at følge disses Eksempel. Men den 18. Juli var Valget dog efter stor Meningskamp ført igennem paa Rigsdagen.

Da Kongens ovennævnte Ordre kom til Christian August den 21. Juli, var ikke blot denne valgt til svensk Tronfølger, men Adlersparre, nu Statsraad, var paa Vej til Norge med den wärmlandske Afdeling for at rykke ind i det forjættede Land.

Hvis Christian August havde villet fremme Sverigs Ønske, kunde han have ladet sine Tropper i Henhold til Kongens Ordre besætte Gøteborg og Klaraelven. Adlersparre vilde have kaldt Tropper fra Skaane og det indre Sverig til sit alt forud i Styrke Christian Augusts jævnbyrdige Korps. I Verdens Øjne vilde da den Kapitulation, som Prinsen eller Wedel afsluttede med

Adlersparre, tage sig ud som en af Begivenhederne medført ganske selvfølgelig Ting.

Men Christian August vilde ikke handle saaledes. Han vilde udføre sin Pligt mod Konge og Land, hvilket var at gøre opmærksom paa, hvilket selvmorderisk Foretagende et Indfald alene fra Norge med de 7—8000 Mand, som han havde til Raadighed, var under alle og da især under de nærværende Omstændigheder. Han gjorde dette varmt og indtrængende, støttende sig til sin naturlige Ret til, inden han lystrede en saadan Ordre, at gøre Kongen bekendt med de Betænkeligheder, han havde ved at udføre den.

Inden disse Breve vare begyndte at indløbe i Kjøbenhavn, var Stillingen bleven en hel ny derved, at Kongen havde erfaret Christian Augusts Valg og hans Svar derpaa. Det kunde selvfølgelig ikke godt falde Prinsen ind at afslaa Valget, men han havde med megen Takt blot meddelt Adlersparre, at det var ham umuligt, saa længe den nuværende Stilling varede, og uden Kongens, hans Herres, Tilladelse at antage noget, endog det mest hædrende og for ham smigrende Tilbud. Dette mente Kong Frederik at kunne optage som et Afslag, takkede ham derfor i store Ord over det Offer, han bragte, og udnævnte ham som Belønning til Feltmarechal og Statholder i Norge.[1]) Men samtidigt udnævnte han sin Svoger, Prins Frederik af Hessen, til kommanderende General under ham. Thi Angrebet, skrev han, skulde udføres; han vilde blot skaane Prinsen for at stride personligt mod Mænd, der havde bevist ham saa stor Tiltro.

---

[1]) Til Kaas skrev Kongen dog: Ved hans Udnævnelse vindes: 1) at han ej kan modtage det gjorte Tilbud. 2) o. s. v.

Hvis Prinsen havde villet skaffe Sverig Norge, da vare Kortene nu lagte saaledes til Rette for ham, at ingen kunde have gjort det bedre. Han kunde have ladet Svenskerne opnaa deres Maal blot ved at forholde sig passiv og lydig i den nye Stilling, der blev ham given. Kongen bestemte endog, at Frederik af Hessen i det Øjeblik, han var kommet ind paa svensk Grund, ikke skulde staa under Statholderen, men under Kongen, som fra Sjælland vilde dirigere Operationerne.

Men Prinsen vilde ikke gaa ind paa dette. Han vilde opretholde sin Kommando og redde Norge for Kongen, trods dennes ufornuftige Anordninger. Dette ansaa han for sin Pligt, og den vilde han ikke svigte. Kunde Sverig, kunde Europa, skrev han i et Brev til Adlersparre, have Tillid til en Mand, som glemte de Pligter, han havde mod sit Fædreland, eller opofrede dem for egennyttige Maal? Han vilde blive paa sin Post og bruge den Magt, han besad, om han end fra begge Sider vilde blive betragtet som en Forræder, fordi han kun fulgte sin egen Samvittighed.

Den Tid, der nu begyndte for Christian August, var den pinligste i hans Liv. Striden med Kaas begyndte nu. Han maatte fægte med Kongen for sin Opfattelse og paa samme Tid holde Wedel til Orden. Dernæst rejste der sig i Sverig en truende Bevægelse mod hans Valg, fordi man troede sig ført bag Lyset af ham, og Kaas havde Sammenkomster med Armfelt, der var enroleret i en under Dannelse værende Kontrarevolution. Christian August var et Bytte for Sjælslidelser, der holdt hans Øjne vaagne om Nætterne og undergravede hans Sundhed. Men han stod Stormen igennem med urokkelig fast Holdning. Den kgl. Angrebsordre lykkedes det ham dog først at faa afpareret, da han havde faaet

Frederik af Hessen og Kaas til at gaa ind paa, at et Angreb var fysisk umuligt, naar dets Maal paa Grund af faktiske Hindringer, der mødte det, ikke var opnaaeligt. Til sidst fik han Kaas selv til at rejse til Kjøbenhavn for at forklare Kongen det.

Saaledes holdt nu Situationen sig, indtil Krigen stundede til sin Slutning ved Tilnærmelser mellem Sverig og Rusland.

Czaren tabte efterhaanden al Tillid til Frederik VI, da der trods alle Løfter bag efter de famøse Luftballoner ikke kom andet end en Flok Trøndere ind i Sverig. Men den kjøbenhavnske Regerings Optræden i den forløbne Sommer under Maskepiet mellem Nordmændene og Svenskerne var særlig egnet til at sætte Kabinettet i St Petersborg i stigende Forundring.

Da Kongen i Juli Maaned havde faaet Melding fra Christian August om, at Frifolkene vare indkaldte, lod han straks Bernstorff underrette Rusland om, hvad der forberedtes, og noget efter — den 15. Juli — meldtes det i St. Petersborg, at Kongen paa en positiv Maade havde befalet Christian August at aabne Felttoget og at tage Gøteborg. Christian Bernstorff var derhos saa uforsigtig, da han en Dag ikke modtog den norske Postsæk gennem Sverig, og han antog, det maatte hidrøre fra det aabnede Felttog, at meddele sit Haab derom i St. Petersborg.

Alt dette forekom det russiske Kabinet besynderligt, da det ikke kunde tvivle om, at de Efterretninger, det fik fra Sverig om Freden med Norge, vare rigtige. Der kom kun det lille Indfald fra Trondhjem, som vi have set Krogh faa Ordre til, men dette sluttede med en Overenskomst mellem Döbeln og den norske Fører, som derefter gik tilbage til Norge med sine Folk.

Men værre var dog næsten, hvad der kom fra Kjøbenhavn angaaende Christian Augusts Forhold til Tronfølgervalget. Kongen lod stadig melde, at Prinsen ikke laante Øre til den svenske Proposition, og da han var bleven valgt, meldtes det, at han havde afslaaet Tilbudet, og at Kongen til Belønning havde udnævnt ham til Feltmarechal og Statholder i Norge. Men samtidigt fik den russiske Regering at vide fra Sverig, at Prinsen havde erklæret sig beredt til at modtage Valget, saa snart Freden var sluttet.

Hvis disse Meldinger fra Kjøbenhavn ikke vare beregnede paa at føre Rusland bag Lyset, røbede de, at Frederik VI ikke havde Magt over Norge eller over sin Statholder der. Og i den Anledning hæftede Kabinettet sin Opmærksomhed paa en lille Tildragelse, der fortaltes i Sverig og derfra kom til den russiske Regerings Kundskab, nemlig den, at Trønderne havde nægtet Lydighed, da deres Officerer vilde føre dem ind i Sverig. Den russiske Regering udbad sig den kjøbenhavnske Regerings Erklæring om denne Sag og fik ogsaa Forklaringen. Det var ikke af Sympati for Sverig, at Lydighed var nægtet. Det var overhovedet kun nogle enkelte, som ikke vilde over Grænsen, og det var nogle i det lille Korps indlemmede Landeværnsfolk, som ifølge et bestaaende Reskript af 1741 kun maatte bruges i Landet selv. Da de ved Magt vare førte over Grænsen, fulgte de Trop med de andre, saa deres Opførsel ved Grænsen kun var at betragte som en ikke umotiveret Protest, de havde nedlagt. I St. Petersborg lagde man i Forklaringen kun Mærke til, at Faktum ikke benægtedes, saa man antog, det forholdt sig, som Svenskerne sagde.

Den russiske Regering kom til at overveje, om Czarriget egentlig kunde være tjent med en saa svag og

upaalidelig Allieret, som Frederik VI var under de tilstedeværende Forhold, om man ikke heller burde tilfredsstille Sverig og Norge, naar de ønskede at være sammen, og derved skabe en taknemmelig og venskabeligsindet Nabomagt, der kunde blive en bedre Allieret end Frederik VI, naar han ikke havde Magt over Norge. Satte Sverig saa stor en Pris paa Norge, at det endog under Krigen med Rusland havde tænkt mere paa Norge end paa Finland, og ønskede Norge i den Grad at blive svensk, som alt tydede paa, saa havde Rusland jo et udmærket Middel til at forsone Sverig med Tabet af Finland. Fra Frederik VI vilde der ikke kunne ventes Modstand. Tværtimod; Czarens Kabinet mente, at Kongens Samtykke med Lethed maatte kunne erhverves. Thi naar han, som han havde meldt Czaren, satte uendelig større Pris paa tyske end paa svenske Besiddelser, og saadanne let vare at skaffe, kunde det antages, at han vilde foretrække et ved Tilvækst i Syd forstørret Danmark fremfor de to Kongeriger, han ikke kunde faa til at gaa sammen.

Medens det russiske Kabinet gik ind paa Særforhandlinger med Sverig, hvilket Regeringen i Stockholm ønskede for ikke at faa Fred med Danmark ved samme Lejlighed, henvendte russiske Statsmænd, blandt hvilke dog ikke den russiske Rigskansler Romanzoff fandtes, sig fortroligt til svenske Politikere og Diplomater for at prøve, hvorledes de stillede sig til et sligt Program om Venskab mellem Sverig og Rusland paa Betingelse af, at Rusland lovede ved Lejlighed at anvende al sin Indflydelse paa at skaffe Sverig Norge. Det fandt imidlertid intetsteds villigt Øren. I de gammelsvenske Kredse var man altfor oprørt over Tabet af Finland til, at man kunde tænke paa, at det ikke blev generobret. Og ingen kunde finde sig i, at

Finland skulde afstaas med et Skin af Frivillighed, som om Sverig modtog Norge som Erstatning. Dette Rige skaffede man sig selv; hvorfor havde man ellers valgt Christian August. Man var villig til at erkende den Erobringens Ret, hvormed Rusland nu besad Finland, men ingen anden. Rusland skulde erkende Sverigs Ret igen, saa snart Krigslykken vendte sig til dettes Fordel.

Noget særligt politisk Venskab eller Forbund opnaaede Rusland derfor ikke; men Sverig opnaaede den Særfred, som det ønskede. Forhandlingerne mellem Stedingk og hans Ledsager Skjöldebrand paa den ene Side og den russiske Rigskansler og hans Ledsager paa den anden havde, som fortalt, i Begyndelsen kun Karakter af en Konference, der holdtes i Frederikshamn, før de egentlige Fredsforhandlinger begyndte paa det med Kabinettet i Kjøbenhavn aftalte rigtige Sted, Viborg. Men Konferencen gik over til Fredsforhandling, da de svenske Gesandter kunde bevise, at baade Kong Frederik og Kejser Napoleon havde tilbudt Sverig en Separatfred. Med Hensyn til denne Paastand forholdt det sig for Kong Frederiks Vedkommende saaledes, at Kongen dengang, han havde faaet Kundskab om Christian Augusts Valg, havde ladet Bernstorff udtale for den svenske Regering, hvor forbavset Kongen var over, at hans Samtykke ikke var indhentet forud, men at Kongen ikke desto mindre ikke blot var villig til at lade Prinsen rejse, saa snart Freden var sluttet, men at han endog vilde slutte denne hurtigst muligt, naar Sverig efterkom Ruslands Fordringer og med Hensyn til Danmark og Norge respekterede Status quo ante.

Dette Tilbud modtog den svenske Regering ikke, da den endnu satte Lid til en Revolution i Norge. Den gjorde kun den politiske Brug af Tilbudet, som

er nævnt, og det hjalp ikke, at Bernstorff tilmeldte den russiske Regering, at Kongen paa Grund af den Modtagelse, hans Tilbud havde faaet i Stockholm, tog det tilbage og atter ønskede at stille sig ved Ruslands Side. Da Blome fra St. Petersborg rejste til Konferencen for at deltage i den, blev han afvist.

Freden mellem Rusland og Sverig sluttedes dernæst i Frederikshamn den 17. Septbr. 1809. Kongen af Sverig frasagde sig for sig og sine Efterfølgere i Regeringen alle Rettigheder og Adkomster til Finland til Fordel for Czaren, som i Krigen havde erobret det fra Sverig ved Vaaben. Iøvrigt tillod Rusland, at Sverig kun tiltraadte Fastlandssystemet med nogle Modifikationer. Det forbeholdt sig saaledes Indførsel af Salt og Kolonialvarer.

Da der nu ogsaa fandt Fredsforhandlinger Sted i Paris, hvortil Essen og Lagerbjelke i det Øjemed vare sendte, truede det med, at Danmark og Norge skulde blive de eneste Stater, med hvilke Sverig ikke havde Fred. Og de sangvinske Revolutionsmænd i Stockholm benyttede Situationen til at foranstalte en hensynsløs Agitation i Norge. En stor Mængde Emissærer og deriblandt Officerer, som havde været i Fangenskab i Landet og derfor havde stiftet Bekendtskaber i Riget, gennemrejste Norge paa Kryds og tværs og fremstillede de store Fordele, Norge vilde have af at komme under Sverig. De lagde særlig Vægt paa, at Norge saa vilde slippe for Krigstjeneste og faa store Lettelser i Told og Skatter. Under Statsraad Platens Ægide samledes der derhos store Oplag af Kornvarer og andre Levnedsmidler i Gøteborg, hvilke skulde være en Belønning for Norge, naar det gjorde Revolution. Platen selv gav af sin og sin Families Formue 200,000 Daler til dette Foretagende, der dog ikke var af helt uegen-

nyttig Karakter, idet Kornet skulde komme Nordmændene til Gode gennem Salg til deres Købmænd.

Frederik VI ønskede nu intet mere end at faa Fred med Sverig paa Betingelsen Status quo ɔ: Norges fortsatte Forening med Danmark. Men han turde ikke gaa ind paa de Modifikationer, Sverig havde opnaaet af Rusland med Hensyn til Fastlandsspærringen. Hvad vilde Napoleon sige dertil? I Virkeligheden vakte disse Modifikationer stor Forundring i Paris. Der paafulgte en Diskussion om dem mellem Kabinetterne i St. Petersborg og Paris. Napoleon vilde ikke gaa ind paa dem. Derfor holdtes Forhandlingerne i Paris hen til Januar 1810, da Sverig erholdt Freden mod officiel Opgivelse af de i St. Petersborg erholdte Begunstigelser, men saa rigtignok som Vederlag for denne Indrømmelse fik svensk Pommern tilbagegivet.

Da Frederik VI i September vilde rejse til Kiel for at slaa sig til Ro der i nogen Tid, ønskede han inden sin Afrejse at gøre Sverig et Tilbud om Fred, men da han ikke turde slutte sig til den russiske Traktat, og Sverig ikke vilde bekræfte Status quo ante udtrykkeligt, raadede Bernstorff ham til at tilbyde en simpel Fred, en Traktat, som med Omgaaelse af alle Tvistepunkter blot bestemte en Tilbagevenden til Tilstanden før Krigen.

Et saadant Tilbud afgik, og derefter søgte Kongen for en Tid i Holsten Hvile for den aktuelle nordiske Politiks daglige Kvaler. I hans Sted overtog denne Gang den 23-aarige Prins Christian Frederik Kommandoen paa Sjælland, hvilket vi kun meddele for at faa Lejlighed til at sige, at den unge Prins i dette Aar var bleven skilt fra sin Gemalinde, der af Direktør Carsten Anker skulde føres til sit Hjemland, men i Stedet for fik Ophold i Horsens.

Feltmarechal Christian August var ganske kommen ud af Kongens Ledebaand. Han benyttede den Stilling som Statholder, Kongen havde givet ham, til at gennemføre, hvad Kongens Interesse, hans egen Ære og Norges Tarv bød ham. Før han rejste til Sverig, vilde han ikke blot vide Norges Forbindelse med Danmark sikret, men ogsaa Riget sat i en saadan Stilling, at de svenske Revolutionære ikke havde nogen Nødstilstand i Norge at operere med.

Det første, han lagde an paa, var at faa Adlersparres Korps fjernet fra Norges Grænser. Adlersparre havde efter sin Tilbagevenden paa Foranledning udladt sig med, at et eneste naadigt Ord fra Prinsen om, at Sverig intet risikerede fra hans Side, vilde være tilstrækkeligt til at skikke Soldaterne i Vesthæren til deres Hjem. Prinsen mindede Adlersparre om dette Ord eller lod det gøre; thi selv vilde han før Freden ikke modtage nogen af de svenske Regeringsmænd eller Emissærer. Derefter sluttedes der en Vaabenstilstand i Magnor den 14. September, hvortil Prinsen udbad sig Kongens Samtykke. Kongen gik selvfølgelig ind paa alt, hvad Prinsen forlangte i denne Tid, men ønskede dog Stilstanden begrænset ved en 4 à 5 Ugers Opsigelsesfrist. Vaabenstilstanden blev ogsaa redigeret i Overensstemmelse hermed, men de Kommanderende paa begge Sider af Grænsen forpligtede sig samtidigt til at hjempermittere alle deres Tropper med Undtagelse af, hvad der behøvedes til enkelte nødvendige Grænsevagter, og der blev fastsat et neutralt Bælte langs Grænsen, omfattende baade en Strimmel svensk og en lignende Strimmel norsk Land, paa hvilket ingen Troppesamlinger maatte finde Sted.

Da Christian August havde iværksat dette, opløste han sin Krigshær, lod Afdelingerne gaa til Garnisonerne og

hjemsende deres Folk med Undtagelse af, hvad Fredstjenesten fordrede. Adlersparre gjorde noget lignende, dog lidt paa Skrømt; thi han beholdt sin Hær i en Slags Krigsforfatning paa Roterne, saa han hurtigt kunde samle den igen, naar der blev Brug for den ved en Rejsning af Norge. Denne tilsyneladende Tilbagevenden til Fredstilstand vakte Glæde i hele Norge. De Afdelinger, som havde ligget ved Grænsen i $1^1/_2$ Aar siden April 1807, og de Soldater, som fra dem sendtes til deres Hjemstavn, hyldedes under Rejsen gennem Landet af Befolkningen, der mindedes, hvad de havde udført i 1808, og hvad de senere havde lidt. I Byerne holdtes der patriotiske Velkomstfester for dem.

Paa samme Tid søgte Prinsen ogsaa at give Norge dets Handelsfrihed tilbage samt Fred ved Kysterne i den Grad, det lod sig gøre. Den Handel af amerikanske Skibe, der var forsøgt, havde givet gode Resultater. De hjemløse amerikanske Skibe kastede sig i hele Sværme over Norge og bredte sig derefter Syd paa til Sverig og Danmark. Christian August mente, at hvad de kunde gøre, maatte norske Skibe ogsaa kunne være med til. De maatte kunne erhverve sig de samme Friheder som Amerikanerne. Engelske Licencer kunde erhverves paa samme Maade, Amerikanerne opnaaede dem paa. De vare endog at købe kontant i Gøteborg. Prinsen og Regeringskommissionen androg om Kongens Tilladelse til Benyttelse af engelske Licencer, og Kongen tillod ikke blot dette, men gik med en ubegrænset Villighed ind paa alt, hvad Prinsen og Kommissionen foreslog i den Retning, saa den fik Lov til selv at udstede Licencer, til at benytte svenske Skibe til at hente Korn i Holsten og Jylland o. s. v.

Det var nu i Norge, som om en hel ny lykkelig Tid var oprunden. Handelsskibene stod med svulmende Sejl ud af Christiania Fjord, medens amerikanske Skibe kom ind, fyldte med rig Last. Der kom atter Liv i alle Forretninger. Og under det rejste Christian August rundt til Garnisonerne, hvor han for Fronten af hver Afdeling overleverede sin Kommando over den norske Hær til Frederik af Hessen under patriotiske Leveraab for Kongen. Dette skete nemlig efter Vaabenstilstandens Indtræden.

At Adlersparre og Platens Tilhængere og Kongen i Stockholm under disse Omstændigheder kunde fastholde Troen paa og daglig vente paa en Rejsning i Norge og de svenske Troppers Indmarch i Riget, maa forundre. Men Wedel troede, at Prinsen vilde sætte det, han flere Gange havde skildret som muligt og nyttigt, hvis Kongen tillod det, i Værk nu uden Kongens Tilladelse. Han gik lige over for Svenskerne i Borgen for Prinsens Tænkemaade og viste sig personlig saa begejstret for Sagen, at de vedblivende mente, at Wedel var den Mand, de mest kunde stole paa. Og det er nu vist, at han mere og mere gik op i Tanken om Norges Tilslutning til Sverig uden Hensyn til Danmark, som senere kunde slutte sig til Foreningen, naar det blev modent dertil. Han var i Grunden uenig med Svenskerne om Planen; han vilde saaledes ikke have den sidst vedtagne Grundlov indført i Norge; thi den passede ikke der og var ikke frisindet nok. Han vilde have en anden og helt norsk Grundlov i Norge, han vilde heller ikke have svenske Tropper ind i Norge. Men det satte han sig ud over foreløbig. Kom Sagen blot i Gang, haabede han vel nok at kunne indvirke paa dens Udvikling og Afslutning.

Sagen kom nu imidlertid ikke i Gang. Man ventede forgæves i Sverig paa Revolutionen hele August og September; da begyndte man at blive utaalmodig i Naboriget. De gammelsvenske Partier mente, at Sverig var holdt for Nar; der dannedes Ligaer imod Christian Augusts Valg; en saadan, i hvilken Armfelt var med, søgte Forbindelse med Kaas til Fordel for den alt omtalte Plan om et Ægteskab mellem Prins Gustav og Kong Frederiks Datter Vilhelmine og en dertil knyttet Forandring af Tronfølgeloven. Andre, som Platen, mente, at Planen med Hensyn til Norge maatte opsættes, naar den ikke var udført, inden Forhandlingerne med Frankrig begyndte.

Følgen af alt dette blev, at de, som ønskede Christian Augusts Valg opretholdt, i Oktober bleve enige om Nødvendigheden af at faa ham til Sverig, og da han ikke officielt vilde modtage Valget før Freden, at faa denne sluttet med Danmark.

Adlersparre maatte slutte sig til den almindelige Mening, hvad han gjorde med et let Hjerte, da han nu var kommen til den Overbevisning, at Christian Augusts Bortfjernelse endog var Betingelsen for Revolutionen i Norge. Han oplivedes ved Tanken om, at Opstanden i Norge maaske vilde begynde i samme Øjeblik, Prinsen forlod Landet; thi han havde faaet Nys om en Plan, hvorefter Prinsen skulde udraabes til Konge, naar han tog Afsked med sit Regiment paa Frederikshalds Torv. Der skulde indbydes svenske Officerer i stort Tal og Beboere fra den svenske Grænseegn til at overvære denne Handling. Efter Udraabningen skulde de norske og svenske Officerer falde i hinandens Arme, de Borgerlige følge Eksemplet, Bevægelsen dernæst forplante sig til Grænseegnen Nord

paa og de svenske Tropper indbydes til at blande sig i det hjertelige Optrin.

Hvor frydefuldt maatte det ikke være for Adlersparre at tænke sig Fortsættelsen: Han og hans Korps Side om Side med de norske Grænsetropper begyndende et Sejrstog ind i Norge paa samme Tid, Norges Konge drog mod Stockholm.

Skulde man tro, at der laa noget virkeligt til Grund for, hvad der var betroet Adlersparre? Det gjorde der dog paa en Maade. Der har eksisteret et Projekt som dette, efter Sigende endog forfattet i Prinsens Stab, og Divisionsadjudant J. H. Holst, der efter Darres Død i Oktober kom til at staa Prinsen nær og fulgte ham til Sverig, beskyldtes for at have foretaget nogle indledende Skridt til Projektets Udførelse i Frederikshald. Det hele blev dog hurtig til intet, fordi Prinsen ikke vilde vide noget af disse Anstalter at sige. Wedel, som, hvorledes man end vil forklare sig det, var med i det paatænkte, vedblev dog længe efter, at Projektet var begravet, at indgive sine svenske Venner Forhaabninger om, at noget i Planens Aand alligevel maaske kunde finde Sted.[1])

Følgen af den Beslutning, man i Oktober var kommen til i Stockholm, blev, at det meldtes til Regeringen i Kjøbenhavn, at Forhandlingerne om en Fred kunde begynde, naar som helst det skulde være, naar Kongen blot vilde sende sin Underhandler til Jönköping, et Sted, som den stockholmske Regering kun foreslog, fordi det laa midt imellem begge Regeringers Sæde.

Kongen opsatte Modtagelsen af denne Indbydelse, til han var kommen tilbage til Kjøbenhavn. Han vilde

[1]) Oplysninger herom findes i Yngvar Nielsens Værk: Lensgreve J. C. H. Wedel Jarlsberg. Se f. Eks. I, S. 326.

nemlig først vide, hvorledes Napoleon stillede sig til Freden i Frederikshamn.

Hjemkomsten skete først den 31. Oktober, hvilken Dag et stort højtideligt Indtog var sat i Scene, fordi Dronningen efter $4^1/_2$ Aars Ophold i Kiel flyttede til Kjøbenhavn. Den 3. November udfærdigedes Instruktion for Niels Rosenkrantz, der sammen med Baron Selby dernæst begav sig til Jönköping, hvor den svenske Afsending, Adlerberg, ventede dem, og den 10. December underskreves dernæst Freden.

Der blev i denne Traktat ikke talt om Status quo, heller ikke givet nogen gensidig Garanti for Besiddelserne, uden for saa vidt en saadan maaske fandtes i tidligere Traktater, som ved denne Fredsslutning bekræftedes paa ny. Derimod sluttedes den — altsaa dog under Forudsætning af Status quo ante — imellem Kongen af Danmark og Norge og Kongen af Sverig og bestemte, at der skulde være Fred, intimt Venskab og godt Naboskab mellem Kongerne og deres Stater. Ellers indeholdt Traktaten kun nogle Regler for Postgangen gennem Sverig mellem Norge og Danmark og i en hemmelig Artikel en Forpligtelse, som Kongen af Sverig paatog sig, til ikke at lade Krigsskibe eller Kapere, som tilhørte en Nation, som var i Krig med Danmark eller Norge, nærme sig den svenske Kyst inden for Kanonskuds Afstand.

Krigens Udbytte var saaledes kun det, at Sverig fik en Tronfølger af det dansk-norske Kongehus med Kongens Samtykke og uden Forandring i Nordens statslige Forhold. Det var aftalt mellem Kongen og Prinsen, at han skulde afrejse direkte fra Norge, naar han fra Jönköping af dem, som dertil vare beordrede, havde faaet Underretning om Fredens Afslutning. Oprindelig havde Prinsen ønsket det anderledes; han

vilde have opvartet Kongen og tiltraadt sin Rejse fra Kongens Residensstad, men den svenske Regering eller rettere den svenske Konge, der i den Sag handlede efter Adlersparres Raad, ønskede, at han blev borte fra Kjøbenhavn, og Kong Frederik bad ham føje sig efter sin fremtidige Konges Ønsker, idet han sendte ham den fornødne Afsked fra dansk-norsk Tjeneste, samt et Storkommandørkors til Brug, naar Prinsen selv fandt Tiden inde til at afklæde sig sin tidligere Stilling. Tillige sendte han ham en ønsket Sum Penge til Rejseudgifter.

Der viste sig ikke Spor af Oprørstendenser i Norge i Tiden derefter. En svensk Opstand der var overhovedet ganske umulig.

Da Tiden var kommen dertil, at Prinsen kunde have en Sammenkomst med Adlersparre — det var i Midten af December — havde han en saadan i Kongsvinger med den bekendte Revolutionshøvding. Sammenkomstens Maal var nærmest nogle Aftaler, den svenske Regering ønskede med Hensyn til Prinsens Rejse til Stockholm og nogle dermed i Forbindelse staaende Spørgsmaal, som hans Adoption af den svenske Konge og en Forandring af hans Navn til Carl August. Men Talen kom ogsaa hen paa politiske Materier, og paa dette Gebet var Christian August ikke, som Wedel havde skildret ham. Han erklærede sig for den ivrige Tilhænger af den nordiske Idé, han altid havde været. De tre nordiske Riger skulde gaa sammen, sagde han, de havde samme Sprog og Interesser, samme Klima og Folkekarakter, samme Vaner og Lyder. Men de skulde beholde hvert sin statslige Selvstændighed. Sverig, mente han, var det Land, der paa Grund af sin Størrelse og maaske sin politiske Udvikling burde

gaa i Spidsen, men andet Herredømme end et helt aandeligt, talte han ikke om.

Paa Aarets sidste Dag nedlagde Prinsen sin Værdighed i Norge med Hilsen til Kongen, og den 4. Januar 1810 forlod han den norske Hovedstad, ledsaget af Prins Frederik af Hessen med Stab, Wedel og flere, der vilde følge ham til Grænsen. Rejsen gik gennem Aggershus og Smaalenenes Amter til Frederikshald, og efter at have sagt Farvel til sit Regiment paa Fredrikshalds Torv, uden at der i Soldaternes Rækker eller i den talrigt forsamlede Folkemængde forefaldt det mindste, der kunde ligne blot en politisk Demonstration, kom han den 6. til Carsten Tanks Ejendom „Rød" i Nærheden af Svinesund, hvorfra han den 7. i svensk Uniform overskred Grænsen for at modtages af de Herrer fra Nabolandet, der ventede paa ham. Wedel saa her for første Gang Adlersparre og fulgte med til Prinsens første Nattestation for at tilbringe en Nat sammen med sin svenske Ven. Men denne Samværen var ikke fuldt tilfredsstillende for nogen af dem. Wedel led ikke, at han af en af de Fremmede rostes som en god svensk Mand.

Medens Prinsen fortsatte Rejsen over Gøteborg, Lidköping, Ørebro til Drottningholm, hvor en Deputation fra Rigsdagen i Stockholm ventede paa Prinsen for at oplæse Valgakten for ham og modtage hans skriftlige Forsikring om at ville underordne sig Sverigs nye Grundlov p. p., rustede Norge sig til at overtage en Arv, Prinsen havde efterladt det. Efter at have skænket Norge Fred, Skibsfart og Handel havde Prinsen nemlig planlagt en Samfundsudvikling i stor Stil, som han dog kun havde faaet Tid til at foretage de første Skridt til. Han havde ikke blot tænkt paa Bank og Universitet, Nordmændenes stadige Krav, men paa

andre Selvstændighedsinstitutioner og ganske særligt paa Udvikling af de materielle Betingelser for en lykkelig Statstilværelse. Det var gaaet Norge som andre Stater i denne Trængselstid. De Par Aar, Skibsfarten havde været standset, havde ført Nordmændene ind paa Erhverv, de ikke før havde befattet sig med, fordi Søfarten havde tilført dem deres Fornødenheder paa lettere Maade. Man var ogsaa begyndt at dyrke Jorden i større Omfang og mere rationelt end før. Hele Landets Produktion vilde Prinsen have fæstnet i det nye Spor.

Da Prinsen forlod Landet, udstedte han et Opraab til det norske Folk, hvori han lagde det paa Hjerte, hvad der burde foretages, for at Norge kunde blive et lykkeligt, kraftfuldt, selvstændigt og uovervindeligt Land.

Dette Opraab blev Programmet for et stort, nationalt Fællesarbejde, som straks efter hans Afrejse tog Fart og i forbavsende kort Tid bragte overraskende Resultater.

IV.

Ingen anede, at Christian August, da han forlod Christiania, alt var Dødens mærkede Bytte. Hans svage Konstitution havde ikke kunnet taale de oprivende Sindslidelser, som Verdens Mistanke til hans Redelighed og Loyalitet skaffede ham i de lange, søvnløse Nætter. Alt paa Rejsen gennem Sverig, der var arrangeret festlig og ledsagedes af Ovationer fra den svenske Befolknings Side, som han maatte modtage og besvare, var han ofte syg, idet han overvældedes af pludselige Afmagtsanfald. Bedre blev det ikke paa Drottningholm og i Stockholm. Det pompøse Indtog med Udfoldning af kongelig Pomp, de efterfølgende store Ceremonier med Eden til Kongen, Hylding af Stænderne, Adoption som Carl August og endelig de mange Festligheder, som sluttede sig dertil med Forestilling af Prinsen for alle Hof- og Embedshierarkiets fremragende Mænd, virkede nedbrydende paa den ensomme og tarvelig vante Prins, der i alle Arrangementer kun saa Tomhed og Gøgleri og forgæves søgte sand Imødekommenhed, Tillid eller blot Agtelse. I Rigsdagen herskede der næsten aaben Opposition, baade mod det foretagne Valg og mod Forfatningen af 1809.

16

Ved Hoffet mødte Prinsen en pinlig Kulde, især hos Dronningen og hendes Damer.

Det hændte saa, at al Tale om Norge eller om nogen som helst Forandring i Nordens statsretlige Forhold pludselig forstummede ved hans Ankomst til Stockholm. Thi samtidig kom der Bud om den af Essen og Lagerbjelke med Bistand af den svenske Generalkonsul Signeul, Suremain, Tibell og andre Svenskere, som dengang i specielle Ærinder befandt sig i Paris, opnaaede Fred med Frankrig, dateret 10. Januar 1810. Ingen Begivenhed vakte en Glæde som denne. Man havde ikke gjort Regning paa Svensk Pommerns Tilbagegivelse, og man kendte ikke den Betingelse, der var knyttet til Tilbagegivelsen, at Fastlandssystemet strengt skulde overholdes i denne Provins i Nordtyskland. Man vidste heller ikke, at den i Frederikshamn af Rusland erholdte Moderation i Overholdelsen af Fastlandssystemet var annulleret af Napoleon i den afsluttede Traktat. Man var opfyldt af lutter Fryd over Freden, som man ansaa for en Indledning til den Alliance med Frankrig, der kunde skaffe Sverig Finland tilbage. Alle politiske Mænd i Sverig paa denne Tid, mest højlydt den unge lovende Hofkansler, Baron Wetterstedt, der stod Adlersparre og Platen nær, erklærede, at Spørgsmaalet om Norges Løsrivelse fra Danmark nu var gaaet ud af Programmet og blevet til et Fremtidsspørgsmaal, hvis Løsning maatte staa tilbage for andre og nærmere Maal. Men hvad skulle vi saa med Christian August, sagde mange i Rigsdagen, navnlig i den Mackleanske Klub, hvor de skaanske Grever de la Gardie og Ruuth førte Ordet. Disse Herrer havde, naar en dansk Prins skulde vælges, mere Sympati for Hovederne i det oldenburgske Hus, enten Kongen eller Prins Christian

Frederik, men vare iøvrigt paa denne Tid mest stemte for Valget af den afsatte Kong Gustavs umyndige Søn, som der ogsaa i andre Partier var Sympati for.

Befandt Christian August sig, fremmed og syg, som han var, mindre vel i Stockholm, var hans Tilstedeværelse der paa denne Tid, da Sverigs nye Statsskik efter Freden og Grundloven skulde sættes i Gang, en Beroligelse og Opmuntring for de andre Riger.

Norge har aldrig staaet i bedre Forhold til Sverig end denne Tid, da dets Yndling stod paa Trinet til Naborigets Kongestol. Det var i fuldt Arbejde med den Opgave, Christian August havde testamenteret det. Den store Forening, han havde anbefalet, blev til Selskabet for Norges Vel. Wedel, som havde været den egentlige Fader til Tanken, havde forbundet revolutionære Hensigter med Selskabet i Lighed med dem, der havde været knyttede til det kendte tyske Tugendbund, i hvis Billede det norske Selskab var undfanget. Men det gik med dette Selskab som med andre af Wedels Ideer. Naar han skulde have Medhjælpere, forsvandt det, der havde en Revolution i svensk Retning til Maal. Dette Selskab blev et meget loyalt, der endog, da Kongen fordrede det som Betingelse for sin Tilladelse til dets Stiftelse, kom ind under Regeringens Ledelse og Kontrol og fik Navnet „det kgl. Selskab til Norges Vel.“ Det var imidlertid en Forening, som fik den største Betydning for Selvstændighedsværket i Norge, idet Selskabet satte sig som Maal at tage alle de Norges Opkomst tilsigtende Spørgsmaal under omfattende Behandling. Først kastede Selskabet sig over de stats- og landøkonomiske Opgaver, som vi kende fra Christian Augusts Afskedsord til Norge. Selskabet nedsatte Kommissioner, der skulde beskæftige sig, en med Jorddyrkning, en med

Skovdrift, en med Fiskeri o. s. v. Dernæst vilde Selskabet tilvejebringe et videnskabeligt Grundlag for fremtidige Reformer. Der nedsattes 7 Kommissioner, hvoraf en skulde arbejde statistisk, en beskæftige sig med historisk-filosofiske Opgaver. Senere hen tog Selskabet sig energisk af Samfundsopgaven, et eget norsk Universitet.

I Regeringen fik Prinsen af Hessen Christian Augusts Plads og efter dennes Raad til Kongen med Titel af Vicestatholder. Prinsen var ikke nogen meget begavet, heller ikke nogen villiestærk, myndig Mand, men han var en redelig, omgængelig Mand af militær Type, 40 Aar gammel, som Norge under de nærværende Omstændigheder godt kunde være tjent med, fordi han havde den samme Interesse for Norges Opkomst som hans Fader, Landgreven af Hessen, og hans Søster, Dronningen, og han trods sit Venskab med Kongen, hvis Legekammerat han fra Ungdommen havde været, ikke var saa blændet af dennes aandelige Overlegenhed paa alle Punkter, at han for meget lod sig binde af de Forskrifter, han fik fra ham. Mod Wedel nærede han ingen Uvillie. Tværtimod. Han glædede sig over dennes fra det danske bureaukratiske helt forskellige og friske Syn paa alle administrative Sager og betragtede Grevens Begejstring for den svenske Revolution og dens Mænd som en ganske ufarlig Ekstravagance, der nu engang hørte sammen med hans Maade at være paa. Foruden Wedel bestod Regeringskommissionen nu kun af Rosenkrantz og Sommerhjelm. Men Forretningerne bleve færre end før. Thi da Forbindelsen gennem Sverig nu var aabnet, kunde Regeringssager atter behandles i Kollegierne i Kjøbenhavn, og Kaas, som efter sin Tilbagekomst fra Norge atter var bleven Chef for Kancelliet,

var ikke efterladen i at fordre den samme Indflydelse paa norske Sager, som Kancelliet havde haft før Krigen. Regeringskommissionen tabte mere og mere af den Stilling, den havde indtaget 1808, ja opløstes endog helt i 1811. Noget Tilbageskridt var dette dog kun i enkelte Retninger. Norge havde i hvert Fald nu en Statholdermyndighed, som repræsenterede Kongen i Landet selv. I 1810 havde Kongen derhos til Sekretær hos Prinsen udnævnt den unge C. H. Holten, der havde været Løjtnant og Guvernementsadjudant paa de vestindiske Øer, indtil disse tabtes i 1807, og derefter i 3 Aar havde flakket om i Amerika, England og Frankrig, indtil han efter Hjemkomsten til Kjøbenhavn blev sendt til Norge. Med denne unge berejste Mand som Regeringssekretær, den myndige Haxthausen som Leder af Krigsvæsen m. m. og de tidligere Medlemmer af Regeringskommissionen i de højeste Embeder og som Raadgivere gik den statslige Organisation godt frem. I alle indre Opkomstanliggender var Prinsen nok saa meget sine Omgivelsers som Kongens Tjener.

For Kong Frederik var det selvfølgelig en Tilfredsstillelse, at al Tale om Norges Erhvervelse hørte op i Sverig, og at i Stedet for dette Rige under den nye og fredelige Regering blev indordnet under samme politiske Gruppe i Europa, som Danmark og Norge hørte til. Men hvad Garanti var der for Fremtiden? Var Revolutionen virkelig forbi og noget endeligt afgjort med Hensyn til Tronen? Var Christian August ikke barnløs? Og hvorvidt var der Rimelighed for, at han kunde holde sig i Sverig?

Frederik VI ansaa egentlig Tronfølgerspørgsmaalet for aabent endnu i Sverig. Om sin egen Kandidatur udtalte han til Bernstorff: „Hvis Prinsen forbliver i Karakter af sine Ord, maa han arbejde paa de 3

nordiske Rigers Forening under mig.. Han har endog sagt, at han kun har modtaget Valget for at kunne ofre sin nye Værdighed for Dynastiet.“ Imidlertid stolede han ikke alt for meget paa, at Christian August vilde optræde saaledes, ikke fordi han ansaa hans Ord for hyklede, hvad de ikke vare, men fordi han mente, at Prinsen var modtagelig for nye Indtryk, som hurtigt kunde ændre tidligere Ideer.

Da der skulde sendes en Gesandt til Stockholm, valgte Kongen, efter at Baron Oxenstjerna var kommen hertil som Repræsentant for Sverig, efter Bernstorffs Raad dennes Svoger, Grev v. Dernath, til sin Repræsentant i Sverig. Vi have set Greven virke i Holsten som Mellemmand mellem Regeringen og Bernadotte. Det var de Evner, han havde lagt for Dagen i denne Stilling, som skaffede ham Svogerens Anbefaling.

v. Dernath skulde bevidne den nye svenske Tronfølger den danske Regerings Venskab, Agtelse og Tillid; men han maatte ikke indtage et fortroligere Forhold til denne end til den øvrige Kongefamilie; til Kongen, Dronningen og Enkedronningen havde han Breve med fra den kongelige Familie i Kjøbenhavn. v. Dernath skulde i det hele være beskedent tilbageholdende „som det sig en Minister af 2. Rang ved et venskabeligt Hof anstaar,“ derimod iagttage og studere, hvad der foregik med Hensyn til Regeringsforandring og indre og ydre Anliggender. Derfor blev det ham udtrykkeligt paalagt ikke at blande sig i Intriger af nogen Art, som f. Eks. med Hensyn til Tronfølgen. „De skal ikke danne Parti for Kongen, kun observere.“

Da v. Dernath kom til Stockholm, spillede alllerede den russiske General Suchtelen, der straks efter Freden i Frederikshamn var sendt til Stockholm, om end

ikke med nogen diplomatisk Karakter, kun som officiel Rejsende, en stor Rolle i Stockholmerselskabet. Den lille uanselige Personlighed, der var saa overordentlig indtagen i svensk Litteratur og Kulturliv, førte Hus i Stockholm, hvor Eliten af Stockholms fremragende Mænd samledes. Christian August troede, at Suchtelen stod bag ved de Intriger, der spandtes mod ham i Stockholm, eftersom den russiske Afsending i særlig Grad var fortrolig med Greverne Ruuth og Armfelt, hvilke Christian August betragtede som sine største og farligste Avindsmænd.

Christian Augusts Stilling i Sverig anfægtedes dog ikke ved, hvad der muligvis smededes mod ham i det russiske Hjem. v. Dernath, som ikke maatte træde i fortroligt Forhold til Carl August, som han hed i Sverig, ja endog maatte aflevere Svarene paa de Breve, Christian August skrev personlig til Kong Frederik, til det svenske Udenrigsministerium for af det at blive besørgede til Prinsen, meldte hjem, at Prinsens Popularitet øgedes fra Dag til Dag paa Grund af det antirussiske Sindelag, han ved alle Lejligheder lagde for Dagen. Dette var sandt. Den store Masse af Befolkningen i Sverig havde sine Øjne drejede mod Øst, mod Finland, og intet var i Stand til at skænke den norske Prins Plads i deres Hjerter, som det, at han lige over for Rusland var ligesaa svensk som nogen i Befolkningen. Christian August fik Held til at bibringe Svenskerne Visheden herfor. Og det i den Grad, at Platen og Adlersparre forstemtes derover. Den sidste holdt det endog slet ikke ud. Der var kun gaaet fire Maaneder efter Christian Augusts Ankomst til Sverig, saa vilde han bort fra Regeringen, tilbage til Wärmland, til en administrativ Post for at ruge

over de Planer, som han maatte tilstaa for sig selv, denne Gang vare mislykkede.

v. Dernath kom i den bedste Forstaaelse med den svenske Regering. Men der var et Punkt, med Hensyn til hvilket ingen Samvirken var mulig mellem Regeringerne i Stockholm og Kjøbenhavn. Det var med Hensyn til Handelsfriheden og Fortolkningen af Kontinentalsystemet.

Der var paa denne Tid indtraadt et rentud blomstrende Handelsliv ved alle nordiske Kyster, hidført af de amerikanske Skibe og det Licencesystem, som Christian August havde gjort Brug af. Da det var gaaet saa godt i Norge, havde de amerikanske Skibe og alle de Fartøjer, der bleve neutrale paa samme Maade som disse, søgt Adgang til andre Havne, til Gøteborgs og Tønnings, og da det ogsaa gik godt paa disse Steder, strømmede nu fra England hele Flaader af saakaldte amerikanske neutrale Skibe til de nordiske Farvande, hvor de lossede uhyre Ladninger af Kolonialvarer i Tønning, i Gøteborg, i Svensk Pommern, hvor de modtoges med Kyshaand, ja, i St. Petersborg, hvor ingen var gladere over disse velkomne neutrale Varer end Czaren selv.

Ingen kunde rigtig gøre sig Rede for, hvorledes denne oplivende, de nordiske Lande omslyngende og fortryllende nye Søfarts- og Omsætningsperiode egentlig var fremkommen. Frederik VI havde Følelsen af, at der var noget galt paa Færde, skønt han omhyggelig lod alt beslaglægge, som bevislig var af engelsk Oprindelse. I hvert Fald stod denne neutrale Handel, som Sverig vilde have Frederik VI til at benytte, og som han heller ikke endnu vilde berøve Norge og Sjælland, i skrigende Modsætning til den Handelspolitik,

de Franske gjorde gældende ved Elben. Fra Aarets Begyndelse var der taget meget strenge Foranstaltninger netop mod Amerikanerne fra den franske Grænse langs Hollands og den nordtyske Kyst til Elben. I Henhold til det kendte Milanodekret af 1807 erkendtes de saakaldte amerikanske Skibe hverken som amerikanske eller neutrale. De franske Toldmyndigheder ved den holstenske Grænse truede med en Toldkordon langs den danske Grænse lig den, der fandtes ved Kysten i Vest lige til Elben, hvis Kongen ikke standsede Udlosningen af Kolonialvarer i Tønning, deres Ophobning i Holsten og derpaa følgende Indsmugling i Tyskland.

Kongen blev nødt til at underordne sig et helt andet System i Holsten end det, Sverig vilde have ham til at erkende ved Øresund. Han standsede den amerikanske Handel paa Tønning, skabte nye Myndigheder til at undersøge Oplagene i Holsten og efterforske deres Oprindelse og bønfaldt den franske Regering om ikke at tage nye Bestemmelser med Hensyn til Toldforanstaltninger i Hansestæderne, før den havde konfereret med dens danske Allierede derom.

Efterhaanden ledes han til blindt at underordne sig i Holsten, hvad de franske Myndigheder fandt for godt at ønske og det især efter, at det store Armekorps, som Napoleon efter Krigen med Østerrig sendte til Elbens Udløb, begyndte at ankomme.

Thi dette var den store Begivenhed, som mere end nogen anden foruroligede Kongen og stemte ham til blind Lydighed mod Kejseren. Marechal Davout, Hertug af Eckmühl, kom til Nedre Elben for at overtage Bernadottes tidligere Post. Ligesom sin Forgænger skulde han holde Øje med Magterne i Nord og Øst og sende Spejdere ind i deres Lande, men

ganske særligt fik han til en Begyndelse Kontinentalsystemets Opretholdelse til Opgave. Hans Korps bestod af 3 store Divisioner. Den ene, Morand, fik Ophold i Hamburg, hvor Fyrsten ogsaa fik sit Hovedkvarter, den anden i Hannover, den tredje i og om Magdeburg. Fyrsten blev som en Slags Overmyndighed for Toldopsynet ved den nordtyske Kyst. Han fik Befaling til at forstærke Toldstederne og Vigilancen med Soldater og fik Ret til at konfiskere engelske Varer, hvor han fandt dem, i Land, i private eller offentlige Bygninger, paa Vogne under Befordring eller hvor som helst.

Kongen kunde ikke godt aabenlyst bekende sig til et andet Handelssystem ved Øresund end ved Elben, men paa den anden Side kunde han ikke opgive den neutrale Handel i Norge og paa de danske Øer, saa længe Rusland tog sig af den og endog officielt beskyttede den, som det paa denne Tid begyndte at gøre. Desuden benyttede Napoleon selv paa denne Tid engelske Licencer og tillod de hans Befaling underlagte Lande under visse Omstændigheder ogsaa at gøre det.

Hvad Sverig tillod sig, var dog mere end at handle med Amerikanerne. Det stod aabent i Forhold til England, havde efter Freden i Paris ikke brudt med Havets Hersker. Englænderne havde Handelsoplag i Gøteborg og Svensk-Pommern. Derhos paastod den svenske Regering vedblivende, at de i Frederikshamn erholdte Lempelser med Hensyn til Fastlandssystemets Pligter vare den hemmeligt tilstaaede af Frankrig trods det, at en Paragraf i Parisertraktaten gik i modsat Retning.

Det forholdt sig dermed saaledes, at den franske Udenrigsminister for at faa de svenske Underhandlere

til at underskrive havde stillet nogle Soulagements i Udsigt. Men den unge begavede, dog noget flygtige Lagerbjelke, der meget mod sit Ønske efter Freden maatte forblive i Paris som Gesandt ad interim, havde lagt mere i disse Ord og andre Udtalelser, end de kunde bære. Han havde i Depecher til Stockholm talt om franske Løfter eller Engagements og indgav den svenske Regering Forhaabninger om endog betydelige Indrømmelser fra Frankrigs Side.

Man kunde selvfølgelig ikke i Kjøbenhavn vide, om der virkelig laa noget sandt til Grund for dette, men de Forespørgsler, man i den Anledning havde gjort i Paris og hos den franske Gesandt Didelot, ledte ikke til nogen Oplysning derom, og da den franske Legationssekretær Desaugiers i Kjøbenhavn i Marts Maaned af den franske Regering blev sendt til Stockholm for at repræsentere Frankrig der, til en virkelig Gesandt blev udnævnt, forsikrede han den danske Udenrigsminister om, at hans Instrukser bød ham i Stockholm at fordre Kontinentalsystemet fulgt efter dets strenge Forskrifter og uden Modifikationer.

Kongen turde da ikke stille sig ved Sverigs Side i Handelspolitiken, som Kabinettet i Stockholm anmodede ham om gennem v. Dernath. Men han vilde heller ikke i den Sag tage Stilling mod Sverig. Han bad baade Bernstorff og v. Dernath om à tout prix at undgaa dette, at lukke Øjnene for Sveriges Handel med Englænderne og at betragte dets Forsyndelser mod Fastlandssystemet som sig ganske uvedkommende.

Forholdet til Sverig blev saa godt, som det under disse Omstændigheder var muligt. Sverig stolede stadig paa Kejserens Yndest og Støtte, haabede endog paa at kunne vinde hans Bifald til Norges Erhvervelse ved at tilbyde Christian Augusts Formæling med en

fransk Prinsesse. Der smededes paa denne Tid overalt Planer om dynastiske Forhold i Norden. De to sønneløse Konger og den ugifte og svagelige Tronfølger indbød dertil. I disse Fremtidsberegninger traadte i Foraaret 1810 Prins Christian Frederik ind med en Berettigelse som ingen Sinde før. Dronningen havde nemlig dette Foraar ikke faaet noget Barn som i 1808, hvoraf man i Almindelighed drog den Slutning, at den unge Prins, der havde en Søn, var lovhjemlet Arving til Danmarks og Norges Trone, og at der ikke kunde disponeres over disse Riger med Forbigaaelse af ham.

De nordiske Stater, som med saa megen Spænding ventede paa den Afgørelse, der i Paris vilde blive truffen om de brændende Handelsanliggender og andre svævende Spørgsmaal, fik en egen Lejlighed til at tale deres Sag og indvirke paa den kejserlige Dom, da der skulde sendes ekstraordinære Gesandter til Paris for at lykønske Kejseren til hans Formæling med den østerrigske Brud. Begge Riger valgte fremstaaende Personligheder, som forenede politisk Erfarenhed og Dygtighed med repræsentative Evner. Sverig sendte den fra Krigen med den russiske Hær i Norrland bekendte dygtige General Wrede. Frederik VI valgte Underhandleren fra Jönköping, Niels Rosenkrantz, den øvede norske Diplomat, som alt i 1808 havde været i Frankrig og havde faaet en stor Mængde Løfter af Kejseren med Hensyn til Skadesløsholdelse for de franske Troppers Forplejning.

Rosenkrantz, som under sit Ophold i Frankrig blev udset til at afløse Bernstorff som Udenrigsminister, hvorom straks det nærmere, var rejst før Wrede og havde vidtrækkende, intime Instruktioner.

Først skulde Rosenkrantz ved Lejlighed minde om de Ofre og Lidelser, den franske Alliance havde foraarsaget Norge og Danmark, uden at Kongen havde faaet en eneste Sou for sine Udlæg eller nogen som helst politisk Fordel. Og han skulde gøre opmærksom paa, hvad der alt forud var paalagt Gesandten i Paris, Dreyer, at forebringe for den franske Regering, at Kongen vilde sætte overordentlig Pris paa at faa Lauenburg tilstaaet. Efter Krigene i Tyskland havde Kejseren haft en Mængde tysk Land at raade over. Det var uddelt med rund Haand. Selv Sverig havde faaet sin Part (Svensk Pommern); men Danmark havde intet erholdt. Lauenburg var tillige med Hannover indlemmet i det nye Kongerige Westphalen. Dernæst skulde Rosenkrantz mere indgaaende søge at komme til en Meningsudveksling om Forholdene ved Nedre Elben. Disse foruroligede Regeringen i Kjøbenhavn alvorligt. Der var ikke endnu taget nogen Bestemmelse om Hamburg og Lübeck. Derimod svirrede der Rygter om i Luften, som meldte, at Kejseren vilde bringe dem afgjort ind under fransk Dominium. Det vilde blive et dræbende Slag for Holsten og for Danmarks Handel ad Landvejene.

De nordiske Anliggender syntes paa denne Tid for Kongen kun at staa i anden Række. Tilstandene ved Elben vare et Livsspørgsmaal for ham. Men Rosenkrantz blev dog nøje instrueret om Kongens Standpunkt med Hensyn til de 3 nordiske Rigers Forening, da denne Sag var oppe i den franske Politik. Den franske Gesandt i Kjøbenhavn, Didelot, havde beskæftiget sig meget med dette Spørgsmaal og anbefalet dets Løsning til Regeringen i Paris. Hvad Rosenkrantz skulde sige var, at Kongen ikke vilde optage denne Sag nu, hvorvel den var let gennemførlig ved et

Familiearrangement mellem de nordiske Fyrstehuse, selv om Rusland satte al den Modstand imod et saadant, som var at vente. Kongen var paa denne Tid øjensynlig ked af de nordiske Forviklinger og havde Afsmag for de efter hans Mening halvt revolutionære Tilstande i Sverig, Christian August havde maattet underordne sig. Naar det var Tilfældet, at Frankrig vilde sætte Projektet om Nordens Enhed i Værk, blev Sagen en anden. I saa Fald skulde Rosenkrantz gøre opmærksom paa den Nytte, det kunde være for Frankrig, at der i det nordlige Europa fandtes en Stat, og særlig en Søstat, der kunde danne en Barriere mellem England og Rusland, men han skulde tillige sige, at Kongen ikke vilde overtage Herskerstillingen i Norden, uden han fik Magt. Han vilde aldrig modtage Sverigs Trone paa Betingelser, der gjorde ham til Nationens Slave. Han vilde ikke lade sig paalægge, men selv paalægge Love.

Næppe var Rosenkrantz rejst, før det meldtes, at Kejser Napoleon for Alvor havde taget de nordiske Anliggender op til Drøftelse. Kongen var glad over, at Rosenkrantz var paa Vej til Paris. Indtil denne havde naaet sit Bestemmelsessted, og man fra ham havde hørt, hvad der var mødt ham i Paris, var der intet andet at gøre herhjemme end at holde det gode Forhold til Frankrigs herværende Repræsentanter vedlige saa godt som muligt. Men vor Repræsentant i Hamburg, Chargé d'affaires Rist, var ved at spolere det ved Grænsen. Han indlod sig i en skriftlig Diskussion med de franske Myndigheder om deres Fortolkning af Begrebet Kolonialvarer. Dette gav Anledning til Bernstorffs Afskedigelse som Udenrigsminister; thi han havde støttet sin Underordnede Rist, medens det for Kongen ikke kom an paa, om de Franske

fortolkede Begreberne rigtigt eller galt, men kun paa, hvorledes de fortolkede dem, da deres Fortolkning skulde være Lov for os.

Det var i Slutningen af April, at han og hans Broder, Direktøren, der fulgte ham, efter længere Tids Forhandling med Kongen søgte deres Afsked og fik den, og der er ingen Tvivl om, at denne Afgang, som Christian Bernstorff fik under Paaskud af Sygelighed, for ham var en længe eftertragtet Befrielse fra et Embede, der til sidst var ham ganske utaaleligt. Alt fra 1807 af havde han været forstemt, og den utrolige Ordning af alle Statsforhold eller rettere Mangel paa Ordning havde bragt ham til Fortvivlelse. Han var kun Kongens Sekretær for en Del af de udenrigske Anliggender, og Følgen havde været de store politiske Nederlag i 1808 og 1809.

Christian Bernstorff vedblev efter Afskedigelsen at lede de udenrigske Anliggender, til Rosenkrantz kom hjem fra sin Frankrigsrejse. Havde han hidtil egentlig ikke været mere end Kongens Sekretær, blev han det end mindre nu. Han udtrykte nøjagtig selv i Brevene til sin Svoger v. Dernath kun Kongens Villie, men gjorde det loyalt, samvittighedsfuldt og undertiden ikke uden Lune.

Det var en bevæget Tid, som oprandt efter hans Afskedigelse. Anledningen til Napoleons forandrede Holdning var væsentligst det russiske Kabinets Holdning. Czar Alexander var forstemt i Anledning af det østerrigske Ægteskab, og han vilde ikke vise de amerikanske Skibe bort fra sine Havne, saa lidt som han vilde beslaglægge andre Varer end utvivlsomt engelske. Sverig fulgte Eksemplet, ja gik videre. Det vilde ikke engang afvise engelske Skibe, før det havde sin Tilførsel med egne Skibe saaledes ordnet og sat i

Gang, at fremmede Skibe kunde undværes. Vi fik for det første kun at høre, hvorledes Kejseren optraadte i Sverig. I Maj Maaned fik Desaugiers i Stockholm Befaling til at forlade Stockholm, hvis Sverig ikke brød med England, og til Gesandt i Stockholm udnævnte Napoleon den hensynsløse Baron Alquier, hvem han ansaa i Stand til at holde Sverig til Lydighed under Systemet. Dennes Rejse blev dog foreløbig opsat, til Resultatet forelaa af den Opfordring, Desaugiers skulde rette til Regeringen i Stockholm. Paa samme Tid tænkte Napoleon paa at faa Tronfølgerspørgsmaalet i Norden endelig afgjort til sin Fordel. Frederik VI var den eneste Hersker i Norden, han var tilfreds med. Han var stemt for at lægge ogsaa Sverig ind under hans Scepter. Den 18. Maj meddelte Bernstorff paa Kongens Vegne v. Dernath, at adskillige Indicier tydede paa, at den franske Regering ikke længer var ligegyldig for Nordens Anliggender, men begyndte at erkende, hvorledes en Forening af de nordiske Riger vilde gavne dens Position i Norden. Og en to Dage senere skrev Bernstorff til v. Dernath, at der vel ikke endnu var sket noget direkte Skridt til Dreyer fra den franske Regering, men at det nu var vist, at Frankrig vilde sætte en Forening af de tre nordiske Riger igennem ved Familiearrangementer, og at Alquier med Hensyn hertil vilde faa Instruktion og Opgave.

Saaledes stod Sagerne, da Efterretningen om Christian Augusts pludselige Død i Skaane den 28. Maj fremkaldte almindelig Bestyrtelse og strammede alle Forhold til en Krise. Den nye Tronfølger havde maattet gøre en Rejse til Sverigs sydlige Provinser for efter Skik og Brug at fremstille sig for Befolkningen. Han havde været syg paa hele Rejsen, hvad hans Broder, Hertug Frederik Christian af Augustenborg, der havde en

Sammenkomst med ham i Ramløse, fik Lejlighed til at overbevise sig om; men Offentligheden lagde ikke Mærke dertil, og derfor virkede det saa meget mere betagende, at Prinsen under en Revue paa Quidinge Eksercerplads pludselig faldt af Hesten og døde. Der var det uhyggelige forbundet med dette Tilfælde, at ingen troede Døden indtraadt af naturlige Aarsager. Man havde, saa besynderligt det end lyder, i et helt Aar i Sverig troet Prinsens Liv efterstræbt. Man havde af den Grund ikke ønsket, at Prinsen, dengang han blev valgt, skulde rejse til Kjøbenhavn først; thi det svenske Folk troede dengang alt det onde, som tænkes kunde, om den danske Regering. Man fandt det endog af samme Grund betænkeligt i April Maaned dette Aar at lade ham rejse saa nær hen imod den danske Grænse ved Øresund, som Hensigten var. Til Afveksling frygtede andre for, at han skulde blive forgivet af de Partier, der vare ham fjendtlige, eller af det Hofparti, i hvilket Grevinde Piper, Overkammerjunker Fersens Søster, var Sjælen. Men paa Forgiftning troede alle. Og det mærkelige er den Kendsgerning, at Christian August selv troede, han var forgiven. Under Sammenkomsten med sin Broder betroede han denne, at han ansaa de Maveonder og den Sygelighed, han i det hele led af under Rejsen, for en Følge af Gift. Følgen heraf var, at Regeringen i Kjøbenhavn, som var den første, der sendte Budskabet om Christian Augusts Død ud i Verden, i Henhold til den Beretning, Hertugen af Augustenborg havde afgivet om sin Sammenkomst med Broderen, tillige meddelte de af Europas Hoffer, som den stod i intimt Forhold til, at Prinsen selv betragtede sig som forgiven af et Parti i Sverig, som vel var lille, men virkede meget aktivt i det skjulte, fordi det havde Ruslands Støtte.

Om den Sorg, Christian Augusts Død vakte i hans Slægt og hos alle hans Venner og Tilhængere i de tre Riger, og om de rystende Begivenheder, som forefaldt i Stockholm, da hans Lig førtes derind, og Befolkningen øvede Selvjustits over Rigsmarskalk Fersen, i hvem den troede at se en af Prinsens Ulivsmænd, skal der ikke her tales. Derimod fæstes vor Opmærksomhed nu paa den politiske Bevægelse, Dødsfaldet foranledigede ikke blot i Sverig, der jo nu var kastet tilbage i den samme Usikkerhed med Hensyn til Fremtiden, som havde mærket Tilstanden i 1809, men ogsaa i de andre Riger, hvor man mere eller mindre i den ene eller den anden Retning havde stillet Forhaabninger til Christian August. I Sverig levede nu de gamle Partier op igen, dog i forandret Styrke. Det russiske Parti var næsten forsvundet, maaske fordi man vidste, at Hertugen af Oldenburg ikke vilde eller turde modtage den ham tiltænkte Krone. En Del af dette Partis Medlemmer havde sluttet sig til dem, der havde deres Øjne henvendte paa det danske Kongehus, en Del havde forstærket det Gustavianske Parti, men i dette, hvortil de fleste Skaaninger paa denne Tid hørte, bemærkedes ogsaa mange Frafald til Gunst for det danske Kongehus, fordi man fandt Betænkeligheder ved, saa affældig Kongen var, at vælge en 10 Aars Pog til Efterfølger under Tidsforhold, der i den Grad tegnede til politisk Uvejr, som de nærværende.

Hvis Kong Frederik havde haft sine Ministre om sig, og han havde lyttet til deres Raad, som han i 1809 en Tid havde ladet sig bevæge til, vilde Sverig rimeligvis for anden Gang have ligget for hans Fødder, for at benytte Christian August Billede fra 1809 igen. Thi Napoleon var gunstigere stemt for Kongen end

nogen Sinde før, og der havde kun behøvedes et Ord for at faa ham til at optræde saaledes i Norden, at Sverig ikke vilde kunne være kommen uden for Spørgsmaalet om en nordisk Union.

Men dette Ord turde Kongen ikke udtale. Han blev ræd ved Situationen, som han ofte blev, naar en imødeset Situation, selv en eftertragtet, pludselig indtraadte. Bernstorff, der jo var den eneste af Ministrene, der forhandlede den politiske Situation med ham og næppe engang som Regel mundtligt, maatte bede v. Dernath om at standse den Agitation for Kongens Valg, han straks havde begyndt, og noget Ord til Paris turde Kongen ikke sende, skønt han som Motiv for Ordren til v. Dernath lod Bernstorff skrive, at Kongen ikke havde rigtig Kendskab til Napoleons Villie.

Paa anden Maade optraadte den svenske Regering. Adlersparre var da traadt ud af Statsraadet. Han havde ikke modtaget et Embede i Wärmland, som han havde ønsket, derimod var han bleven Landshøvding i Skaraborg Len med Sæde i Mariestad. Men han var ikke rejst bort fra Hovedstaden, da Budskabet om Prinsens Død indtraf, og straks gik han til Kongen for at anbefale Prinsens ældre Broder, Hertug Frederik Christian af Augustenborg, gift med Kong Frederiks Søster (Struenses Datter), til svensk Tronfølger i Stedet for den afdøde. Han angav som Grund, at Nordmændenes Følelser for Christian August formentlig let kunde overføres til dennes Broder, men den egentlige Grund var dog nok den officielle Oppositionsstilling, som Hertugen indtog til Kongen i Anledning af dennes de Augustenborgske Arverettigheder formentlig krænkende Afgørelse, som var truffen 1806 ved Holstens Indlemmelse i Monarkiet. Adlersparre

vilde have en Mand, som først og fremmest var villig til at løsrive Norge fra Danmark. Kongen bifaldt Adlersparres Forslag, samlede et Statsraad næste Dag, og der blev Kandidaturen anerkendt, dog af en Grund, der stod i tilsyneladende Modstrid med Adlersparres Ønske. Kongen anbefalede ham nemlig, fordi han hørte til det danske Kongehus, og Napoleon havde udtalt Ønsket om en Forening af de to Kongehuse. Straks efter dette Statsraad afgik der to Kurerer til Paris med Duplikater af en Skrivelse til Napoleon om Hertugens Valg.

Der savnedes nu ikke i Kjøbenhavn Interesse for Tronfølgerspørgsmaalet i Sverig. Ministrene, og denne Gang særlig Schimmelmann og Frederik Moltke, der ogsaa var ved at blive Minister, kom i stærk Bevægelse ligesom alle andre Medlemmer af det nordiske Parti, men Ministre betød jo ikke dengang det samme som Statsraadsmedlemmer; de havde i hvert Fald ikke let Adgang til Kongen i almindelige politiske Ærinder, og Kongen lod sig i denne Tid ganske beherske af sin Ulyst til at blive Konge i Sverig. Hvad der var vederfaret Christian August i Sverig, og særlig hans Død, havde forøget denne Ulyst stærkt. Han bad Bernstorff sige v. Dernath, at han selvfølgelig maatte overtage Kronen i Sverig, hvis Napoleon vilde have det, men saa kunde han ogsaa stille sine Betingelser, og han vilde kun lade sig gøre til Konge, naar Napoleon saa at sige indsatte ham paa sit Ansvar. I Brevene til v. Dernath udtrykte Bernstorff Kongens Tanker saaledes: Kongen vilde ikke lægge nogen personlig Interesse ind i Sagen, kun optræde som Napoleons Redskab og være lydig mod denne, hvis hans Ønsker gik i Retning af, at han skulde være Konge i Sverig. Derfor skulde v. Dernath indskrænke

sig til at lovprise Ideen om de tre Kroners Forening og opmuntre dem, der sværmede for Ideen, men han skulde gøre det indirekte, ikke paa nogen officiel Maade. Og han maatte aldeles ikke lade nogen ane Kongens virkelige Standpunkt, som var det, at han var langt fjernet fra at ønske en Krone, som var forbunden med overordentlige Besværligheder og Pinagtigheder, men at han var villig til at ofre sig, naar det var Napoleons Villie, at han skulde modtage den, og den gaves ham paa saadanne Betingelser, at han kunde kontrollere den Bygning, der skulde rejses.

I Paris fik de dansk-norske Gesandter, Rosenkrantz og Dreyer, ingen forandrede Instruktioner i Anledning af Dødsfaldet i Sverig. Rosenkrantz havde i den Instruktion, han havde medbragt, kun Ordre til, naar han adspurgtes, at anbefale de nordiske Rigers Union. Han fik ikke Paalæg om at være mere aktiv. Tværtimod. Udenrigsministeriets Breve til Paris efter Christian Augusts Død bar, ligesom de til Sverig, Præget af, at Kongen var bange for at udtale noget Ønske, der kunde føre ham ind i Forhold, han ikke længtes efter. Derved kom den franske Kejser til at mangle det Grundlag, der kunde have forvandlet hans gode Stemninger for Frederik VI til Beslutninger.

Kongens Ulyst forspildte saaledes alle de Chancer for en nordisk Union, som fremragende Mænd i Kjøbenhavn brændte af Begærlighed efter at benytte. Men i Sverig var Almenheden ingenlunde begejstret over det Forspring, dens Regering havde vundet i Paris. Adlersparres Kandidat behagede ikke. Han havde aldrig været Officer, var derimod noget af en Videnskabsmand og stod i Danmark og Norge over det lærde Skolevæsen. De Svenske vilde ikke have en saadan Ludimagister, som de kaldte ham, til Konge,

men derimod en Kriger. Utilfredsheden var derfor omtrent lige saa stor i det ene nordiske Rige som i de andre, da Tronfølgersagen pludselig fik en uanet Vending derved, at en Mand i Paris greb ind, og en Mand, som ikke blot kunde byde Svenskerne, hvad de vilde have, men som ogsaa havde Magt til at sætte sin Villie igennem, fordi han bedre end nogen i Norden forstod at spinde Intrigens Traade.

Denne Mand var Bernadotte, som, siden vi sidst forlod ham, havde levet, misfornøjet med Tidsforholdene, paa sit Landsted la Grange, Syd for Paris, midt imellem denne By og Fontainebleau. Kejseren vilde vedblivende have ham bort fra Frankrig, og han havde til sidst maattet bekvemme sig til at modtage den Post som Præfekt i Rom, uden for Hær og Administration, hvilken han afskyede og betragtede som en forgyldt Landflygtighed. Han fik i Juni Maaneds Midte Tilladelse til at gennemgaa med sin Familie en 14 Dages Badekur ved Plombières, efter hvilken Tid han skulde være beredt til at følge Kejserens Bestemmelser.

Han opholdt sig i Anledning af denne Sag i Paris, da Efterretningerne fra Norden kaldte hans Minder fra Elben til Live igen, og man vil kunne fatte, hvad Indtryk det gjorde paa ham, da en gammel Husven, en krigshistorisk Forfatter, General Grimoard, en Aften under et Besøg meddelte ham, at et Parti i Sverig ønskede ham til Kronprins, og at der fra dette Parti var kommen en Afsending til Paris. Vel var Vedkommende, som Grimoard forklarede, ikke egentlig sendt af Partiet, det var en Løjtnant, sendt som Kurer til den svenske Gesandt i et andet Anliggende, men han var dog nok bemyndiget fra et Parti i Stock-

holm til ved denne Lejlighed at virke for Partiets Ønske.

Bernadotte blev lutter Øre ved denne Meddelelse, spurgte, hvor Grimoard havde Nyheden fra, og hvad han ellers vidste derom. Den Adspurgte svarede, at han havde Nyheden fra den svenske Generalkonsul Signeul, som han tilfældig havde truffet i en Boglade, men at han ikke vidste andet om Sagen, end hvad han havde berettet. Fyrsten blev nu meget opsat paa at faa noget mere at vide om denne interessante Affære og bad Grimoard om i al Hemmelighed at udforske Sammenhængen, hvad denne lovede at gøre Morgenen efter.

Hvad Bernadottes Husven havde berettet, var omtrent det, som var passeret. Af de to Officerer, som vare rejste med de før omtalte Duplikater af den svenske Depeche, var den ene den 29-aarige Løjtnant og Baron Otto Mörner, som hørte til dem i Sverig, der ønskede en fransk Marechal til Tronfølger, og særlig var stemt for Bernadotte. Han havde været et Aar i Paris før (1803—4), var kommen i Venskabsforhold til den senere som Geograf saa berømte Topografofficer Lapie foruden til andre betydelige Personligheder. Da han nu (i 1810) havde afleveret sin Depeche til Lagerbjelke, drøftede han med sine franske Venner, hvilken Marechal Sverig bedst kunde være tjent med til Konge. Hans Forkærlighed for Bernadotte led ingen Skade i disse Samtaler, og den blev i højeste Grad støttet af den svenske Generalkonsul eller Handelsagent i Paris Signeul, hvem han kendte fra Sverig og derfor ogsaa raadspurgte.

Denne foretagsomme og duelige, men meget intrigante Mand var født i Sverig og var Student fra Upsala, men han hørte til en indvandret fransk

Huguenotfamilie og havde i den franske Revolutions første Tider levet i Paris — en kort Tid dog i England — i underordnede Stillinger ved det svenske Gesandtskab. Senere havde han været hjemme i Sverig, var først 1809 efter Regeringsskiftet paa ny kommen til Paris som Generalkonsul og Handelsagent, havde medvirket ved Fredsforhandlingerne i Paris, men under dem fattet en heftig Uvillie mod Lagerbjelke, med hvem han senere levede i et næsten aabent Fjendskab. Signeul var fuldblods Jacobiner, kendte Bernadotte godt og saa i Tankerne alt, hvad der kunde vanke for ham selv, hvis han blev i Stand til at medvirke til denne Fyrstes Valg i Sverig. Han bad Mørner om ikke at tale et Ord om Sagen til Lagerbjelke, saa skulde han (Signeul) nok gaa ham til Haande. Da Grimoard efter Bernadottes Ønske søgte Signeul, var denne en saa god Tolk for det, Mørner havde paa Hjerte, som nogen kunde være, og Signeul paatog sig efter Ønske at arrangere et Møde, ved hvilket Grimoard som tilfældigt kunde komme sammen med Mørner, og uden at denne fik noget at høre om, hvilke Forbindelser Grimoard havde.

Ved dette Møde, som fandt Sted den 24. Juni, underkastedes Mørner et skarpt Forhør. Bernadottes Ven kom nu til at forstaa, hvorledes Sagen hang sammen, at Mørner ikke var Agent for noget Parti, at der overhovedet ikke eksisterede noget Parti, der udtrykkelig havde Bernadottes Valg til Maal, men kun et for Valg af en fransk Marechal, og at Mørners Ønske kun var helt privat at erfare, om Fyrsten var villig til at modtage Valget, naar han opfordredes dertil fra Sverig af. Sagen forekom nu Grimoard mindre højtidelig. Han fik heller ikke noget tiltalende Indtryk af Løjtnanten, der var lille og buttet uden

vindende Væsen. Ikke desto mindre endte Mødet med, at Grimoard spurgte Løjtnanten, om han havde Lyst til at hilse paa Bernadotte, idet han saa godt kunde skaffe ham Adgang. Dette Tilbud blev modtaget og det fornødne aftalt for den følgende Dag, den 25. Juni.

For Bernadotte var det aftalte imidlertid en Kilde til stor Tilfredshed og til store Forsætter. Han vidste, at der var Folk i Sverig, det være nu faa eller flere, som vare vel stemte for ham, og at Mørner var en af dem. Mere behøvede han ikke for at grunde en Valgkandidatur og begynde en Valgagitation i stor Stil. Hvad han nu satte i Scene, var et Mesterstykke af højt udviklet Intrigekunst.

Det var ham den mindste Kunst under Samtalen den 25. Juni at fastholde Løjtnanten i den Rolle, han ønskede, han skulde spille. Mørner begyndte med at sige, der var mange Folk i Sverig, der ønskede Fyrstens Valg, og at han var en af dem. Han var altsaa disse Folks naturlige Repræsentant lige over for Fyrsten. Fyrsten drøftede den fælles Sag med Løjtnanten, spurgte, hvorledes Sagen stod i Sverig lige over for Kongen og Rigsdagen, og forklarede, hvad der burde gøres for den i Sverig. Der burde siges til det svenske Folk, at der ingen Vanskeligheder var for Fyrstens Overgang til den lutherske Trosbekendelse, og at han satte saa stor en Pris paa det svenske Folks Agtelse, at han vilde føle sig smigret, om end kun nogle faa Stemmer bleve afgivne for ham paa Rigsdagen. Efter at have talt en Times Tid med Løjtnanten bød han ham Farvel med de Ord, at han skulde tale med Kejseren om Sagen.

Disse Ord gav Mørner en Del at tænke paa, da han efter Mødet begav sig til Signeul for at gøre Rede

for, hvorledes Samtalen var forløben. Men end mere forbløffedes han, da Grimoard snart efter traadte ind hos Signeul for at spørge fra Marechallen, om han ikke kunde faa noget skriftligt, et lille Memento eller saa, der kunde bevise Rigtigheden af det overordentlige Anliggende, han havde at forelægge Kejseren. Dette syntes Mørner dog ikke om. Det forekom ham, at han ved at opfylde dette Ønske overskred det tilladeliges Grænser. Men de andre faldt nu over ham. Han kunde jo for Eksempel skrive et Brev, det har dog enhver Lov til at udtrykke sine Tanker i. Til sidst blev han overvunden. Der kom Papir og Blæk. Grimoard hjalp til ved Affattelsen. Udbyttet blev et Dokument, som, efter at være kommet i Kejserens Hænder, i lang Tid vakte Moro i St. Cloud, hvor man antog, at Bernadotte var bleven Offer for en Mystifikation.

Mørner blev imidlertid, efter at Grimoard havde fjernet sig, overvældet af en stor Sindsbevægelse og Uro. Han følte Trang til at betro sig til General Wrede, hvis Adjudant han engang havde været i Pommern. Generalen havde udført sit Lykønskningshverv og netop denne Dag haft Afskedsaudiens hos Kejseren. Mørner traadte bleg og forstyrret ind i Generalens Værelse, lukkede Døren i Laas efter sig og gav sig mod Løfte om Tavshed til at fortælle, hvad der var foregaaet. Wrede blev overrasket ved, hvad han saa og hørte, og vilde ikke indlade sig alvorligt med Mørner. Men selve Sagen berørte ham ingenlunde ubehageligt. Han kendte Bernadotte godt, som han kendte flere Marechaller. Han var nemlig gift med en fransk Dame, havde levet meget i Paris og var fortrolig med Selskabslivet der. Han fik Lyst til at hilse paa Bernadotte, inden han rejste hjem.

Den 26. Juni skulde Bernadotte tage Afsked med Kejseren i St. Cloud for dernæst at rejse til la Grange for at ledsage sin Familie til Plombières. Han gjorde den Dag intet Brug af Mørners Brev, meldte kun, hvad der var hændt ham, i al Overfladiskhed for at opfylde en tjenstlig Pligt. Thi han kunde, som han sagde, i en Sag som denne ikke foretage sig det mindste uden Kejserens Vidende og Villie, især da det kun var Kejserens Glans, der kunde bevirke saadanne Henvendelser til hans Underordnede som den, der nu helt overraskende var kommen til ham fra Sverig.

Kejseren hørte med Ro paa, hvad Bernadotte fortalte, men ansaa ham for et Offer for Selvbedrag og bebrejdede ham hans Lettroenhed med Hensyn til, hvad en rejsende Svensker kunde faa i Sinde at sige. Nu havde han affærdiget to svenske Gesandter, der begge havde forebragt ham Sverigs Ønsker med Hensyn til Tronfølgen, men der var ikke faldet et Ord om ham. I øvrigt tilføjede han til Bernadottes store Tilfredshed, at han havde sagt dem begge, at han ikke vilde blande sig i Tronfølgerstriden, og at han vilde have sagt det samme, hvis der var foreslaaet ham nogen anden Person end dem, der hidtil havde været bragte paa Bane. Dog vilde han ikke ønske Bernadotte, at man foreslog ham; thi Svenskerne vare efter, hvad han hørte, et uroligt og vanskeligt Folk at regere.

Under Hjemkørslen fra St. Cloud var det Bernadottes Hensigt uopholdelig at opsøge General Wrede. For at forberede en Sammenkomst med ham havde han, inden han tog til St. Cloud, sendt Generalen et Par kostbare Pistoler med venskabelig Anmodning fra sig om efter Hjemkomsten til Sverig at levere dem til Oberst Gustav Mørner til Erindring om de behagelige

Dage i Lybæk 1806. Hvor belejligt var det ikke, at Wredes Vogn kom fra den modsatte Side i det Øjeblik, Bernadotte kørte ind i sit Hus i Paris. Wrede blev den første, som Bernadotte kunde meddele, hvor velvilligt Kejseren havde stillet sig til hans Valg i Sverig, og Wrede havde derfor ikke Brug for meget andet end Komplimenter og Forsikringer om, at han personlig med Glæde skulde se Fyrsten paa Sverigs Trone. Hvad der iøvrigt passerede under den hjertelige Samtale, han havde med sin Gæst, vides ikke. Men et er vist, Generalen kan ikke have sagt det, Bernadotte meldte Kejseren at have hørt af Generalen.

Efter Hjemkomsten til Landstedet den følgende Dag sendte Bernadotte nemlig Kejseren et Brev, i hvilket han indførte Wrede talende og lagde ham følgende Ord i Munden:

„Da Kejseren bevilgede mig [altsaa Wrede] sin Afskedsaudiens, maatte mit Sprog være i Overensstemmelse med det mig betroede Hverv. Det havde til Maal at bede hans kejserlige Majestæt om at omfatte Kongens Ønsker i Tronfølgerspørgsmaalet med Velvillie. Det Ønske, jeg paa Kongens Vegne udtrykte, var dog, som jeg ved, ikke hans Hjertes Ønske, men det, som Omstændighederne havde paalagt ham. Siden den Tid have Sagerne taget en anden Vending. Den offentlige Stemning i Sverig har udtalt sig til Gunst for Deres Højhed [altsaa Bernadotte] for det Tilfælde, at Kejseren giver sit Minde dertil, og hvis jeg en anden Gang skulde faa den Ære at tale med Kejseren [Wrede antoges da rejst], er det i den Retning, jeg af mit Indre føler mig kaldet til at tale. Jeg beder Deres Højhed om at ville retfærdiggøre mig for Kejseren, ifald De finder Anledning dertil, og sige ham, at efter at have fuldbyrdet min Mission som Ambassadør

deler jeg mine Landsmænds Ønske om, at Kejseren vil skænke Deres Valg sin Beskyttelse.“ [1])

Da dette Brev, med hvilket ogsaa Mørners Brev af 25. fulgte, sendtes til Kejseren, havde Bernadotte imidlertid mindre Brug for den strenge Sandhed end for, hvad der kunde gøre Virkning; thi han var da alt inde i Valgagitation. Straks efter Wredes Besøg havde han sat denne i Gang. Han kaldte Mørner, meddelte ham, hvor gunstigt Kejseren havde stillet sig til Sagen, bad ham om at rejse straks til Sverig og paalagde ham, hvad han burde gøre der, blandt andet tale med Kongen. Mørner rettede sig efter Fyrstens Ønske, lod sit tjenstlige Hverv og sine Rejsepenge hos Lagerbjelke i Stikken. Han var upaatvivlelig da Bernadottes Mand, skønt Forholdet til Fyrsten næppe var noget andet end det helt kammeratlige, der altid havde bestaaet mellem Fyrsten og den Mørnerske Slægt, til hvilken Otto Mørner hørte i en noget afsondret Sidelinie.

Ogsaa Signeul kastede sig nu ind i Agitationen paa Sverig, men nok saa meget Bernadotte selv. Han havde jo sine Forbindelser i Hannover og Hamburg, der atter havde Forbindelser i Danmark og Sverig. Hans gamle berømte Efterretningskorps var vel endnu i Funktion under Davout. Men slige Korps skifte hyppigt Personale. Det fejlede ikke, at mange af hans gamle Tjenere stod til hans Raadighed endnu, og da der nu var Udsigt til, at Korpset kunde leve op i ny Glans, hvis han kom til Sverig, var det ikke andet end rimeligt, at de, som saa ofte før havde gjort Tjeneste som Marechallens Øjne og Øren, nu søgte ind i Sverig for at se, hvad der foregik der, og

---

[1]) Brevet er trykt i sin Helhed i Schinkels Minnen V. 367.

udføre deres Part af Agitationen. For de Efterretninger, de bragte, oprettedes der en Stafetlinie mellem Hamburg og la Grange.

Da Bernadotte begav sig til Badene, havde han Anledning til at være tilfreds. Thi hans Kandidatur var jo nu anmeldt. Den var startet paa en glimrende Maade i Løbet af et Par Dage. Og den tildrog sig hurtig al den Opmærksomhed, som Bernadotte kunde ønske. Den 28. havde Kejseren Bernadottes Brev. Samme Dag var Udenrigsministeren indviet i Sagen; thi Wrede var ikke rejst. Han havde noget, han personlig vilde sige i Anledning af Besøget hos Bernadotte. Han henvendte sig derfor til Udenrigsministeren, Hertugen af Cadore. Følgen af dette Besøg var, at Kejseren lod en betroet Mand besøge Wrede for at faa Oplysninger om Stemningen i Sverig m. m. Tillige indviede Wrede den svenske Gesandt i, hvad der var foregaaet, og Lagerbjelke, der blev betuttet over, at et Projekt om Tronfølgen i Sverig kunde være forhandlet i Paris uden hans Vidende og Medvirkning, skyndte sig med i en Indberetning ikke at stille sig for afvisende til det. Kort sagt: Inden mange Dage beskæftigede hele den diplomatiske Verden sig med det nye Projekt, der tilmeldtes alle Kabinetter og ved sin Byrd i Paris, saa at sige under Kejserens Øjne, havde mange Betingelser for i Norden at kunne stille andre Kombinationer i Skygge.

Det varede dog en god Stund, inden Virkningen af alt dette kunde spores i Sverig. Mørner, som rejste til Sverig Dagen efter den sidste Samtale med Fyrsten, kom først til Stockholm den 12. Juli; Wrede kom endog først den 23., efter at Stænderne vare traadte sammen.

Imens indtraadte der en kendelig Forandring i Valgbevægelsen i Norden, bevirket ved, at Ministrene i Kjøbenhavn fik Kongen i Tale angaaende deres Ønsker og fik Kongen til at gaa ind paa, at Christian Augusts nordiske Politik genoptoges med Anvendelse af de samme Midler, han havde anbefalet: Paavirkning af nordisk sindede Mænd i Sverig, en officiel Ambassade til Rigsdagen i Sverig og et aabent Tilbud om Unionen fra Kongens Side til den svenske Rigsdag.

Det var dog først i de sidste Dage af Juni, at Kongen, bevæget ved Efterretninger fra Frankrig, afgjort gik ind paa Planen, men saa vare til Gengæld alle Kræfter i de nordiske Kredse i Kjøbenhavn saa spændte og alt saa vel forberedt, at en betydelig Virksomhed i agitatorisk Øjemed hurtig kunde organiseres og sættes i Gang. Kaas, der var bleven Statsminister, arbejdede alt da under Kongen selv paa en nordisk Statsforfatning sammen med Gyllembourg Ehrensvärd og tilkaldte Skaaninger, deriblandt vist alt nu den bekendte Munck af Rosenskjöld fra Skaane, der endog havde et Slags Mandat til disse Forhandlinger fra den svenske Konge. Statsminister Schimmelmann optraadte som Pjeceforfatter, og foruden hans havdes der en Mængde andre Pjecer og Skrifter, deriblandt ogsaa et af den unge N. F. S. Grundtvig, færdige til Udspredning.

Statsminister Frederik Moltke tog sig, som det synes, af den mere direkte Agitation. Jens Krag Høst og andre vare beredte til i det Øjemed at rejse til Stockholm[1]).

---

[1]) Se Aage Friis: Frederik VI og det andet svenske Tronfølgervalg 1810 i Historisk Tidsskrift VII Række I 311 og flg.

Hvad der betydeligt opildnede alles Mod, var, at der i Dagene efter den 22. kom Bud om, at der havde dannet sig en virkelig Stemning i Sverig for Christian Frederik. Det syntes i Virkeligheden saa. Den dygtige og utrættelige Oberst Skjöldebrand, som vi have set nærværende næsten alle Steder, hvor der foregik noget, havde forladt det russiske Parti og var — foreløbig i det mindste — bleven Partisan for Prins Christian Frederik. Og dette betød noget; thi Skjöldebrand havde en meget stor Indflydelse. Der stemte altid mange med ham. General Adlerkreutz havde saaledes Ord for stedse at følge Skjöldebrands Stemmegivning. Der var ogsaa blandt dem, der havde samlet sig om Kong Frederiks Valg, adskillige, der nu sagdes overgaaede til Prins Christian Frederiks Parti. Dernæst var Suremain, Kongens første Adjudant, som havde været i Frankrig paa Missioner, en ivrig Tilhænger af Prinsens Kandidatur, som han særlig anbefalede Kongen og hans Omgivelser. Men, hvad der dog mest var Anledning til den pludselig opstaaede Stemning for Prinsen, var et Rygte, der spredte sig mellem 1809-Mændene i Sverig og fortalte, at Christian Frederik ikke havde noget højere Ønske end at blive Statholder i Norge og optage Christian Augusts Politik, det vil sige at rejse Norge og knytte det til Sverig.

Dette Rygte er paaagtelsesværdigt, fordi det upaatvivlelig maa grunde sig paa noget, der ikke er urigtigt. Christian Frederik deltog ikke direkte i det andet Tronfølgervalgs Bevægelser. Der findes i hans Efterladenskaber ikke Spor af Indblanding deri. Men han talte med mange Svenskere, der kom til Kjøbenhavn[1].

---

[1]) Se f. Eks. Memoires de Suremain S. 212.

Og vist er det, at der i Danmark gaves Mænd, som i Lighed med norske, vi have omtalt, mente, at en norsk Frihedsrejsning maaske ikke vilde være nogen daarlig Politik, naar Sverig derved paa en velberegnet Maade blev lænket til Norge, gennem hvilket Rige Danmark maatte kunne komme med ind i Foreningen. Christian Frederik havde ganske afgjort intet mod at forene Norge med Sverig, naar han som dansk Tronfølger blev Hersker over de to Riger[1]).

Det er langt fra at være usandsynligt, at Prins Christian Frederik, hvis den Bernadotteske Agitation ikke var kommen til, til sidst vilde være gaaet af med Sejren ved dette Tronfølgervalg, hvor meget end Platen og Adlersparre modarbejdede ham, og det Gustavianske Parti ønskede, at han skulde afspises med Hertugdømmerne, for at der i Norden kunde blive Plads for Gustav V. Men om dette Spørgsmaal er det ørkesløst her at anstille Betragtninger. Det skal kun bemærkes, at hans fremskudte Stilling mellem Tronprætendenterne bevægede Statsmændene i Kjøbenhavn til at faa Kongens Samtykke til, at han opstilledes sammen med Kongen som officiel Tronkandidat fra Danmark-Norges Side. Saa kunde Svenskerne, hvis de ønskede en Union, faa den efter deres Ønske enten under Kong Frederik eller under Prins Christian Frederik.

Den Efterretning, som bragte Kong Frederik til afgjort at bøje sig for sine Statsmænds Ønsker, kom fra Rosenkrantz i Paris og indeholdtes i den Meddelelse, han gav om sin Afskedsaudiens hos Kejseren den 17. Juni, altsaa adskillige Dage før Løjtnant Mørners

---

[1]) Vidnesbyrd herom haves i tilstrækkelig Mængde i de danske Krigsarkivers Dybder, om end rigtignok for en lidt senere Tid.

Ankomst. Kejseren havde sagt ham, at han hverken var stemt for Prins Gustav eller for Prinsen af Oldenburg, at han fandt, det maatte være i Danmarks Interesse, at Sverig ikke kom under russisk Indflydelse, og at han vilde bifalde, hvad Danmark i Overensstemmelse dermed maatte finde nødvendigt at foretage sig. Han forstærkede endog sit Udsagn med den udtrykkelige Tilkendegivelse, at han, hvis Kongen skulde se Udveje til at forene Sverigs Krone med sin, vilde se dette med Tilfredshed. Det var nu ganske vist ikke just det, Kongen havde ønsket; thi det var jo kun et ganske passivt Samtykke; men han lod sig dog bevæge til at optræde saaledes, som Kejseren mente, det var i hans Interesse at handle. Hvad der bidrog til hans Beslutning var ogsaa, at der paa denne Tid fremkom en officiøs Artikel i den franske Journal de l'empire, i hvilken Kong Frederik VI og Prinsen af Oldenburg betegnedes som de bedste, Sverig kunde vælge. Man forstod godt i Kjøbenhavn, at den sidste var nævnt for ikke at støde Czaren; thi Prinsen havde, som man troede at vide, frabedt sig Valget.

Straks efter den 27. Juni skrev Bernstorff nu til v. Dernath i Stockholm, at han kunde udtale sig aabent om Fordelene ved en Forening med Danmark, samt agitere lidt og danne Parti. Mere maatte han dog ikke gøre endnu; thi det var jo rigtigst at overlade Rosenkrantz, som ved sin Hjemkomst fra Frankrig skulde overtage Udenrigsministerporteføljen, at indlede det officielle diplomatiske Felttog, som skulde føres. Derfor maatte v. Dernath ikke indlade sig paa Drøftelse af den nordiske Forenings Natur, kun sige, at han med Bestemthed vidste, at Kongen, hans Herre, vilde modtage Kronen, naar den bødes ham paa acceptable Vilkaar.

Rosenkrantz ankom først den 5. eller 6. Juli og blev ikke glad over den Opgave, han skulde tage sig af, da han mente, det var for sent, og det desuden var forbundet med Vanskeligheder at faa det diplomatiske Grundlag for en saadan Optræden tilvejebragt. Han havde jo haft en anden, helt passiv Rolle at spille i Paris. Ikke desto mindre rettede han sig efter Kongens Villie, instruerede baade Dreyer i Paris og Blome i St. Petersborg om den nye Politik, de skulde melde deres Hoffer og bede om deres Understøttelse af. Dernæst redigerede han det Brev, ved hvilket Kongen skulde optræde som Bejler til den svenske Trone enten for sig selv eller for Prins Christian Frederik. Dette Brev skulde overleveres af v. Dernath. Tanken om en Ambassadør blev nemlig opgiven. I Stedet for besluttede man sig til at bemyndige en med svenske Forhold bekendt Mand til at optræde enten som Gesandt eller betroet Rejsende ved Rigsdagen. Dertil havde man udset Kammerjunker Gyldenpalm, der havde været Legationssekretær i Stockholm og var meget bekendt i Sverig; men man blev nødt til i Stedet for til ham at overdrage denne Mission til Baron Selby, der havde været med Rosenkrantz i Jönköping, da Freden sluttedes der 1809, men ellers ikke kendte Sverig.

De planlagte Kampagner bleve nu virkelig paabegyndte, baade den diplomatiske, der ledes af Rosenkrantz, og den agitatoriske, der førtes ved Skrifter, der spredtes i Sverig, ved Avisartikler og ved Rejsende, og til en Begyndelse vare Bestræbelserne ikke helt uden Virkning. Dette er dog alt, hvad der kan siges; thi det diplomatiske Felttog kom for sent, som Rosenkrantz forudsagde, og Agitationen overfløjedes ganske af Bernadottes. Dennes Agenter vare prak-

tiske, og de havde rigelige Pengemidler til deres Raadighed; thi Fyrsten var lige saa hensynsløs med Udgifter, naar han vilde sætte noget igennem, som han til andre Tider var nøjeseende, næsten karrig. De agiterede gennem svenske Mænd, som de fik Held til at knytte til sig i stor Mængde, og hvad de udspredte, var ikke Skrifter og Pjecer, der skulde fordøjes af enkelte, inden noget Udbytte af dem kunde vindes for Stemningen i større Kredse, men korte Levnedsbeskrivelser af deres Helt, Portrætter og Slagbilleder, hvor Bernadotte saas til Hest som Sejrherre.

Heller ikke kunde de Overvejelser af Unionens statsretlige Natur, som foregik i Kjøbenhavn, og til hvilke man dog var saa heldig at faa nogen Bistand fra svenske Mænd, behage i Sverig. De Danske vare dengang kun daarligt i Stand til at lave Forfatninger for Svenske. De havde ingen politisk Frihed, ikke blot ingen konstitutionel borgerlig Deltagelse i Regeringen, men ikke engang en Administration med Magtfordeling, som dog de fleste, selv despotisk regerede Lande, dengang havde noget af. De fleste af Agitationsskrifterne bar ogsaa Præget af en paafaldende politisk Naivitet og gik for det meste kun ud paa at prise Frederik VI og hans gode Hensigter. Raadslagningerne i Kjøbenhavn led ogsaa ved, at Kongen deltog i dem; naar han var med i noget, bevirkede hans Iver og Skrivelyst, at alt i for stor en Grad kom til at dreje sig om hans forudfattede Mening.

Skulde man vinde Svenskerne, maatte man have dannet en virkelig konstitutionel Forbundsforfatning enten som Statsforbund omslyngende de tre nordiske Riger eller som Forbundsstat med Særforfatninger for de tre Lande, hvoraf Fællesstaten kom til at bestaa. Og man maatte have givet Sverig en ledende Stilling i

Forbundet, som Christian August havde villet, eller paa anden Maade taget Hensyn til, at Sverig havde en Folkemængde, der omtrent var saa stor, som de andre Rigers tilsammentaget. Saa forhadt og ringeagtet Danmark egentlig var i Sverig paa Grund af dets Alliance med Rusland og hele Færd i 1808 og 1809, kunde det svenske Folk ikke finde sig i, at det fik Overmagten i et nordisk Forbund. Det vilde jo være en Opfyldelse af Kong Frederiks Ønsker om Sverigs Deling: Rusland havde faaet Finland, han det øvrige.

Man var i Kjøbenhavn ganske klar paa, at det var Forbundsforfatningen, det kom an paa. Naar en Tronfølger bringer Land med sig, er Forholdet et andet, end naar han kommer tomhændet til det Land, der vælger ham, og kan antage dets Nationalitet. Christian August havde alt i 1808 henledet Opmærksomheden paa, at Opnaaelsen af Nordens Forening bedst kunde ske under Formen af en Familieoverenskomst mellem de to sønneløse Konger med gensidig Adoption, saa den længstlevende skulde arve den andens Riger og Lande med den forud vedtagne Prins som Successor. Denne Tanke var senere bleven berørt under Hoffernes Samkvem, og Christian August har rimeligvis syslet med den, medens han var svensk Tronfølger.

Kong Frederik var i Princippet alt gaaet ind paa denne Tanke. Derfor tillod han, at Christian Frederik valgtes i Sverig, medens han paa ingen Maade vilde tillade, at Augustenborgeren Frederik Christian kom derover; thi denne vilde i saa Fald ikke alene berøve Christian Frederik de Arverettigheder, han ifølge den forudsatte Familieoverenskomst efter Kongens Mening alt havde til Sverigs Trone, men da han havde Sønner, endog gøre hele denne Familieoverenskomst til en

Umulighed. Men Kongen vilde, hvis Prins Christian Frederik blev ham foretrukken i Sverig, ikke derfor give ham andre Rettigheder i Norge og Danmark end dem, han havde som Tronfølger i disse Riger under ham. Han vilde beholde det dansk-norske Monarki under sig, som det var, saa han idelig vendte tilbage til den Dualisme i Norden i Stedet for en Trehed, som altid havde været Betingelsen for hans Tilslutning til Tanken om en nordisk Union.

Imidlertid kom Kongen en kort Tid ind paa Tanken om de tre Rigers Ligestillethed, og et Forslag herom debatteredes rimeligvis under den Forudsætning, at Kongen blev den foretrukne i Sverig. Men dette blev slet ikke heldigt for hans Stilling til Naboriget, da der under disse Forhandlinger blev Tale om at flytte Sverigs Hovedstad fra Stockholm til Gøteborg.

Ideen stammede fra den skaanske Grev Ruuth, som havde leveret Kong Frederik en Memoire angaaende det, der burde foretages, hvis Napoleon bestemt forlangte Nordens Enhed under Frederik VI. Grev Ruuth gik ud fra, at de tre Riger skulde styres hvert efter sine egne Love, og at Kongen skulde have et Konseil, hvori der var lige mange Medlemmer fra hvert Rige, men at Kongen iøvrigt skulde opholde sig lige længe i hvert af de tre Rigers Hovedstæder. Men han mente derhos, at den svenske Residens burde flyttes til Gøteborg, fordi Stockholm efter Tabet af Finland vilde miste sin Handel, blive til en Stad af mindre Betydenhed og ligge uheldigt som Residensstad.

Det maa bemærkes, at dette Udkast kun fremsattes ganske løst i Slutningen af Memoiren, der hovedsagelig angik, hvilke svenske Mænd Kongen skulde henvende sig til, hvis Napoleon virkelig befalede Unionen. Han vilde, hvis han havde overvejet sine

Udtryk nøjere, sikkert have fundet, at de Principper, han selv havde fremført, ikke vilde fyldestgøres ved de Vink, han gav til deres praktiske Gennemførelse. Gøteborg egnede sig ganske sikkert til Forbundets Hovedstad, men naar de andre Riger beholdt deres Hovedstæder udenfor, maatte Sverig ogsaa beholde sin som Sæde for de særlig svenske Anliggenders Bestyrelse. Han vilde saa ogsaa have indset, at Retfærdigheden ikke tilfredsstilledes ved et øverste Raad, i hvilket den norsk-danske Halvdel af Monarkiet havde dobbelt saa mange Medlemmer som den svenske Halvdel.

Men den Ruuthske Idé tiltalte Frederik VI. Naar han fik den svenske Hovedstad liggende i Linien mellem Christiania og Kjøbenhavn, saa virkeliggjordes saa temmelig de Forestillinger, han havde yndet dengang, han tænkte paa Monarkiets Udvidelse til Motala. Vægten var saa lagt paa den Del af Sverig, som kunde beherskes fra Norge og Danmark, og som til Dels bestod af Landsdele, der tidligere havde hørt til disse Riger.

Man fik dog Indtrykket i Kjøbenhavn, at denne Tanke var uigennemførlig, og Kongen indsaa det selv, da v. Dernath havde forklaret, at den svenske Hovedstads Flytning var en Umulighed. Man berørte heller ikke officielt for Sverig noget om de Overvejelser angaaende Unionens Natur, der vedblivende fandt Sted i Kjøbenhavn. Kongen søgte kun Valg i Sverig, som det var. Han lovede i sit Brev til Carl XIII med Trofasthed at ville holde de svenske Grundlove og erklærede sig beredt til at afgive samme Løfte for Prins Christian Frederik, hvis de svenske Stænder foretrak ham.

Trods det slette Indtryk, de omtalte umodne og famlende Organisationsforsøg gjorde paa Svenskerne, vandt Unionstanken dog Fremgang, saa længe Mørner ikke var kommen hjem. Det gammelsvenske Parti mente, at Sverig trods alt nok vilde faa Magten i et forenet Norden; kun ønskede en Del af dette Parti, at kun de dansktalende Dele af Danmark kom ind i Forbundet, og at de tyske Bestanddele af Riget bleve udenfor. Platen vilde dog paa ingen Betingelser have nogen Forening med Danmark. Han prædikede ved alle Lejligheder lidenskabeligt Nødvendigheden af dette Riges Udelukkelse fra enhver nordisk Forening. „Dette Rige er et Øland," sagde han, „det gennemstrømmes af dybe Vande, der i Krigstid faa strategisk Værd. Danmark har altid været indviklet i europæiske Krige; det er jo ogsaa i Krig med England i dette Øjeblik. Det vilde være en Ulykke for Norge og Sverig at blive forenede med dette Rige." Det var selvfølgelig et Fejlsyn, der indgav Platen disse Ord. Danmarks Ønatur gjorde netop dette Rige til en naturlig og fordelagtig Forbundsfælle for de andre nordiske Riger. Selvfølgelig vilde det i saa Fald have ført Sømagternes almindelige Politik sammen med de andre nordiske Riger og England. Det strategiske Værd, der klæbede ved Store Bælt som maritim Krigsvej mellem Nord- og Østersøen, vilde under de Forhold ikke have frembudt nogen Fare for Norden. Tværtimod. Med Herredømmet i Forening med England over dette Bælt og med fremskudte Stillinger ved Lille Bælt mod, hvad der kunde komme ind over den holstenske Grænse, var Norden bedre sikret mod enhver Fare fra denne Kant, end det uden Danmark kunde være. Ulykkeligvis var Danmark paa den Tid,

Platen prædikede denne sin Lære, i Krig med England og rustet mod Sverig. Alle vore Ulykker fra hin Tid og Monarkiets Undergang skyldtes ene det, at Frederik VI ikke fulgte Landets naturlige Politik, den alle hans Statsmænd anbefalede ham, naar de adspurgtes.

Da Mørner var kommen hjem, forsvandt de Udsigter, som der indtil nu dog havde været, for Unionen. Den nye Horisont, der aabnedes for Svenskerne med en prøvet fransk Kriger, der som svensk Konge i Pagt med Napoleon hæver Sverig op til fordums Magt og Herlighed, virkede betagende, og den første, der i alt Fald næst efter Hofkansler Wetterstedt, Mørners Svoger, lod sig fange af den nye Situation, der dukkede op, var Platen. Han skulde netop have rejst til Hertugen af Augustenborg, fra hvilken Mission han dog var bleven afholdt af de andre Statsraader, der sendte Christian Augusts tidligere Adjudant Holst i hans Sted. Nu rejste Platen i Stedet for til Oberst Gustav Mørner i Motala for at faa Oplysning om Bernadotte og begav sig derefter til Norges Grænse for at faa en Sammenkomst med Grev Herman Wedel i Strøm. Da Wedel ikke talte til Fordel for Hertugen af Augustenborg, der ikke var kendt personlig i Norge og ikke var godt anset som Bestyrer af Skolevæsenet, havde Platen let ved at opgive den Kandidatur, han hidtil havde været den ivrigste til at støtte, fordi derved Danmark blev uden for Skandinavien. Og de to Venner enedes om, at den franske Marechal maatte kunne bruges til Fremmer af de Planer, de havde og ved denne Lejlighed paa ny søgte at komme til Enighed om. Fra Strøm rejste Platen tilbage som Tilhænger af Bernadotte, og med sin sædvanlige Energi satte han sig straks i For-

bindelse med Bekendte i Frankrig, maaske med Signeul, for at høre Besked eller komme i Forhold til den nye Kandidat til Tronfølgen.

Dette syntes Adlersparre ikke om. Han holdt fast ved Augustenborgeren og fik Kongen og Regeringen med Undtagelse af Platen og Wetterstedt til at gøre det samme. Han fik ogsaa Kongen til at arrestere Mørner (det blev dog kun til Byarrest i Upsala) og talte meget nedsættende om Bernadotte og hans Pretentioner.

Da der nu straks efter Mørners Hjemkomst opstod en stor Bevægelse i Stockholm til Fordel for den franske Marechal, grundet paa, at Byen betragtede Finlands Generobring som en Betingelse for Byens Handel og Trivsel, fik Adlersparre ogsaa Kongen overtalt til hurtigt at tage til Ørebro, til hvilken By Stændernes Forsamling i Henhold til en Paragraf i den nye Regeringsform var henlagt paa Grund af de Uroligheder, som Stockholm havde været Skuepladsen for, da Christian Augusts Lig førtes til Stockholm og Fersens Mord forefaldt.

Kongen rejste til Ørebro den 19. Juli. Regeringen og Statsraaderne mødte i Byen før den 23., hvilken Dag Stænderne samledes. Dernæst ankom Baron Selby og Grev v. Dernath til Byen for at overgive Kongen Frederik VI's Brev. Men de tog derefter tilbage til Stockholm, da ingen Repræsentanter for fremmede Magter maatte overvære Tronfølgervalget. Først den 30. Juli aabnedes Rigsdagen officielt; de foregaaende Dage vare anvendte til Stændernes Hilsen paa hinanden og de andre Ceremonier, som hørte med til en svensk Rigsdag.

Den 4. August nedsattes det hemmelige Udvalg, der skulde foreslaa Tronfølgeren. Endnu denne Dag stod

Unionens Aktier højest, og Kong Carl var stemt for Frederik VI[1]), skønt Stemningen for Bernadotte begyndte at blive højrøstet, mest dog i Hovedstaden. Men Adlersparre, som blev Hovedmanden i dette Udvalg, bevirkede, at Kongen den 6. anbefalede Udvalget at foreslaa Hertugen af Augustenborg til Tronfølger, hvilket, billiget af Udvalget, forelagdes Statsraadet den 11. August.

Ikke en eneste paa Rigsdagen var dog fornøjet med dette, knap nok Adlersparre selv. Der rejste sig en stærk Protest. Højest skreg dog Bernadottisterne. Kejseren vilde have Marechallen paa Tronen i Sverig, sagde de. „Men det er netop det, han ikke har sagt,“ indvendte de andre. Thi om Kejserens Mening havde Striden i den sidste Tid været heftig. Havde han kun een Gang udtalt et eneste officielt Ord, vilde ingen have modsat sig hans Ønske.

Det var den 10. August, at denne uhyggelige Misfornøjelse spredte sig i Ørebro. Da forandredes som ved et Trylleri hele Situationen Dagen efter. Der ankom en kejserlig Kurer med egenhændigt underskrevet Pas fra den franske Udenrigsminister, og han anmodede fra et Gæstgiveri uden for Ørebro om Tilladelse til at komme ind i Byen, da han havde et vigtigt Ærinde til den svenske Regering. En svensk Mand, som hørte til den ankomne Fremmedes Følge, bragte Anmodningen om Adgang til Minister Engestrøm; paa samme Tid genlød hele Byen af Fortællingen om, at det, Kejseren bad Sverig om, var at vælge Bernadotte. Minister Engestrøm blev forlegen ved Anmodningen til ham, eftersom ingen Repræsentanter fra fremmede Magter maatte komme ind i Øre-

---

[1]) Scævola 506.

bro, medens Valghandlingen stod paa; han konfererede med andre i Regeringen om Sagen. Da viste det sig, at der var givet hele Ambassaden en Form, der tillod Regeringen at komme dens Ønsker imøde. Den kejserlige Kurer anmeldtes nemlig kun som en privat Mand, havende Ærinde alene fra Bernadotte, legitimeret ved et Brev fra Signeul. Nu aabnedes Adgangen for den Fremmede, og en hel Sceneforandring indtraadte i Ørebro.

Det maa dog siges, at i Virkeligheden var Kejseren slet ikke med i, hvad der nu foregik. Dette maa nærmest opfattes som et Bedrag, som et lille Skalkespil à la Scapin, udklækket i Paris til Agitationens Fremme og virtuosmæssigt udført af en af Bernadottes Agenter, en Hr. Fournier[1]).

Men inden vi komme nærmere ind paa dette, maa vi tilbage til det, som var foregaaet i Frankrig, siden vi sidst forlod det.

Som vi vide, havde Napoleon efter Modtagelsen af Bernadottes Brev fra la Grange sat sig i Forbindelse med General Wrede. Han havde derved faaet at vide, at det vel ikke forholdt sig netop saaledes, som Bernadotte havde berettet, men at der i Sverig var en afgjort fransk Stemning med Ønske om en fransk Tronfølger. Derfor havde Kejseren spurgt Vicekong Eugen, som nok tilfældigt opholdt sig i Frankrig, om han vilde være Konge i Sverig. Men da han havde modtaget et bestemt Afslag, besluttede han som hidtil at holde sig uden for al Deltagelse i dette Valg, da han ikke fæstede den mindste Tiltro til, hvad Berna-

---

[1]) Suremain 220, Vandal II, 465, Scævola 526, Twå kröntа Rivaler I, 163 o. s. v.

dotte havde meldt ham om sine Udsigter. Han lod derfor Alquier, der var udset til at være Gesandt i Stockholm, forblive i Paris til efter Valget og befalede paa ny sit Diplomati ikke at blande sig ind i dette Valg.

For Bernadotte var denne Kejserens Holdning meget tilfredsstillende. Han vendte tilbage fra Plombières til la Grange, da han kunde forudsætte, der indtraf Breve til ham fra Norden, og efter den Tid opholdt han sig afvekslende der og i Paris, hvor han satte sig i Forbindelse med Signeul og ved hyppige Besøg i St. Cloud gjorde sine Rettigheder som Medlem af den kejserlige Familie gældende.

Under et af de første Besøg, han gjorde, vandt han en lille Favør i det Spil, han spillede med Napoleon. Kejseren spurgte ham i Overværelse af en stor Forsamling af Gæster, om han havde Nyheder fra Sverig, hvortil Bernadotte svarede: „Ingen andre, end at Deres Majestæt modarbejder mig der.“ „Jeg? Umuligt!“ udbrød Kejseren. Men hvad Marechallen havde faaet Lejlighed til at sige paa en tilstrækkelig sensationel Maade, støttede sig til tilforladelige Efterretninger. Da man i Sverig intet officielt hørte om Kejserens Stilling til Valget, overhang man selvfølgelig den franske Repræsentant i Stockholm, Desaugiers. Denne hørte intet fra Paris, havde i lange Tider ikke faaet en eneste Depeche, men han havde af Nyheder til den danske Gesandt og af Artiklen i „Journal de l’empire“ ladet sig forlede til at sige Kongens 1. Adjudant, Suremain, at efter hans Mening ønskede Kejseren Kongen af Danmarks Valg. Da Kejseren erfarede, at Bernadotte havde haft Ret, blev han meget opbragt og befalede, at Desaugiers, fordi han ved at indblande

sig i Valget havde handlet mod sine Instruktioner, skulde kaldes fra sin Post og reprimanderes. Dette skete paa en meget opsigtvækkende Maade paa en Tid, hvor det i højeste Maal kom Bernadottes Intriger til gode.

Det vanskeligste for Bernadotte var at faa et Ord fra Kejseren, der kunde tydes som en Billigelse af hans Valg. Alle Breve fra Sverig udtalte det som en Nødvendighed, at der kom en slig Autorisation og et Ord fra Bernadotte selv.

Da var det, man greb til den List, Fournier satte i Scene. Denne Mand, som var født i Frankrig, havde været Købmand i Gøteborg og tillige fransk Vicekonsul, men han var gaaet fallit, havde maattet rømme fra Sverig og tillige opgive sin Konsulpost. Det franske Udenrigsministerium havde imidlertid beholdt ham i sin Tjeneste, væsentligst vist som Iagttager af Forholdene i Sverig, med hvilke han fra sin Konsulatstid var vel kendt. Da Fournier nu ogsaa havde staaet i Forhold til Bernadotte i den Tid, Marechallen havde været i Hannover, var denne tidligere Konsul, der nu var en noget ældre Mand, som skabt til at spille den Rolle, man vilde have udført i Ørebro, især da han var i god Tro til Kejserens hemmelige Forstaaelse med Bernadotte. Man vidste nemlig lige saa lidt i Udenrigsministeriets nedre Regioner om Kejserens virkelige Forhold til Bernadotte som i de øvre.

Fournier bad Udenrigsministeriet om Tilladelse til at besøge Sverig, om end kun nogle Dage, for at ordne nogle private Pengeanliggender fra hans Købmandstid og tilbød, hvis denne Rejse blev ham tilstaaet, da tillige at bringe Udenrigsministeriet Efterretning om,

hvorledes Bernadottes Aktier stod i Sverig. Denne Ansøgning blev ham bevilget, dog med Paalæg om Forsigtighed og Afholdenhed fra enhver Deltagelse i Valgbevægelsen. Fournier fik et diplomatisk Pas, der endog underskreves af Ministeren selv, samt ogsaa andre Favører[1]).

Allerede dette Pas var af Værdi for Signeul, der satte Foretagendet i Sverig i Scene. Det kastede et Skin af kejserlig Bemyndigelse over den Person, der skulde være Bernadottes Budbringer, men dette Skin forøgedes meget snildt derved, at han ikke maatte sige til andre end Engestrøm, at han kom fra Bernadotte, og at han som Legitimation fra denne kun medbragte et Elfenbensetui med Miniaturportrætter af Bernadottes Gemalinde og Søn, bestemt for General Wrede. Sendelsen fik et hemmelighedsfuldt Præg som for at lade Forsamlingen i Ørebro i Uvidenhed om, fra hvem den egentlig kom, og Fourniers Hjælpere (han havde flere med sig) undlod ikke at pege paa det kejserlige Pas og at udhæve den Ære, det var for Svenskerne, at den store Kejser fortroligt og tillidsfuldt paa en saa usædvanlig Maade henvendte sig til det svenske Folk. Saa kom dertil, at nogle Fordele, som Bernadotte gennem Fournier meldte Engestrøm, at han kunde skaffe Sverig, aabenbart maatte være billigede af Kejseren, uden hvis Samtykke og Medvirkning de ikke kunde effektueres.

Bernadotte vilde nemlig betale Sverig noget for sit Valg. Han vilde anbringe Penge i svenske Banker og skaffe Sverig andre pekuniære Goder. De Fordele,

---

[1]) Se Scævola 496 og om Fournier i det hele: Suremain 224, Noten, og Scævola 606 og flg.

han bød Sverig, vare opsatte paa et Stykke Papir uden Underskrift, der skulde leveres Engestrøm, og vare følgende:

1) 8 Millioner frcs., som Fyrsten inden 6 Maaneder vilde indsætte i det svenske Rigsgældskontor mod 4 % Rente.

2) Likvidering af alle svenske Handlendes Fordringer paa den franske Regering og Udredelse af 1 Million af den Sum, der her vilde blive Tale om, kontant straks efter Fyrstens Ankomst til Sverig.

3) Overladelse af Fyrstens private Ejendomme i Frankrig og Hannover til Bytte med de Domæner, som Kejseren havde oprettet i svensk Pommern og skænket franske Krigere.

Det er mærkeligt, hvor stor en Virkning disse Tilbud, hvoraf, saa vidt vi vide, intet blev opfyldt, gjorde paa Engestrøm[1]). Han ansaa dem for at være af saa stor Værd for Fædrelandet, at de burde have Indflydelse paa Valget. Han mente derfor, at Tilbudenes Ægthed og Udstrækning burde undersøges; men dertil var der ikke Tid. Alt den 14. August havde det hemmelige Udvalg faaet Tronfølgerspørgsmaalet til ny Behandling, og den 16. var Udvalget enigt om, at Bernadotte maatte vælges.

Der var kommet et nyt Brev, som hørte med til Intrigen. Det var fra Signeul. Det var uden Underskrift, hemmelighedsfuldt som alt andet, men skrevet med hans kendte Haand. I dette Brev forsikrede Signeul paa sin Ære, at Kejseren var henrykt over den Henvendelse, der var sket til Bernadotte, samt forsikrede, han havde sin Underrettelse fra Folk, som

---

[1]) Se Engestrøms Minnen 175 og 176.

omgikkes Kejseren og kendte hans hemmeligste Tanker med Hensyn til Sverig.

Men mere endnu. Denne Dag, den 16., blev det bekendt, at Kejseren paa en demonstrativ Maade med eftertrykkelig Reprimande havde tilbagekaldt Desaugiers, fordi han havde blandet sig i Valget. Det kunde efter almindelig Udtydning kun betyde: fordi han havde anbefalet Frederik VI's Valg.

Da det hemmelige Udvalg endnu den 16. havde raadet Kongen til at foreslaa Stænderne Valget af Fyrsten af Pontecorvo til Tronfølger, gik Sagen saa hurtig sin Gang, at Stænderne den 18. fik den af Kongen i en overordentlig Statsraadssammenkomst billigede kgl. Proposition derom, hvorefter Sverigs Stænder den 21. August enstemmig valgte Johan Julius Bernadotte, Fyrste af Pontecorvo, til svensk Kronprins, kun paa de Vilkaar, at han, inden han betraadte svensk Jord, antog den protestantiske Tro, og at han undertegnede den samme Forsikring om at ville erkende Grundloven af 1809, som Christian August havde underskrevet.

Nær vare de Midler, som Bernadotte lod spille i den lille, politisk og diplomatisk afspærrede By, blevne afslørede for tidlig for den diplomatiske Verden; thi Otto Mørner havde ladet en Upsala Tidende meddele, hvad Fournier havde bragt til Ørebro, men Regeringen dementerede Offentliggørelsen straks, og Valget skete saa hurtig derefter, at Spillet var vundet, inden Verden havde faaet Tid til at undersøge de Kort, der havde været anvendte. Da Resultatet forelaa, hensattes Ørebro i en Henrykkelsesrus, som ingen Ende vilde tage. Det var en svensk Løsning af Sagen, som overgik, hvad man hidtil havde ventet

sig: en Kriger, som vilde genføde Sverig og hævne dets Nederlag i Øst og Vest. Men fremfor alt, hvad vilde det ikke sige, at Napoleon saa inderlig ønskede dette Valg, og det paa denne Tid, da Forholdet mellem Frankrig og Rusland var forandret, og store Begivenheder maaske forestod. I Stockholm, hvor Begejstringen var nok saa stor som i Ørebro, var man ikke i Tvivl om, hvad det betød. Napoleon vilde regne med Sverig i de kommende Begivenheder. Han havde endelig lyttet til Sverigs gentagne Bønner om Understøttelse og Alliance. Det var derfor Revanchen i Finland, som forestod. Uden denne Landsdels Generhvervelse kunde ingen i det egentlige Sverig tænke sig Riget stort og mægtigt. Den ansaas endog for nødvendig blot for Statens Eksistens og Trivsel. Bernadottes Valg betød derfor for alle rigtige Svenskere, at Kejseren havde antaget sig Sverigs Livssag.

Samme Aften, Valget var foregaaet, afrejste General R. Rosen til Paris for at overbringe Kejseren Budskab om det foregaaede og udbede sig hans Tilladelse til, at Fyrsten modtog Valget. Paa samme Tid forlod ogsaa Oberst Gustav Mørner Ørebro for at bringe Fyrsten selv Underretning om Valget, medens Fournier, som efter 4 Dages Ophold i Ørebro var rejst til Stockholm, sporenstregs forbi de andre ilede til Paris for at bringe sit Ministerium Underretning om, hvad der i hans Fraværelse var foregaaet i Ørebro. Mørner fik af Baron Platen en skriftlig Betænkning med sig, hvori Platen udviklede for Fyrsten den Politik, der burde forfølges i Sverig. Den satte selvfølgelig Norges Erhvervelse som Maalet, men udviklede, hvorfor det ikke maatte tages med Vaaben, om end nok ved Krigens Midler, Blokade, Krigsrustninger og Trudsler

om Angreb m. m. Han havde om det, han vilde være den første til at sige Prinsen, raadført sig med Wedel ved den før omtalte Sammenkomst i Strøm, men han var næppe kommen alvorligt ind paa den ønskede Forenings virkelige Natur. Platen tænkte sig stadig Sverig som Hovedlandet, Styrer af begge Rigers Krig og Politik, Norge kun som et Lydland, men med fuldkommen Selvstændighed uden for Krig og Politik.

Medens hele Sverig deltog i den Glæde, der herskede i Ørebro og Stockholm, til hvilken Stad Rigsdagen vilde begive sig hen, naar den festlige Stund nærmede sig, da den nyvalgte Kronprins vilde drage ind i Rigets Hovedstad, kan intet lignes med den Bestyrtelse, Uro og Forstemning, som de uventede Begivenheder i Ørebro vakte i de omliggende Lande, i alle de nordiske Kabinetter, ja selv i Paris.

Der var ganske kort før den seneste Vending i Ørebro udbredt Rygter om en Indvirkning paa Stænderne af en anden Natur end den, Fournier fik Held til at øve. Man talte om en Gustaviansk Bevægelse. Der mentes, at England, som Sverig paa denne Tid nødtes til at stille sig noget fjendtligt til, vilde sætte Tropper i Land i Sverig for at støtte Bevægelsen, ja, at Ekskongen Gustav IV, som paa denne Tid kom til Syne i Nordtyskland, vilde gaa om Bord paa et engelsk Krigsskib for at gaa i Land i Skaane og sammen med Feltmarechal Toll stille sig i Spidsen for en Gustaviansk Rejsning. Det forholdt sig nu ikke ganske, som der fortaltes. Det var rigtigt, at Ekskongen var kommen til Nordtyskland, og ogsaa, at han havde politiske Hensigter; thi efter Christian Augusts Død vilde han interessere de nordiske Magter for sin Søns Rettigheder, men hverken Berlinerkabinettet, som han

først vilde vinde, eller England eller andre Magter vilde have noget med ham at gøre. Men Rygtet gik nu saaledes, som vi have meddelt det, og dette foranledigede Prins Christian Frederik, der kommanderede i Nordsjælland med Kommandokvarter paa Sorgenfri (paa Sjælland førte man jo endnu Krig) til at foreslaa Kongen, hvis Englænderne virkelig gik i Land i Sverig, eller Kong Gustav gjorde det uden dem, da at gaa over Sundet til Skaane og fra Norge rykke ind i Sverig for at støtte Rigsdagen og erhverve sig dens Medvirkning til Nordens Forening under Kong Frederik VI. Denne Indstilling, om hvis Udførlighed vi ikke her skulle udtale os, er dateret 13. August. Det lader os forstaa, hvor overrasket man i Kjøbenhavn blev ved Valget den 21. i Ørebro. Det i Begyndelsen helt uforstaaelige Valg vakte virkelig Sorg; kun Kongen fandt en Trøst i, at Sverig dog nu var kommet paa fransk Side.

Intetsteds virkede det foregaaede dog mere alarmerende i første Øjeblik end i Rusland, skønt Grev Romanzoff i det ydre viste den største Ligegyldighed for, hvad der var sket[1]. Forholdet mellem Czaren og Napoleon forværredes paa denne Tid hver Dag, og den kejserlige Kurer, samt hvad der af alle i Sverig mentes om denne, maatte nødvendigvis i første Øjeblik give den russiske Regering det Indtryk, at Valget var en Manøvre af Napoleon, rettet mod Rusland. Kabinettet i St. Petersborg glemte derfor sin Uvillie mod Hoffet i Kjøbenhavn, som det lige til nu havde bevaret, nærmede sig dette paa en paafaldende Maade og foreslog det endog en fælles hemmelig Aktion mod

---

[1]) Twå krönta Rivaler I, 180.

det foretagne Valg, hvad Frederik VI dog ikke vilde indlade sig paa.

Alles Øjne i Norden vendte sig dog snart mod Paris for at se, hvorledes Kejseren vilde stille sig til det nye Valg. I Virkeligheden var Kejseren nok saa overrasket, som nogen anden. Han havde ikke troet paa, at Bernadotte virkelig havde et Parti for sig i Sverig, saa meget end Marechallen i den senere Tid havde forberedt ham paa, hvad der kunde ske.

Uheldigvis bleve, netop som Afsendingerne fra Sverig vare komne til Paris, Artiklerne fra Upsalabladet om, hvad der var foregaaet i Ørebro, trykte i en fransk Avis. Bernadotte var ved at fortvivle, men han fik Beretningen dementeret i Monitøren, og Fournier kunde bortforklare det foregaaedes Betydning i Udenrigsministeriet, saa Skrækken blev overstaaet, og Bernadotte forstod ved sin Omgang med Kejseren og ved Forsikringen om til alle Tider at skulle bidrage til Fremme af de Planer, Kejseren havde fattet til Europas Lykke, at fastholde denne i den Holdning, han fra den første Dag havde indtaget til Valget i Sverig. Kejseren modtog derfor General Rosen naadigt og besvarede den 5. September Kong Carl XIII's Brev derhen, at han vilde tillade sin Marechal at modtage Valget, hvor lidet forberedt han end havde været paa dets Udfald. Og endelig gav han den 7. September ogsaa Bernadotte selv denne Tilladelse i Anledning af et Andragende, denne havde rettet derom.

Men dermed var Sagen dog ikke endnu afgjort. Bernadotte vilde have sit Forhold til Kejseren og til Frankrig afviklet, inden han drog til Sverig. Han kunde ikke opfylde de Lenspligter, han som Fyrste af

Pontecorvo havde til Kejseren, naar han kom som Kronprins til Sverig, hvor han vilde skylde Kongen af Sverig Lydighed og Troskab. Han vilde derfor afgive sit Len Pontecorvo. Men paa samme Tid mente han at have Ret til at beholde de Dotationer og andre ekstraordinære Indtægter, Kejseren havde skænket ham, og som beløb sig til mellem 3—500,000 frcs. om Aaret. De andre Napoleonske Konger og Fyrster havde efter deres Ophøjelse beholdt Indtægter fra Frankrig, men de kom jo ikke bort fra Kejserens Overherredømme. De kunde i deres nye Stillinger beklæde Dignitarværdigheder i Frankrig. Bernadotte blev ikke Konge; han vilde opgive den Suverænitet, han til nu havde besiddet, for at blive Kronprins i et Land, der ikke stod under Napoleon. Naar han skulde beholde de Indtægter, han havde haft af sit Fyrstedømme eller som Rigsdignitar eller ifølge Dotationer, til hvilke der ogsaa var knyttet særegne Forpligtelser, han ikke længer kunde opfylde, maatte de tilstaas ham ved et særligt kejserligt Dekret paa en egen Maade.

Dette var et nyt Tilfælde. Det viste sig, at Bernadottes Ophøjelse var af en anden Art end de tidligere, som havde fundet Sted, og der var derfor Anledning for Kejseren til paa ny at tage under Overvejelse, om det ogsaa var forsvarligt at løse Bernadotte fra alle de Baand, der bandt ham til Frankrig, han, som aldrig havde kunnet holde sig borte fra Konspirationer og nu attraaede et uafhængigt Herredømme paa den anden Side af Østersøen midt imellem England, der var Kejserens svorne Fjende, og Rusland, der var paa Vej til at blive det. Kejserens Betænkeligheder øgedes under de Samtaler, han havde med Fyrsten om aktuelle

Spørgsmaal i Norden. Bernadotte viste nogen Forbeholdenhed med Hensyn til Løftet om at ville hævde Fastlandssystemet i dets fulde Strenghed. Han ønskede nogle Lempelser for Sverig og bad om nogen Tid til at undersøge Sagen i Sverig, inden han udtalte sig om, hvorledes Sagen bedst kunde ordnes til Kejserens Tilfredshed. Han talte ogsaa til Kejseren om Norge.

Overvejelserne fortsattes en 14 Dages Tid, medens Sagen samtidig behandledes i det franske Statsraad. Men Napoleon fandt, at der ogsaa var Betænkeligheder ved at tage den Tilladelse tilbage, Bernadotte nu engang havde opnaaet. Den svenske Befolknings Sværmeri for at komme ind under hans Vælde havde vakt Opsigt i Europa og gjorde ham særlig under de nuværende Omstændigheder Nytte. Og hvilken Triumf var dette ikke lige over for England, der troede at have Sverig i sin Magt[1]). Hvad kunde Bernadotte endelig gøre? Sverig laa uden for alle Napoleons Planer, og han tiltroede ikke Bernadotte Evner til at omsætte Misfornøjelse til virkelig fjendtlig Handling. Da nogle i det kejserlige Raad vare stemte for, at Bernadotte til Gengæld for sine Ønskers Opfyldelse skulde love ikke at bære Vaaben mod Frankrig, mødte de en bestemt Modstand fra Kejserens Side. Det var jo, som om man frygtede Bernadotte. Da Kejseren udtalte de berømte Ord til Bernadotte: „Saa rejs da, lad vore Skæbner fuldbyrdes,“ har hans Mening ganske sikkert heller ikke været den, Bernadotte og mange efter ham have set i Ordene. Den Skæbne, der ventede Bernadotte, hvis han ikke artede sig vel, var

[1]) Vandal II, 170.

efter Napoleons Mening upaatvivlelig den at blive knust af den kejserlige Vælde.

Kejseren tillod da sin Marechal at rejse, befriede ham fra hans Lensfyrstendømme Pontecorvo og fra nogle Godser i Polen, han havde faaet i Dotation. Paa disse gav han Bernadotte ved Afrejsen en Million frcs. i Forskud, da de skulde tilbagekøbes af Frankrig. Der stilledes ham ogsaa Bibeholdelse af hans andre Indtægter i Udsigt; men den endelige Ordning af hele denne Sag opsattes, vel ogsaa af den Grund, at Kejseren først vilde se, hvorledes han optraadte i Sverig.

Foruden de her omtalte almindelig bekendte Bevæggrunde for Kejseren til ikke at tage sin Tilladelse tilbage, var der en, der mere end nogen anden bortryddede hans Betænkeligheder. Det var den, at Bernadotte var træt og ked af Krig, og at han kun vilde til Sverig for i dette fjerne Land, som Napoleon ingen Brug havde for, at søge sig en fredelig Eksistens efter Ønske. Dette, havde han forsikret Kejseren, var hans eneste Motiv til at modtage det smigrende Kald, der var aabnet for ham, og det var uden Tvivl Sandhed, hvad han her havde sagt. Han var virkelig træt af Krig, betonede det i de Karakteristiker, hans Agenter havde udspredt om ham i Sverig[1]), og bekendte det ved alle offentlige Udtalelser efter sit Valg. Han længtes efter at komme til at regere i Fred i et Monarki efter sit Ønske. Men hvad der vinkede ham i Norden, var ikke det historiske Sverig — han havde hverken Lyst til Finland eller Pommern —; han vilde have Norge med, men heller ikke det historiske Norge; thi han brød sig ikke om dets Bilande; han vilde

[1]) Se f. Eks. Adlersparre 1809 og 10. III, 153.

danne sig et Rige, der ved de Vande, der omgive den skandinaviske Halvø, var i Ly for alle de krigerske Forviklinger, det europæiske Fastland altid var udsat for. Platen havde i sit Brev til ham netop omtalt et saadant Rige, og det svarede til det Ideal, han i sin Drømmeverden fra Ungdommen af havde syslet med. Derfor betroede han, allerede inden han havde forladt Frankrig, den russiske Czars betroede Adjudant Czernitcheff, som opholdt sig ved det russiske Gesandtskab i Paris, at han ikke vilde have Finland, men Norge, og det samme ytrede han alt under Rejsen til Sverig ogsaa til andre ikke svenske eller danske Statsmænd, saa man sjældnere hørte ham ytre sin Glæde over at have faaet Sverig end sin Længsel efter Norge.

Lige til det sidste lagde han sin Lydighed og Taknemmelighed for Dagen i sit Forhold til Napoleon. Afskeden var derfor hjertelig. Efter en Familiemiddag hos Kejseren, ved hvilken ogsaa hans Gemalinde og Søn, der foreløbig bleve tilbage i Frankrig, vare til Stede, havde han den følgende Dag i svensk Uniform Afskedsaudiens i St. Cloud, og den 28. September begyndte han derpaa sin Rejse til Norden, ledsaget af Signeul, Gustav Mørner og andre svenske Officerer, der vare sendte ned til ham, samt af en fem eller flere franske Officerer, der med kejserlig Tilladelse skulde ledsage ham til hans nye Hjem.

Rejsen gik over Cassel, Hamburg, Korsør til Helsingør, hvor han skulde afsværge den katolske Religion, inden han tog over til Helsingborg, hvor en festlig Modtagelse paa svensk Grund ventede ham. Undervejs vakte det store og prægtige Vogntog Opmærksomhed overalt, hvor det var anmeldt, og der var bestilt

Nattekvarter og nye Heste for det. Befolkningerne bragte Prinsen Ovationer; thi han var vel kendt baade i Rhinegnene og i Hannover og ved Elben, og Fyrsterne i Nabolandene sendte Lykønskninger til ham. Det gjorde Kong Jerome i Cassel, der havde ham til Fest paa Napoleonshöhe, og den preussiske Konge, der sendte ham en Gesandt til Møde i Hamburg. Saa længe han var paa fransk Grund, hvor hans Gemalinde og Søn fulgte ham til Slottet Montefontaine, hvor den spanske Kong Josephs Dronning opholdt sig, var hans Sind behersket af det gode Forhold, han havde opnaaet til Napoleon; men da han var kommen paa den anden Side af Rhinen, begyndte andre Følelser at røre sig hos ham. Europa var jo paa denne Tid i Uro over det Højtryk, Napoleon udøvede paa den amerikanske Handel. Beboerne og Staterne i Nordtyskland vare i halv Oprørstilstand paa Grund af de hensynsløse og vilkaarlige Forholdsregler, Napoleon anvendte til Fastlandssystemets fornyede Oprettelse langs de nordlige Kyster. En engelsk Kæmpeflaade, som viste sig ud for disse Kyster og i Østersøen, varslede om nye Trængselstider for disse nordlige Egne. Bernadotte kunde ikke undgaa at komme i Berøring med Røret i de Egne, han gennemfor; thi han maatte svare paa de Ovationer, der bragtes ham, og deltage i det mindste i nogle af de Festligheder, han indbødes til. Især søgte derhos misfornøjede Kystbeboere, franske Emigranter og udprægede Revolutionshøvdinge ham. Hans Tunge løsnedes mere og mere. Alt i Cassel under hans Ophold ved Jeromes Hof havde en for aabenhjertigt fremført Ytring om den Glæde, han følte ved nu at skulle aande Uafhængighedens Luft, vakt Opsigt i vide Kredse. Værre blev det

senere, da han formelig adspurgtes om sin Mening med Hensyn til Napoleons nye Voldshandlinger, og hans Svar sendtes til offentlige Organer, selv til England, for at meddeles Almenheden. Han fik en Følelse af at have sagt for meget, og da han antog, han var udspioneret af kejserlige Agenter, hvad han til visse ogsaa var, grebes han af Frygt for at blive arresteret, inden han var kommen uden for Kejserens Magtsfære.

Denne Frygt overvældede ham især i Hamburg, hans gamle By, hvor nu Davout residerede, men hvor han dog skulde opholde sig en 3 til 4 Dage. Der var forberedt en Del til hans Ære i denne By. Den omtalte preussiske Gesandt havde indfundet sig i Hamburg. Der ankom ogsaa Deputationer til ham, ligesom ogsaa en Del af hans hemmelige Tjenere fra Danmark og Sverig vare rejste ham i Møde til denne Stad. Blandt disse fandtes der dog nogle fordægtige og paatrængende Individer, som han ikke skøttede om at træffe her.

Imidlertid forlod han efter et Par Dages Ophold pludselig en Morgen Hamburg efter at have sendt Afbud til en Festlighed, til hvilken han var indbudt. Han rejste hurtig gennem Holsten og Slesvig til Nyborg, overalt komplimenteret af de danske Befalingsmænd, men længtes blot efter at faa svensk Grund under sine Fødder.

Paa Store Bælt mødte der ham imidlertid et behageligt Syn. Engelske Orlogsskibe vare i stort Tal til Stede i Bæltet, og de gjorde ligesom Honnør for ham. De laa i alt Fald tillige med to større Konvojflaader stille Nord og Syd for den Vej, det kronprinselige Tog vilde tage, og de rørte sig ikke, uagtet Prinsen var

om Bord paa et dansk Skib, der førtes af Generaladjudant Lindholm. Ogsaa i Korsør fik Prinsen en Modtagelse, der glædede ham, idet Kammerherre C. E. Moltke indbød ham til undervejs til Sverig at gøre Ophold paa Frederiksberg Slot. Bernadotte blev rørt over, at Kongen vilde se ham under de nuværende Omstændigheder, og han tilbragte derfor Dagen den 18. Oktober paa Frederiksberg, hvor han spiste til Middag med den kongelige Familie. Dagen derpaa tog han efter en hjertelig Afsked med Frederik VI til Helsingør, hvor Grev C. Løwenhjelm og den bekendte svenske Diplomat Brinckman ventede paa ham. Efter i den svenske Konsuls Hus for Lunds Erkebiskop at have bekendt sin Overgang til den protestantiske Trosbekendelse, oprandt endelig den 20. Oktober den Dag, da han om Eftermiddagen Kl. 3 gik i Land i Helsingborg der, hvor en Sten med Indskrift derom endnu betegner den Plads, hvor den glædelige Begivenhed fandt Sted.

I Land stod Grev Essen og Feltmarechal Toll, hvilken sidste var genindsat i sin Kommando i Skaane. Omgivne af Myndigheder fra en vid Omegn modtog disse Herrer den udvalgte Kronprins, som ved sin stolte og imponerende Skikkelse og sin overlegne Maade at føre sig paa vandt alles Hjerter og Hylding, da han i saa godt som hele Befolkningens Nærværelse tog de paraderende Tropper i Øjesyn paa Torvet.

Efter Ankomstceremoniernes og de foreløbige Præsentationers Tilendebringelse gik Byens Indvaanere med Stolthed til deres Hjem for at forberede sig til de Festligheder, der skulde afholdes de Par Dage, Prinsen vilde dvæle i Helsingborg. Kronprinsen helligede

Resten af Dagen til at give de Mænd Foretræde, som han havde tilsagt til Audiens hos sig.

Han vidste, før han gik i Land, hvilke Mænd han vilde møde paa Bryggen. Han havde ikke blot fra det franske Udenrigsministerium faaet en Fortegnelse over offentlige Mænd i Sverig med Karakteristiker, men han ejede forud langt bedre Lister af den Art og kendte Partier og hjemmesvenske Standpunkter som faa andre i det Land, han betraadte for første Gang. Han var ikke helt tilfreds med det Selskab, der fandtes i Helsingborg. Han havde ønsket at se Platen eller Adlersparre. Der fandtes kun en eneste af disses Parti nemlig Landshøvding, Grev A. Rosen fra Gøteborg. Ellers var det næsten blot Skaaninger, for en stor Del hemmelige Gustavianere, der flokkedes om ham. Og det var, som om disse skaanske Herrer, blandt hvilke f. Eks. Grev Ruuth og de la Gardie befandt sig, vilde hindre andre fra at faa Prinsen i deres Magt. Prinsen, som gerne straks efter Landstigningen vilde udtale et kraftigt Ord imod Kontinentalsystemet til Glæde for Svenskerne, søgte Grev Rosen, men der var ingen rigtig Stemning for denne Sag. Han opnaaede ikke at vække nogen Opmærksomhed for den.

Det samme var Tilfældet om Aftenen, da Rosen var tilsagt til Møde. Der var intet, der interesserede Kronprinsen saa meget, som af Rosens Mund at faa at vide, paa hvad Fod den hemmelige Forstaaelse mellem Sverig og England stod. Men Rosen kunde næsten ikke blive ene med Prinsen, og da hele dette Anliggende var hemmeligt, maatte han til sidst indskrænke sig til at love Prinsen, at han skulde sende

en med Forholdene nøje kendt Mand til Stockholm for at sætte ham ind i denne Sag.

Bernadotte ophørte imidlertid ikke med i Helsingborg at efterspore denne Sags indre Sammenhæng, og da han til sidst mente at have opnaaet sin Hensigt, skulle ogsaa vi forklare, hvorledes Ordningen var.

Officielt var Sverig Kontinentalsystemet lydigt og tro; Sverig udstedte de Forbud, det skulde, og det diplomatiske Korps var Systemets Lovpriser, hvor det optraadte. Men hemmelig bestod der mellem den engelske og den svenske Regering en Aftale, der havde en hemmelig Traktats hele bindende Magt, hvorefter Handelen skulde drives mellem Rigerne under amerikansk Flag uden Hensyn til Napoleonske Dekreter eller svenske Forbud. Der var intet skriftligt undertegnet af Regeringerne herom; det var aftalt, at ingen af dem som Regering skulde have med den Sag at gøre. Paa svensk Side var den før omtalte H. Järta den, der i denne Sag traadte i Regeringens Sted. Udenrigsminister Engestrøm dikterede, hvad der skulde gøres og lades i Sagen, men Järta underskrev. Paa engelsk Side var Admiral Saumarez Regeringens Repræsentant. Det var nu aftalt, at England skulde have Ret til under neutralt, amerikansk Flag at have Handelsoplag i Gøteborg (paa bestemte Steder) og paa Øen Hanø ved Carlshamn, og hvad der nu foregik langs den svenske Kyst, overvaagedes og reguleredes af egne dertil udnævnte hemmelige Befuldmægtigede. Paa svensk Side ledедes under Järta Affæren af Landshøvding A. Rosen i Gøteborg og Admiral Krusenstjerna. Admiral Saumarez havde undergivne Hjælpere i Land langs Kysten, saaledes en Konsul Smith og en Hr. Johnston i Gøteborg.

Efter at have vundet det første personlige Indtryk af sit nye Land og navnlig af dets Forhold til England, hvilket interesserede ham saa overmaade, forlod han den 22. under Befolkningens Hyldingsraab Helsingborg. Rejsen, ved hvilken der ikke er Anledning til at dvæle, gik over Christiansstad, Vexiö, Jönköping til Drottningholm, hvor Ankomsten skete den 29.

Her modtog han en Deputation fra Rigsdagen, som ogsaa Christian August havde gjort paa dette Sted, og herfra aflagde han ogsaa incognito et Besøg i Hovedstaden og hos den gamle Konge.

Den 2. November fandt det pragtfulde Indtog Sted i Stockholm, som lagde hele Hovedstadens Befolkning for hans Fødder. Der bødes ham Velkommen af Myndighederne paa forskellige Steder, og han besvarede Tiltalerne paa en alle henrivende Maade. Det gjorde selvfølgelig intet, at man ikke forstod, hvad han sagde. I Felten og overalt i fri Luft forstaar Mængden heller ikke, hvad en begejstret Taler siger dem. Man jubler en elsket Fører i Møde, for det man tror, han siger. En lille Nuance var der dog her mellem, hvad man mente, han sagde, og hvad han virkelig sagde. Han udtalte ikke noget, der gik i Retning af Finlands Tilbagetagelse eller en Tilbagevenden til Sverigs gamle Storhed. Han nævnede knapt Sverig, talte kun om Svenskere paa Skandinaviens Jordbund, men Mængden bedaaredes af hans imponerende Skikkelse og Adfærd, og det samme var nok saa meget Tilfældet den 3. om Aftenen, da Byen var illumineret, og Prinsen til Hest ved Siden af den gamle Konges Vogndør red om i Byen og henrev alle ved den Ærbødighed, han viste den gamle Konge, og den Glæde, han ytrede over, hvad han saa.

Den 5. November fandt paa det kongelige Slot den pompøse Hyldingsfest Sted. Kongen og Kronprinsen begav sig, begge med Kroner paa, i højtidelig Procession til Slottets Festsal, hvor Stænderne forud vare forsamlede. Her holdt nu først Kongen fra Tronen en Tale, hvori han udkaarede Bernadotte til sin Adoptivsøn under Navnet Carl Johan. Dernæst tog Kronprinsen sin Krone af, gjorde Knæfald for Kongen og aflagde den Ed, som Udenrigsminister Engestrøm forestavede ham. Efter denne Ceremoni satte Prinsen atter Kronen paa sit Hoved, kyssede Kongens Haand og holdt nu staaende ved Tronens Fod en af sine rigtige, gode og store Taler, i hvilken han paa Fransk, efter skiftevis at have henvendt sig til Kongen og Stænderne, til disse en for en, først Ridderskabet og Adelen, saa Præsteskabet, Borger- og Bondestanden, til sidst til det svenske Folk i .sin Helhed, erklærede, at Freden vilde blive det eneste Maal for hans Bestræbelser, eftersom han havde set Krigen paa nært Hold, kendte dens ulykkelige Følger og var overbevist om, at ingen Erobring kunde give Fædrelandet Erstatning for det Blod, der var spildt paa fremmed Jordbund. Efter at denne Akt var fuldbyrdet, satte Processionen sig atter i Bevægelse og denne Gang hen imod de kongelige Sale paa Slottet, hvor Rigets Herrer aflagde Troskabseden til hans kongelige Højhed Carl Johan, og dernæst Forestillingen af Rigets ledende Mænd for ham begyndte og fortsattes i en Række af Festligheder. Af fremmede Gesandter traf Prinsen den franske Alquier, den berygtede franske Jacobiner, som til sidst i Kjøbenhavn havde oppebiet Udfaldet af Valget i Ørebro og dernæst havde begivet sig til Stockholm med Troen paa, at han der vilde blive den vigtigste Person

efter den forandrede Situation. Dernæst saa Kronprinsen den russiske General Suchtelen og den dansk-norske Gesandt v. Dernath, som han kendte fra Holsten. Af Bekendte traf Prinsen Wrede og Otto Mørner, af hvilke den første blev Statsraadsmedlem og den sidste hans Adjudant. Han gjorde derhos Bekendtskab med Adlerkreutz, der var Kongens Generaladjudant og blev hans nærmeste Hjælper, da Kongen lagde den svenske Hærs Omorganisation i hans Hænder som Hærens Generalissimus. Derimod traf Prinsen ikke Adlersparre. Denne kunde ikke taale den Overlegenhed, Adlerkreutz havde vundet i denne Tid, hvor alt blev fransk og alle talte om Finlands Generobring. Den eneste af det Platenske Parti, Kronprinsen traf, var selve Chefen, men Baronen søgte om sin Afsked fra Konseillet; thi Kanalanlæget begyndte dette Aar, da Bevillingen til det var given, og han vilde ofre det alle sine Kræfter. Carl Johan fik ham dog overtalt til at beholde sin Stilling som Statsraad indtil videre, men i Stockholm kunde han ikke blive. Han drog til Wenerns Bred, hvor han i den nærmeste Fremtid fik Ophold. Den nye Kronprins befandt sig derfor politisk temmelig ene og isoleret i den franske og noget eksalterede Stemning, som herskede straks efter hans Ankomst.

Denne hans Stilling blev end pinligere ved, hvad der nu skete. Kejser Napoleon var ikke til Sinds at lade den Uafhængighedens Luft, som Bernadotte havde prist i Cassel, være af anden Art end den i de andre nordiske Riger. Han vilde ikke, at Sverig, der havde faaet en fransk Prins efter Ønske, skulde unddrage sig de Bud om Kontinentalsystemets strenge Overholdelse, som han paa denne Tid paalagde de

andre nordiske Stater. Han satte derfor Sverig Kniven paa Struben, forlangte, at det skulde erklære England Krig, hvis det vilde undgaa at faa en Krigserklæring fra Frankrig; tillige sendte han saa Czarens betroede Adjudant Czernitcheff, som opholdt sig ved den russiske Legation i Paris, i et fortroligt Ærinde til St. Petersborg for at bede Czaren øve et Tryk paa Sverig.

Der var kun gaaet 11 Dage efter Bernadottes Ankomst til Stockholm, da Alquier bragte den svenske Regering Kejserens Fordring med Tilføjelse af, at han maatte forlange sine Passer, hvis Opfordringen ikke efterfulgtes straks.

Bernadotte fjernede sig fra det Statsraad, hvori Sagen skulde afgøres, erklærede, at han ikke ved sin Nærværelse vilde lægge Baand paa Raadets fri Bestemmelse, hvilket jo i Virkeligheden var en Antydning af, at den franske Fordring maatte efterkommes. Dette skete nu ogsaa, Krigen blev erklæret. Der befaledes Konfiskation af engelsk Ejendom. Der lagdes Beslag paa engelske Skibe (selvfølgelig paa dem, der førte engelsk Flag). Krigsfolk forlagdes til Kysterne. For Verdens Øjne antog Sverig altsaa virkelig efter Bernadottes Ankomst det franske System, hvilket Svenskerne ogsaa fandt naturligt.

Kronprinsen søgte nu at trænge sig ind i Ledelsen af det hemmelige Forhold til England, som han alt i Helsingborg havde ytret en saa stor Interesse for, og han fik Lejlighed dertil, da den Mand, Grev Rosen havde lovet at sende til ham, ankom til Stockholm. Med denne, en Forretningsmand Lorent, havde han under H. Järtas Nærværelse flere Samtaler om Sagen i Almindelighed, og til sidst gav Sammenkomsterne

Anledning til en skriftlig Opsats, da Kronprinsen i en Samtale med Forretningsmanden kom ind paa Spørgsmaalet om Norge.

Lorent var en Bekendt af Adlersparre og var ikke fremmed for hans Synspunkter. Adlersparre og jeg maa være Venner, sagde Kronprinsen; thi hvis Gustav IV eller hans Søn kommer tilbage til Sverig, bliver Adlersparres Hoved det første, som falder. Derfor maa Adlersparre og jeg gaa sammen og senere hans Søn og min Søn, og han maa ophøjes til de Værdigheder, der egne sig for ham.

Og Adlersparres Plan er det at erhverve Norge; det er det, der nu bør ske, sagde Prinsen til Forretningsmanden. Hvis Nordmændene ville forene sig med Sverig, kan de selv lave deres Konstitution — Kongen af Sverig vil undertegne den; hvis de som Bidrag til Landets Forsvar og til Civillisten kun vil give 30,000 Rdl., eller 10,000 eller endog slet intet — Kongen skal underskrive det; hvad angaar Papirspengene, der er Betalingsmiddel i Riget, da bør først de kgl. Domæner anvendes til deres Indløsning og senere en Amortisationskasse oprettes til deres Indfrielse. Hovedsagen er blot, at Foreningen iværksættes uden Blodsudgydelse, og at de danske Embedsmænd, der blive deres Pligter mod Kongen tro, nedsendes uden Mishandling.

Hvorledes denne Forandring kunde bevirkes? Det var dette, Kronprinsen betroede Lorent. Thi det maatte jo kunne ske ved den Forbindelse, Sverig havde med England. Dette Rige var i Krig med Norge, saa længe det udgjorde en Del af Frederik VI's Monarki. Den engelske Flaade behøvede kun at lægge

Kraft i den Blokade, der i Princippet var i Virksomhed. Mere behøvedes næppe.

Da Lorent havde forstaaet og bifaldet Kronprinsens Udvikling, blev der, som sagt, udfærdiget en Protokol over det, der var debatteret, og Lorent lovede at vise den til Adlersparre og at opfordre denne til at sætte sig i Forbindelse med Kronprinsen. Grev Rosens Tillidsmand rejste dernæst tilbage til Gøteborg for at opfordre sin Herre til at gøre Forholdet til England under den nu officielt erklærede Krig med England saa hjerteligt som muligt.

Straks derpaa skrev Kronprinsen til Platen, bad denne om at begive sig til Gøteborg, opsøge Admiral Saumarez og forhøre sig om, hvorledes han og England stillede sig til det Program, der nu var sat paa Papiret. Platen opfyldte Kronprinsens Ønske, begav sig til Gøteborg, men traf ikke den engelske Admiral, der var rejst til England. Derimod fik han en Samtale med Admiralens Befuldmægtigede i Gøteborg, Mr. Johnston, og denne forsikrede Platen om, at England, naar det blot havde Vished for, at Sverig ikke vilde angribe Finland — det engelske Kabinet havde allerede et eventuelt Forbund med Rusland i Sigte[1] —, vilde være Sverig til Tjeneste med Hensyn til Norge og endog under Titel af Subsidier afholde Udgifter, der kunde blive Brug for.

Efter saaledes at have beskæftiget sig med en Sag, som han endnu ikke i Stockholm havde turdet tale alvorlig om med nogen, ikke engang med Hofkansler Wetterstedt, der var den, han i Regeringskredse kom i nærmest Forhold til, higede han efter at komme i

[1]) Schinkels Minnen VI, 49.

hemmeligt fortroligt Forhold til Czaren i St. Petersborg.

Han vilde sige Czaren, hvad han alt havde betroet hans Adjudant i Paris, at han ikke attraaede Finland, men Norge, og derfor ønskede at træde i fortroligt Tillidsforhold til ham. Dette kunde han ikke gøre gennem Sverigs officielle Repræsentation i Petersborg.

For at opnaa sin Hensigt havde han først tænkt paa at sende en egen, hemmelig og helt personlig Repræsentant til Czaren og havde tænkt paa Hr. Brinckman, som han havde truffet i Helsingør. Men inden han fik Brinckman ind paa sit Hverv, hvilket overhovedet ikke lykkedes ham, forekom Czar Alexander ham. Da Czernitcheff indtraf i St. Petersborg, var der alt kommet Efterretninger fra Suchtelen i Stockholm og fra andre, hvis Meddelelser stemte overens med, hvad Czernitcheff i Paris havde hørt af Bernadottes egen Mund.

Czaren fik den Idé at lade Czernitcheff lægge Tilbagevejen til Paris over Stockholm. Han kunde saa opsige Napoleon, at han gjorde det af Iver for at opfylde Kejserens Ønske; thi ved hvem skulde han bedre kunne udøve det Tryk paa Sverig, som Kejseren ønskede, end ved selve den Mand, Kejseren havde instrueret. Men Czarens Bagtanke var en anden. Hvem skulde bedre kunne udforske, hvad den svenske Kronprins havde paa Hjerte, end Czernitcheff, hvem Bernadotte alt havde meddelt sine Hensigter i Norden? Han havde alt i adskillige Aar lige fra det østerrigske Felttogs Tider i 1809 staaet i særligt, venskabeligt Forhold til Bernadotte. Hvis Czernitcheff fandt Bernadotte stemt endnu som i Paris, da skulde han sige Prinsen, at Czaren kun havde valgt ham, fordi han

ikke personligt vilde blande sig i den Sag, der laa Kejseren paa Hjerte. Czernitcheff kunde forklare, hvad Kejseren ønskede, men Rusland vilde ikke øve noget Tryk paa Sverig angaaende dets Forhold til Kontinentalsystemet. Czaren ønskede kun at være Sverig til Behag og at understøtte det, hvis det indslog den Politik, han ved Fredsforhandlingerne i Frederikshamn havde anbefalet svenske Statsmænd.

Czernitcheff kom i Midten af November Maaned til Stockholm og modtoges med den mest levende Glæde af Kronprinsen, fordi denne ikke kunde ønske sig et mere velkomment Sendebud fra Czaren end denne sin Ven. I Begyndelsen kunde Czernitcheff ikke komme bort fra Engestrøm, Suchtelen og de svenske Hofmænd, som vare til Stede ved alle Præsentationer og Audienser, men til sidst opnaaede han dog en hemmelig Sammenkomst med Kronprinsen, under hvilken han fik Lejlighed til at betro Kronprinsen, at han ikke var den strenge Budbringer, han maatte spille for Verden, men derimod havde intime Hilsener at bringe ham fra Czaren, hvis han var til Sinds at modtage dem. Prinsens Aasyn antog nu Præget af den højeste Glæde, han aabnede sit Hjerte med den største Fortrolighed, og inden lang Tid havde Prinsen afsløret sine inderste Tanker for den opmærksomme Ven. Det er min Sorg, sagde han, at Napoleon behandler mig, som han gør; thi jeg kan ikke finde mig i, at den Nation, der har valgt mig, for min Skyld kommer i Krig med England og berøves sin Handel og de Subsistensmidler, den behøver til Livets Ophold. Men hvis Czaren i den Sag ikke stiller sig paa Kejser Napoleons Side, da føler jeg mig opmuntret og gribes af den største Taknemmelighed mod ham; thi han er den eneste, jeg

behøver at tage Hensyn til. Ingen Fastlandsmagt kan nærme sig mig i mit afsondrede Land uden Czaren; men vil han mig noget, maa jeg bøje mig; thi ligesom ingen anden af Fastlandets Magter kan angribe mig, kan heller ingen komme mig til Hjælp.

Prinsen førte med stigende Bevægelse og Flom af Ord denne Tanke videre: Naar Rusland vil angribe Tyrkiet, Østerrig eller Polen, sagde han, maa Sverig holde sig stille som en Mus, ja — selv om Rusland erklærer Sverig Krig — det kan ikke røre sig; thi Rusland har Magten over det. Det har intet andet at gøre end at krybe til Korset og blive Ruslands lydige Tjener.

Efter i flere Timer at have varieret disse sine Betragtninger med lejlighedsvis Kritik over Napoleon, hvis Krigskunst han fandt begrænset, og hvis Herredømme over franske Soldater han ikke mente kunde bemaale sig med det, han selv (Bernadotte) var i Besiddelse af, indbød han til sidst Czernitcheff til en fortrolig Dejeuner à deux den følgende Dag. Ved denne fjernede han, da han havde faaet sin Gæst til Bords, Tjenerskabet, og nu overgav han sig i den Grad til sin ustandselige Ordstrøms Overdrivelser, at han satte sin Hæder og sit hellige Æresord i Pant paa, at han ingen Sinde vilde slutte Forbund mod Rusland eller bære Vaaben mod det.

Følgen af disse Samtaler og af de følgende — næste Dag maatte den russiske Adjudant spise baade Frokost og Middag hos Prinsen — blev den, at Czaren en Maanedstid senere, da han havde faaet Czernitcheffs Rapporter, sendte Sverigs Kronprins to Breve, det ene inden i det andet, det ydre i mere almindelige Udtryk, saa Prinsen kunde vise det til dem, der

havde Lyst til at vide, hvad Czaren havde skrevet til ham, men det indre for Prinsen alene, tilbydende det inderligste Venskab[1]); og Følgen af dette Tilbud blev atter en Brevveksling mellem Czaren og den nye svenske Kronprins uden for den almindelige Depecheveksel mellem Rigerne. Brevene skulde vel befordres ad diplomatisk Vej; men Suchtelen skulde overlevere dem, han modtog fra Czaren, med Forbigaaelse af den svenske Udenrigsminister personlig til Carl Johan, og Stedingk i St. Petersborg skulde besørge den svenske Kronprinses Breve ind i det kejserlige Palads ad Omveje ved Bude i civil Dragt og gennem Bagdøre paa andre Tider end dem, der almindelig brugtes til Postbesørgelse.

Overskue vi nu, hvad der er fortalt, finde vi, at Bernadotte ikke havde været to Maaneder i sit nye Land, før han uden om dettes Regering havde sat sig i Forbindelse med sin gamle Herres Fjender. Rygtet herom trængte ud i Europa; thi Englænderne, navnlig Pressen i deres Land, holdt aldrig Mund med, hvad den kunde opsnuse. Og Rygtet vakte Uro i vide Kredse, i Danmark mere end det, næsten Forfærdelse.

Imidlertid havde Carl Johan endnu ikke fjendtlige Hensigter mod sin gamle Herre. Han var vred paa Napoleon, fordi denne imod et Løfte, som Bernadotte troede at have faaet, saa hurtig havde befalet Krig mod England, men paa et Brud med Napoleon kunde han ikke tænke. Han behøvede Kejserens Støtte, om ikke for andet, saa for sine Penges Skyld. Den kronprinselige Apanage, han forefandt i Stockholm, var for intet at regne mod de 300,000 frcs. mindst, han havde

---

[1]) Begge Breve ere trykte i Schinkels Minnen VI, 323.

i aarlig Indtægt i Frankrig. Og han havde ikke i Sverig, som sædvanlig i fransk Tjeneste, alt frit foruden, Tjenerskab, Stald, Køkken, Tafler o. s. v. Heller ikke stod Statskassens Midler til Regeringens Raadighed i den Grad, han havde været vant til, hvor han havde regeret. I Stockholm maatte han, som han sagde, af sine egne Midler udrede meget, som efter hans Mening skulde være betalt af Staten, men som ikke blev det (fordi der intet var bevilget dertil).

Prinsen, som, da Krigserklæringen mod England var sket, havde skrevet et temmelig alvorligt Brev til Kejseren, dog med Bevidnelse af sin og Sverigs Hengivenhed for ham, søgte at bevare eller generhverve Kejserens fulde Gunst; han satte sig i godt Forhold til Alquier og beklagede for denne den hemmelige Forbindelse med Englænderne i Sverig og Stralsund, hvilken han ingen Magt havde til at forhindre; thi han havde ingen Indflydelse endnu, sagde han, og vilde først faa den, naar Kejseren rigtig støttede ham og gav ham hans Penge. Han bad ogsaa Czernitcheff om at tale hans Sag for Kejseren, naar han kom til Paris, og gav ham et Brev med til Napoleon. Han skulde ved Lejlighed ogsaa sige, at han ikke kunde undvære en Sou af, hvad han ejede i Frankrig, naar han skulde danne sig en Position i Sverig.

Kejseren var imidlertid ikke fornøjet med sin Marechal i Sverig. Han skyndede blandt andet paa at faa de franske Officerer tilbage, der havde fulgt Marechallen til Sverig. En af disse holdt Prinsen dog tilbage, sin Diebroder Camps, der gik i svensk Tjeneste. De tilbagevendte Officerer bragte dog loyale Hilsener og Brevskaber med sig, og det samme gjorde Signeul, der vendte hjem med en rig Pengegave fra Prinsen,

større end et helt Aars Apanageindtægt i Sverig. Signeul blev Kronprinsens personlige Befuldmægtigede i Paris. Han blev paa en Maade attacheret Kronprinsens Gemalinde, gennem hvem han i nogen Grad kom i Forhold til, hvad der foregik ved det franske Hof. Men han vedblev at være fjendtlig stemt mod Sverigs officielle Gesandt, som han observerede.

Overskue vi paa ny Tilstanden efter Bernadottes Ankomst til Sverig og rette Blikket særlig paa Sverig selv, da møder der os et roligere Billede. Svenskerne vidste ikke noget om det, der vakte Uro i omliggende Lande og lige til Paris. Hos dem gik Statsstyrelsen sin rolige Gang, og Kronprinsen underordnede sig den. Han havde Vanskelighed med at faa nogen Indflydelse. Alle Sager, som skulde forelægges ham i Statsraadet eller i de Administrationsgrene, der underlagdes ham, f. Eks. militære, maatte oversættes for ham; men han kendte for lidt til svensk Statsvæsen til at kunne sætte sig ind i Sagerne og især da at gøre Indvirkning af Betydning gældende. Dette bebrejdede dog ingen ham, især da han med stor Iver søgte at sætte sig ind i det nye Fædrelands Indretninger. Han vedblev at være Befolkningens Stolthed og Haab, naar de saa ham paa de offentlige Veje eller ved Paraderne, hvor han i den første Tid jævnlig viste sig. Og det, at han ikke kunde Svensk — han lærte aldrig Sproget — gjorde intet Skaar i den Ærbødighed, Folket nærede for ham. Der kom derved netop ligesom en Glorie af utilnærmelig Højhed over ham.

Dog følte Prinsen sig ikke saa sikker og overlegen, som hans Ydre bar Præget af, ved at være — første Gang uden franske Soldaters Støtte — i et fremmed

Land mellem Folk, han ikke kunde tale med, og med en Hensigt, han ikke turde meddele sine Omgivelser. Hans Ængstelighed og Mistænksomhed forlod ham ikke i denne Situation, og der var Tider, hvor det forekom ham, som om han ingen Jordbund havde under sine Fødder.